

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
ĢEOGRĀFIJAS UN ZEMES ZINĀTŅU FAKULTĀTE
ĢEOGRĀFIJAS NODAĻA

**LATGALES APDZĪVOTO VIETU NOSAUKUMU
STANDARTIZĀCIJA**

PROMOCIJAS DARBS

Autors: Zane Cekula

Darba vadītājs: Dr. geogr. Zinta Gobal
Asoc. prof., Dr. geogr., Zaiga Krišjāne

Rīga, 2008

ANOTĀCIJA

Doktora disertācijā „Latgales apdzīvoto vietu nosaukumu standartizācija” pētītas un izvērtētas Latgales apdzīvoto vietu nosaukumu kā nozīmīgas kultūras mantojuma daļas aizsardzības iespējas nacionālās standartizācijas ietvaros, pētīti vietvārdi kā cilvēka un vides mijiedarbības atspoguļotāji.

Darbā kā etalonteritorijas izmantoti Daugavpils rajona Latgales daļa un Balvu rajons. Vietvārdu materiāls savākts un pārbaudīts laikā no 1990. līdz 2007. gadam ekspedīcijās Daugavpils un Balvu rajonā. Ciemu nosaukumi pētīti un izvērtēti, lai nepieļautu kļūdainu vietvārdu lietošanu.

Autore secina, ka Latgales ciemu nosaukumu atveide latgaliešu valodā sekmēs latgaliešu valodas saglabāšanu, aizsardzību un attīstību, kā to nosaka Valsts valodas likums.

Disertācijai pievienota Daugavpils rajona Latgales daļas karte (M 1:50 000) un Balvu rajona karte (M 1:50 000) ar ciemu nosaukumiem latgaliešu valodā.

ANNOTATION

The doctoral dissertation *Standardization of names of populated places of Latgale* investigates and evaluates the possibilities to safeguard the geographical names of Latgale as an important part of the cultural heritage in the framework of national standardization and explores the interplay between man and nature as reflected in the place names.

The place names of the Latgalian part of Daugavpils district and Balvi district have been used as examples. In general, the place names material has been collected and checked from 1990 up to 2007 during numerous expeditions in the Daugavpils and Balvi districts. The village names have been investigated, evaluated to avoid the use of incorrect place names.

The author concludes that by rendering the village names of Latgale in Latgalian – in accordance with the State Language Law – the maintenance, protection, and development of the Latgalian language will be promoted.

The dissertation is supplemented by the map (scale 1:50 000) of the Latgalian part of Daugavpils district and the map of Balvi district (scale 1:50 000) with the place names in Latgalian.

SATURS

IEVADS	3
1. DARBĀ IZMANTOTIE MATERIĀLI UN METODES, SAĪSINĀJUMI UN APZĪMĒJUMI	11
2. ĢEOGRĀFISKO NOSAUKUMU STANDARTIZĀCIJA	15
2.1. Ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijas vēsturiskais pamats	15
2.2. Ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijas jēdziens	17
2.3. Zinātniski metodisko pamatprincipu izstrāde ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijā	18
2.4. Svarīgākie termini ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijā	19
2.5. Ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijas tiesiskais aspekts	22
2.6. NATO standartizācijas līgumi	23
3. VIETVĀRDI MINORITĀŠU UN REĢIONĀLAJĀS VALODĀS	26
3.1. Ārvalstu pieredze pirmiedzīvotāju un minoritāšu vietvārdu lietošanas veicināšanā	26
3.2. Reģionālās valodas Eiropā	39
4. PĒTĪTĀS TERITORIJAS APSKATS	44
4.1. Pētītās teritorijas novietojums, iedzīvotāji un etniskā vide	44
4.2. Dabas apstākļi	49
4.3. Vēstures fakti	52
4.4. Kultūra un reliģija	53
4.5. Valodniecisks raksturojums	54
4.6. Latgales vēsturiskās robežas	60
5. BALVU UN DAUGAVPILS RAJONA APDZĪVOTO VIETU NOSAUKUMI RAKSTĪTOS UN KARTOGRĀFISKOS AVOTOS	64
5.1. Apdzīvoto vietu tipi Latgalē	64
5.2. Latgales solas un to iedzīvotāji citu apdzīvoto vietu kontekstā	67
5.3. Vietvārdi pirmajos latgaliešu kalendāros un avīzēs	70
5.4. Nosaukumi dokumentos un citos rakstu avotos	73
6. LATGALES APDZĪVOTO VIETU NOSAUKUMU STANDARTIZĀCIJAS TEORĒTISKIE UN METODISKIE PAMATPRINCIPI	78
6.1. Situācijas raksturojums	78
6.2. Problēmsituācijas Latgales apdzīvoto vietu pamatnosaukumu noteikšanā	82
6.3. Toponīmisko sinonīmu rašanās cēloņi pētītās teritorijas apdzīvoto vietu nosaukumos	84
6.4. Pamatnosaukuma noteikšana	84
6.5. Balvu un Daugavpils rajona ciemu nosaukumi latgaliešu valodā	85
6.6. Latgales viensētu nosaukumi Latvijas valsts kartēs	85
7. LATGALES VIETĒJIE ĢEOGRĀFISKIE TERMINI STANDARTIZĀCIJAS PROCESĀ	88
7.1. Sugasvārdu izmantojums Daugavpils rajona apdzīvoto vietu nosaukumos	88
7.2. Latgales vietējie ģeogrāfiskie termini Latvijas valsts kartēs	92
7.3. Vietējo ģeogrāfisko terminu analīze	92
8. VIETVĀRDI KĀ CILVĒKA UN VIDES MIJIEDARBĪBAS ATSPoguļotāji	98
SECINĀJUMI	123
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS	125
PIELIKUMS	134

IEVADS

Tēmas aktualitāte

Ģeogrāfiskie nosaukumi jeb vietvārdi atklāj svarīgus sabiedrības identitātes, kultūras un vides aspektus. Tie ir būtiska tautas garīgās kultūras sastāvdaļa. Vietvārdi jeb ģeogrāfiskie nosaukumi, to rašanās un attīstība, ir cieši saistīti ar konkrēto vidi un cilvēku.

Latgales tagadne ir tās vēsturisko likteņgaitu nosacīta. Administratīvi un psiholoģiski nošķirta no pārējās Latvijas, tā ir pārdzīvojusi garu un dramatisma pilnu vēsturi, kas noteica atšķirīgus šī novada attīstības apstākļus.

Arī Latgales vietvārdi – viens no svarīgākajiem kultūrvides elementiem – veidojušies šo apstākļu ietekmē un tiem raksturīgas īpatnības, kas nepiemīt citu novadu ģeogrāfiskajiem nosaukumiem. Tie ir svarīgs novada kultūrvēsturiskais mantojums, nozīmīgs zinātniskās izpētes materiāls un būtisks novada identitātes saglabāšanas faktors.

Sabiedrība ir ieinteresēta, lai nosaukumi būtu standartizēti un stabili. Tajā pašā laikā jebkuras valsts toponīmija nav sastindzis un nemainīgs komplekss. Sabiedrībai attīstoties, mainoties tās saimnieciskajai, sociālajai un politiskajai organizācijai izmaiņām tiek pakļauti ģeogrāfiskie nosaukumi. Nepārtraukti notiek, neizbēgams process, kurā mainās, izzūd un rodas jauni nosaukumi.

Ģeogrāfiskie nosaukumi, būdami nozīmīgi dažādu uz Zemes esošu objektu identificēšanā un atrašanās vietas noteikšanā, ir starpdisciplinārs pētījumu objekts. Tie ir svarīgi ne tikai ģeogrāfiem, kartogrāfiem, ģeologiem un okeanogrāfiem, bet arī vēsturniekiem un valodniekiem. Tie ir izšķiroši valsts un starptautiskajā transportā un sakaros. To nekorekta atveide var izraisīt juridiskus un politiskus konfliktus, īpaši daudznacionālās teritorijās.

Patlaban pasaulē gan valstiskā, gan starptautiskā mērogā tiek atbalstīta un veicināta nacionālo un reģionālo īpatnību respektēšana, to saglabāšana un kopšana.

Ievērojot to, ka ģeogrāfisko nosaukumu standartizācija tiek apspriesta vairākus desmitus gadu un dažās valstīs pat vairāk kā simts gadus, ģeogrāfisko nosaukumu sociālajām un kultūras vērtībām sākotnēji tika pievērsta mazāka uzmanība. ANO konferenču par ģeogrāfisko nosaukumu standartizāciju galvenais mērķis ir sekmēt nacionālo programmu izveidošanu ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijai un veicināt standartizēto nosaukumu konsekventu starptautisko lietojumu. Tomēr daudzās diskusijās saistībā ar Apvienoto Nāciju centieniem ir uzsvērts, ka ģeogrāfiskie nosaukumi ir nozīmīga nacionālā kultūras mantojuma daļa un pret tiem nepieciešams atbilstoši izturēties un tos aizsargāt.

Norvēģu zinātnieks Hellelands B. norāda, ka šādi nostājai ir vairāki cēloņi. Pirmkārt, tas ir vēsturisko dokumentu iemesls. Daudzi ģeogrāfiskie nosaukumi tika doti, aprakstot noteiktus vietu un objektu aspektus un tādējādi tie nodrošina informāciju par dabas un kultūras apstākļiem laikā, kad tie tika veidoti. Otrkārt, teritorijas ģeogrāfiskie nosaukumi veido daļu no vietējās valodas un vēstures. Treškārt, ģeogrāfiskie nosaukumi kalpo kā saite starp indivīdiem un to topogrāfisko apkārtni, un tādējādi tie rada daļu no vietējo iedzīvotāju identitātes.

Vietvārdi ir kā vietu atmiņa. Varētu teikt, ka ģeogrāfiskie nosaukumi jeb vietvārdi tiek lietoti, lai pārstāvētu vecāko, dzīvo cilvēku kultūras mantojuma daļu, no paaudzes uz paaudzi mutiski tie tikuši nodoti simtiem vai vairāku tūkstošu gadu laikā. Kontinentos pāri jūrām, kur eiropieši ieviesa savas valodas un vārdus, daudzi

pamatiedzīvotāju vietvārdi kā liecība par agrāko civilizāciju pastāvēšanu tomēr izdzīvoja. Daudzos gadījumos vietvārdi ir izzudušo valodu vienīgie izdzīvojušie elementi. Ņemot vērā, ka daudzi ģeogrāfiskie nosaukumi veidoti kā teritorijas vai vietas attēlotāji, raksturotāji, kļūst acīmredzams, ka mēs aplūkojam materiālu ar neaptveramu vēsturisko vērtību; bet jaunāki vietvārdi, apdzīvoto vietu, ielu un lauku nosaukumi, tāpat arī mikrotoponīmi, arī ir kopīgās onomastiskās atmiņas un onomastiskā mantojuma daļa (Helleland 2002).

Ģeogrāfisko nosaukumu kā nozīmīgas kultūras mantojuma daļas aizsardzības izpētes virzieni ir:

- starptautiska līmeņa politiskie un organizatoriskie pasākumi ģeogrāfisko nosaukumu kā kultūras mantojuma daļas aizsardzībai;
- pasākumi nacionālās standartizācijas ietvaros ģeogrāfisko nosaukumu kā kultūras mantojuma daļas aizsardzībai;
- ģeogrāfisko nosaukumu kā kultūras un apdzīvojuma vēstures liecinieku izpēte;
- ģeogrāfisko nosaukumu kā kultūras attiecību izteicēju izpēte;
- ģeogrāfisko nosaukumu minoritāšu un vietējās valodās aizsardzība;
- eksonīmu kā nozīmīgas kultūras mantojuma daļas aizsardzība;
- no lietojuma izzūdošo ģeogrāfisko nosaukumu dokumentēšana, datu bāzes un projekti vietvārdu reģistrēšanai.

Ģeogrāfiskajiem nosaukumiem nenoliedzami ir liela sociālā un kulturālā vērtība.

Mērķis - Latgales apdzīvoto vietu nosaukumu kā nozīmīgas kultūras mantojuma daļas un vietējās identitātes izteicēju aizsardzības iespēju izvērtēšana nacionālās standartizācijas ietvaros un vietvārdu kā cilvēka un vides mijiedarbības atspoguļotāju analīze.

Darba uzdevumi:

- 1) izvērtēt Latvijas un ārvalstu pieredzi vietvārdu standartizācijā;
- 2) raksturot reģionālās valodas un ārvalstu pieredzi pirmiedzīvotāju un minoritāšu vietvārdu lietošanas veicināšanā;
- 3) izvērtēt Latgales apdzīvoto vietu nosaukumu standartizāciju kā līdzekli pirmiedzīvotāju vietvārdu lietošanas veicināšanai;
- 4) atlasīt nosaukumus un vākt datus par standartizējamajiem vietvārdiem, lauka pētījumos fiksēt ciemu nosaukumus un ģeogrāfiskos terminus latgaliešu rakstu valodā;
- 5) papildināt lauka darbos iegūto informāciju, pētot nosaukumus dažādos avotos, īpašu uzmanību pievēršot avotiem latgaliešu rakstu valodā un vietvārdiem kartēs;
- 6) sagatavot Balvu rajona un Daugavpils rajona Latgales daļas karti ar ciemu nosaukumiem latgaliešu valodā;
- 7) analizēt Latgales apdzīvoto vietu nosaukumus, kā arī tajos ietilpstošo ģeogrāfiskos terminus;
- 8) raksturot vietvārdus kā cilvēka un vides mijiedarbības atspoguļotājus.

Darba novitāte:

- 1) pētīta ārvalstu pieredze vietvārdu standartizācijā, īpašu uzmanību pievēršot minoritāšu vietvārdiem;
- 2) aplūkoti zinātniskie termini, atbilstoši vietvārdu izpētei (*ģeogrāfisko nosaukumu standartizācija, vietējais ģeogrāfiskais termins, ģeogrāfiskais apelatīvs, nomenklatūras vārds* u. c.);

3) veikta mūsdienu un vēsturisko rakstu avotu izpēte Balvu rajonā un Daugavpils rajona Latgales daļā;

4) veikta Balvu rajona un Daugavpils rajona Latgales daļas ciemu nosaukumu izpēte, apkopošana, izvērtēšana, sistematizēšana, kas veicinās nepareizu, kļūdainu vietvārdu izslēgšanu no toponīmiskās aprites, arī no militārās un civilās kartogrāfijas;

5) veikta Latgales apdzīvoto vietu nosaukumu zinātniski metodisko pamatprincipu izstrāde, ņemot vērā starptautisko praksi un ANO izstrādātos vispārīgos principus vietvārdu standartizācijā;

6) pirmo reizi sagatavota Daugavpils rajona Latgales daļas karte un Balvu rajona karte ar ciemu nosaukumiem latgaliešu valodā;

7) izstrādāta metodika Latgales viensētu nosaukumu apzināšanai, analīzei un kartēšanai, kas sekmēs karšu nodrošināšanu ar atpazīstamiem, konkrētiem orientieriem militārām un civilām vajadzībām;

8) analizēti vietvārdos sastopamie vietējie ģeogrāfiskie termini;

9) raksturoti Latgales vietvārdi kā cilvēka un vides mijiedarbības atspoguļotāji.

Darba aprobācija

Promocijas darba rezultāti apkopoti 9 zinātniskās publikācijās un 18 konferenču tēzēs. Par pētījuma rezultātiem sniegti ziņojumi 22 starptautiskās un 11 vietējās konferencēs.

Publikācijas (tajā skaitā publicēšanai pieņemtie zinātniskie raksti):

- Cekula, Z. (2001) Daugavpils rajona Latgales daļas apdzīvoto vietu nosaukumi.//Acta Latgalica 11 – Daugavpils, Latgales pētniecības institūta izdevniecība, 180.-233. lpp.
- Cekula, Z. (2002) Daugavpils rajona Latgales daļas ciemu nosaukumu semantika.//Valodas vienību semantika un tās izpētes aspekti. Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 129. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli – R.: LU Latviešu valodas institūts, 15.-25. lpp.
- Cekula Z. (2007) Balvu rajons. Daugavpils rajons.//Ģeogrāfisko nosaukumu vārdnīca „Latvijas ciemi. Nosaukumi, ģeogrāfiskais izvietojums”, Rīga, LĢIA, 63.-82 lpp., 100.-127. lpp.
- Cekula Z. Geographical names of Latgale as part of the cultural heritage.//International Symposium on Geographical Names GeoNames2008 „Geographical names as part of the cultural heritage”, Vienna, 19-21 May 2008. Pieņemts publicēšanai.
- Cekula, Z. Generic elements in the place names of the south - eastern part of Latvia.// 21st International Congress of Onomastic Sciences “ICOS 2002”, Uppsala, august 19-24, 2002. 22nd International Congress of Onomastic Sciences “ICOS 2005”, Pisa (Italia), 28.8-4.9.2005. Pieņemts publicēšanai.
- Cekula, Z. (2000) Vabales pagasta apdzīvoto vietu nosaukumi rakstītos un kartogrāfiskos avotos.//Valoda un literatūra kultūras apritē. Latvijas Universitātes Zinātniskie raksti, 624. sēj. – R., 90.-101. lpp.

- Cekula, Z. Village Names in Balvi and Daugavpils district.// 22nd International Congress of Onomastic Sciences “ICOS 2005”, Pisa (Italia), 28.8-4.9.2005. Pieņemts publicēšanai.
- Cekula, Z., Goba, Z. (2000) The Satellite Map, Geographical Names Database and Gazetteers of Latvia.//Second International Symposium on Geographical Names “GeoNames 2000”– Frankfurt am Main, 28-30 March 2000. Mitteilungen des Bundesamtes, Band 19. – Frankfurt am Main, Verlag des Bundesamtes für Kartographie und Geodäsie, S. 39-44.
- Cekula, Z., Kovaļevska, O. (2004) Latgales ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijas problēmas Latvijas kartogrāfijā.// “Reģionālās valodas Jaunajā Eiropā”. Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli, 2004.g. 20.-23.maijs. – Rēzekne, 44.-51. lpp.

Konferenču tēzes:

- Cekula, Z. (2004) Balvu rajona ciemu nosaukumi ģeogrāfiski vēsturiskā skatījumā.//Onomastika mūsdienu zinātnes skatījumā. Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 131. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli – R.: LU Latviešu valodas institūts, 36.-42. lpp.
- Cekula, Z. (2002) Daugavpils rajona Latgales daļas apdzīvoto vietu nosaukumu semantika.//LU 60. zinātniskā konference. – R.: Latvijas Universitāte, 27.-31. lpp.
- Cekula, Z. (1996) Daugavpils rajona Latgales daļas ģeogrāfiski toponīmiskais raksturojums.//LU 55. zinātniskā konference. – R.: Latvijas Universitāte, 14. lpp.
- Cekula, Z. (2003) Generic Elements in the Names of Populated Places in the Eastern Part of Latvia. // 4thInternational Congress of Dialectologists and Geolinguists, Abstracts of scholarly papers. - Riga, p. 234-236.
- Cekula, Z. (2002) Generic elements in the place names of the south-eastern part of Latvia.//21st International Congress of Onomastic Sciences “ICOS 2002”, Uppsala, august 19-24, 2002. Abstracts. – Uppsala, p. 23.-24.
- Cekula, Z. (2003) Ģeogrāfiskie apelaīvi Balvu un Daugavpils rajona apdzīvoto vietu nosaukumos.//LU 61. zinātniskā konference. – R.: Latvijas Universitāte, 26.-28. lpp.
- Cekula, Z. (2004) Ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijas galvenie aspekti un problēmas.//LU 62. zinātniskā konference. – R.: Latvijas Universitāte, 24.-25. lpp.
- Cekula, Z. (2007) Latgales vietvārdi kartēs.//LU 65. zinātniskā konference. – R.: Latvijas Universitāte, 27.-29. lpp.
- Cekula, Z. (1998) Latgales vietvārdu rakstība latviešu literārajā valodā.//Ģeogrāfiskā izglītība un novadu attīstība. 8. Latvijas ģeogrāfiskā konference. – Valmiera, 25.-26. lpp.
- Cekula, Z. (2006) Pārdomas pēc starptautiskā toponīmistu kongresa „ICOS 2005”. // LU 64. zinātniskā konference. Ģeogrāfija, ģeoloģija, vides zinātne. Referātu tēzes. – R.: Latvijas Universitāte, 26.-28. lpp.
- Cekula, Z. (2006) The place names of Latgale on maps. Place names and identities in multicultural contexts. Abstracts. – Kárášjohka, p. 8.

- Cekula, Z. (1999) Vietējie ģeogrāfiskie termini Daugavpils rajona Latgales daļas apdzīvoto vietu nosaukumos.//Zeme, daba, cilvēks. LU 57. konference – R.: Latvijas Universitāte, 19.-24. lpp.
- Cekula Z. (2005) Vietvārdi kā cilvēka un vides mijiedarbības atspoguļotāji. LU 66. zinātniskā konference. – R.: Latvijas Universitāte, 23.-26. lpp.
- Cekula, Z. (2005) Vietvārdi pirmajos latgaliešu kalendāros un avīzēs.//LU 63. zinātniskā konference. – R.: Latvijas Universitāte, 23.-26. lpp.
- Cekula, Z. (2005) Village Names in Balvi and Daugavpils district.//22nd International Congress of Onomastic Sciences “ICOS 2005”, Pisa (Italia), 28.8-4.9.2005. Abstracts. – Pisa, p. 28.-29.
- Cekula Z., Krisunova, B. (2001) Ģeogrāfiskie termini Augšzemes ciemu nosaukumos Jēkabpils un Daugavpils rajonā.//Latvijas Ģeogrāfu biedrības konference Daugavpilī, 2001. gada 4.-5. maijs. – Daugavpils, 41.- 44. lpp.
- Cekula Z., Šterna, M. (2001) Latvijas vietvārdu datu bāze.//II Pasaules latviešu zinātnieku kongress, 2001. gada 14.-15. augusts. Tēžu krājums. – R.: Latvijas Zinātņu akadēmija, 105. lpp.
- Goba, Z., Cekula, Z. (2000) Pārdomas pēc Otrā starptautiskā simpozija GeoNames 2000.//Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis. A daļa. 54. sēj. Nr. 3/4, 151. - 152. lpp.

Līdzdalība konferencēs

I Starptautiskās

- Simpozijš GeoNames 2008 „Ģeogrāfiskie nosaukumi kā kultūras mantojuma daļa” Vīnē (Austrijā), 2008. g. 18.-22. jūnijā. Cekula Z. Geographical names of Latgale as part of the cultural heritage.
- A. Vanaga Starptautiskā Onomastikas zinātņu konference, Viļņā (Lietuvā), 2007. gada 24.-26. oktobrī. Cekula Z. Village names of Līvu krasts and Latgale in the book “Villages of Latvia. Names, geographical location”.
- Starptautiskā konference par vietvārdiem un identitāti, Oslo (Norvēģijā) 2007. gada 16. novembrī.
- Apvienotā ģeogrāfisko nosaukumu sanāksme: Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģeogrāfisko nosaukumu ekspertu grupas (UNGEGN) Austrumeiropas, Viduseiropas un Dienvidaustrumeiropas nodaļas 18. sanāksme, kā arī Apvienotā Eiropas ģeogrāfisko nosaukumu projekta un ANO Ģeogrāfisko nosaukumu ekspertu grupas Eksonīmu darba grupas 6. sanāksme. Prāgā (Čehijā), 2007.g. 16.–18. maijā. B. Austere, Z. Cekula „Exonyms and principles of writing foreign place names in Latvia”.
- Simpozijš „Vietvārdi un identitāte multikulturālā kontekstā” (Place names and identities in multicultural contexts), Kárásjohka (Norvēģijā) 2006. gada 17.-20. augustā. Cekula Z. The place names of Latgale on maps.
- ANO Ģeogrāfisko nosaukumu ekspertu grupas 23. sesija Vīnē (Austrijā), 2006. gada 28. martā - 4. aprīlī.
- ANO Ģeogrāfisko nosaukumu ekspertu grupas Ziemeļvalstu nodaļas sanāksme Oslo (Norvēģijā) 2005. g. 19.-23. oktobrī. Cekula Z. The work of the Baltic division of UNGEGN.
- ANO Ģeogrāfisko nosaukumu ekspertu grupas 9. Baltijas nodaļas sanāksme Jūrmalā 2005. g. 11.-13. oktobrī.

- 22. Starptautiskais Onomastikas zinātņu kongress “ICOS 2005” 2005. gada 28. augustā - 4. septembrī Pizā (Itālijā). Cekula Z. Village Names in Balvi and Daugavpils district.
- ANO Ģeogrāfisko nosaukumu ekspertu grupas Austrumeiropas, Ziemeļāzijas un Vidusāzijas nodaļas 6. sanāksme Kijevā (Ukrainā) 2005. g. 28. maijā-5. jūnijā. Cekula Z., Kavace D. Работа по географическим названиям в Латвии в период с 2004 по 2005 год.
- Starptautiskā zinātniskā konference “Reģionālās valodas Jaunajā Eiropā”, Rēzekne, 2004.g. 20.-23.maijā. Cekula Z., Kovaļevska O. Latgales ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijas problēmas Latvijas kartogrāfijā.
- ANO Ģeogrāfisko nosaukumu ekspertu grupas Austrumeiropas, Ziemeļāzijas un Vidusāzijas nodaļas 5. sanāksme Maskavā (Krievijā) 2004. g. 23.-25. martā. Cekula Z., Kavace D. Новейшие разработки Государственной земельной службы в области географических названий в период с 2002 по 2004 год.
- Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 131. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference “Onomastika mūsdienu zinātnes skatījumā” Rīgā, 2004. gada 20. februārī. Z. Cekula. Balvu rajona ciemu nosaukumi ģeogrāfiski vēsturiskā skatījumā.
- 4th International Congress of Dialectologists and Geolinguists, Riga, 28.07.-2.08.2003. Cekula Z. Generic Elements in the Names of Populated Places in the Eastern Part of Latvia.
- 21. Starptautiskais Onomastikas zinātņu kongress “ICOS 2002” 2002. gada 19.-24. augustā Upsalā (Zviedrijā). Cekula Z. Generic elements in the place names of the south-eastern part of Latvia.
- Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 129. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference “Valodas vienību semantika un tās izpētes aspekti” Rīgā, 2002. gada 21.-22. februārī. Z. Cekula. Daugavpils rajona Latgales daļas ciemu nosaukumu semantika.
- ANO Ģeogrāfisko nosaukumu ekspertu grupas Austrumeiropas, Ziemeļāzijas un Vidusāzijas nodaļas 4. sanāksme Minskā (Baltkrievijā) 2001. g. 1.-5. oktobrī. Cekula Z. Работа по географическим названиям в Латвии. Darbs ar ģeogrāfiskajiem nosaukumiem Latvijā.
- II Pasaules latviešu zinātnieku kongress Rīgā 2001.g. 14. - 15. augustā. Cekula Z., Šterna M. Latvijas vietvārdu datu bāze.
- ANO Ģeogrāfisko nosaukumu ekspertu grupas (UNGEGN) Baltijas nodaļas 3. sanāksme Viļņā 2000. g. 13.-14. novembrī. Z. Cekula. Топонимы Латгалии на картах создаваемых в Государственной земельной службе.
- Otrais Starptautiskais ģeogrāfisko nosaukumu simpozījs “GeoNames 2000” Frankfurtē pie Mainas 2000. g. 28.-30. martā. Cekula Z., Goba Z. The Satellite Map, Geographical Names Database and Gazetteers of Latvia.
- ANO Ģeogrāfisko nosaukumu ekspertu grupas 20. sesija Ņujorkā 2000. g. 17.-28. janvārī.

II Vietējās

- LU 66. zinātniskā konference. Rīgā, 2008. g. 28. janvārī - 1. februārī. Cekula Z. Vietvārdi kā cilvēka un vides mijiedarbības atspoguļotāji.
- LU 65. zinātniskā konference. Rīgā, 2007. g. 29. janvārī - 4. februārī. Cekula Z. Latgales vietvārdi kartēs.

- LU 64. zinātniskā konference. Rīgā, 2006. g. 31. janvārī - 5. februārī. Cekula Z. Pārdomas pēc starptautiskā toponīmistu kongresa „ICOS 2005”.
- LU 63. zinātniskā konference. Rīgā, 2005. g. 24.-30. janvārī. Cekula Z. Vietvārdi pirmajos latgaliešu kalendāros un avīzēs.
- LU 62. zinātniskā konference. Rīgā, 2004. g. 2.-6. februārī. Cekula Z. Ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijas galvenie aspekti un problēmas.
- LU 61. zinātniskā konference. Rīgā, 2003. g. 3.-7. februārī. Cekula Z. Ģeogrāfiskie apelatīvi Balvu un Daugavpils rajona apdzīvoto vietu nosaukumos.
- LU 60. zinātniskā konference. Rīgā, 2002. g. Cekula Z. Daugavpils rajona Latgales daļas apdzīvoto vietu nosaukumu semantika.
- Latvijas Ģeogrāfijas biedrības konference Daugavpilī 2001. gada 4.-5. maijā. Cekula Z., Krisunova B. Ģeogrāfiskie termini Augšzemes ciemu nosaukumos Jēkabpils un Daugavpils rajonā.
- LU 57. zinātniskā konference 1999. g. 2.-4. februārī. Cekula Z. Vietējie ģeogrāfiskie termini Daugavpils rajona Latgales daļas apdzīvoto vietu nosaukumos.
- VIII Latvijas ģeogrāfiskā konference Valmierā 1998. g. maijā. Cekula Z. Latgales vietvārdu rakstība latviešu literārajā valodā.
- LU 55. zinātniskā konference Rīgā 1996. g. 23.-27. septembrī. Cekula Z. Daugavpils rajona Latgales daļas ģeogrāfiski toponīmisks raksturojums.

Līdzdalība projektos

- līdzdalība “Latgolys atlanta” koncepcijas izstrādē 2006. g.;
- līdzdalība Valsts valodas centra Latviešu valodas ekspertu komisijas Vietvārdu apakškomisijas darbā (Toponīmikas terminoloģijas standartizācija u.c.) sākot ar 2002. gada 10. oktobri;
- līdzdalība LU ĢZZF Reģionālās ģeogrāfijas un toponīmikas zinātniskās laboratorijas projektā “Latvijas vietvārdu ģeogrāfija” 2000.-2004. g.;
- līdzdalība izdevuma “Latvijas ciemi. Nosaukumi, klasifikācija, ģeogrāfiskais izvietojums” sagatavošanā (vārdnīcas daļa un alfabētiskais Latvijas ciemu nosaukumu saraksts Balvu, Daugavpils, Dobeles, Jēkabpils, Limbažu rajonā) LU ĢZZF projekta “Latvijas apdzīvojuma attīstība un tās telpiskās izpausmes” ietvaros 2005.-2007. g.

Pateicības

Pētījums veikts ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu projekta „Doktorantu un jauno zinātnieku pētniecības darba atbalsts Latvijas Universitātē” ietvaros (W-ESS3-007), ar LZP granta Nr. 831 atbalstu projektam “Latvijas apdzīvojuma attīstība un tās telpiskās izpausmes” un ar LZP granta Nr. 445 atbalstu projektam “Latvijas vietvārdu ģeogrāfija”.

Vispirms un visvairāk gribētu pateikties manām darba vadītājām Zintai Gobai un Zaigai Krišjānei, kuru sniegtais atbalsts un ieteikumi vērtējami visaugstāk. Īpaša pateicība Lidijai Leikumai par atsaucību, pacietību un sniegto palīdzību: konsultācijām Latgales vietvārdu rakstībā, līdzdalību vietvārdu ekspedīcijās Latgalē un Starptautiskajā Onomastikas zinātņu kongresā Upsalā.

Pateicos par atbalstu, ieteikumiem un sniegto palīdzību Botolvam Hellelandam (Oslo universitāte). Pateicība Ferjanam Ormelingam (Utrehtas

universitāte) un Nerijai Bartkutei (Šauļu universitāte) par atsūtītajiem materiāliem un dalīšanos pieredzē darbā ar vietvārdiem.

Īpaša pateicība par pacietību, sniegto atbalstu, palīdzību un iespēju izmantot ģimenes arhīvā esošos dokumentus manai ģimenei.

1. DARBĀ IZMANTOTIE MATERIĀLI UN METODES, SAĪSINĀJUMI UN APZĪMĒJUMI

Latvijas toponīmiskajā leksikogrāfijā ir samērā maz darbu par vietvārdiem. Trūkst pētījumu, kur ģeogrāfiskie nosaukumi būtu aplūkoti saistībā ar tiem atbilstošajiem ģeogrāfiskajiem objektiem. Nav pētījumu par Latgales apdzīvoto vietu nosaukumu standartizāciju. Ģeogrāfiskajiem terminiem Latgalē veltīti tikai daži J. V. Zepa raksti, vai arī tie apskatīti līdzās citu Latvijas reģionu ģeogrāfiskajiem terminiem, kas aizgūti no somugru valodām, piemēram, K. Boiko darbos. Pētījums par Latgales ģeogrāfiskajiem nosaukumiem būtu noderīgs karšu sastādīšanā, ģeogrāfiski toponīmisku vārdnīcu un ģeogrāfisko nosaukumu sarakstu sagatavošanā, ieteikumu izstrādāšanā nosaukumu piešķiršanai ģeogrāfiskiem objektiem, reģionālajā plānošanā, kā arī skolu, augstskolu, muzeju u. c. iestāžu darbā. Līdz ar strauju informācijas tehnoloģiju attīstību un to ienākšanu visās dzīves jomās, aktuāla ir pāreja uz datorizētas informācijas sistēmas veidošanu.

Pieejamā materiālā un informatīvā bāze darba izstrādei:

1) Latvijas ģeogrāfisko nosaukumu vārdnīcas: J. Endzelīna, J.V. Zepa, M. Bukša u. c. vietvārdu vārdnīcas;

2) mūsdienu un vēsturiskie kartogrāfiskie avoti: LR Satelītkarte, izdota 1995.-2000. gadā, Latvijas armijas topogrāfiskā karte M 1:75 000, izdota 1922.-1928. gadā, Lielā Latvijas karte M 1:300 000, izdota apmēram 1930. gadā u. c.;

3) ekspedīciju materiāli: apkopoti un sistematizēti autores veikto pētījumu materiāli, kuri iegūti vietvārdu ekspedīcijās 15 gadu laikā. Materiāls pētījumiem daļēji iegūts, kopš 1994. gada strādājot LR VZD Kartogrāfijas pārvaldes Toponīmikas laboratorijā un braucot vietvārdu ekspedīcijās uz Balvu un Daugavpils, rajonu, kā arī darbojoties LU ĢZZF Reģionālās ģeogrāfijas un toponīmikas zinātniskās laboratorijas projektā "Latvijas vietvārdu ģeogrāfija" sākot ar 2000. gadu;

4) Latvijas Vietvārdu datu bāze;

5) LU Latviešu valodas institūta Vietvārdu kartotēka;

6) enciklopēdiskā un cita izziņas literatūra;

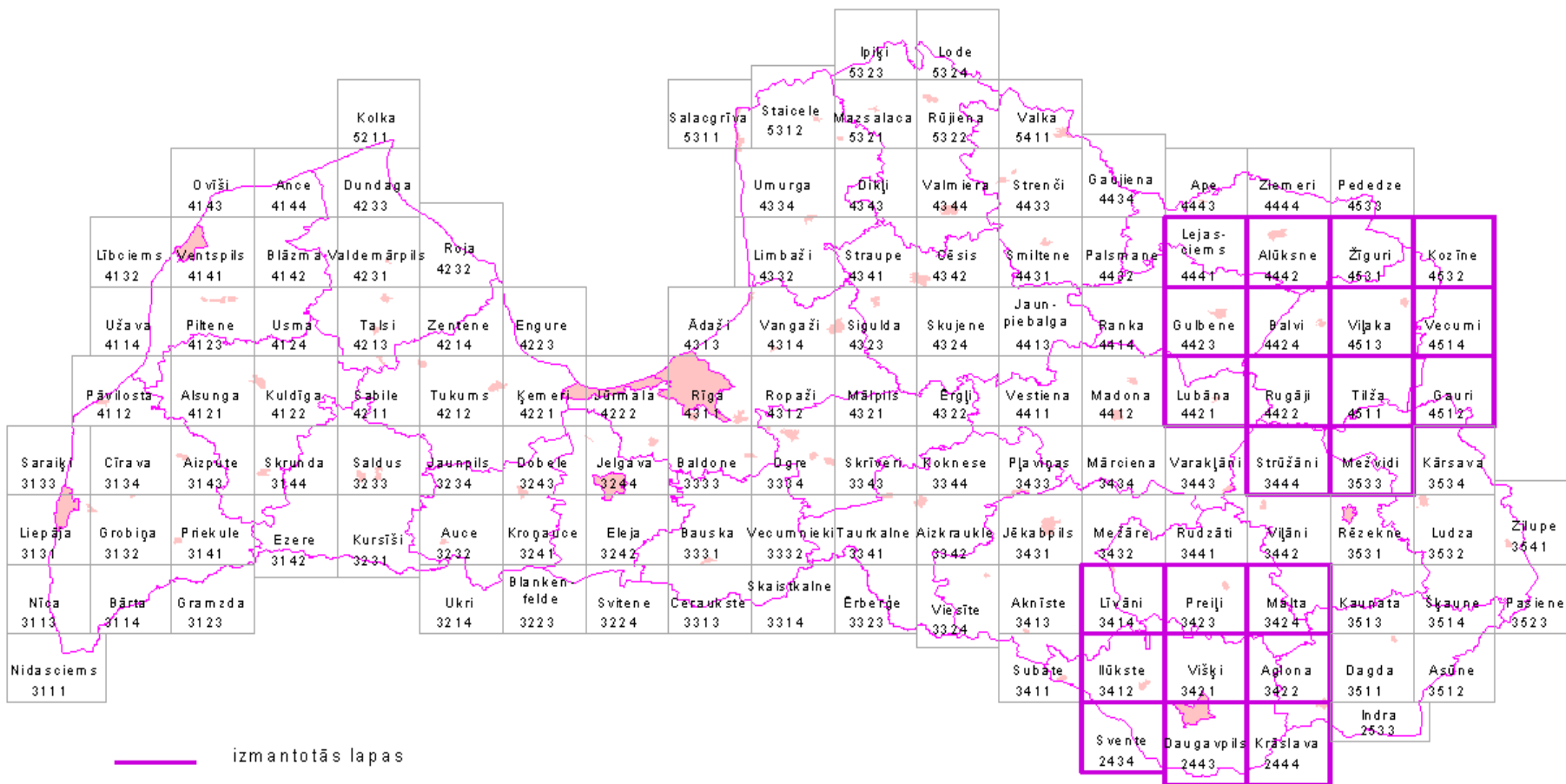
7) valodnieku pētījumi par vietvārdiem, tajā skaitā vietvārdos ietvertajiem ģeogrāfiskajiem terminiem Latvijā (J. V. Zeps, K. Boiko, Dz. Hirša, B. Laumane, L. Balode);

8) B. Brežgo apkopotie Latgales inventāri un ģenerālmērīšanas zemju apraksti, kuri aptver laika posmu no 1665.-1784. g., arī 19. un 20. gs. apdzīvoto vietu saraksti: 1850. g. Mogiļovas arhidiacēzes katoļu draudžu un tajās ietilpstošo apdzīvoto vietu saraksts, 1906. g. Vitebskas guberņas apdzīvoto vietu saraksts u.c.

Darbā kā etalonteritorijas izmantoti Balvu rajons un Daugavpils rajona Latgales daļa, kur veikti padziļināti lauka un kamerālie pētījumi. Informācija par nosaukumiem tiek iegūti dokumentāros avotos un lauka pētījumos.

Informācijā par nosaukumiem, kura iegūta lauka pētījumos un dažādos avotos, izmantojot dažādas metodes, ir neprecizitātes, kļūdas, pretrunas. Tādēļ veikta kamerālajos un lauka pētījumos par nosaukumiem iegūto datu apstrāde. Tas ir pamatprocess ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijā. Šajā darba stadijā dati tiek sistematizēti un analizēti, analīzes procesā noskaidrojot katra objekta *pamatnosaukumu*.

Nosaukumu standartizācijas gaitā liela uzmanība pievērsta Latgales apdzīvoto vietu nosaukumu lokalizācijai. Nosaukumus kartēs, to pielietojuma un izmantošanas efektivitāti pēta kartogrāfiskā toponīmika. Apdzīvoto vietu nosaukumi kartē ir uzskatāmi par vissvarīgāko nosaukumu kategoriju, jo tiem ir nozīmīga vērtība kā orientierim. Latgalē problēmas rodas tieši ar mazāko ciemu nosaukumiem, jo daļa no tiem izzūd kā oficiāli nosaukumi, lai gan vēl joprojām tiek lietoti vietējo iedzīvotāju saziņā.. Daļa ciemu ir iekļauti oficiālos sarakstos, lai gan ciemā ir mazāk kā trīs mājas.

1.1. attēls LR Satelītkartes mērogā 1:50 000 un LR Topogrāfiskās kartes mērogā 1:50 000 digitālo datu izmantojums

Tāpēc sastādot kartes rodas neskaitāmi jautājumi: vai saglabāt nosaukumu, kuram jau bijusi sena vēsture, kā izvietot nosaukumus viensētām un skrajciemiem (sētu grupām), kuru nosaukumu rakstīt pirmo gadījumos, kad ģeogrāfiskajam objektam ir vairāk kā viens nosaukums u.c.

Datu ievadīšanai Latvijas vietvārdu datu bāzē un atlasei izmantota datorprogramma *Microsoft Access 2000* (skat. datu izvades kartīti ciemam *Akmeņriuci* 6. piel.). Kartes sagatavotas programmā *ArcView 3.2*. Daugavpils rajona Latgales daļas kartes mērogā 1:50 000 un Balvu rajona kartes mērogā 1:50 000 ar ciemu nosaukumiem latgaliešu valodā sagatavošanai izmantoti digitālie dati no LR Satelītkartes mērogā 1:50 000 un LR Topogrāfiskās kartes mērogā 1:50 000 (1.1. att.).

Darba autore veikusi Latgales viensētu nosaukumu kartēšanu vairākos Balvu un Daugavpils rajona pagastos. Lai raksturotu Latgales viensētu kartēšanas metodiku, izvēlēts Daugavpils rajona Līksnas pagasts.

Latgales viensētu kartēšanā veicama vairākos etapos.

I etaps. Sagatavošanās lauka darbiem. Latvijas ģeotelpiskā informācijas aģentūras darbinieki vietvārdu kartēšanai izmanto Valsts Adrešu reģistrā esošo informāciju par ciemiem un nekustamām lietām (tajā skaitā viensētām). Daugavpils rajona Līksnas pagasta nosaukumi kārtoti alfabētā pa ciemiem (skat. ... pielikumu). Grūtības darbā sagādā tas, ka ir iespējams atlasīt tikai nekustamu lietu, nevis viensētu nosaukumus. Līdz ar to kartes sastādītājs nevar zināt vai attiecīgais nosaukums ir dots viensētai, zemes īpašumam vai kādam citam objektam. Šo informāciju iespējams iegūt tikai uz vietas pagastā.

II etaps. Lauka darbi. Nosaukumu un to novietojuma pārbaude pagastā. Līdzīgi ņemot šo sarakstu un kartes M 1:10 000, kartes sastādītājs dodas uz pagasta padomi, kur kopā ar pagasta darbiniekiem tiek salīdzināti dati par viensētām un noskaidrota vai precizēta to atrašanās vieta. Diemžēl pagastos ne vienmēr darbinieki ir pietiekoši ziņoši un spēj sniegt visu nepieciešamo informāciju. Līdz ar to rodas neskaidrības gan par viensētas atrašanās vietu, gan arī par nosaukumu rakstību, tāpēc nekas cits neatliek, kā nepieciešamo informāciju doties noskaidrot uz konkrēto viensētu. Kartogrāfiem darbu veikt būtu daudz vieglāk, ja katrai viensētai būtu plāksnīte ar viensētas nosaukumu, līdzīgi kā tas ir ar ielu nosaukumiem.

III etaps. Kartes maketa izveidošana. Uz vietas pagastā iegūtās informācijas par vietvārdiem izvērtēšana, kartēs lietojamo nosaukumu atlasīšana un izvietošana kartes maketā. Pēc tam tiek veikta kartes 1. korektūra un kartes 2. korektūra.

IV etaps. Kartes maketa pārbaude pirms publicēšanas.

Kartes lapā, kas jau sagatavota publicēšanai, tiek pārbaudīti visi kartē esošie nosaukumi, tajā skaitā viensētu nosaukumi. Tiek veikti nepieciešamie labojumi, visbiežāk tiek labotas sīkas drukas kļūdas un kļūdas nosaukuma izvietojumā.

Darba izstrādē lietotās metodes:

- 1) vēsturiski salīdzinošā metode (lai parādītu ģeogrāfisko nosaukumu izmaiņas laika gaitā);
- 2) kartogrāfiskā metode (ģeogrāfisko nosaukumu kartogrāfiskai fiksēšanai ekspedīciju laikā un kartoshēmu sastādīšanai);
- 3) mutiskās intervijas metode (vietvārdu apzināšanā un kartēšanā, ekspedīciju laikā aptaujājot vietējos iedzīvotājus);
- 4) statistiskās analīzes metodes – analizējot skaitliskos datus;
- 5) grafiskās metodes – statistisko datu apstrādei un grafiskai atveidošanai.

Saīsinājumi un apzīmējumi

- Brežgo 1943 Brežgo B. Latgolas inventari un generalmēreišonas zem'ū aproksti, 1665.-1784. – Daugavpilī, 1943.
- Bukšs 1974 Bukšs M. Latgolas vītu vordi //Acta Latgalica 5. – Minhenē: 1974.
- E II Endzelīns J. Latvijas vietu vārdi. II daļa. Kurzemes un Latgales vārdi. – Rīgā, 1925.
- Hol.Circ. 1850 Mogiļovas arhidiecēzes draudžu un tajās ietilpstošo apdzīvoto vietu saraksti, 1850. – Aglonas bazilikas arhīva materiāli (ar norādi: Holowinski I.)
- LCA Latvijas ceļu atlants. – Rīgā, 1993.
- LT 75 Latvijas topogrāfiskā karte M 1:75 000. Armijas štāba ģeodēzijas un topogrāfijas daļas 1922.-1928. g. izdevums.
- Lvv Endzelīns J. Latvijas PSR vietvārdi. 1. un 2. sējums. – Rīgā, 1956. un 1961.
- M 250 Mantnieks P. Lielā Latvijas karte. M 1:250 000 un Alfabetisks Latvijas vietu vārdu saraksts. – Rīgā, 1933.
- Spis. Списокъ населенныхъ местъ Витебской губерніи. Издание Витебского Статистическаго Комитета и Губернскаго Типо-Литографіи подъ ред. А. Сапунова, Витебскъ, 1906.
- T 126 Топографическія карты Россійской Имперіи, 1858.
- T 420 Топографическія карты Россійской Имперіи, 1839.-1871. M 1:420 000
- ZA 1962 1983 Zinātņu Akadēmijas Valodas institūta kartotēkas materiāli, 1962., 1983

2. ĢEOGRĀFISKO NOSAUKUMU STANDARTIZĀCIJA

2.1. Ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijas attīstība

Ģeogrāfisko nosaukumu standartizācija vairumā valstu aizsākusies ar nepieciešamību valodnieciski pārbaudīt ģeogrāfiskos nosaukumus.

Kā raksta B. Hellelands, Norvēģijā ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijas vēstures aizsākumi meklējami jau 19. gs. pirmajā pusē. Respektīvi, kad valstī dominēja juceklīga rakstības situācija un, tāpat kā pārējās Ziemeļvalstīs un citur Eiropā, radās nepieciešamība sakārtot daudzus atšķirīgos, nereti kļūdainos vietu nosaukumus. Situācija bija īpaši sarežģīta, jo Norvēģija 400 gadus bija Dānijas pakļautībā, līdzīgi kā Latgale 400 gadus bija atdalīta no pārējās Latvijas teritorijas. Norvēģu nosaukumi šajā laikā tika rakstīti dāņu valodā, tāpēc radās liela atšķirība starp runātajām un rakstītajām nosaukumu formām. 1912.-1913. gadā tika ieviests princips, ka nosaukumi kartēs rakstāmi saskaņā ar vietējo izrunu un norvēģu rakstu valodu. Kopš 1990. gada ar vietvārdu likumu ir noteikts, ka Norvēģijā pastāv divas rakstu valodas, un ikviens var lietot to rakstu valodu, kura ir tuvāka vietējam dialektam. Norvēģijas Zemes dienestā pirmais vietvārdu konsultants, kurš pārbaudīja nosaukumus kartēs, darbu sāka 1870. gadā, bet vietvārdu pētīšanas nodaļa nodibināta 1921. gadā. (Helleland B., 2004)

Zviedrijā vietvārdu komisijas darbība aizsākās jau 1902. gadā. Vietvārdu komisiju valdība bija pilnvarojusi pārbaudīt vietvārdus īpašumu reģistrā un militārajā kartē. Kā norāda Leifs Nilsons, izvēloties pamatnosaukumu, tiek ņemti vērā trīs būtiskākie aspekti: etimoloģija, izruna un tradīcija. Tomēr principu ir daudz, un dažkārt tie ir pretrunīgi, tāpēc nereti ir grūti izvēlēties, kuram nosaukumam dodama priekšroka. (Nilsson L., 2000)

Apmēram pirms 50 gadiem Apvienoto Nāciju organizācija (ANO) apzinājās, ka vajadzīgas skaidras, nepārprotamas uzziņas par vietām un ģeogrāfiskajiem objektiem visā pasaulē. Lai koordinētu starptautisko sadarbību vietvārdu jomā, tika nodibināta ANO Ģeogrāfisko nosaukumu ekspertu grupa, kas regulāri organizē vairākus starptautiskus pasākumus:

- ANO Ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijai veltītās starptautiskās konferences, kas notiek reizi 5 gados;
- ANO Ģeogrāfisko nosaukumu ekspertu grupas sesijas, kas notiek reizi 2 gados;
- ANO Ģeogrāfisko nosaukumu ekspertu grupas atsevišķu nodaļu sanāksmes (Baltijas nodaļa izveidota 1992.g.).

Pirmā Apvienoto Nāciju konference par Ģeogrāfisko nosaukumu standartizāciju notika Ženēvā 1967. gadā; tika pieņemtas 20 rezolūcijas, arī rezolūcija Nr. 4, kas attiecas uz "Nacionālo Standartizāciju" (UN 1968). Šīs rezolūcijas teksts detalizēti nosaka kā kompetencē ir nodibināt un vadīt valsts nosaukumu došanas institūcijas, kā jāveic lauka darbi ģeogrāfisko nosaukumu vākšanā, saskaņā ar kādiem principiem tiek izvēlēti ģeogrāfiskie nosaukumi oficiālai lietošanai, kā tiek aplūkotas daudzvalodu teritorijas, pamatojoties uz kādiem likumiem tiek sastādīti valstu ģeogrāfisko nosaukumu saraksti.

Rezolūcijā Nr. 4, kā pirmais solis uz ģeogrāfisko nosaukumu standartizāciju, tiek rekomendēts, ka katrā valstī jābūt valsts institūcijai, lai apspriestu jautājumus par ģeogrāfiskajiem nosaukumiem.

Šai institūcijai jāpastāv no vienotas sabiedriskas korporācijas vai arī to jāveido saskaņojošām korporācijām; tai jābūt skaidri definētām kompetencēm, kas respektē attiecīgajā valstī esošos standartizācijas procedūras noteikumus.

Kopš 1967. gada ir notikušas astoņas ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijai veltītās starptautiskās konferences (2.1. tabulu) un divdesmit viena Ģeogrāfisko nosaukumu ekspertu grupas sesija (skat. 2.2. tabulu). ANO Ģeogrāfisko nosaukumu ekspertu grupas (UNGEGN) sesijās galvenā uzmanība tiek veltīta: nodaļu ziņojumiem un darba grupu ziņojumiem un to sanāksmēm. UNGEGN nodaļas tiek veidotas pēc reģionālā un valodu radniecības principa. Baltijas nodaļai vistuvākās ir: Ziemeļvalstu, Viduseiropas austrumu, Dāņu un vācu valodās runājošo valstu nodaļa. Pašlaik UNGEGN ir izveidotas sekojošas darba grupas: Toponīmikas terminoloģija, Datu bāzes un vietvārdu katalogi, Latinizācijas sistēmas, Valstu nosaukumi, Toponīmikas kursi, Publicitāte un finansēšana, Pirmiedzīvotāju un minoritāšu vietvārdu lietošanas veicināšana.

Pirmā ANO Ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijas konference, kurā piedalījās Latvijas delegācija, bija 7. konference, kas notika Ņujorkā 1998.gada 13.-22. janvārī.

2.1. tabula

Ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijai veltītās starptautiskās konferences

Nr.	Vieta	Gads
1.	Ženēva	1967.
2.	Londona	1972.
3.	Atēnas	1977.
4.	Ženēva	1982.
5.	Monreāla	1987.
6.	Ņujorka	1992.
7.	Ņujorka	1998.
8.	Berlīne	2002.
9.	Ņujorka	2007.

2.2. tabula

ANO Ģeogrāfisko nosaukumu ekspertu grupas sesijas

Nr.	Vieta	Gads
1.	Ņujorka	1960.
2.	Ņujorka	1966.
3.	Ņujorka	1967.
4.	Londona	1972.
5.	Ņujorka	1973.
6.	Ņujorka	1975.
7.	Atēnas	1977.
8.	Ņujorka	1979.
9.	Ņujorka	1981.
10.	Ženēva	1982.
11.	Ženēva	1984.
12.	Ženēva	1986.
13.	Monreāla	1987.
14.	Ženēva	1989.

Nr.	Vieta	Gads
15.	Ženēva	1991.
16.	Ņujorka	1992.
17.	Ņujorka	1994.
18.	Ženēva	1996.
19.	Ņujorka	1998.
20.	Ņujorka	2000.
21.	Berlīne	2002.
22.	Ņujorka	2004.
23.	Vīne	2006.
24.	Ņujorka	2007.

2.2. Ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijas jēdziens

Zinātniskajā literatūrā tiek šķirta *starptautiskā ģeogrāfisko nosaukumu standartizācija* un *nacionālā ģeogrāfisko nosaukumu standartizācija* (skat. 2.3. tabulu). *Nacionālā ģeogrāfisko nosaukumu standartizācija* ir ģeogrāfisko nosaukumu standartizācija nacionāli vienotā teritorijā.

Starptautiskajā praksē ar jēdzienu *ģeogrāfisko nosaukumu standartizācija* saprot:

- 1) galveno principu izstrādi vietvārdu rakstībai,
- 2) *pamatnosaukuma* izvēli ģeogrāfiskajam objektam atbilstoši izstrādātajiem principiem (pamatnosaukumi iegūst standartizēta nosaukuma statusu);
- 3) *standartizēto ģeogrāfisko nosaukumu* lietojuma noteikšanu.

Ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijas mērķis ir nodrošināt, lai katram ģeogrāfiskajam objektam būtu noteikts lietošanai ieteicams nosaukums, kas uzrakstīts noteiktā formā, varētu tikt izmantots vietvārda atveidošanai citās valodās.

Ģeogrāfisko nosaukumu standartizācija ietver šādus darba uzdevumus:

- 1) ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijas teorētisko un metodisko pamatprincipu izstrāde;
- 2) ģeogrāfisko nosaukumu atlase un datu vākšana par standartizējamajiem vietvārdiem;
- 3) kamerālajos un lauka pētījumos iegūto datu apstrāde (informācijā par nosaukumiem, kura savākta dažādos avotos, izmantojot dažādas metodes, var būt neprecizitātes, kļūdas, pretrunas, tā var neatbilst nosaukumu atveides instrukcijām, tādēļ nepieciešama kamerālajos un lauka pētījumos par nosaukumiem iegūto datu apstrāde, kas ir pamatprocess ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijā, kad dati tiek sistematizēti un analizēti, analīzes procesā noskaidrojot katra objekta pamatnosaukumu);
- 4) normatīvu ģeogrāfisko nosaukumu vārdnīcu sastādīšana.

1997. gadā savā Zinātnisko darbu kopsavilkumā ģeogrāfijas doktora grāda iegūšanai „Latvijas ģeogrāfisko nosaukumu vārdnīcas” Z. Goba rakstīja, ka Latvijā nav izdota neviena vietvārdu vārdnīca, kas pilnībā atbilstu standartizētas ģeogrāfisko nosaukumu vārdnīcas prasībām (Goba Z., 1997). LR Valsts zemes dienesta Kartogrāfijas pārvaldes Toponīmikas laboratorijā (sākot ar 2006.g. Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūras Toponīmikas laboratorijā) sagatavoti vairāki ģeogrāfisko nosaukumu katalogi: 2004. gadā izdots vietvārdu katalogs Latvijas Republikas ģeogrāfiskie nosaukumi kartēm mērogā 1:1 000 000, kā arī izdoti divi

katalogi militārām vajadzībām (Latvijas vietvārdu katalogs kartēm mērogā 1:1 000 000 izdots 2005. gadā. un Latvijas vietvārdu katalogs Kopējo operāciju kartes (JOG) 1. izdevumam mērogā 1:250 000 izdots 2007. gadā).

2007. gadā izdotajā grāmatā "Latvijas ciemi. Nosaukumi, ģeogrāfiskais izvietojums" iekļautas Latvijas lauku apdzīvotās vietas, kas sastāv no vismaz trim mājām, kam ir apvienojošs nosaukums un ko vietējās pašvaldības un/vai iedzīvotāji atzīst par ciemiem. Grāmatā iekļauti nosaukumi arī latgaliešu un līvu valodā, tai ir rekomendējošs, informatīvs un kultūrvēsturisks raksturs. Grāmata "Latvijas ciemi. Nosaukumi, ģeogrāfiskais izvietojums" ir izmantojama piešķirot, precizējot vai mainot ciemu, pagastu, novadu oficiālos nosaukumus, reģionālajā plānošanā, kartogrāfijā u.c.

Ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijai ir trīs noteicošie aspekti: tiesiskais, zinātniski metodiskais un tehniskais.

Pastāv vairākas metodes vietvārdu standartizācijas veikšanai. Katrā valstī jābūt valsts institūcijai (komisijai, komitejai, padomei utt.). Kanādas toponīmite H. Kerfūta min trīs iespējamus modeļus vietvārdu standartizācijas veikšanai:

- valstī pastāv centralizēta institūcija;
- valstī pastāv decentralizēta institūcija;
- valstī nav institūcijas vietvārdu standartizācijas veikšanai.

Gadījumos, kad valstī nav institūcijas vietvārdu standartizācijas veikšanai, nacionālās kartēšanas aģentūras rūpējas par vietvārdiem (Kerfoot H., 2003).

2.3. Zinātniski metodisko pamatprincipu izstrāde ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijā

Zinātniski metodisko pamatprincipu izstrāde ietver tādu pamatinstrukciju sastādīšanu, kuras satur ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijas pamatprincipus un konkrētus ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijas noteikumus.

Starptautiski atzītie principi ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijā iesaka oficiālo nosaukumu piešķiršanā balstīties uz vietējo iedzīvotāju lietotajām nosaukumu formām, kā arī izvairīties no vienādu nosaukumu piešķiršanas vairākiem viena veida objektiem.

Katrā valstī, atkarībā no valodas specifikas, tiek izstrādāti savai valodai atbilstošie ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijas principi.

Lietuva.

Lietuviešu valoda, tāpat kā daudzas citas valodas sadalās dialektos. Katram dialektam ir savas fonētiskās, morfoloģiskās, vārdu veidošanas u.c. īpatnības.

Lietuvas toponīmu normēšana sākās pēc II pasaules kara. Līdzīgi kā Latvijā J.Endzelīns, Lietuvas onomastikas tēvs ir K.Būga. Uz fonētisko atbilstību pamata daudzi vietvārdi tika pārcelti literārajā valodā, piemēram, aukštaišu *Balundžai* – *Balandžai*, *Alunta* – *Alanta*, *Žysinai* – *Žasinai*, dzūku *Ciltai* – *Tiltai*, *Dzieveniškes* – *Dieveniškes*, žemaišu *Rugynos* – *Rugienos*. Pašlaik liela daļa Lietuvas toponīmu ir standartizēti.

Par pamatnosaukumu izvēlas autentiskus vietvārdus, kuri piemēroti lietošanai literārajā valodā. Autentiska vietvārda forma – tā ir precīza, neizkropļota, tradicionāli vietējo iedzīvotāju lietota vārda forma.

Gadījumos, kad vietējie iedzīvotāji lieto vairākus nosaukumus vienam objektam, piemēram, *Vabalnynkai*, *Vabalnykas*, *Šiline un Borovka*,

- par pamatnosaukumu tiek izraudzīta toponīma arhaiskākā forma;

- no vairākiem līdzvērtīgiem vietvārdiem tiek izvēlēts tas nosaukums, kuru vietējie iedzīvotāji lieto biežāk, vai arī tas, kuram ir ilgstošāka lietošanas tradīcija. Šeit izšķirošais var būt subjektīvais moments, taču svarīgāk ir, lai izraudzītā vietvārdu forma būtu precīza, neizkropļota.

Visas izlokšņu īpatnības, kas kaut kādā ziņā nozīmīgas valodniecībai, vēsturei u.c. zinātnēm, vietvārdos tiek saglabātas:

1) netiek skarta morfoloģija;

2) neregulāras fonētiskas pārmaiņas tiek pārnestas sarunvalodā, piemēram, ciema nosaukums *Strāvai* Rokišku apkārtnē, netiek pārveidots par *Sravai*.

3) neaizskarti paliek arī fonētiskie substrāta dialektismi, piemēram, līdzskaņi *s* un *z*, kurus runā Lietuvas bijušajās sēļu un jātvingu teritorijās, netiek aizstāti ar literārās valodas *š* un *ž* (Ziemeļaukštaitijā: *Zarasai*, *Zasinyčiai*, *Zirnajaī*, Lietuvas dienvidu daļā: *Zervynos*, *Zapsys*, *Zalavas*, *apsingis*, *Svetus* u. c.).

Atšķirībā no Latvijas, Lietuvā problēmas rada uzsvara standartizēšana vietvārdos. Svarīgākais princips vietvārda izvēlē ir šāds: standartvalodā uzsvars paliek tur, kur to liek vietējie iedzīvotāji. Lietuvas teritorijā ir apdzīvotas vietas, kuru nosaukumi atšķiras tikai pēc akcentācijas un uzsvara vietas, piemēram *Smilgiai* Kašadarskas rajonā, *Smilgiai* Mariampoles, Moletu, Pasvales raj., *Smilgiai* Šauļu rajonā. Tāpēc precīzi jāzina vietvārda izruna un akcentācija vietējā dialektā.

Izlokšņu standartizēšanas principi tiek izmantoti tikai oficiālai lietošanai. Privātā, neoficiālā izruna un rakstība Lietuvā netiek reglamentēta.

2.4. Svarīgākie termini ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijā

Svarīgākie ar ģeogrāfisko nosaukumu standartizāciju saistītie termini aplūkoti, pamatojoties uz Izraēlas zinātnieka N. Kadmona rediģēto „Vārdnīcu ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijai”. Tabulā 2.3. ir apkopoti svarīgākie ar ģeogrāfisko nosaukumu standartizāciju saistītie termini latviešu, angļu un krievu valodā un tiem atbilstošie skaidrojumi. *Ģeogrāfisko nosaukumu standartizācija* ir viena vai vairāku nosaukumu un to precīzas rakstu formas apstiprināšana konkrētam ģeogrāfiskajam objektam, kā arī to lietojuma noteikšana. Izšķir *starptautisko ģeogrāfisko nosaukumu standartizāciju* un *nacionālo ģeogrāfisko nosaukumu standartizāciju* - ģeogrāfisko nosaukumu standartizāciju nacionāli vienotā teritorijā, piemēram, valstī. Latvijas zinātniskajā literatūrā sastopams gan termins *ģeogrāfisko nosaukumu standartizācija*, gan *ģeogrāfisko nosaukumu* jeb *vietvārdu normalizācija* (termins pārņemts no krievu zinātniskās literatūras). Dz. Hirša, raksturojot vietvārdu normalizācijas juridiskos aspektus, aizstāj šos terminus ar vārdiem *vietvārdu sakārtošana*, kuri diezgan precīzi izsaka *ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijas* būtību (Hirša Dz., 2007).

Citās valstīs, lai apzīmētu katru no diviem vai vairākiem viena ģeogrāfiskā objekta standartizētiem nosaukumiem, tiek lietots termins *standartizēts alonīms*, bet Latvijā vairāk izplatīti ir termini *toponīmiskais sinonīms* un *nosaukuma variants*.

Standartizēts nosaukums jeb *standartizēts toponīms* ir nosaukums, kuru attiecīgi pilnvarots orgāns (oficiāls orgāns, kurš nosaka ģeogrāfisko nosaukumu rakstību un lietojumu) dotajam objektam apstiprinājis kā pamatnosaukumu starp citiem nosaukuma variantiem (alonīmiem). Vienam ģeogrāfiskajam objektam var būt vairāk kā viens standartizēts nosaukums. Vietējais nosaukums ir toponīms, kas lietots lingvistiskas sabiedrības ģeogrāfiski ierobežotā sektorā attiecībā uz kādu objektu, kas atrodas šīs teritorijas iekšienē. Tas var atšķirties no standartizētā nosaukuma.

Svarīgākie ar ģeogrāfisko nosaukumu standartizāciju saistītie termini un to skaidrojumi

(sagat. autore, izmantojot Kadmon N., 2002)

Termins latviešu valodā	Termins angļu valodā	Termins krievu valodā	Definīcija
ģeogrāfisko nosaukumu rādītājs, vietvārdu katalogs	gazetteer	газетир	Toponīmu (vietvārdu) saraksts sakārtots alfabētiskā vai citā secībā ar norādi uz topogrāfiskā objekta veidu un atrašanās vietu, kā arī citu skaidrojošu vai aprakstošu informāciju.
ģeogrāfisko nosaukumu standartizācija (normalizācija)	standardization, geographical names	стандартизация (нормализация) географических названий	Viena vai vairāku nosaukumu un to precīzas rakstu formas apstiprināšana konkrētam ģeogrāfiskajam objektam, kā arī to lietojuma noteikšana.
nacionālā ģeogrāfisko nosaukumu standartizācija (normalizācija)	standardization, national, geographical names	стандартизация географических названий, национальная	Ģeogrāfisko nosaukumu standartizācija nacionāli vienotā teritorijā, kā piemēram, valsts.
oficiāls nosaukums	official name	официальное название	Toponīms, kura lietošanu atbilstoši tā kompetencei sankcionējis oficiāls orgāns, kurš nosaka ģeogrāfisko nosaukumu rakstību un lietojumu.
pamatnosaukums	preferred name	предпочтительное название	Lietošanai visvairāk ieteicamais ģeogrāfiskā objekta nosaukums.
standartizācija	standardization	стандартизация; нормализация	a) konkrētu standartu vai normu pieņemšana, ko veic attiecīgi pilnvarots orgāns, piemēram, standartu vai normu pieņemšana toponīmu vienvēidīgai atveidei; b) atveidošana, piemēram, toponīmu, saskaņā ar šādām normām.
standartizēts alonīms; toponīmiskais sinonīms;	standardized allonym	стандартизованный аллоним	Katrs no diviem vai vairākiem viena ģeogrāfiskā objekta standartizētiem

Termins latviešu valodā	Termins angļu valodā	Termins krievu valodā	Definīcija
nosaukuma variants			nosaukumiem. <i>Piemēri: Kaapstad un Cape Town; Matterhorn un Monte Cervino; Ješa ezers un Ežezers.</i>
standartizēts nosaukums	standardized name	стандартизованное название	Nosaukums, kuru attiecīgi pilnvarots orgāns (oficiāls orgāns, kurš nosaka ģeogrāfisko nosaukumu rakstību un lietojumu) dotajam objektam apstiprinājis kā pamatnosaukumu starp citiem nosaukuma variantiem (alonīmiem). Vienam ģeogrāfiskajam objektam var būt vairāk klā viens standartizēts nosaukums. <i>Piemērs: Kaapstad un Cape Town (bet ne Capetown).</i>
standartizēts toponīms	standardized toponym	стандартизованный (нормализованный) топоним	Skat. standartizēts nosaukums.
starptautiskā ģeogrāfisko nosaukumu standartizācija (normalizācija)	standardization, international, geographical names	стандартизация географических названий, международная	Mērķtiecīga darbība, lai panāktu pēc iespējas lielāku praktisku vienveidību Zemes ģeogrāfisko nosaukumu (plašākā nozīmē toponīmu - ārpuszemes objektu) runas un rakstu formas atveidē.
vietējais nosaukums	local name	местное название	Топонимs, lietots lingvistiskas sabiedrības ģeogrāfiski ierobežotā sektorā attiecībā uz kādu objektu, kas atrodas šīs teritorijas iekšienē. Tas var atšķirties no standartizētā nosaukuma.

Oficiāls nosaukums ir toponīms, kura lietošanu atbilstoši tā kompetencei sankcionējis oficiāls orgāns, kurš nosaka ģeogrāfisko nosaukumu rakstību un lietojumu. Ne vienmēr oficiālais nosaukums ir standartizēts nosaukums.

Ģeogrāfisko nosaukumu rādītājs jeb *vietvārdu katalogs* ir toponīmu (vietvārdu) saraksts sakārtots alfabētiskā vai citā secībā ar norādi uz topogrāfiskā objekta veidu un

atrašanās vietu, kā arī citu skaidrojošu vai aprakstošu informāciju (Kadmon N., ed. 2002).

2.5. Ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijas tiesiskais aspekts.

Ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijas tiesisko pamatu nosaka attiecīgie valsts augstākie likumdevēju un izpildes orgāni.

Daudzās valstīs ir pieņemti vietvārdu likumi, piemēram, Norvēģijā un Igaunijā. Standartizēto ģeogrāfisko nosaukumu lietojumu attiecīgajā valstī nosaka vietvārdu likums.

Norvēģijas vietvārdu likums pieņemts 1990. gadā. Tā mērķis ir valstī veidot vienotu ģeogrāfisko nosaukumu sistēmu un par šiem nosaukumiem rūpēties kā par nacionālo kultūras mantojumu. Tomēr likums attiecas tikai uz rakstu formu nacionālo lietojumu un satur noteikumus par to kā un kurš nosaka vietvārdu standartizētās formas, un kam šie apstiprinātie nosaukumi jālieto.

Svarīgākos noteikumus Norvēģijas vietvārdu likumā var iedalīt divās grupās. Pirmā satur noteikumus par veidu, kādā rakstāmi vietvārdi. Tie ir principi, kas attiecas uz vietējo iedzīvotāju runātajām nosaukumu formām, bet kopumā balstās uz divu Norvēģijā pastāvošo rakstību principiem. Otra noteikumu grupa vietvārdu likumā nosaka, kā organizējams konsultāciju aparāts un pakalpojumu sniegšanas kārtība.

Rūpes par nosaukumiem skatītas kā vietvārdu aizsardzība, pirmkārt, sakrīt ar pēdējā laikā izskatīto viedokli, ka ir svarīgi rūpēties par vietējām nosaukumu došanas tradīcijām.

Zviedrijā vietvārdu likums pieņemts 1927. gadā.

Ģeogrāfisko nosaukumu pareizrakstības standartizācijas veikšana Vācijas valodniecības jomā ir tehniski un juridiski smags uzdevums, kas uzticēts pastāvošajai ģeogrāfisko nosaukumu komitejai ("Standiger Ausschuss für geographische Namen (StAGN)"). Grūtības galvenokārt rada tas, ka līdz šim brīdim ģeogrāfisko nosaukumu komitejai ir bijis ieteikuma raksturs bez kāda regulējoša spēka (Sievers, 2000).

Tomēr ir valstis, kurās vietvārdu likuma joprojām nav, tajā skaitā arī Latvijā.

Padomju Savienībā koordinēšanas un metodiskās vadības funkcijas ģeogrāfisko nosaukumu normalizācijas jomā veica PSRS Centrālais ģeodēzijas, aerozņemšanas un kartogrāfijas zinātniskās pētniecības institūts. Institūta ģeogrāfisko nosaukumu nodaļa izstrādāja visiem obligātas instrukcijas ģeogrāfisko nosaukumu atveidošanai no cittautu valodām krievu valodā (Latvijā - Latvijas PSR ģeogrāfisko nosaukumu atveides instrukcija). Darba rezultāti tika apkopoti ģeogrāfisko nosaukumu vārdnīcās, kuru saturu apstiprināja PSRS Ministru Padomes Galvenā Ģeodēzijas un kartogrāfijas pārvalde un kurās publicētie nosaukumi bija jālieto visām valsts iestādēm (Pūriņš V., 1979.).

Īstenojot Latvijas PSR Ministru Padomes lēmumu par republikas vienotas ģeogrāfisko nosaukumu sistēmas izveidošanu, P. Stučkas LVU Ģeogrāfijas zinātniskās pētniecības sektors 1970 gadā sāka darbu pie Latvijas PSR fizioģeogrāfisko nosaukumu kartotēkas. Līdz ar to sistemātiskā republikas vietvārdu izpētes darbā iekļāvās arī ģeogrāfi (Avotiņa R., Dambe V., 1979.).

Latvijā vietvārdu sakārtošanas pamatprincipi ir iestrādāti Valsts valodas likumā un LR Ministru kabineta noteikumos:

- LR MK Noteikumi Nr. 294 "Par vietu nosaukumu, iestāžu, sabiedrisko organizāciju, uzņēmumu (uzņēmējsabiedrību) nosaukumu un

pasākumu nosaukumu veidošanu un lietošanu.” (22.08.2000). Izdoti saskaņā ar Valsts valodas likuma 18. panta piekto daļu.

- LR MK Noteikumi Nr. 384 “Adresācijas noteikumi.” (27.08.2002). Izdoti saskaņā ar likuma “Par Latvijas Republikas administratīvo teritoriju izveidošanu un apdzīvoto vietu statusa noteikšanu” 20. panta otro daļu.

Tomēr apkopojošā un mūsdienu zinātnes prasībām atbilstošā dokumentā vietvārdu standartizācijas pamatprincipi nav formulēti. Autore piekrīt zinātnieces Dz. Hiršas viedoklim, ka vietvārdu sakārtošanas instrumenti Latvijā nav juridiski pietiekami nostiprināti un strukturēti. Valsts Valodas centra Latviešu valodas ekspertu komisijas vietvārdu apakškomisijā tiek gatavots Vietvārdu likumprojekts. Vietvārdu likums būtu kā pēdējais solis, kurš sperams attiecībā uz vietvārdu standartizāciju, jo tas dotu iespēju realizēt centralizētu valsts politiku vietvārdu sakārtošanas jomā.

2.6. NATO standartizācijas līgumi

NATO standartizācijas līgumu mērķis ir standartizēt NATO bruņoto spēku lietošanai domāto ģeogrāfisko nosaukumu katalogu sastādīšanas metodiku. Šādos līgumos dalībvalstis piekrīt ģeogrāfisko nosaukumu katalogu sagatavošanai lietot attiecīgajos paragrāfos aprakstīto metodiku. NATO standartizācijas līgums uzskatāms par ieviestu, kad ir izdoti nepieciešamie rīkojumi/instrukcijas šīs standartizācijas vienošanās prasību praktiskai realizācijai.

Parasti ģeogrāfisko nosaukumu katalogos ietver ģeogrāfiskos nosaukumus, kuri parādās noteiktu sēriju kartēs, kas attiecas uz kādas valsts teritoriju tās politiskajās robežās, vai uz citu teritoriju, kas ir ģeogrāfisko nosaukumu kataloga objekts. Lai nodrošinātu pilnīga ģeogrāfisko nosaukumu saraksta sastādīšanu, katalogos ietver visu kartēs redzamo un nosaukto ģeogrāfisko objektu nosaukumus. Bez tam ģeogrāfisko nosaukumu katalogs var ietvert attiecīgo ģeogrāfisko objektu nosaukumus no citiem avotiem, ja ir zināms, ka tie varētu nomainīt pamatkartēs esošos vietvārdus. Jālieto tekstuāli norādījumi vai cits mehānisms, lai norādītu, ka pareizie nosaukumi uzskatāmi par “apstiprinātiem (oficiāliem)” un tie nosaukumi, kuri pamatkartēs ir kļūdaini (neprecīzi) vai novecojuši uzskatāmi par “neapstiprinātiem” vai “variantiem”.

Ģeogrāfisko nosaukumu katalogus veido tā, lai tie aptvertu politisko teritoriju, uz kuru attiecas karšu sērijas vai kombinācijas, tādējādi nodrošinot pārklājumu visai valstij, vai lielām tās daļām, vai arī vairākām valstīm. Kad ir sagatavots plašs pārstrādāts karšu izdevums, var būt nepieciešams arī jauns ģeogrāfisko nosaukumu katalogs.

Pastāv noteikti ieteikumi attiecībā uz karšu lietošanu ģeogrāfisko nosaukumu katalogu izstrādē. Lai sabalansētu zinātnisko darbu, izmaksas un publicējamā kataloga apjomu pieņemamās robežās, par piemērotiem ģeogrāfisko nosaukumu katalogu izstrādei tiek uzskatīti sekojoši karšu mērogi: 1:250 000, 1:100 000, 1:50 000. Katalogu sagatavošana citu mērogu kartēm plānojama tikai īpašos gadījumos.

Ģeogrāfisko nosaukumu kataloga saturs parasti tiek izstrādāts pēc noteiktas shēmas. Ģeogrāfisko nosaukumu kataloga sastāvdaļas ir:

- ievads;
- pārskata karte;
- no kartēm un citiem avotiem apkopotu ģeogrāfisko nosaukumu saraksts, sakārtots alfabēta secībā.

Ģeogrāfisko nosaukumu kataloga ievadu raksta angļu valodā. Papildus lieto arī vienu vai vairākas citas piemērotas valodas, ja tas ir lietderīgi.

Kartē esošo ģeogrāfisko nosaukumu sarakstā iekļauj visus kataloga pamatkartē esošos nosaukumus. Uzdevums ir iekļaut sarakstā tikai vienu nosaukumu katram objektam; parasti šo nosaukumu rāda kā „apstiprinātu” nosaukumu. Ja izpētē konstatēts, ka šis nosaukums ir neprecīzs vai novecojis, tad katalogā to rāda kā „neapstiprinātu” vai kā nosaukuma variantu. Kā „apstiprinātu” šādā gadījumā rāda nosaukumu no cita avota. Papildus „apstiprinātajam” nosaukumam kā „neapstiprinātus” vai nosaukumu variantus var ietvert dažādus nosaukumus no atšķirīgiem avotiem (vai no pamatkaršu sērijām). Secīgās kolonnās (ailēs) sniedz sekojošus datus norādītajā secībā: apstiprinātais nosaukums un, ja ir, neapstiprināti nosaukumi vai nosaukumu varianti.

Pēc nosaukumu variantiem vienmēr dod atsauces uz apstiprinātajiem nosaukumiem, lietojot vārdu “SEE”(„skatīt”). Nosaukumus, kuros sugas vārds ir pirms īpašvārda (izņemot apdzīvoto vietu nosaukumus), kārtē alfabēta secībā, kā pirmo liekot īpašvārdu. Piemēram, Nosaukumu Etang des Epioux (ezers Francijā) sarakstā raksta “Epioux, Etang des”. Šajā nosaukumā “Etang des” ir sugas vārds un “Epioux” ir īpašvārds.

Nosaukumus no kartēm, kā apstiprinātos, tā arī neapstiprinātos un nosaukumu variantus, raksta lietojot attiecīgās diakritiskās zīmes un specifiskos simbolus. Visiem karšu nosaukumu saīsinājumiem nosaukumu sarakstā jābūt pilnībā uzrakstītiem. Nosaukumi ģeogrāfisko nosaukumu katalogā rakstāmi vienādiem burtiem, neatkarīgi no tā, kāda veida un izmēra burti izmantoti kartē. Ja valstīs, kur ir vairāk kā viena oficiāla valoda, nosaukumi tiek rakstīti dažādi, parasti tos kartē raksta tikai attiecīgajā vietā lietotajā valodā. Tomēr, ja vienam objektam ir divi vai vairāki apstiprināti nosaukumi, tad ģeogrāfisko nosaukumu katalogā katru no tiem identificē ar piezīmi iekavās, piemēram, Dender (Dutch): Dendre (French). Šķērsatsauce arī iekļaujama pareizajā alfabēta secībā, t.i.:

Dendre skat. Dender.

- a. Ja nepieciešams, bilinguālās valstīs izskata jautājumu par otra nosaukumu komplekta pieņemšanu.
- b. Visi nosaukumi, kuri šķērso kartes lapas malas vai parādās uz kartes malām, iekļaujami sarakstā attiecībā ar lapu, kurā ir nosauktā objekta (nevis nosaukuma) koordinātas.
- c. Ja nosaukums kartē vai uz tās malas apzīmē ceļa vai dzelzceļa mērķi, tas nav iekļaujams nosaukumu sarakstā.
- d. Paskaidrojošos uzrakstus, kuri attiecas uz kartē esošajiem objektiem un rakstīti bez īpašvārda (piemēram, skola, stacija, fabrika utt.) nosaukumu sarakstā neiekļauj.
- e. Ceļu un citu komunikācijas līniju identifikācijas numurus nosaukumu sarakstā var neiekļaut.
- f. Objektu nosaukumus, kuri kartē parādās vairākas reizes, sarakstā parasti iekļauj vienreiz. Koordinātas apdzīvotām vietām un citiem objektiem, kuri aizņem ierobežotu laukumu, nolasa uz simbola kartē, strautiem un upēm – pie grīvām vai ietekām, kanāliem – vienā kanāla galā, kalniem un pauguriem – virsotnēs, zemesragiem un strēlēm – galējā punktā, vairumam citu objektu - aptuveni viduspunktā.

Ja nepieciešams, ģeogrāfisko nosaukumu katalogā iekļaujama izmantotajās kartēs esošo ģeogrāfisko terminu vārdnīca un saīsinājumu vārdnīca. Var būt grūtības atšķirt teritoriju nosaukumus un vietvārdus. Jāievēro sekojoši noteikumi:

- g. Nosaukumi, kuri aptver lielas teritorijas un attiecas uz tādiem labi noteiktiem objektiem kā meži, kalnu grēdas, ielejas, pļavas, purvi utt. jāapzīmē ar attiecīgu kodu.

h. Turpretī nosaukumi, kurus nevar šādi apzīmēt, identificējami ar vienu no sekojošiem kodiem (un nozīmēm), kurš šķiet vairāk piemērots:

Teritorija (apvidus) – sauszemes areāls ar nosaukumu, bet tam nav viendabīga rakstura vai noteiktu robežu; var tikt identificēts vai nosaukts pēc raksturīgām pazīmēm, kuras uz to patlaban vairs neattiecas.

Reģions – liela teritorija, kura tiek atzīta par vienību, jo to vieno kopīga vēsture, cilvēki, ainava vai citi nosacījumi vai nosacījumu kombinācija.

3. VIETVĀRDI MINORITĀŠU UN REĢIONĀLAJĀS VALODĀS

3.1. Ārvalstu pieredze pirmiedzīvotāju un minoritāšu vietvārdu lietošanas veicināšanā

ANO Ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijas 8. konferencē Berlīnē 2002. gadā tika izveidota īpaša darba grupa, lai veicinātu pirmiedzīvotāju un minoritāšu vietvārdu lietošanu. Kopš tā laika ANO Ģeogrāfisko nosaukumu ekspertu grupā ir politiski korekti runāt par pirmiedzīvotāju un minoritāšu vietvārdiem. Pirmiedzīvotāju un minoritāšu vietvārdu darba grupas galvenais pasākums ir informācijas apkopošana par pirmiedzīvotāju un minoritāšu vietvārdu atzīšanas pakāpi, pierakstīšanu un lietošanu ar mērķi analizēt rezultātus un salīdzinātu vietvārdu politiku un pieredzi ANO Ģeogrāfisko nosaukumu ekspertu grupas dalībvalstīs, lai radītu modeļus nākotnes notikumu novērtēšanai un vadīšanai. Lai sekmētu šos mērķus, tiek aplūkotas tādas svarīgas tēmas kā pirmiedzīvotāju un minoritāšu vietvārdu vākšana un apstrāde, juridiskie aspekti pirmiedzīvotāju un minoritāšu vietvārdu atzīšanai, bilinguālā kartēšana daudzvalodu teritorijās, minoritāšu vietvārdu atbalsta programmas un nākotnē sagaidāmie notikumi: notikumi darbā ar pirmiedzīvotāju un minoritāšu vietvārdiem un sagaidāmie darba grupas pasākumi (Gildemacher et al., 2006).

Daudzās valstīs ceļa zīmēs, valsts kartēs un datu bāzēs tiek iekļauti vietvārdi minoritāšu un reģionālajās valodās, tiek lietoti divi un pat trīs nosaukumi vienai apdzīvotai vietai vai dabas objektam. Vietvārdi tiek atzīti par būtisku kultūrvēsturiskā mantojuma sastāvdaļu, tomēr situācija katrā valstī atšķiras. Lielākā daļa aplūkoto valstu ir indoeiropiskas un tāpat kā Latvija ietilpst Baltijas jūras valstu reģionā.

Austrālija

Vietējo iedzīvotāju (pirmiedzīvotāju) vietvārdu vākšana un pārbaude ir kļuvusi par vienu no svarīgākajiem jautājumiem Austrālijas vietvārdu pētīšanā. Ir piešķirti līdzekļi, lai objektus nosauktu iezemiešu vārdos un kartes tiktu ražotas ar diviem nosaukumiem vienam objektam. Ir izstrādātas vadlīnijas šo nosaukumu pierakstam un lietošanai (Watt B., 2002).

Dānija

Grenlandē 1993. gadu pilnīga atbildība par ģeogrāfisko objektu nosaukšanu un rakstību tika nodota grenlandiešiem pašiem. Tika noslēgts sadarbības līgums starp Nacionālo Mērniecību un Kadastru, un Kultūras, Izglītības un Zinātnes Direktorātu. Tas nozīmē, ka ar visu, kas attiecas uz Grenlandes vietvārdiem, nodarbojas atsevišķa vietvārdu komisija (Gronlands Stednavnenavn), iekļaujot valodnieku pētījumus. Ar 1996. gadu "eiropiešu" vārdi pazudīs no Grenlandes vietvārdu reģistra, ja agrāk vietai ir bijis grenlandiešu vārds. Ja personas vārda daļa ir sugas vārds, tas jāaizstāj ar atbilstošu grenlandiešu vārdu. Jauno "Eiropas" vārdu apgūšanai iznāks vadlīniju izstrādāšana. Nacionālā Mērniecība un Kadastrs darbojas konsultatīvā plānā un tam ir datu bāzes kopija, kura ietver 26 000 vārdu [67., 4.lpp].

Igaunija

Igaņu dialekti parasti tiek dalīti trīs grupās: ziemeļu dialekti, dienvidu dialekti un ziemeļaustrumu piekrastes dialekti. Tie atšķiras fonētikā, morfoloģijā un leksikā, īpaši igauņu valodas dienvidu dialekti. Literārā valoda balstās uz ziemeļu dialektu grupas centrālo dialektu. Vietējā vārda forma vairāk atspoguļo vietējās īpatnības, kamēr

standartizētās formas tiek ieviestas kā kompromiss. Pamatprincips vietvārdu rakstībā ir tāds, ka vietvārdi tiek rakstīti pēc iespējas tuvu vietējai izrunai.

Ar 1995.g. vietvārdu rakstībā ir vairākas nozīmīgas atšķirības no literārās igauņu valodas, piemēram (figūriekavās ir rādīts variants standartizētajā rakstībā):

1) palatalizācija tiek apzīmēta ar akūtu: *Mar`a* {*Marja*}, *Kar`a* {*Karja*}, *Hul`aku* {*Hulaku*}, *Kol`o* {*Kolo*} ;

2) -ds- tiek lietots -ts- vietā: *Madsa*, *Nedsājā*;

3) vietējie ģeogrāfiskie termini tiek lietoti, ja tie veido salikteni: *Kirbumõts* (*Väherü mets*), *Põdrasuu* (*Raganda soo*).

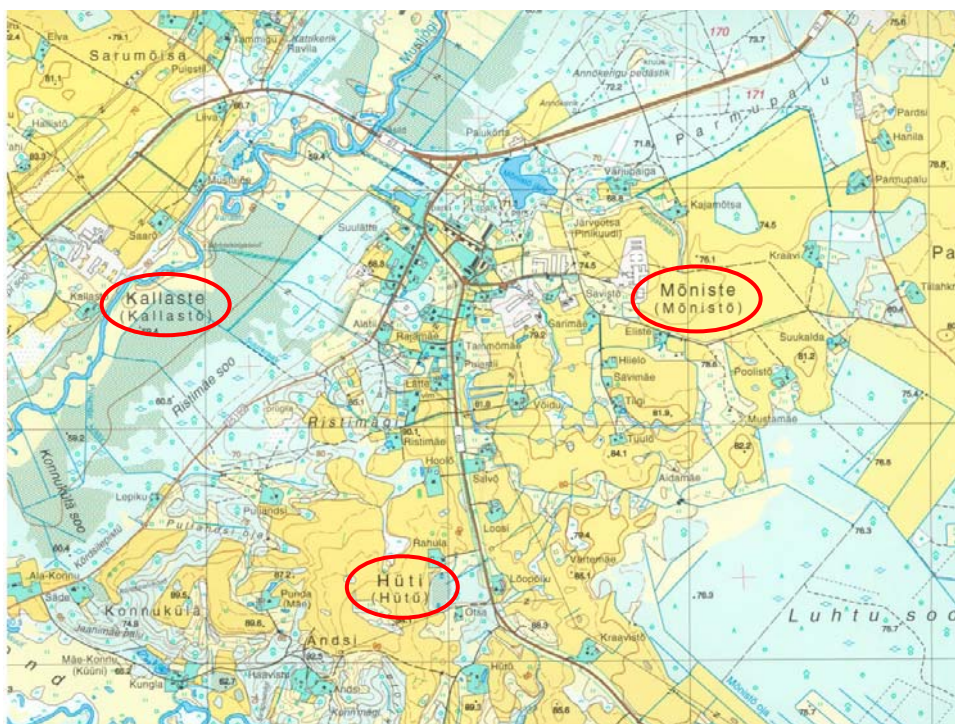
Pilnīgi visas dialektu īpatnības vietvārdu rakstībā netiek atspoguļotas [70., 4.-5.lpp].

Dienvidigaunijā un Pleskavas apgabala Pečoru apkaimē iedzīvotāji runā veru-setu valodā, ko bieži sauc vienkārši par setu vai veru valodu, arī par dienvidigaunijas valodu. Tiek lietots dubults etnonīms, jo pastāv divas atšķirīgas etniskas grupas, kurām ir viena valoda. *Verumā* (ig. *Võrumaa*) iedzīvotāji ir luterāņi, bet *Setomā* (ig. *Setomaa*) iedzīvotāji ir pareizticīgie (skat. 3.1 att.).

3.1. attēls. **Setu apdzīvotā teritorija: Verumā** (ig. *Võrumaa*) un **Setomā** (ig. *Setomaa*). (Setu zeme. 2007)

Veru Igaunijas valdība ir piešķirusi 1 500 000 Igaunijas kronu (aptuveni 63 000 latu) Dienvidigaunijas valodas un kultūras attīstības programmai. Daudzi piesardzīgi interpretē šo Igaunijas valdības pasākumu – kā mēģinājumu obligātā veidā sākt Dienvidigaunijas skolās mācīt dienvidigaunijas valodu. Ir izdota ābece, lasāmgrāmata, igauņu- dienvidigauņu vārdnīca u.c. (Eller K.1999).

3.2. attēls. Vietvārdi Igaunijas pamatkartes (M 1:20 000) lapā Mõniste. (Igaunijas pamatkarte, 2000)

Igaunijas pamatkartē (M1:20 000) lielākā daļa vietvārdu Veru novadā ir veru valodā (3.2. att). Kā pirmais tiek rakstīts oficiālais ciema nosaukums igauņu valodā, bet iekavās neoficiālais nosaukums veru valodā, piemēram, Kallaste (Kallastõ), Mõniste (Mõnistõ), Hüti (Hütü).

Kanāda

Lai gan Kanādā ir divas valsts valodas – angļu un franču, kurās tiek standartizēti vietvārdi, valstī jau kopš 20. gs. sākuma ir bijuši Kanādas Nacionālās vietvārdu padomes dokumenti attiecībā uz vietējo iedzīvotāju nosaukumu vākšanu un rakstību. Pavisam Kanādā ir fiksētas 53 vietējo iedzīvotāju valodas, tajā skaitā Ziemeļamerikas indiāņu un inuītu. Tomēr šo valodu stāvoklis pasliktinās un nav lielas izredzes izdzīvot. Pēc Kanādas statistikas datiem tikai četrās valodās runātāju skaits 2001. gadā bija lielāks par deviņiem tūkstošiem.

Nesenie plašie pētījumi ir sekmējuši vietējo iedzīvotāju lietoto vietvārdu sistēmu atzīšanu un ir pieaudzis vietējo ģeogrāfisko nosaukumu īpatsvars oficiālo toponīmu vidū. Nunavutā, Ziemeļastrumu teritorijās, Kvebekā un Britu Kolumbijā angļu un franču valodas nosaukumu vietā ir vietējo iedzīvotāju nosaukumi, piemēram, vietējo iedzīvotāju lietotais vietvārds *Arviat* dots nosaukuma *Eskimo Point* vietā, *Tsiigehtchic* - *Arctic Red River* vietā, *Kuujuuaq* - *Fort-Chimo* vietā, un *Gitwinksihlkw* - *Canyon City* vietā. Mazākiem ģeogrāfiskajiem objektiem, kam līdz šim nav eksistējis oficiāls nosaukums, tiek turpmākai lietošanai tiek apstiprināta nosaukuma lokālā forma.

Šādi vietvārdi lielā skaitā parādās topogrāfiskajās un pamatkartēs, kā arī oficiālajos vietvārdu krājumos un sarakstos. Karšu lapas (M1:250 000) tiek iesniegtas Nunavutas Ģeogrāfisko nosaukumu komitejā apstiprināšanai, bet pēc tam nonāk Kanādas Ģeogrāfisko nosaukumu dienestā un ir pieejami lietošanai.

Lai nodrošinātu vietējo valodu un kultūras mantojuma saglabāšanu, vietējās kopienas, organizācijas vada ģeogrāfisko nosaukumu vākšanu.

Vietvārdu pētījumi vietējās kopienās rāda, ka tiek lietota vairāk kā viena valodas forma. Šādas situācijas netiek uzskatītas par konfliktu vai sacensību, bet drīzāk uztvertas kā Kanādas multikulturālās īstenības apzināšana.

Sistemātiski vācot ģeogrāfiskos nosaukumus, ir izstrādāti noteikti virzieni, kuriem sekot. To mērķi ir :

- 1) valodnieciski identificēt visus zināmos ģeogrāfiskos nosaukumus;
- 2) precīzi noteikt ģeogrāfiskā objekta atrašanās vietu;
- 3) apkopot būtisko pamatinformāciju, lai noteiktu gan vārda, gan vietas kulturālo, sociāli ekonomisko un politisko kontekstu.

Tāpēc pieaug vajadzība sistemātiski turpināt vietējo ģeogrāfisko nosaukumu vākšanu. Vietvārdu pētījumus vislabāk veikt kopā ar vietējiem ekspertiem viņu apdzīvotajās vietās un viņu pašu valodā.

Vietvārdu pētījumu process centrējas uz vietvārdu vākšanu vietējo iedzīvotāju valodās, ģeogrāfisko nosaukumu atrašanās vietu un platību noteikšanu un piemērotas pamatinformācijas apkopošanu (Kerfoot H., 2005).

Lietuva

Lietuvā žemaišu kultūras attīstība ir entuziastu un sabiedrisko organizāciju rokās. Līdzīgi kā tas ir ar latgaliešiem Latvijā, tas ir valsts varai „neērts” temats.

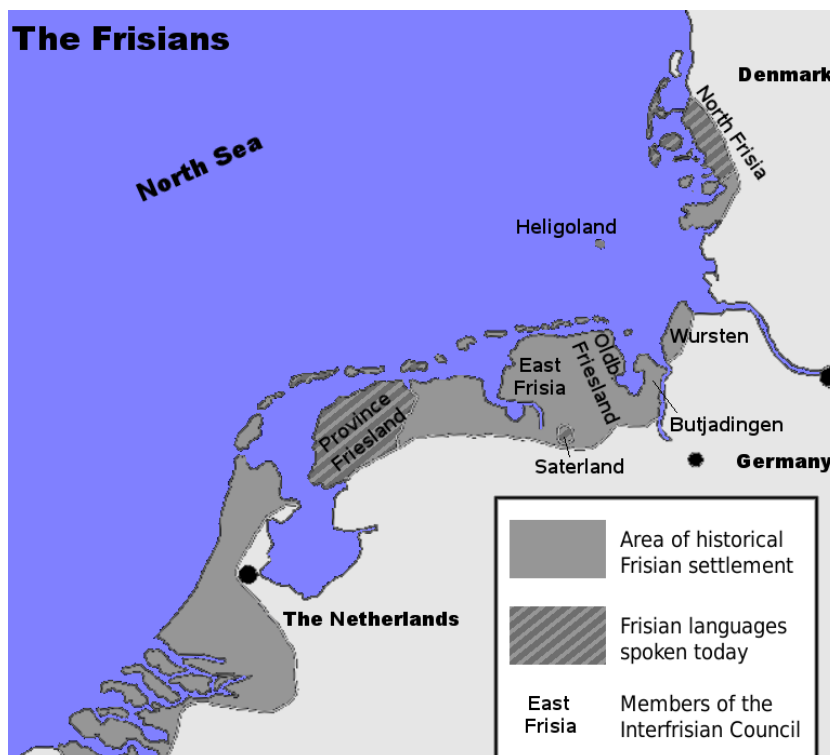
Pēc lingvistu atzinuma, Žemaitijā runātā valoda vēsturiski attīstījusies paralēli citiem baltu dialektiem. Tikai vēlākos laikos tā sākusi tuvināties lietuviešu valodai. Tomēr jāatzīmē, ka valodas lietojuma tradīcija žemaišiem nav tik bagāta un visaptveroša kā latgaliešiem. Piemēram, Žemaitijas baznīcās poļu valodu nomainīja tieši oficiālā lietuviešu valoda, nevis vietējo iedzīvotāju runātā forma, kā tas notika Latgalē. Bez tam, žemaišu valodai nekad nav bijis reģiona oficiālās valodas statusa, kāds bija latgaliešu valodai 1919. gadā Latgalē. Vērā ņemams ir arī fakts, ka 20. gadsimta laikā latgaliski tika izdoti apmēram 70 nosaukumu preses izdevumi, turpretī žemaiši ne tuvu nevar lepoties ar tādu bagātību. Turklāt mūsdienās latgaliešu valodā tiek radīti literāri darbi ar starptautiski atzītu vērtību, savukārt žemaišu valoda nevienam no intelektuāļiem nav galvenā daiļrades valoda. Atšķirīgs ir arī zinātnieku traktējums: ja latgaliešu valodu par atsevišķu baltu valodu uzskata virkne Eiropas, Amerikas un Krievijas lingvistu, tad par žemaišu valodu runā tikai kulturologi, sociologi un antropologi.

Lai būtu kā būdams, vairums radio „Brīvā Eiropa” aptaujāto Lietuvas iedzīvotāju izteicās, ka žemaišiem būtu jāpiešķir īpašs statuss salīdzinājumā ar citiem kultūras reģioniem valstī. Tikmēr paši žemaiši aktīvi risina reģionālās identitātes jautājumus žemaitiski iznākošajos preses izdevumos „Žemaitiu žemē” un „Samogitia”. Žemaišu kultūras organizācijas šobrīd cenšas panākt, lai nākotnē Lietuvas administratīvais iedalījums tiktu veidots pēc etniski vēsturiskajiem principiem, kā tas tiek darīts arī Rietumeiropā (Kūceņš A., 2002).

Nīderlande

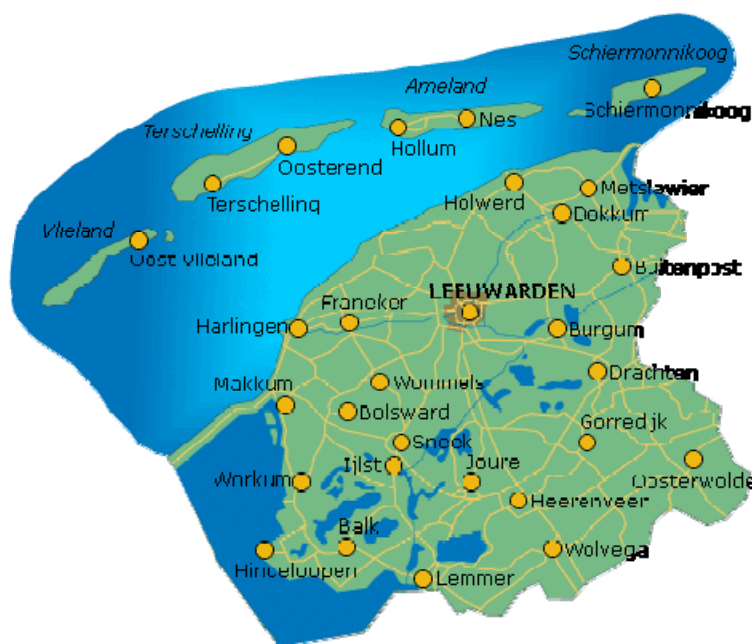
Frīzi ir etniskā grupa, kas dzīvo Nīderlandes un Vācijas piekrastes daļā (3.3. att.).

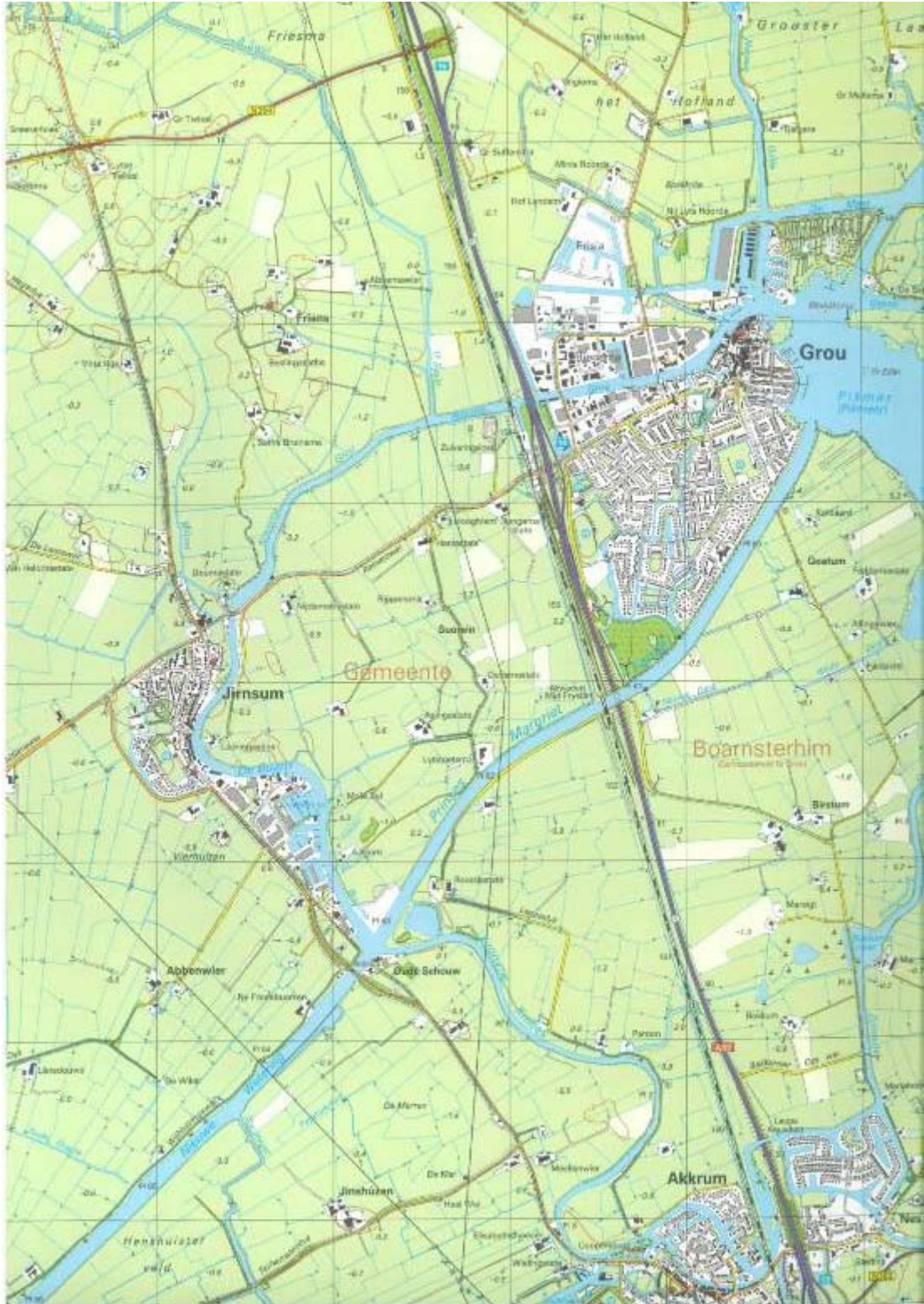
3.3.attēls. Frīzu apdzīvotā teritorija: iekrāsota pelēka vēsturiskā teritorija un iesvītrotā tā teritorija, kur mūsdienās runā frīzu valodā (Historical Frisian settlement area, 2007)

Frīzijas provincē (vācu *Friesland*), kur vairākums iedzīvotāju runā frīzu valodā, arvien vairāk municipalitātēs par oficiāliem kļūst frīzu nosaukumi, aizstājot holandiešu vietvārdus. Frīzu vietvārdi tiek lietoti arī provinces topogrāfiskajās kartēs. 1996. g. ar likumu oficiālais provinces nosaukums tika mainīts no *Friesland* uz *Fryslân* (3.4. att.).

3.4. attēls. Frīzija, frīzu valodā Fryslân, holandiešu valodā Friesland (Fryslân-Friesland, 2007)

Vietējās pašvaldības nosaka to pakļautībā esošo pilsētu, ciemu un ielu nosaukumus. Tādēļ vietvārdu rakstība ne vienmēr atbilst frīzu vai holandiešu valodas rakstības likumiem. Lai gan lielākā daļa municipalitāšu raksta gan frīzu, gan dāņu nosaukumu uz saviem ģerboņiem, dažās municipalitātēs oficiāli ir frīzu nosaukumi, bet citās holandiešu.

3.5. attēls Nīderlandē izdota topogrāfiskā karte M 1:25 000 ar vietvārdiem frīzu valodā

N.J. Bakkers uzsver, ka apdzīvoto vietu nosaukumi kartē ir vissvarīgākā nosaukumu kategorija, kam ir nozīmīga vērtība kā orientierim. Nīderlandē problēmas rodas tieši ar mazāko ciemu nosaukumiem, jo tie izzūd kā oficiāli nosaukumi, lai gan vēl joprojām tiek lietoti vietējo iedzīvotāju saziņā. Tāpēc sastādot topogrāfiskās kartes rodas jautājums: saglabāt nosaukumu, kuram jau bijusi sena vēsture, vai to noņemt (Bakker N. J., 2005).

Kā vērojams Nīderlandē 2005. gadā izdotajā topogrāfiskajā kartē M 1:25 000, pašlaik lielākā daļa nosaukumu ir frīzu valodā (3.5. att.). Šīs paša kartes iepriekšējā izdevumā (1995.-1997. g.) apdzīvoto vietu nosaukumi tika rakstīti arī holandiešu valodā, kur pirmais tika rakstīts vietvārds frīzu valodā, bet iekavās vietvārds holandiešu valodā, piemēram, Grou (Grouw), Jirnsum (Irnsun).

Norvēģija

Vietvārdu Likums (1990.g.) un Nolikums (1991.g.) ar papildinājumiem 1993.gadā nosaka, ka vietvārdi daudzvalodu teritorijās lietojami saskaņā ar vietējo iedzīvotāju vietvārdu lietojumu, un šajās teritorijās vietvārdu rakstība galvenokārt sāk stabilizēties.

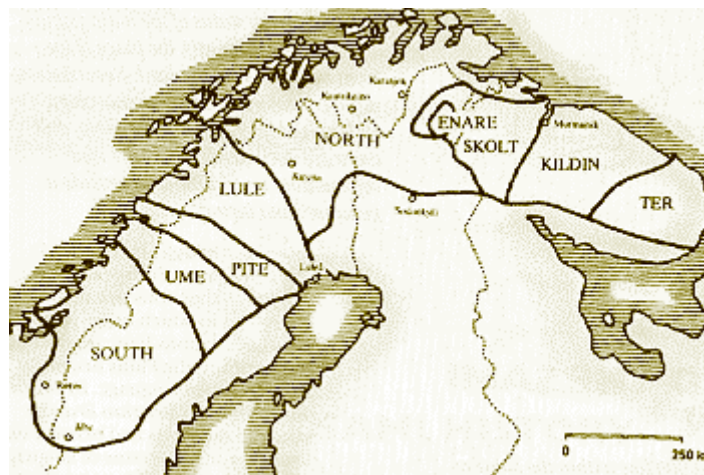
Vietvārdu rakstībai pēc iespējas precīzi ir jāatspoguļo objekta vēsturiskā izcelsme un vietējā izruka, tajā pašā laikā, ņemot vērā pareizrakstības pašreizējos principus. Kad vietvārdu pareizrakstība ir apstiprināta ar likumu, tie jālieto visiem oficiālām iestādēm [66., 1-2.lpp].

Vēl arvien šeit ir legalizēšanas, praktiskas un lingvistiskas problēmas, lai būtu vienlīdzīgs statuss majoritātes un minoritāšu valodām – ziemeļu sāmu, Lules sāmu, dienvidu sāmu un kvenu [67., 5.lpp.]

Mūsdienās lapu (sāmu) skaits ir apmēram 75 000 iedzīvotāju, no kuriem lielākā daļa – 40 000 dzīvo Norvēģijā, 10,000-25,000 dzīvo Zviedrijā, apmēram 8,000 Somijā un apmēram 2,000 Krievijā.

Sāmi tiek iedalīti (3.6. att.):

- 1) austrumsāmi (Akkalas, Inari, Kildinas, Kemi sāmi, Tersāmi, Skoltsāmi);
- 2) dienvidsāmi (Umes sāmi);
- 3) rietumsāmi;
- 4) ziemeļsāmi (Lules sāmi, Pitesāmi, ziemeļsāmi).

3.6. attēls. Valodas grupas sāmu apdzīvotajā teritorijā. Language groups in the area inhabited by the Sami (The Sami people 1990)

19. gadsimta beigās Norvēģijas varas iestādes uzspieda sāmu tautai un mazākumtautībām stingru norveģizācijas politiku. 20. gadsimta 30. gados beigās pret sāmiem īstenotā mazākumtautību politika ieņēma labvēlīgāku pavērsienu. 1956. gadā Baznīcas lietu un izglītības ministrija izveidoja komiteju, lai izmeklētu sāmu jautājumu. Komiteja savā ziņojumā, kas tika pabeigts 1959. gadā, ierosināja jaunu politiku, kas bija pilnīgā pretstatā norveģizācijas un asimilācijas politikai. Pamatojoties uz šiem ieteikumiem, ministrija 1962.–1963. gadā iesniedza Stūrtingā ziņojumu, kas kalpoja par pamatu pirmajām vispārējām parlamentārajām diskusijām jautājumā par Norvēģijas īstenoto politiku pret sāmiem.

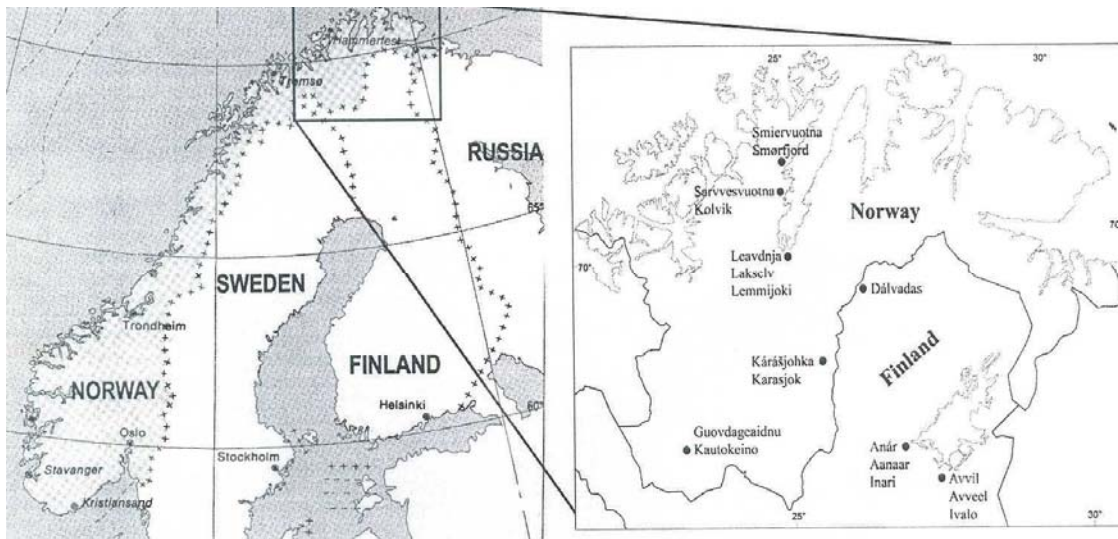
20. gadsimta 80.gados nodibināja Sāmu tiesību komiteju un Sāmu kultūras komiteju. Pamatojoties uz Sāmu tiesību komitejas ierosinājumu, 1987. gadā pieņēma Likumu par Sámediggi (Sāmu parlamentu) un citām juridiskām lietām, kas skar sāmus (Sāmu likums). Pirmās Sámediggi vēlēšanas notika reizē ar Norvēģijas parlamenta vēlēšanām 1989. septembrī, un tā paša gada 7. oktobrī karalis Ūlavs (Olav) oficiāli atklāja pirmo Sámediggi sesiju. 1997. gadā atklāja Sāmu parlamenta Sámediggi. 2000. gadā Stūrtinga izveidoja Sāmu tautas fondu 75 miljonu NOK apmērā. Fonda peļņa paredzēta dažādiem pasākumiem, lai stiprinātu sāmu valodu un kultūru, kā arī kalpotu kā kolektīvā kompensācija par postošo pārestību un netaisnību, kas nodarīta sāmu tautai, īstenojot agrāko norveģizācijas politiku. Šo fondu pārvalda Sámediggi.

2004. gada jūnijā Norvēģijas valdība izdeva Balto grāmatu, ierosinot Stūrtinga ex gratia maksājumu programmas ietvaros izmaksāt kompensācijas sāmu un kvenu (somugru tauta, kas dzīvo ziemeļos) tautas pārstāvjiem, kam 2. pasaules kara rezultātā nebija iespējas mācīties skolā. Izglītības trūkuma un agrāk īstenotās norveģizācijas politikas dēļ daudzi sāmi un kveni tā arī neiemācījās lasīt un rakstīt. Šis priekšlikums tiks tālāk apspriests Stūrtingā. Valdības mērķis izveidot sistēmu, kas palīdzētu Norvēģijas sāmu tautai saglabāt un kopt savu valodu, kultūru un dzīves stilu, ir pamatots Norvēģijas konstitūcijas 110. paragrāfā, kā arī Sāmu likuma nosacījumos. Norvēģijas pienākumu aizsargāt sāmu tautas tiesības nosaka arī vairāki starptautiski līgumi, ko tā ratificējusi, it sevišķi ANO Līguma par politiskajām un civiltiesībām 27. paragrāfs un SDO konvencija nr. 169 "Par neatkarīgās valstīs dzīvojošiem pirmiedzīvotājiem un ciltīm". Sāmiem, kā pamatiedzīvotājiem un etniskai minoritātei četrās dažādās valstīs, ir nepieciešams un pienākas īpašs statuss starptautiskajā un nacionālajā likumdošanā. Norvēģija atzīst, ka ir īpaši atbildīga par sāmu valodas, kultūras un sociālo struktūru attīstības nodrošināšanu. 2004. gadā valdība piešķīra aptuveni 542 miljonus NOK pasākumiem, kas īpaši attiecas uz sāmiem. No tiem 227 miljonus NOK administrēs Sámediggi.

Sámediggi ir pirmā institūcija valdībai, caur kuru tā dod ieguldījumu un risina dialogu attiecībā uz sāmu politiku. Sámediggi ir arī uzņēmies atbildību par administratīviem uzdevumiem un politisko pasākumu īstenošanu atsevišķās jomās. Valdība ir deklarējusi, ka tās mērķis ir nodrošināt Sámediggi vēl lielāku ietekmi un varu jautājumos, kas īpaši svarīgi sāmu iedzīvotājiem. Sámediggi jau ir uzticēta atbildība sadalīt sāmu organizācijām piešķirtos līdzekļus, kā arī atbildība par pasākumiem kultūras, ekonomikas un valodniecības jomās. Turklāt dažādas nozaru ministrijas ir nodevušas Sámediggi daudzus uzdevumus, kas īpaši būtiski sāmu kultūrai.

Ole Henriks Magga no Norvēģijas Sāmu universitātes ir pētījis „sāmu vietvārdu lietošanu, funkcijas. Pastāv 10 sāmu valodas – dienvidsāmu, Umesāmu, Pitesāmu, Lulesāmu, ziemeļsāmu, Inari sāmu, Skoltsāmu, Ahkilsāmu, Kildinsāmu, Tersāmu, no kurām 3 valodas (dienvidsāmu, Lulesāmu, Ziemeļsāmu) ir minētas Norvēģijas vietvārdu likumā. Saskaņā ar Norvēģijas vietvārdu likuma 9. nodaļu sāmu nosaukumus (vietvārdus - kurus lieto vietējie iedzīvotāji, nosaucot savas dzīvesvietas un

iztikas ieguves vietas) valsts iestādēm jālieto kartēs, zīmēs, reģistros kopā ar iespējamo norvēģu vārdu. Kartēs Kárášjohkas apkārtnē lielākā daļa nosaukumu tiek rakstīti tikai sāmu valodā: *Biipovárri* (sāmu *várri* ‘kalns’), *Bálođievvá* (sāmu *dievvá* ‘ieapaļš pakalns’), *Ruitogáisá* (sāmu *gáisá* ‘augsts kalns, kurš paceļas virs paaugstināta kalnu plato’), *Nagirjohka* (sāmu *johka* ‘upe’). Lielāko ģeogrāfisko objektu nosaukumi tiek rakstīti divās vai trijās valodās. Kartē kā pirmais tiek rakstīts vietvārds sāmu valodā, bet zem tā vietvārds norvēģu valodā, piemēram, *Kárášjokha* un *Karasjok*. Trilinguāli nosaukumi pārsvarā ir lielāko apdzīvoto vietu un lielāko upju nosaukumi, piemēram, upei ir nosaukumi 3 valodās: *Leavdnjajohka* (sāmu valodā), *Lakselva* (norvēģu valodā), *Lemmijoki* (somu valodā), bet apdzīvotai vietai sāmu nosaukums ir *Leavdnja*, norvēģu - *Lakselv*, bet somu - *Lemmijoki* (skat. 3.7. att.).

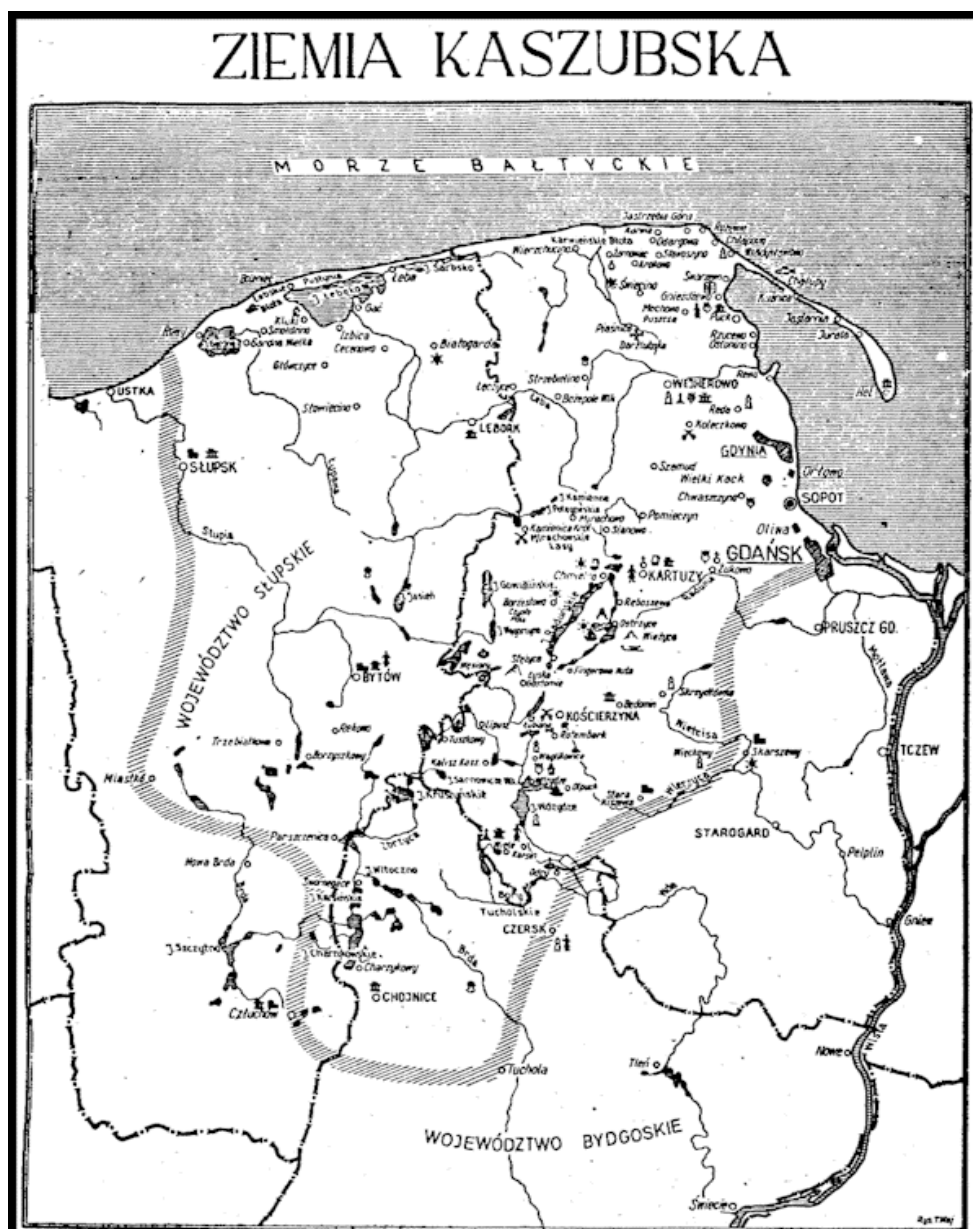
3.7.attēls. Nosaukumi sāmu apdzīvotajā teritorijā

Polija

Polijā 2005. gadā ir pieņemts „Likums par nacionālajām un etniskajām minoritātēm un reģionālajām valodām. Nacionālā minoritāte ir Polijas pilsoņu grupa, kas

- ir skaitliski mazāka kā pārējo pilsoņu daļa;
- būtiski atšķirasno pārējiem pilsoņiem ar valodu, kultūru, tradīcijām;
- tiecas aizsargāt savu valodu, kultūru, tradīcijas;
- zin savas vēsturiskās robežas un tiecas tās saglabāt;
- dzīvo Polijā vairāk kā 100 gadus;
- identificē sevi ar valsts pamatnāciju. (Zych M., 2005).

Kašubu apdzīvotā teritorija atrodas Polijas Ziemeļu daļā, uz dienvidiem no Baltijas jūras teritorijā starp divām upēm - Oderu un Vislu 3.8. att., 3.9. att.).

3.8.attēls. Kašubu apdzīvotā teritorija

Kašubi Polijā raksta un runā savā mātes valodā. Kašubu valodu runā ap 200 000 cilvēku rietumos no Gdaņskas. Daudzus gadsimtus atrodies poļu valodas ietekmē, kašubu valoda mūsu dienās ir kļuvusi tik līdzīga poļu valodai, ka daži poļu valodnieki to uzskata par stipri patstāvīgu poļu valodas dialektu (skat. Kašubu un poļu vietvārdus attēlā 3.9. un 3.1. tabulā). Kašubi rakstībā lieto latīņu burtus. Bijušais Latvijas vēstnieku Polijā Alberts Sarkanis stāsta, ka starp vairākām mazākumtautību valodām (vāciešu, lietuviešu, krievu) kašubu valoda ir vienīgā reģionālā valoda, pārējām šādu tiesību nav. Ar 2005. gada likumu Polijā vietējās pašvaldībās mazākumtautību valoda var būt kā palīgvaloda. Divos gados šādas palīgvalodas parādījušās jau 20 pašvaldībās, tās galvenokārt ir vācu, lietuviešu, krievu un kašubu valoda. Pagastam jākārto tulkošanas lietas konkrētajā palīgvalodā, kurā var rakstīt reklāmas un citus uzrakstus, izmantojot tikai latīņu burtus. Astoņos pagastos vietvārdi jau ir rakstīti kādā no palīgvalodām. Pašā pagastā sarakste ar valsts iestādēm notiek poļu valodā, kas ir valsts valoda Polijā.

3.9. attēls. Kašubu apdzīvotā teritorija 20.-21. gs mijā

Lai iegūtu palīgvalodas statusu, pašvaldībā jādzīvo 20% mazākumtautības pārstāvju un valodu publiskajā apspriešanā jāatbalsta 50% vietējo iedzīvotāju, vojevodam jāparaksta savs lēmums, tad jāgaida Iekšlietu ministrijas lēmums un tikai pēc tam palīgvalodas statusu var reģistrēt uzņēmumu reģistrā. Turklāt jāatzīmē, ka Polijā mazākumtautību pārstāvji ir tikai valsts pilsoņi.

Vietvārdi kašubu un poļu valodā

3.1.tabula
(sagat. autore)

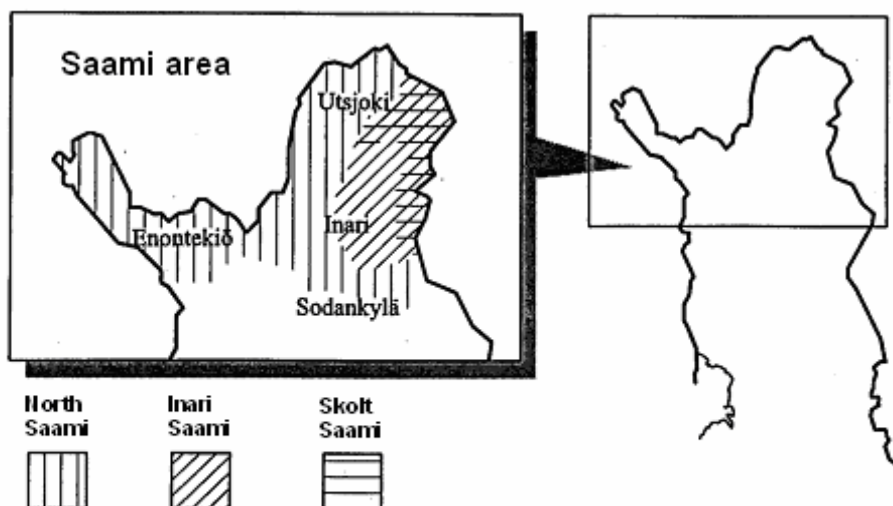
Vietvārdi kašubu valodā	Vietvārdi poļu valodā
Brusë	Brusy
Bëtowò	Bytów
Chmielno	Chmielno
Dziemónë	Dziemiany
Gduńsk	Gdansk
Gdiniô	Gdynia
Gniewino	Gniewino
Hél	Hel
Jastarniô	Jastarnia
Karsin	Karsin

Vietvārdi kašubu valodā	Vietvārdi poļu valodā
Kartuzē	Kartuzy
Kònarzēnē	Konarzyna
Kòsòkòwò	Kosakowo
Kòscérzēna	Kościerzyna
Krokòwa	Krokowa
Lēniò	Linia
Lēpnica	Lipnica
Lēzēno	Luzino
Réda	Reda
Rēmiò	Rumia
Sròkòjce	Sierakowice
Sopòt	Sopot
Szēmòld / Szemùd	Szemud
Tēchòmié	Tuchomie
Wejrowò=>Miasto	Wejherowo
Władysławòwò	Władysławowo
Żarnówc	Żarnowiec
Żukòwò	Żukowo

Somija.

Somu literārā valoda balstās uz vairākiem somu valodas dialektiem. Vietvārdi literārajā valodā var ietvert reģionālā dialekta īpatnības morfoloģijā un leksikā. Zviedru valoda ir otra oficiālā valoda Somijā. To runā Ālandu salās, Somijas un Botnijas jūras līča piekrastē. Nosaukumi uz kartēm, ceļazīmēm ir abās valodās. Pirmais ir nosaukums majoritātes valodā.

Somija oficiāli ir divvalodu valsts, taču papildus Somijas ziemeļos esošajā Lapzemē ir atzītas trīs sāmu valodas (3.10. att.). Ziemeļu sāmu valodā runā apmēram 1700 iedzīvotāji, Inari sāmu valodā - apmēram 300 iedzīvotāji, Skoltsāmu valodā - apmēram 300 iedzīvotāji (Leskinen et al., 2006).

3.10. attēls. Sāmu valodas Somijā (Leskinen et al., 2006)

Sāmu Valodas likuma, kurš stājās spēkā 1992.gadā, oficiālā lietošana uzlaboja un paplašināja sāmu vietvārdu oficiālo lietošanu. Rezultātā sāmu vietvārdi ir kļuvuši stabilāki. Sāmu teritorijās (trijās vairāk uz ziemeļiem esošajās municipalitātēs) fermām un dzīvojamajām mājām tiek doti sāmu vārdi, un tamlīdzīgi arī ceļiem parkiem un citiem objektiem pilsētās. Vēl ir dažas grūtības, tā kā lietošanā ir trīs sāmu valodas ar vairāk vai mazāk atšķirīgām ortogrāfijām [69., 4.lpp].

Somijas Zemes dienestā 2003. gadā ir aizsākta Somijas ziemeļu daļas kartēšana, kura ietvaros tiek vākti arī sāmu vietvārdi, tādējādi sniedzot atbalstu sāmu valodām un vietvārdiem. Lapzemes reģionālās nodaļas darbinieki vāc vietvārdus, Somijas valodas institūta vietvārdu eksperti pārbauda jau esošo un lauka darbos iegūto informāciju. Akceptētie vietvārdi tiek iekļauti Topogrāfiskajā datu bāzē un Somijas Zemes dienesta vietvārdu reģistrā, kā arī tiks publicēti Somijas topogrāfiskajās kartēs (Leskinen et al., 2006).

Zviedrija.

Zviedrijā jau ilgu laiku tiek runātas trīs valodas, bez zviedru valodas tās ir sāmu (lapu) un somu, abas tālu Zviedrijas ziemeļos. Lapiem un somiem gadsimtiem ilgi ir bijuši savi vietvārdi viņu pašu valodās, vietvārdi, kurus lieto bez aizdomām, ka tie nav zviedru. Starp tiem ir tādi plaši lietoti vārdi kā *Kiruna*, *Jokkmokka*, *Haparanda*. Zviedru valoda ir valsts valoda jau no Gustava Vasas laikiem, un daudziem no šiem ne zviedru vietvārdiem ir dotas zviedru lietošanai pielāgotas vārda rakstības formas.

Somu valodā runā apmēram 40 000 vietējie iedzīvotāji Zviedrijas ziemeļu daļā, teritorijā pie Somijas robežas. Bez tam tajā runā kādi 300 000 imigrantu dažādās Zviedrijas daļās. Ziemeļzviedrijas teritorijās somu vārdus atveido, lietojot somu alfabētu. Viduszviedrijā, kur agrāk bijušas zviedru apdzīvotas teritorijas un palikuši daudzi somu vietvārdi, to rakstību pielāgo zviedru valodai. Somu valodas dialektam Tornedālenā (*meänkieli* 'mūsu valoda') Somijā ir valodas statuss.

Sāmu valodā runā apmēram 17 000 vietējie iedzīvotāji Zviedrijas ziemeļu daļā – Lapzemē, daļā no Angermanlandes, Jamtlandes un Harjedalenas. Sāmu valoda nav viena valoda, Zviedrijā to pārstāv vismaz trīs atzari: ziemeļsāmu, Lules sāmu un dienvidsāmu (Dehlin L., Swedell U., 2005).

Zviedriski runājošie novērotāji un pētnieki saskārās ar svešvalodu, kad kalnu rajoni pirmo reizi tika nopietni kartēti. Drīz saprata, ka vārdi ir nozīmīgi, bet kā organizēt to vākšanu un pierakstīšanu? Veids, kādā lapi dod nosaukumus dabas objektiem ir praktisks: viņu nosaukumi apraksta ceļojuma maršrutus, sniega apstākļus un parādīšanos, piem., kalna virsotne ir plakana vai smaila. K. B. Viklunds, somugru valodu profesors Upsalā, izveidoja pirmo programmu lapu vietvārdu rakstībai. Viņa metode tika lietota līdz 1960. gadiem, kad tika sākta topogrāfiskā kartēšana mērogā 1 :100 000. Tad lapu vietvārdiem uz kartēm tika ieviesta jaunā ortogrāfija, kura labāk piemērota lapu rakstībai.

Lai gan 1960. gadu kalnu kartes, protams, attēloja teritoriju labāk kā vecās kartes un saturēja daudz vairāk informācijas, tās kritizēja gan parastie karšu lietotāji, gan lapi. Pēc kritizētāju domām daudzi vārdi bija nepareizi izvietoti, nosaukumu bija pārāk maz, tie bija uzrakstīti nepareizi, kļūdaini. Tas lika vēlreiz pievērsties šai problēmai ap 1980. gadiem, kas beidzās ar citu ortogrāfiju ieviešanu sāmu vietvārdiem (1983. g. - ziemeļsāmu un 1987.g. Lules sāmu ortogrāfija), kuras pilnībā saskan ar sāmu pašu rakstības veidu.

Nacionālās robežas nav lapu valodu vai dialektu robežas. Kopš 1979. g. Ziemeļsāmiem trijās valstīs ir kopēja rakstu valoda un Lules sāmiem - kopš 1987. gada. Kopš šīs rakstības tiek lietotas skolās, literatūrā un avīzēs, tās var lietot arī sāmu

viētvrādu rakstīšanai uz kartēm. Turklāt Apvienoto Nāciju lēmumā teikts, ka viētvrādi minoritāšu valodās var tikt rakstīti tā, kā minoritāšu grupas pašas tos raksta, un viētvrādu rakstības veidu nosaka, vienojoties ar minoritātēm.

1988. gadā Nacionālais Zemes dienests, saskaņā ar ANO 1972.g. rekomendācijām, nolēma ieviest oficiālajās kartēs Lules sāmu ortogrāfiju. 1983.g. lēmums, kas attiecas uz ziemeļsāmu ortogrāfiju, tika īstenots tā sauktajā Kalnu Kartē un citās oficiālās kartēs. 1988.g. lēmums, kas attiecas uz Lules sāmu ortogrāfiju, radīja zināmas problēmas. Zviedrijas karšu pārvalde, Nacionālā Zemes Mērniecība, ražo gan militārās, gan civilās kartes. Tā kā nacionālās aizsardzības orgāniem ir svarīgi, lai dažāda mēroga kartēs būtu vienāds saturs, notika diskusija par jauno ortogrāfiju ieviešanu. Rezultātā, šķiet, ka vecā ortogrāfija vēl dažus gadus parādīsies uz iespiestajām kartēm. Pa to laiku jaunā Lules sāmu ortogrāfija tiks ievadīta datu bāzē. Kad toponīmiskā datu bāze aptvers visu teritoriju, vecā ortogrāfija tiks atlikta atpakaļ visu mērogu kartēs. Sākot ar 2001. gadu Zviedrijas Nacionālajās kartēs līdz ar ziemeļsāmu, Lules sāmu un dienvidsāmu rakstību, parādās arī Umes sāmu ortogrāfija. (Dehlin L., Swedell U., 2005).

Vadlīnijas Zviedrijas ģeogrāfisko nosaukumu rakstībā:

1. Vārds rakstāms saskaņā ar Zviedru valodas rakstības pamatlikumiem.
2. Jāsaglabā tradicionālā rakstība.
3. Rakstību nosaka vārda etimoloģija.
4. Rakstībai jāatspoguļo normālas attiecības starp rakstību un izrunu.

Vai vajadzētu visus nosaukumus standartizēt? Galvenais princips: viētvrāda rakstībai jāatspoguļo lokālā vārda forma. Piemēram, vārdam *mazs* zviedru valodā 'lissle' ir vairākas formas, kuras nepiekrīt standartizēt. Nekādu detalizētu likumu nav. Ja vārda elementu, nosakot etimoloģiju, nevar izskaidrot droši, jālieto dialekta forma.

Kāda nozīme ir tradīcijai? Dokumenti no 19. gs. tiek uzskatīti par tradicionāliem.

Divus nosaukumus uz kartes lieto:

- 1) ja objektam ir divi dažādi nosaukumi;
- 2) ja viens nosaukums uzrakstīts divos dažādos veidos (*Gloma* un *Glomma*).

Kartogrāfu politika - uz kartes jābūt nosaukumiem, kurus reāli lieto.

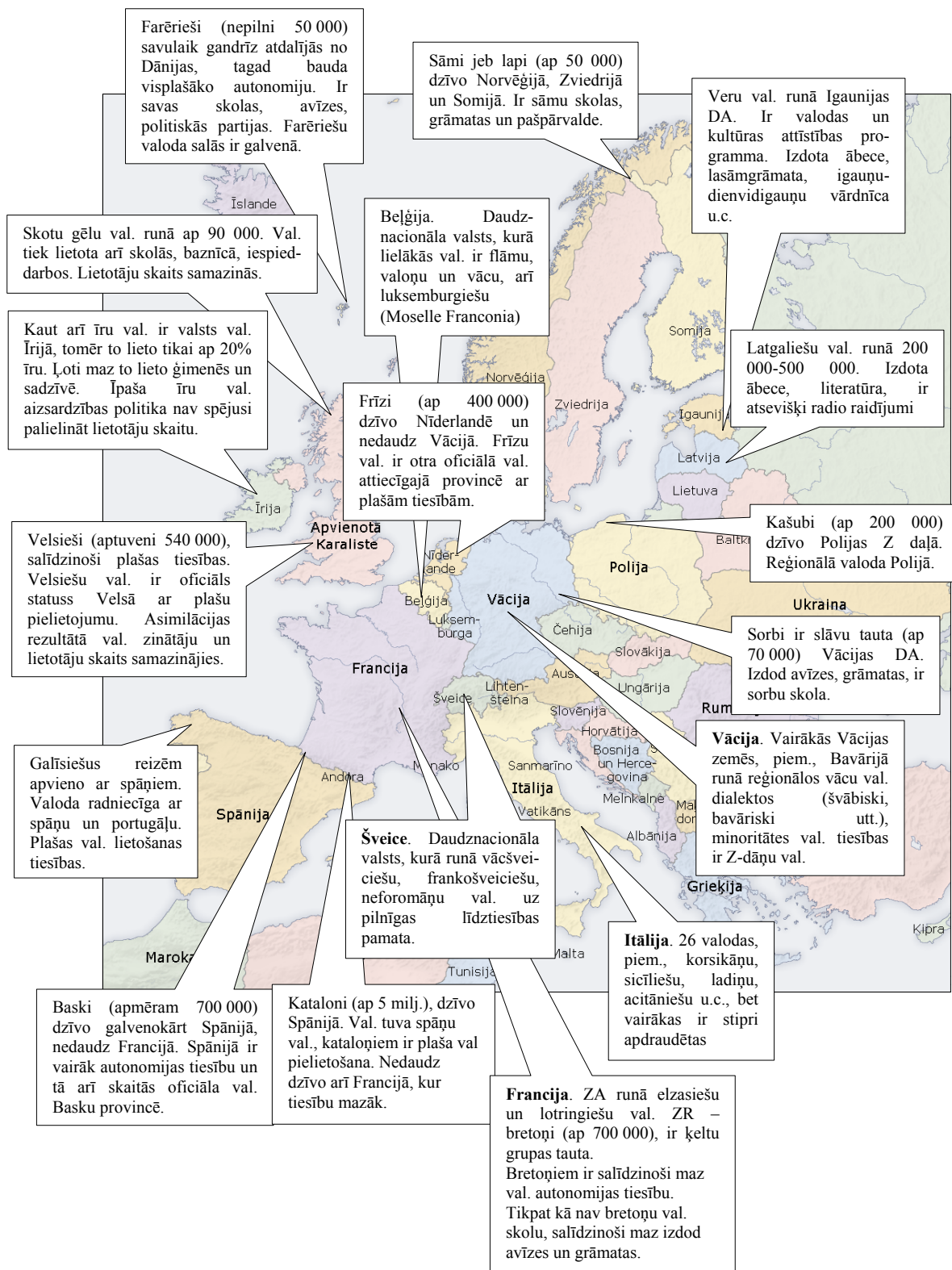
Pēdējo 30 gadu laikā Zviedrijas viētvrādu standartizācijā tiek uzsvērtā viētvrādu kā nacionālā kultūras mantojuma aizsardzības nozīmība. 2000. gadā tika grozīts Zviedrijas likums attiecībā uz senajiem pieminekļiem un atradumiem. Tas stājās spēkā 1. jūlijā un tajā pirmo reizi iekļauts pants, kurš satur noteikumus par viētvrādu pamatotu praktisko lietošanu. (Nilsson L. 2000, 279. lpp).

3.2. Reģionālās valodas Eiropā

Eiropas reģionālo un mazākumtautību valodu harta, ko Eiropas Padome izstrādāja 1992.gadā, bija pirmais oficiālais dokuments Eiropā, lai noteiktu reģionālās un mazākumtautību valodas kā juridiski aizsargātus subjektus visā Eiropā (3.11. att.). Apzīmējums 'reģionālais' valodas politikas kontekstā sākotnēji tika lietots ar nozīmi 'dialektāls, saistīts ar dialektu, raksturīgs dialektam'. Eiropas Padomes hartas izstrādāšanas, parakstīšanas un ratificēšanas laikā oficiālajā Eiropas Padomes terminoloģijā tika ieviests jēdziens 'reģionālā valoda', diemžēl nesniedzot tā definīciju. Jēdzienu 'reģionālā valoda' parasti min kopā ar jēdzienu 'mazākumtautības valoda', nenorādot skaidri formulētu atšķirību. Daudzos gadījumos reģionālajām valodām ir lielāks runātāju skaits, nekā citu suverēnu valstu oficiālajām valodām. Piemēram,

katalānu valodai (reģionāla valoda Spānijā un Francijā, valsts valoda Andorā) ir lielāks runātāju skaits, nekā somu vai dāņu valodām.

3.11. attēls. Reģionālās un mazākumtautību valodas Eiropā (sagat. autore)

Retāk lietotās Eiropas valodas varētu iedalīt šādi:

- to mazākumtautību valodas, kurām kaut kur citur ir savas nacionālās valstis,
- to mazākumtautību valodas, kurām nav savu nacionālo valstu,
- ar kādu noteiktu teritoriju nesaistītas vai (jeb) diasporas valodas, kurās runā etnoss bez skaidri izteiktas nacionālās (etniskās) teritorijas,
- mikrovalodas, ko runā neliels skaits iedzīvotāju, bieži vien izolētās teritorijās vairākās apdzīvotās vietās vai pat vienā vienīgā apmetnē,
- reģionālās valodas ar šādu etnolingvistisko un ekstralingvistisko raksturojumu:
  - valoda, kurā joprojām runā tās izcelsmes vietā (pamatiedzīvotāju valoda);
  - tuva ģenētiskā radniecība ar attiecīgo vairākuma valodu valstī, kā dēļ šādas "reģiolektus" (reģionālās valodas, reģionālās izloksnes, reģionālos dialektus) bieži vien uzlūko par vairākuma (valsts) valodas dialektiem;
  - reģionālas un attiecīgās vairākuma valodas salīdzinoši ilga kopīgās, it īpaši sociālpolitiskās attīstības vēsture;
  - krasi izteiktas izloksnes pašā "reģiolektā", kuras savukārt apvienojamas izlokšņu grupās vai dialektos;
  - nav (oficiāli) apstiprināta literārā valoda, tās standarts vai normas; tas ir „in statu nascendi” (tapšanas stadijā);
  - bagātas, bieži vien senas literatūras tradīcijas;
  - valodas lietotāju kopienā nepastāv nacionālais separātisms vai arī tas nav spilgti izteikts, tomēr vērojama reģionālā un/vai etniskā identitāte, kurā valodai ir svarīga loma;
  - salīdzinoši zems (bieži vien zemāks nekā kādreiz) "reģiolekta" sociālais prestižs;
  - neizstrādāta valodas attīstības politika;
  - atsevišķos gadījumos "reģiolekta" runātāju piederība citai konfesijai;
  - pretošanās runātāju uzlūkošanai par nacionālo vai etnisko grupu no varas iestāžu puses;
  - salīdzinoši spēcīga politiskā pretošanās reģionālo valodu oficiālajai atzīšanai, pat valstīs ar samērā liberālu minoritāšu valodu politiku.

Uzskaitīto pazīmju kopums nav uzlūkojams par pilnīgu, tomēr raksturo valodas, kuras var uzskatīt par reģionālajām valodām un kuru aizsardzība noteikta Eiropas hartā:

- latgaļu (Latgalian) – zināma arī kā augšlatviešu (Upper Latvian), tiek lietota Latvijas austrumos daļā - Latgalē, runātāju skaits no 200000 līdz 500000. Nav vienotības attiecībā par jēdzienu 'latgaļu' vai 'latgaliešu' lietošanu, taču lietas būtību tas nemaina). Spēkā esošā Valsts valodas likuma 3. panta 4. apakšpunkts skan: "Valsts nodrošina latgaliešu rakstu valodas kā vēsturiska latviešu valodas paveida saglabāšanu, aizsardzību un attīstību." Tas nozīmē, ka tas vairs netiek uzlūkots par latviešu valodas dialektu. Ir izdota ābece, iznāk literatūra, ir atsevišķi radio raidījumi Latvijas Radio.
- žemaišu (Semigaitian) – zināma arī kā lejas lietuviešu (Lower Lithuanian) - Lietuvas vidienes rietumu daļā (to pretstata lietuviešu literārajai valodai). Iznāk žurnāls "Žemaitiu Žeme",
- kašubu (Kashubian) – tiek lietota Polijas ziemeļos Austrumpomerānijas reģionā; runātāju skaits ap 100 – 300 tūkstošu kašubu,
- veru (Võru) – standartizēts reģionālais variants igauņu valodai, ko lieto Dienvidigaunijā un Pleskavas apgabala Pečoru apkaimē. Igaunijas valdība ir piešķīrusi 1 500 000 Igaunijas kronu (aptuveni 63 000 latu) Dienvidigaunijas valodas un kultūras

attīstības programmai. Daudzi piesardzīgi interpretē šo Igaunijas valdības pasākumu – kā mēģinājumu obligātā veidā sākt Dienvidigaunijas skolās mācīt dienvidigaunijas valodu. Ir izdota ābece, lasāmgrāmata, igauņu- dienvidigauņu vārdnīca.

- polesijas (Polesian) – tiek lietota Baltkrievijā,
- rusīņu (Carpatho – Ruthenian) – lieto Karpatu teritorijā,
- piejūras slovēņu (Prekmurje Slowene) – tiek lietota Slovēnijas ziemeļdaļā,
- lejas vācu (Low German) – tiek lietota Vācijas ziemeļu daļā, zināma arī Nīderlandes austrumu provincēs, kur to sauc par lejas sakšu (Low Saxon),
- provansiešu (Occitan) – tiek lietota Francijā (31 dienvidu apgabālā), Itālijā (Piedmonta un Calabria), Spānijā (Val d’Aranā Aragonas apgabālā), to runā vairāk kā 10 miljoni cilvēku,
- skotu (Skots) – tiek lietota Skotijā,
- astūriešu (Asturianu, Bable) – runā vismaz 500 tūkstoši Astūrijas principālītes iedzīvotāji Spānijas ziemeļos,
- aragoniešu (aragonese) – kastīliešu valodas variants.

Reģionālās valodas ir pakļautas vairāk vai mazāk vieniem un tiem pašiem sociolingvistikas, valodas plānošanas un valodas politikas procesiem:

- tās galvenokārt aktīvi tiek lietotas reģiona kultūras dzīvē,
- tām parasti nav atbilstoša oficiālā valodas plānošanas mehānisma,
- atbildību par šo valodu aizsardzību uzņemas pārsvarā kultūras biedrības, kā arī nesen nodibinātās zinātniskās institūcijas,
- divvalodība reģionālu valodu kopienā vērojama reti, visizplatītākā ir diglosija, reģionālo valodu runātāju vidū vairs nav sastopami cilvēki, kuri runā tikai vienā valodā,
- šo valodu mācīšana un izglītības ieguve tajās joprojām ir bērna autiņos, kas vēl dziļāk padziļina plaisu starp paaudzēm attiecībā uz valodas aktīvu lietošanu,
- reģionālās valodas tiek lietotas plašsaziņas līdzekļos tikai reģionālā vai vietējā līmenī: vietējā presē, reģionālajās radio pārraidēs, ļoti reti – televīzijā,
- reliģiskās ceremonijas reģionālajās valodās joprojām notiek reti,
- literatūra šajās valodās aptver tikai dažas jomas: galvenokārt folkloru un tradīcijas, bērnu literatūru, dzeju u.c. (Wischerkiewicz T., 2004).

Latgales vēstures līkloči ir noteikuši šī novada tautsaimniecības, kultūras un valodas attīstību mūsdienās. Raksturīgākās iezīmes:

- Kopējā attīstība ar pārējām latviešu zemēm līdz Livonijas sairumam (1562) atstājusi mazu ietekmi uz mūsdienām.
- Ilgstoša atrašanās poļu, krievu kultūras ietekmē noteikusi Latgales raibo nacionālo sastāvu un kultūras atšķirības, salīdzinot ar pārējo Latviju un veicinājusi senās tautas kultūras saglabāšanos.
- Latgales politiskā un administratīvā nošķirtība no citiem Latvijas reģioniem (~ 350 gadus), vēlā dzimtbūšanas atcelšana (1861), drukas aizliegums (1865–1904), ietekmēja vēlo nacionālo atmodu (1904–1918), veicināja ekonomisko atpalcību, kavēja izglītības un kultūras attīstību.
- Pārlietu lielā centralizācija Rīgā, Latgales specifikas ignorēšana neatkarīgās Latvijas valsts laikā un padomju gados, mēģinājumi risināt novada specifiskās problēmas pēdējā gadsimta laikā ir nekonsekventi, fragmentāri un pagaidām nav devuši jūtamu uzlabojumu.
- Latgales turpmākā attīstība saistāma ar pārdomātu reģionālu, decentralizētu politiku, valstisku un eiropisku sistēmu reģionu attīstībai, kuras sākumi jūtami pašlaik.

Secinājumi:

1) ārvalstīs ir izstrādātas vadlīnijas vietējo nosaukumu pierakstam un lietošanai, galvenais princips - vietvārda rakstībai jāatspoguļo vietējo iedzīvotāju lietotā vietvārda forma, saglabājot vārda etimoloģiju; vietvārdu rakstībai pēc iespējas precīzi ir jāatspoguļo objekta vēsturiskā izcelsme un vietējā izruņa, autore tam piekrīt un ievēro šos principus, rakstot Latgales vietvārdus;

2) lielākajā daļā aplūkoto valstu vietvārdi tiek rakstīti arī minoritāšu valodās, arī autore savā darbā raksta ciemu nosaukumus latgaliešu valodā;

3) daudzās Eiropas valstīs pieaudzis ģeogrāfisko nosaukumu īpatsvars vietējās un minoritāšu valodās oficiālo toponīmu vidū;

4) uz kartes jābūt nosaukumiem, kurus lieto pirmiedzīvotāji. Latvijā jāapzinās, ka Latgales vietvārdi, tajā skaitā ciemu nosaukumi, pārstāv nosaukumus, kuriem valstī ir atšķirīga toponīmiskā tradīcija. Latgales ciemu nosaukumi mutiski ir tikuši nodoti no paaudzes uz paaudzi latgaliešu valodā un nu ir pienācis laiks tos rakstīt kartēs;

5) nepieciešams īpašs ieguldījums (speciālas programmas, projekti), lai savāktu vietvārdus un ar tiem saistīto informāciju vietējās un minoritāšu valodās; jāveicina diskusija par metodoloģiju nosaukumu vākšanai un pierakstīšanai, iekļaušanai vietvārdu datu bāzēs;

6) jāveicina standartizēto nosaukumu vietējās un minoritāšu valodās lietošana. Ja iespējams, tie jālieto oficiālā līmenī, kartēs un publikācijās, uz ceļa zīmēm;

7) ārvalstu pieredze rāda, ka arī gadījumos, kad valodai nav valsts valodas statusa, vietvārdi šajā valodā tiek rakstīti kartēs.

4. PĒTĪTĀS TERITORIJAS APSKATS

4.1. Pētītās teritorijas novietojums, iedzīvotāji un etniskā vide

Latgale atrodas Latvijas A daļā, austrumos tā robežojas ar Krieviju un dienvidaustrumos – ar Baltkrieviju, Latgales dienvidu robeža ir Daugava. Latgale ietver 5 rajonus (Balvu, Krāslavas, Ludzas, Preiļu, Rēzeknes) un daļu no 4 rajoniem (Alūksnes, Daugavpils, Jēkabpils, Madonas). 1920.-1944. g. Latgalē ietilpa arī Jaunlatgales apriņķis (1200 km²), tagad tas atrodas Krievijā. Latgali no pārējās Latvijas šķir trīs upes: Daugava, Aiviekste un Pededze. Padziļināti pētīts Balvu rajons (Latgales ziemeļu daļa) un Daugavpils rajona Latgales daļa (Latgales dienvidu daļā). (4.1. att.)

4.1. attēls. Pētītās teritorijas novietojums (sagat. autore, izmantojot LĢIA digitālos datus)

Balvu rajons austrumos robežojas ar Krieviju (Pitalovas apgabalu), ziemeļos – ar Alūksnes rajonu, rietumos – ar Gulbenes un Madonas rajonu, dienvidos – ar Ludzas rajonu. Balvu rajonā ir 19 pagasti. Rajona platība 2381 km². Iedzīvotāju skaits 2002. gadā – 30 624.

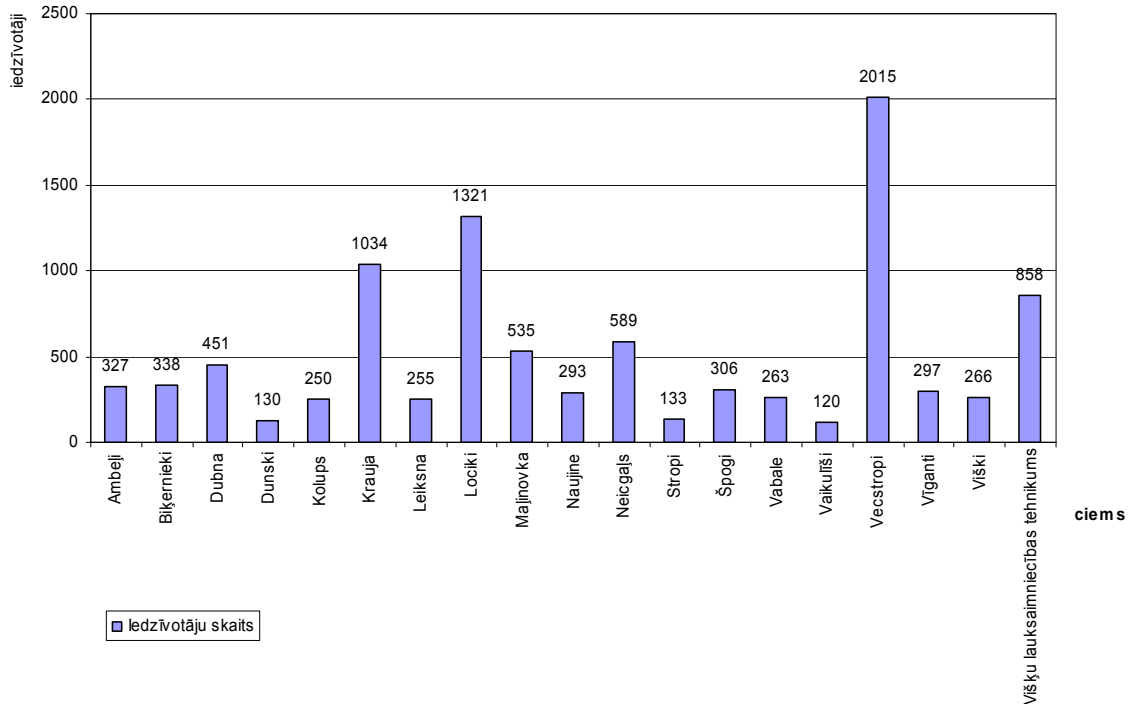
Pētīto Daugavpils rajona Latgales daļas pagastu platība ir 940 km². Tie ziemeļos robežojas ar Preiļu rajonu, austrumos ar Krāslavas rajonu, bet rietumos un dienvidos Daugava kā dabīga robeža šķir tos no pārējiem Daugavpils rajona pagastiem. Iedzīvotāju skaits 2005. gadā – 28 246. Nacionālais sastāvs - latvieši 77.8 %, krievi 18.4 %, ukraiņi 0.8 %, citas tautības – 3 %.

Attālums pa autoceļu no Balviem, Balvu rajona administratīvā centra, līdz Rīgai – 220 km, bet no Daugavpils līdz Rīgai – 229 km (Latvijas autoceļu atlants, 2002).

Balvu rajonā ir divas pilsētas: Balvi ar 8042 iedzīvotājiem un Viļaka ar 1652 iedzīvotājiem (pašv., 2007) un 19 pagasti: Baltinavas, Balvu, Bērzkalnes, Bērzpils, Briežuciema, Krišjāņu, Kubulu, Kupravas, Lazdukalna, Lazdulejas, Medņevas, Rugāju, Susāju, Šķilbēnu, Tilžas, Vectilžas, Vecumu, Vīksnas, Žīguru pagasts. Daugavpils rajona Latgales daļā ir 10 pagasti (Ambeļi, Biķernieku, Dubnas, Kalupes, Līksnas, Maļinovkas, Naujenes, Nīcgales, Vaboles, un Višķu pagasts) un viena pilsēta -

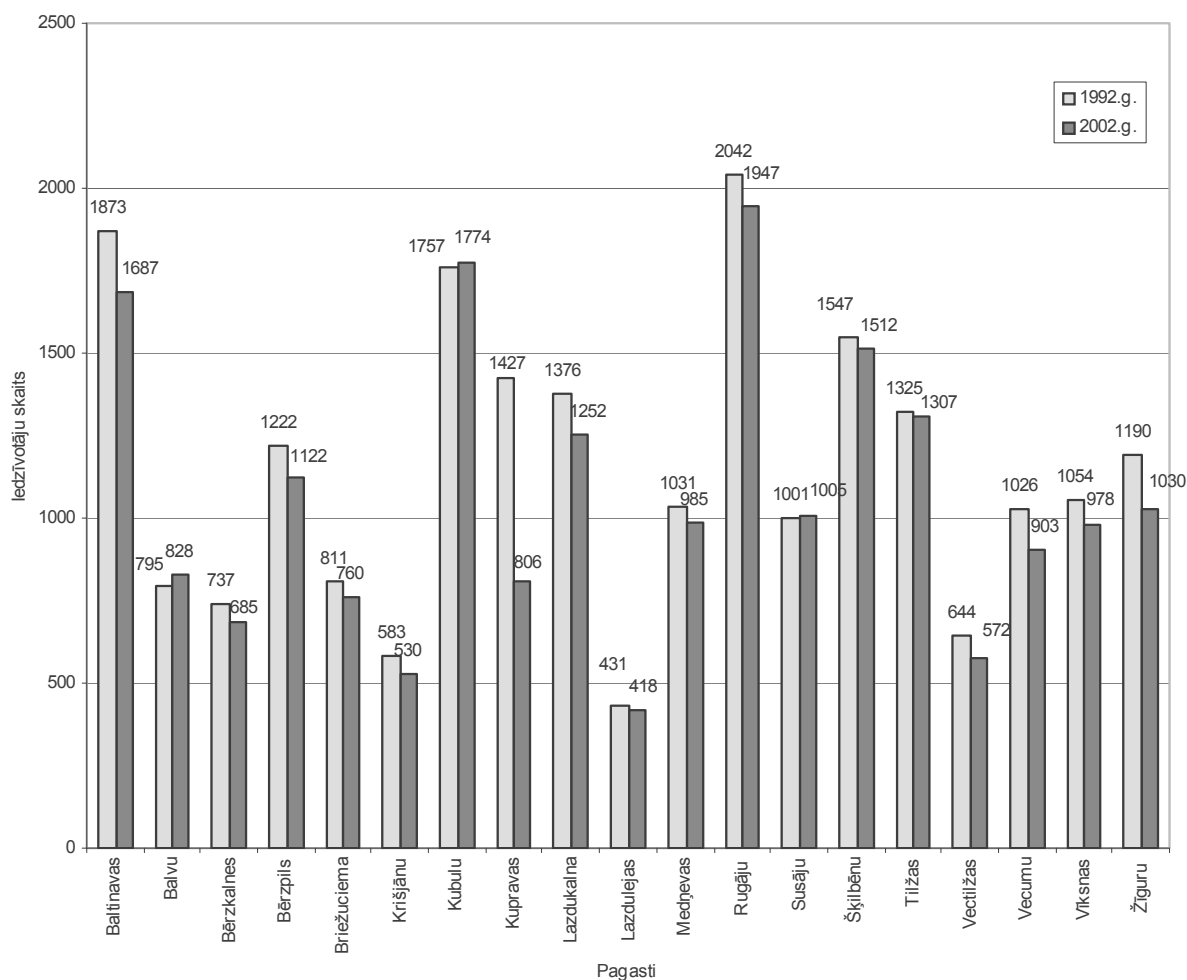
Daugavpils ar 114 500 iedzīvotājiem (pašv., 2000). Daugavpils pilsētas daļa Grīva, kas atrodas Daugavas kreisajā krastā, neietilpst Latgalē.

Lielākie ciemi aplūkotajā teritorijā parasti ir arī pagastu administratīvie centri. Daugavpils rajonā lielākie ciemi izvietojušies pie Daugavpils. Tie ir Krauja ar 1292 iedzīvotājiem, Lociki ar 1321 iedzīvotājiem un Vecstropi ar 2015 iedzīvotājiem. Ambeļi, Biķernieki, Dubna, Kolups, Leiksna, Maļinovka, Naujine, Neicgaļš, Vabale, un Viški ir pagastu centri (skat. 4.2. attēlu).

4.2. attēls. **Iedzīvotāju skaits Daugavpils rajona lielākajos ciemos 2000. gadā**
(sagat. autore, izmantojot pašvaldību sniegto informāciju)

Latgalē, tāpat kā citur Latvijā, vērojama iedzīvotāju skaita samazināšanās, ko ietekmē sociāli ekonomiskie faktori un valdības realizētā lauksaimniecības politika. Balvu rajonā ir tikai daži pagasti, kuros 10 gadu laikā iedzīvotāju skaits ir nedaudz pieaudzis – Balvu, Kubulu pagasti pie Balviem un Susāju pagasts pie Viļakas (4.3. att.). Visvairāk iedzīvotāju skaits samazinājies Balvu rajona nomaļākajos pagastos – Kupravas, Baltinavas un Žīguru pagastā. Iedzīvotāju skaita samazināšanās ir cēlonis tam, ka samazinās ciemu skaits un ciemu nosaukumi pamazām tiek aizmirsti, jo vairs nav iedzīvotāju, kas tos lietotu. Piemēram, Baltinavas pagastā 2007. gadā vairs nebija pastāvīgo iedzīvotāju Slobodā, Doktos, Ķēvesdruvā, Timšānos, Duļbovā, Sivanovkā, Bahmatos, Safronovkā, Keiseļovā, Kitkovā, pie tam trīsdesmitrijos no sešdesmitvienu apdzīvotajiem ciemiem iedzīvotāju skaits ir mazāk kā 10 iedzīvotāji ciemā. (pašv., 2007).

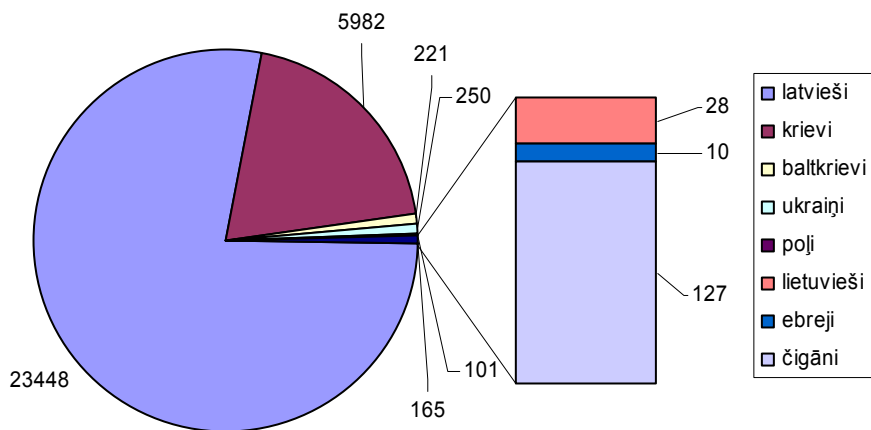

4.3. attēls. Iedzīvotāju skaits Balvu rajona pagastos 1992. un 2002. gadā

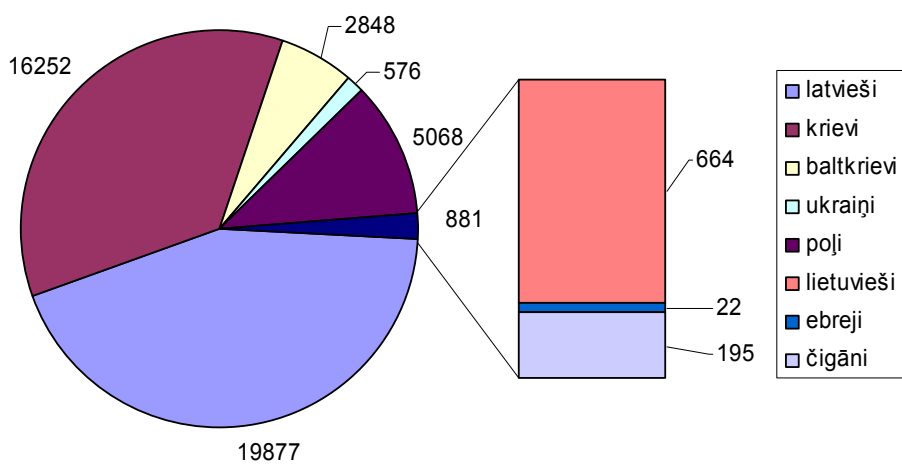
Latgales iedzīvotājiem bijuši sakari ar slāviem un lietuviešiem, taču šiem sakariem noteiktos vēstures posmos bijusi dažāda intensitāte. Intensīva poļu un lietuviešu ietekme Latgales iedzīvotāju ekonomiskajā un kultūras dzīvē vērojama kopš 16. gs., kad Latgalē valdīja poļi un lietuvieši (1561.-1772. g.). Slāvu tautības iedzīvotāju kontingents veidojās pakāpeniski no atsevišķām dažādos laikos pārnākušām ieeļotāju grupām. Baltkrievi Latgalē sāka apmesties jau kopš 14.-15. gs., galvenokārt gar tirdzniecības ceļu no *Polockas* uz *Rīgu*. Vislielākais baltkrievu pieplūdums Latgales D un DA daļā sākās 16. gs. pēc Latgales pievienošanas Polijai [20., 6. lpp.].

Latgalē jau kopš 17. gs. sastopamas dažas krievu veciticībnieku ieeļotāju grupas no *Pleskavas* un *Novgorodas* apgabala. Krievu ieeļotāji no *Pleskavas* aprīnča Latgales D daļā apmetās arī 19. gs. otrajā pusē lielo mežu tuvumā, kur ierīkoja līdumu saimniecības, ieguva zemi, mežus izcērtot. Tā vēl līdz šim laikam gar *Kolupa*, *Neicgaļa* un *Vuorkovas mežiem* atrodas vairākas krievu dzeraunas, piem., *Novaja dzerevņa*, *Pītrāni*, *Aščuki*, *Krīvāni*, *Novoseļci* u.c. *Kolupa* un *Neicgaļa mežu* intensīva izciršana turpinājās 19. gs. otrajā pusē, un arī 20. gs. sākumā. Šajā laika posmā līdumu saimniecības izveidoja ienācēji latvieši (parasti no Zemgales sēļu novadiem), kuri no vietējiem latgaliešiem atšķīrās ar luterāņu ticību un izloksni.

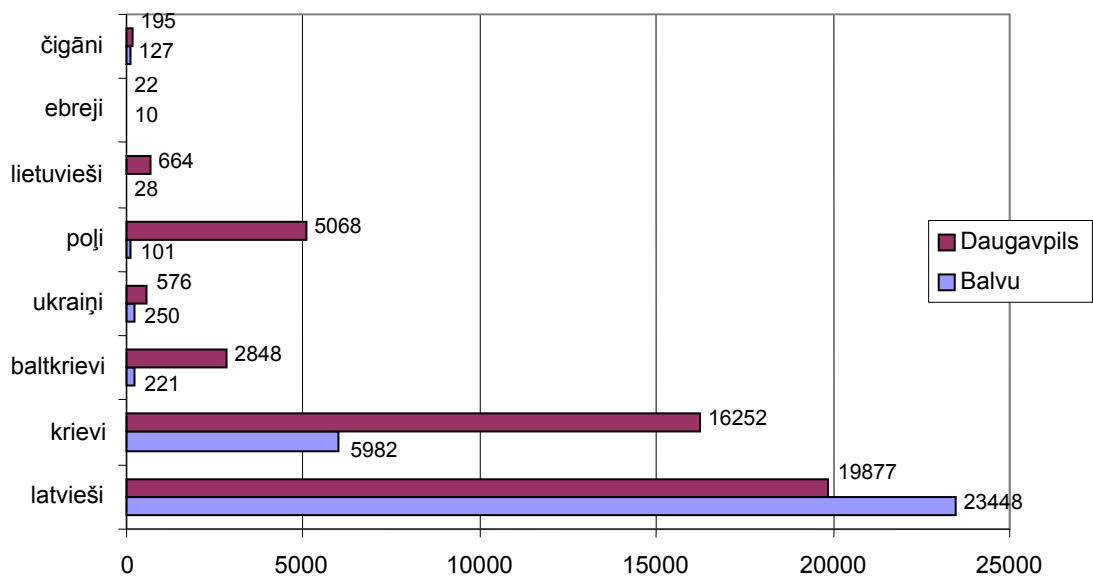
Vēsturiski ir izveidojusies situācija, ka Daugavpils rajona Latgales daļā latviskāka ir teritorijas rietumu daļa - Vabales un Leiksnas pagasts.

A Balvu rajona iedzīvotāju nacionālais sastāvs 2002. gadā

B Daugavpils rajona iedzīvotāju nacionālais sastāvs 2002. gadā

4.4.attēls. Iedzīvotāju nacionālais sastāvs Balvu un Daugavpils rajonā 2002. gadā

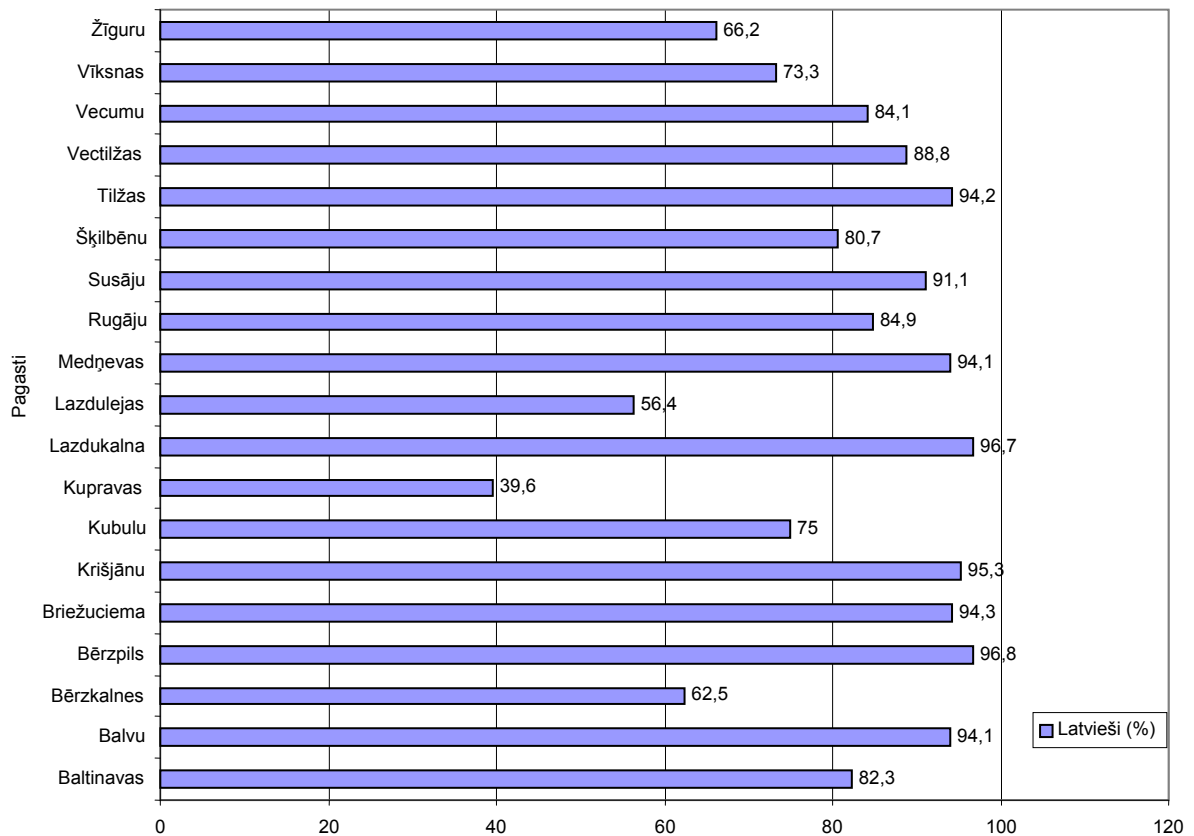
Salīdzinot iedzīvotāju nacionālo sastāvu Balvu un Daugavpils rajonā vērojams, ka Balvu rajonā latviešu skaits ir par vairākiem tūkstošiem lielāks (4.4. att). Slāvu tautu (baltkrievu krievu, poļu, ukraiņu) iedzīvotāju skaits Daugavpils rajonā ir krietni lielāks kā Balvu rajonā. Čigānu un ebreju skaits Daugavpils un Balvu rajonā nav tik ļoti atšķirīgs. Slāvu valodu ietekme vērojama gan Daugavpils, gan Balvu rajona vietvārdos, tomēr slāvu valodu ietekme Daugavpils rajona Latgales daļas vietvārdos nav tik liela kā varētu sagaidīt, iepazīstoties ar datiem par iedzīvotāju nacionālo sastāvu.

Etniskās vides viendabība un nevienādība sekmē, kavē vai pat apdraud kādas etnosa daļas vai pat visa etnosa attīstību un pastāvēšanu. Jo lielākā etniskā sajauktībā vai pat mazākumā nākas dzīvot kāda etnosa daļai, jo ātrāk tā zaudē savu tradicionālo kultūru, rakstura īpašības un pat valodu. Un otrādi: jo lielāka etnosa daļa dzīvo etniski viendabīgā vidē, jo ilgāk etnoss saglabā savu valodu un kultūru (Mežs I. 1994).

Divas trešdaļas latviešu 1989. g. Latvijā dzīvoja nelabvēlīgā etniskā vidē, turpretī viendabīgā un labvēlīgā etniskā vidē, kur etnosa īpatsvars pārsniedza 90 %, 1989.g. dzīvoja tikai 4% latviešu. Daugavpils rajonā situācija ir vēl sarežģītāka, te saasināti atspoguļojas visas Latvijas etniskās problēmas.

Viendabīga un latviešiem labvēlīga etniskā vide, kur latviešu īpatsvars ir lielāks par 90%, nav nevienā no Daugavpils rajona Latgales daļas pagastiem.

Latviešiem labvēlīga vai kaut cik labvēlīga etniskā vide, kur latviešu īpatsvars 80-90 %, ir Daugavpils rajona dienvidrietumu daļā (Vaboles pagastā latvieši ir 86,8 %, Līksnas pagastā - 80,5 %). Vēsturiski ir izveidojusies situācija, ka slāvu tautu iedzīvotāju pārsvars jūtams Daugavpils rajona Latgales daļas austrumu daļā. Maļinovas (latvieši - 17,3 %) un Naujenes pagastā (latvieši - 22.8 %) etniskā vide ir latviešiem izteikti nelabvēlīga - latviešu īpatsvars ir zemāks par 40 %, bet Biķernieku pagasts ir viens no Latvijas sešiem pagastiem, kur latviešu īpatsvars ir zemāks par 10%.

4.5. attēls. Latvieši Balvu rajona pagastos 2000. gadā (%)

Balvu rajonā situācija ir daudz labāka kā Daugavpils rajonā. Ideāli viendabīga etniska vide (latviešu skaits virs 90 %) 1994. gadā bija astoņos no deviņpadsmit Balvu rajona pagastiem (Balvu, Bērzpils, Briežuciema, Krišjāņu, Lazdukalna, Medņevas, Susāju, Tilžas). Vismazāk latviešu ir Kupravas pagastā (39,6 %), Lazdulejas pagastā (50,6 %) un Bērzkalnes pagastā (62, 5%) , (4.5. att.).

Latviskās vides saglabāšanos Balvu rajonā ir sekmējis:

1) relatīvi neattīstīts transporta ceļu tīkls (īpaši dzelzceļa) un lielais attālums no Rīgas;

2) tas apstākļi, cik daudz attiecīgā novada iedzīvotāju bija izvesti un emigrējuši, jo izvešanu un emigrāciju viņi pārceļotājiem radīja brīvas ekoloģiskās nišas, kuras tie, izmantojot nelabvēlīgus apstākļus, nekavējoties aizpildīja.

Visā Latgalē nozīmīgs faktors latviskās vides saglabāšanai bija tradicionālās saimniecības saglabāšana padomju periodā.

4.2. Dabas apstākļi

Balvu rajona lielākā daļa atrodas Austrumlatvijas zemienes Adzeles pacēlumā. Balvu rajona austrumu daļā izvietojies Mudavas zemienes Abrenes nolaidenums, bet no dienvidrietumiem rajonā iesniedzas Austrumlatvijas zemienes Lubāna līdzenums.

Adzeles pacēlumā reljefs viļņots ar atsevišķiem pauguriem. Augstākais paugurs (128,9 m vjl.) atrodas ~1,5 m uz dienvidiem no Svātiunes ezera. Ziemeļrietumos paceļas Brieksīnes kalns (128 m vjl.), dienvidos – Jorzovas kalns (126,5 m vjl.). Viszemākā vieta ir pagasta austrumos pie Teležņikiem (87 m vjl.) augstākie pauguri Bērzkalnes pagasta DA daļā (135,5 m.vjl., 133,7 m vjl.).

Balvu rajona dienvidrietumu daļā lielas platības aizņem klānu pļavas un purvi, R malā atrodas zemākā ieplaka (92,2 m vjl.) pagastā. Augstākais paugurs *Vārenas kalns* atrodas pie Bērzpils.

Lielākā daļa Balvu rajona upju pieder Aiviekstes baseinam. Pie Bērzpils atrodas lielākā saldūdens kaļķiežu atradne (148 tk m³) rajonā. Pagasta teritorijā ir lieli smilts un grants krājumi, kūdra.

Briežuciema pagasts atrodas Austrumlatvijas zemienes Adzeles pacēlumā. Reljefs – viļots, lēzeni viļņots līdzenums. Augstākie pauguri (137,4 m vjl, un 134 m vjl.) atrodas *Augstasila kalnos* pagasta ziemeļu daļā. Purvos ir rūpnieciski izmantojami kūdras krājumi, pagastā atrodas vietējas nozīmes grants karjeri.

Uz dienvidiem no Balviem atrodas augstais Nauduševas (Naudaskalna) purvs (platība 503 ha, rūpnieciski izmantojamie krājumi 6,5 mlj. m³), purvs piemērots dzērveņu audzēšanai, tajā attīstās netradicionālā lauksaimniecības nozare - lieloģu dzērveņu audzēšana (25 ha platībā).

Pētītie Daugavpils rajona Dubnas, Kolupa, Maļinovkas, Leiksnas, Vabales, Neicgaļa pagasti atrodas *Austrumlatvijas zemienes Jersikas līdzenumā*. Višku, Ambeļu, Bikernīku, daļēji Naujines pagastā iesniedzas *Latgales augstienes Dagdas pauguraine*. Augšpus Daugavpils iezīmējas Augšdaugavas pazeminājums, kur Naujines pagastā izvietojas dabas parks *Daugavas loki*

Teritorijas R daļā - Dubnas, Kolupa, Maļinovkas, Leiksnas, Vabales, Neicgaļa pagastā, raksturīgs morēnas un limnoglaciālo līdzenumu reljefs (skat. 2.8. att.). A daļā - Višku, Ambeļu, Bikernīku, daļēji Naujines pagastā, pārsvarā morēnu pauguru reljefs, galamorēnu vaļņi, ZA stūrī pauguru grēdu malu veidojumi un gala morēnas grēdas. Kristāliskā pamatklintāja virsa atrodas 500-750 m dziļumā. Devona pamatiežus (vairāk kā 300 miljonus gadu veci māli, smilšakmeņi) sedz kvartāra nogulumu kārtā (laukakmeņi, oļi, grants, smilts, māls) (Eberhards G. 1996). R daļā pārsvarā

leduslaikmeta beigu ledāju ezeru nogulumi māls, smilts, bet A daļā lielākoties leduslaikmeta beigu morēnas nogulumi (mālsmilts un smilšmāls), kā arī fluvioglaciālie nogulumi (smilts, grants, oļi). Vietām ir pēcleduslaikmeta purvu nogulumi, gar Daugavu leduslaikmeta beigu un pēcleduslaikmeta aluviālie nogulumi, kuri veidojušies upju ģeoloģiskajā darbībā (smilts, grants, oļi, mālsmilts, māls) bet DR daļā Daugavpils smiltāji (leduslaikmeta beigu un pēcleduslaikmeta vēja pārvietotas smiltis) (Eberhards G. 1996).

Darbā aplūkotajā teritorijā ietilpst *Daugavas* ielejas posms no *Vecās Račinas* Naujines pagasta A līdz *Auseikai* (bij. pusmuiža, tagad skrajciems). *Daugavas* ielejas posms starp *Krāslavu* un *Daugavpili* ir ģeoloģiski sarežģītākais un daudzveidīgākais. Šis ap 70 km garais 20-50 m dziļās un 2-4 km platās ielejas posms ir pats senākais ielejas veidojums Latvijā. Tā aizsākumi meklējami pēdējā apledošanas beigās – pirms 15-13 tūkstošiem gadu, kad milzīgā *Polockas pieledāja baseina* ūdeņi pa pazeminājuma joslu starp abām augstienēm, daļēji pa neizkusuša ledus virsu vai tajā izveidotā gultnē, sāka plūst uz rietumiem, kur ar laiku izveidojās *Nīcgales baseins*. Jau tajā laikā *Daugava*, pakāpeniski grauždamās ledū un sasalušajos ledāja atstātajos nogulumos, iezīmēja savus tagad tik skaistos, lielos lokus (Eberhards G. 1996).

Ielejas krastus, upes gultni un terases veidojošo iežu sastāvs ir ārkārtīgi raibs un daudzveidīgs. Visā upes posmā no Latvijas robežas līdz *Daugavpilij* un tālāk līdz *Līvāniem* krastos un gultnē bagātīgi atrodami ledāja un tā kušanas ūdeņu nogulumi (morēnmāls, bezakmens māls, smiltis, grants, oļi, pat milzīgi laukakmeņi), turklāt visdažādākajās kombinācijās un biežumā. Sākot ar *Krāslavu*, augsto krauju ģeoloģiskā uzbūve ir īsta mozaīka. Tā 40 m augstajā *Slutišku kraujā* *Daugavas* labajā krastā mijas gandrīz horizontāli guļoši smilts, grants un oļu slāņi, bet ap 0,5 km uz leju upes pretējā krastā paceļas tikpat augstā, gluži kailā *Daugavas* apskalotā *Lisajas Goras* rūsaganā krauja. Te atsedzas smilšu, grants, oļu, māla slāņi (Eberhards G. 1996).

Daugavas posmā līdz *Daugavpilij* vērojami upes lielie meandru loki, kuri gandrīz pilnībā klāti ar mežu. Meandru lokos uz terasēm aug sili un damakšņi. Tikai upes tuvumā 50-300 metru platā joslā plešas lauki, pļavas ar atsevišķām viensētām, kas tagad nojauktas (*Murauki* un *Virvjalas jeb Vervjali*). Tā ir upes I terase (8-10 m augsta), kuru vienīgo no virspuses sedz mālains, upes sanesti nogulumi. Pārējās terases izveidotas biezos ledāja kušanas ūdeņu smilšaini grantainajos nogulumos. Šo terasu virsma pirms vairāk nekā 10 000 gadiem sapūsta kāpu pauguros, kopš seniem laikiem saglabājušies meži. Kultūrainava sākas ar ielejas pamatkrasta nogāzi, kur zemes virspusē iznāk morēnmāls un bezakmens māls (Eberhards G. 1996). *Daugavas* labajā krastā, sākot no *Vecās Račinas*, ir krievu ciemi *Vecā Račina*, *Bandališkas*, *Židina*, *Markova*. Lejpus Putānu upītei, *Daugavas* labajā krastā, atrodas *Sluciškas* (*Slutiški*), bet n daudz tālāk izvietojušās *Sargeliškas*. Tad seko *Rudāni*, *Vasargeliškas*, *Kaušeliškas*, *Raščina* (poļu ciems), *Ļesovščizna* un citi ciemi, kuros iedzīvotāju etniskais sastāvs ir dažāds - latvieši, krievi, poļi, baltkrievi, lietuvieši.

Daugavas posmā no *Daugavpils* līdz *Auseikai* ieleja attīstīta samērā vāji, ir taisna. Labāk ieleja izteikta starp *Daugavpili* un *Muoļagolu*. Te, *Daugavas* labajā krastā, ir blīvi apdzīvota teritorija un daudz *solu* ar latgaliskiem nosaukumiem - *Jaunušāni*, *Leikсна*, *Vaikulīši*, *Sterikani*, *Kirups*, *Kalniški*, *Mīšteļi*, *Gančauski*, *Teneisi*, *Kuokanīši*, *Munciski*, *Kalvāni*, *Somugols*, *Rasnači*, *Buļvīši*, *Neicgaļa muiža*, un tikai daži slāviskie – *Riboki*, *Tartaks*. Iedzīvotāju etniskais sastāvs ir visumā viendabīgs, lielākā daļa iedzīvotāju ir latvieši, nedaudz krievi, poļi, baltkrievi, lietuvieši. Līdz ar reljefa virsmas pazemināšanos terasētās ielejas dziļums uz R no *Daugavpils* pakāpeniski samazinās līdz 10-15 m, bet starp *Muoļagola salu* un *Trepes staciju* tā sasniedz tikai 4-6 m. Ielejas platums ir nepastāvīgs, tas mainās no 0,5 līdz 2-4 km. *Daugava* šajā posmā plūst pa ļoti

senu pirmsleduslaikmeta ieleju, ir iegrauzusies kvartāra nogulumos bezakmeņu mālos un morēnas smilšmālos. I terases augstums samazinās lejup pa upi no 9 m pie *Daugavpils* līdz 6-7 m pie *Līvāniem*. Terases platums sasniedz 1-2 km, biezums - 10-12 m. Starp Daugavpili un *Muoļagola salu* no upes puses I terases virsmu ietver 2 m augsts piegultnes dambis un sašķeļ daudzās erozijas gultnēs un noslēgtās ieplakās. To rašanās pārsvarā saistīta ar ledus sastrēgumiem pavasara palu laikā, kad, pārraujot piegultnes dambjus, ūdeņi, pārpludinot terases iekšējo daļu, radījuši īslaicīgas gultnes (Eberhards G. 1996).

Labā krasta posmā starp *Sandariškiem* un *Vasargeliškiem* saglabājusies ļoti sena pilnīgi aprimušu lēzenu gravu sistēma (*Bondaru grava, Turčina grava, Ivaņihin rov, Kopannij rov*).

Daugava ir iegrauzusies irdenajos kvartāra iežos. Vairākus simtus miljonu gadu vecie devona ieži paretam pavīd ūdenslīmeņa joslā. Kraujām krāsu nianses pa retam piešķir devona zilie un sarkanie māli un gaiši pelēkie vāji cementētie smilšakmeņi (Eberhards G. 1996).

Daugavas ieleja ir vairāk nekā 1000 gadu ilgas un sarežģītas attīstības rezultāts. Šajā laikā vairākkārt būtiski ir mainījušies klimatiskie apstākļi upes sateces baseinā, augu un dzīvnieku valsts apkārtējās paugurainēs un līdzenumos. Tagadējās dabas ainavas veidošanā vairāku gadsimtu garumā savu roku pielicis arī cilvēks (Eberhards G. 1996).

Aplūkojamā teritorijā gada vidējais nokrišņu daudzums ir 600-700 mm gadā. Gaisa temperatūra janvārī ir vidēji $-6,6^{\circ}\text{C}$, bet jūlijā $+17,6^{\circ}\text{C}$. Pirmās salnas parasti ir oktobra vidū ap 10. oktobri, pēdējās vidēji ap 10. maiju. Bez sala periods ilgst vidēji 143 dienas. Sniega sega parasti izveidojas ap 13. decembri, bet nokūst – ap 29. aprīli.

Pavasaros pļavas gar *Daugavu* pārplūst, tomēr hidrogrāfiskais tīkls ir labi izveidojies, lielākā daļa teritorijas ir meliorēta. Lielākās upes ir *Dubna, Leikсна, Kolupe*. *Daugavā* ietek daudzas mazas upītes (*Jaunušānu upe, Teneissolas upe, Juoņupe, Dūbupe, Kozupe, Auseika*). Upju notece orientēta virzienā uz *Daugavu*.

Lielākie ezeri ir *Stropu ez.* (417,9 ha) – pie *Daugavpils*, kā arī *Luknas ez.* (409 ha), *Višku ez.* (360,1 ha), *Veirūgnes ez.* (128,4 ha), kuri atrodas *Daugavpils* rajona ziemeļu daļā. Aplūkotās teritorijas R, DR daļā atrodas mazāki ezeri – *Šuņazars* (74,8 ha), *Boltazars* (49 ha), *Krīvānu ez.* (11,8 ha), *Ļūbasts* (59 ha). Ezeru piekrastes bieži ir pārpurvotas, aizaugušas ar krūmiem un alkšņiem, agrāk tās izmantotas kā pļavas.

Pārsvarā ir lauksaimniecībā izmantotas velēnu vāji un vidēji podzolētās augsnes. Vietām sastopamas velēngleja un stipri podzolētās augsnes, purvu augsnes. Aluviālās augsnes izvietojušās šaurā joslā gar *Daugavu* teritorijas R daļā. Augsnes, reljefs un klimatiskie apstākļi sekmē lauksaimniecības attīstību [19., 16. lpp.].

Aplūkotās teritorijas ZA, A daļā iesniedzas *Latgales augstiene*, kur plešas viļņotie morēnu līdzenumi un pauguraines, ir plašas, labi drenētas augstieņu nogāzes, stāvākās nogāzes saposmotas gravām. Te pārsvarā ir labi un vidēji iekultivētas lauksaimniecības zemes, vietām ar nelielām mežaudzēm: egļu vēriem, priežu-egļu damakšņiem. *Daugavpils* rajona *Latgales* daļas ZA stūrī un DA daļā atrodas morēnu, kēmu u.c. ainavas ar iekultivētām lauksaimniecības zemēm un daudzveidīgu koku sugu sastāvu mežu puduros un sīkmežos [19., 21.lpp.]. Augstākie pauguri pārsniedz 150 m virs jūras līmeņa. Augstākās virsotnes ir Z, ZA *Majaka kolns* pie *Mežinīkiem* (162,0 m vjl.), paugurs ZA pie *Gutas* 178,6 m vjl., A daļā 180,4 m vjl. pie *Bramaniškām, Gaišukolns* pie *Meža Ļāperiem* (176,3 m vjl.).

Teritorijas R, ZR daļā raksturīgi līdzenumi ar vidēji un labi iekultivētām lauksaimniecības zemēm un priežu-egļu mežiem. Pie *Daugavpils* atrodas smilts sīkpauguri ar priežu siliem, vietām - virsājiem.

Teritorijas rietumdaļā izvietojies aplūkotajā teritorijā lielākais meža masīvs *Neicgaļa mežs* (ap 5000 ha), kurā atrodas *Neicgaļa Lelais akmens* (<-nis). Nedaudz uz austrumiem no tā ir *Kolupa mežs* un *Dubnas mežs*. Pārējie meži pārsvarā ir nelieli mežu pudurīši, piemēram, *Kneika*, *Muncišku sileņš*, *Gančausku sileņš*, *Peršaku mežs*, *Gravatka*, *Līpuluojs*. Uz paaugstinātajām vietām parasti izvietojušās māju grupas vai viensētas. Bieži to nosaukumi sakrīt, piemēram, uz *Borsku kalna* atrodas *Borsku sola*.

4.3. Vēstures fakti

Teritorijai raksturīga sena apdzīvotība. Ir zināmi “akmens laikmeta atradumi Mežagala, Krogasētas, Priednieku, Vingru I un Vingru II ciemā un Kalvāna sētā” [14., 23471.lpp] Leiksnas un Vabales pagastā. Kultūras attīstība Latgalē sākusies 8. gadu tūkstoši pirms Kristus dzimšanas, kad Latvijas teritorijā ienākuši pirmie iedzīvotāji, domājams, somugru ciltis. “Latgaļu ciltis ieņēma ievērojamu Latvijas dienvidaustrumu daļu. Latgaļu ziemeļu kaimiņi bija igauņi. Robeža ar tiem nebija stabila. 1. gadu tūkstoša beigās un 2. gadu tūkstoša sākumā vērojama latgaļu virzīšanās uz ziemeļiem. Līdz tam mūsdienu Latvijas ziemeļaustrumu rajonus apdzīvoja igauņi.

Ieskatam Latgales turpmākajā vēsturē seko īss notikumu uzskaitījums:

- 13. gs. beigas — visas latviešu zemes nokļūst Livonijas ordeņa pakļautībā;
- 1558.–1583. g. — Livonijas karš;
- 1561. g. — Latgale, Vidzeme un Dienvidigaunija nokļūst Polijas-Lietuvas lielvalsts (no 1569. g. sauktas par Žečpospolitu — poliski *Rzecz pospolita*) pakļautībā;
- 1600.–1629. g. — poļu-zviedru karš;
- 1629. g. — pēc Altmarkas pamiera izveidojas zviedru Vidzeme un poļu Vidzeme (Latgale jeb Inflantija — poliski *Inflanty Polskie*, kas paliek Žečpospolitās sastāvā);
- 1772. g. — pēc Polijas pirmās dalīšanās Latgale tiek pievienota Krievijai;
- 1802. g. — Latgale kļūst par Krievijas impērijas Vitebskas guberņas daļu;
- 1865.–1904. g. — drukas aizliegums latīņu burtiem; Pēc 1863. gada poļu sacelšanās 40 gadus (1864–1904) bija aizliegta latīņu druka. Iespējams, pārrakstīt un izplatīt grāmatas varēja tikai nelegāli, tomēr mēģinājums ieviest slāvu rakstību cieta neveiksmi;
- 1917. g. (26.–27. aprīlī pēc vecā stila) — Latgales atpakaļapvienošanās kongress ar pārējiem Latvijas novadiem.

Latgaliešu nacionālā atmoda saistās ar Pēterburgu:

1879. g. — sāk darbu Pēterpils katoļu garīgais seminārs, kurā kopš 1884. g. tiek mācīta latgaliešu valoda (seminārā mācījušies izcili latgaliešu nacionālās atmodas darbinieki: A. Platpīrs, J. Višņevskis, F. Trasuns, A. Kantinīks, S. Tukišs, P. Smelters, F. Laizāns, M. Dukaļskis, N. Rancāns, K. Skrinda, F. Kemps, P. Tukišs u. c.).

1901.–1906. g. — darbojas N. Rancāna internāts jauniešiem no Latgales.

1903. g. — Pēterburgā notiek pirmā latgaliešu pareizrakstības apspriede, kurā atsakās no dažu poliskās grafikas elementu izmantojuma.

1903. g. — latgaliešu periodikas sākums („Zvaigzne“ 1903., „Gaisma“ 1905.–1906., „Sākla“ 1906., „Dryva“ 1908.–1918., „Jaunys Zinis“ 1912.–1914.).

1903.–1913. g. — darbojas „Pīterburgys latvīšu muzykalyskuo sabīdreiba“ — latgaliešu muzikāliskā biedrība (koris, koklētāju ansamblis, simfoniskais orķestris, teātra pulciņš, koncerti, dramatiskie iestudējumi, tematiski vakari, bibliotēka).

1906. g. — F. Trasuns — Latgales pārstāvis pirmajā Krievijas valsts Domē.

1906. g. — Pēterburgā, pie Sv. Katres baznīcas brāļi K. un A. Skrindas organizē latgaliešu valodas stundas.

1907.–1909. g. — K. Skrindas vadībā darbojas pedagogu sagatavošanas kursi darbam Latgalē.

1908. g. — A. Skrinda un F. Obšteins izdod pirmo latgaliešu tautasdziesmu apdaru krājumu „Dzīšmu vuocelēite“ (Leikuma L., 2003)..

1908. g. — izdota pirmā pašu latgaliešu sagatavotā latgaliešu valodas gramatika — A. Skrindas „Latvīšu volūdys gramatika“ („Латышская грамматика латгалыскаго наречія“).

1909. g. — F. Trasuns izdod pirmo lasāmgrāmatu — hrestomātiju mājām un skolai „Školys Duorzs“.

1915.–1919. g. — darbojas „Latgališu paleidzeibys bīdreiba kara uperem“ (ēdināšana, naktsmītnes, darbnīcas, medicīniskā palīdzība, skolas (vairāk nekā 30) un pat pedagoģiskie kursi).

1917. g. — Pēterburgā dibināta „Latgolys školuočiuju savīneiba“.

4.4. Kultūra un reliģija

Aplūkotās teritorijas vēsturē liela nozīme bijusi ģeogrāfiskajiem faktoriem: ūdens un zemes ceļiem, mežu masīviem. Darbā aplūkotā teritorija ir daudzveidīga gan dabas apstākļu, gan iedzīvotāju nacionālā sastāva ziņā. Līdz ar to atšķirības ir vērojamas gan iedzīvotāju garīgajā un materiālajā kultūrā, gan saimnieciskajā darbībā, bet jo sevišķi vietu nosaukumos.

Par seno apdzīvojumu pētītajā teritorijā liecina senvietas un pilskalni. Daugavpils rajonā lielākā daļa no tiem atrodas paugurainākajā teritorijas rajona ziemeļaustrumu daļā un pie *Daugavas: Markovas pilskalns, Vecpils pilskalns un Vecračinas pilskalns* Naujines pagasta „Daugavas lokos”, *Lielās Baranaukas pilskalns, Greitas (Jaunstupelišku) pilskalns, Lauka Ļāperu pilskalns* pie Dubnas upes Ambeļu pagastā, *Ostrovys pilskalns* un Podgurjes (Zabornajas) pilskalns Višku pagastā, *Svilišku kolns* – pilskalns Dubnas pagastā (4.1. tab.). Lielākā daļa pilskalnu nosaukti pēc tuvākās apdzīvotās vietas (skat. karti 1. pielikumā).

4.1. tabula

Daugavpils rajona pilskalnu nosaukumi

Latgaliešu valodā	Latviešu valodā	Pagasts
Greityš (Grītyš) kolns	Greitas (Jaunstupelišku)	Ambeļu pag.
Lauka Ļāperu piļskolns	Lauka Ļāperu pilskalns	Ambeļu pag.
Leluos Baranaukys piļskolns	Lielās Baranaukas pilskalns	Ambeļu pag.
Ostrovys (Vyšku) piļskolns	Ostrovys pilskalns	Višku pag.
Piļskolns (Malnais kolns)	Melnais kalns	Ambeļu pag.
Podgures (Zabornajas) piļskolns	Podgurjes (Zabornajas)	Višku pag.

Markovys piļskolns	Markovas pilskalns	Naujenes pag.
Svilišku kolns	Svilišku kalns	Dubnas pag.
Vacračinyš piļskolns	Vecpils pilskalns	Naujenes pag.
Vacpiļš piļskolns	Vecpils pilskalns	Naujenes pag.
Gorodoks	Gorodoks	Višķu pag.

Daudzveidīga ir arī reliģiskā dzīve. Daugavpils rajona Latgales daļā ir izveidojušās:

1) Ambeļu, Dubnas (Varšaveņas), Augškalnes, Leiksnas, Izvolta, Jezupavas, Kolupa, Neicgaļa, Višku katoļu draudzes,

2) Daniševkas, Jakubinas, Malinov(k)as, Maskovskas, Lipinišku pareizticīgo draudzes,

3) Aščuku, Boltmuižas, Bondarišku, Lubaņeca, Jauntokaru, Bikernīku, Daniševkas, Pantelišku, Krivošejevas, Krīvānu, Koroļevščinas, Novajas dzerevņas vecticībnieku draudzes,

4) Kolupa luterāņu draudze.

Daugavpils rajona dienvidrietumu daļas iedzīvotāji pārsvarā ir katoļi, austrumu daļā (Bikernīku pagastā) – vecticībnieki un pareizticīgie, pārējā teritorijā mijas katoļu un vecticībnieku draudzes, retumis sastopama kāda pareizticīgo draudze.

Pa *Daugavas* ūdensceļu plaša tirdzniecība notika jau 10. un 11. gadsimtā. 16. gs. otrajā pusē pa *Daugavu* savas preces sāka transportēt *Lietuvas* un *Baltkrievijas* muižnieki.

Iedzīvotāju savstarpējos sakarus sekmēja liela ekonomiska un tirdzniecības centra izveide. Kopš 18. gs. *Daugavpils* ir apriņķa pilsēta.

Iedzīvotāju galvenā nodarbošanās bija lauksaimniecība ar visvairāk attīstīto nozari zemkopību, mazāk – lopkopību, kā arī mājamatniecību [20., 6.-7. lpp.].

4.5. Valodnieciskais raksturojums

Jaunākie pētījumi rāda, ka baltu dialekti ir ļoti veci. Šie dialekti ir saucami seno tautu vārdos: latgaļu dialekts, kuršu dialekts utt. Tā kā šīs tautas bija lielas un to valodas bija pietiekami atšķirīgas, tad arī to valodas saucamas par patstāvīgām valodām.

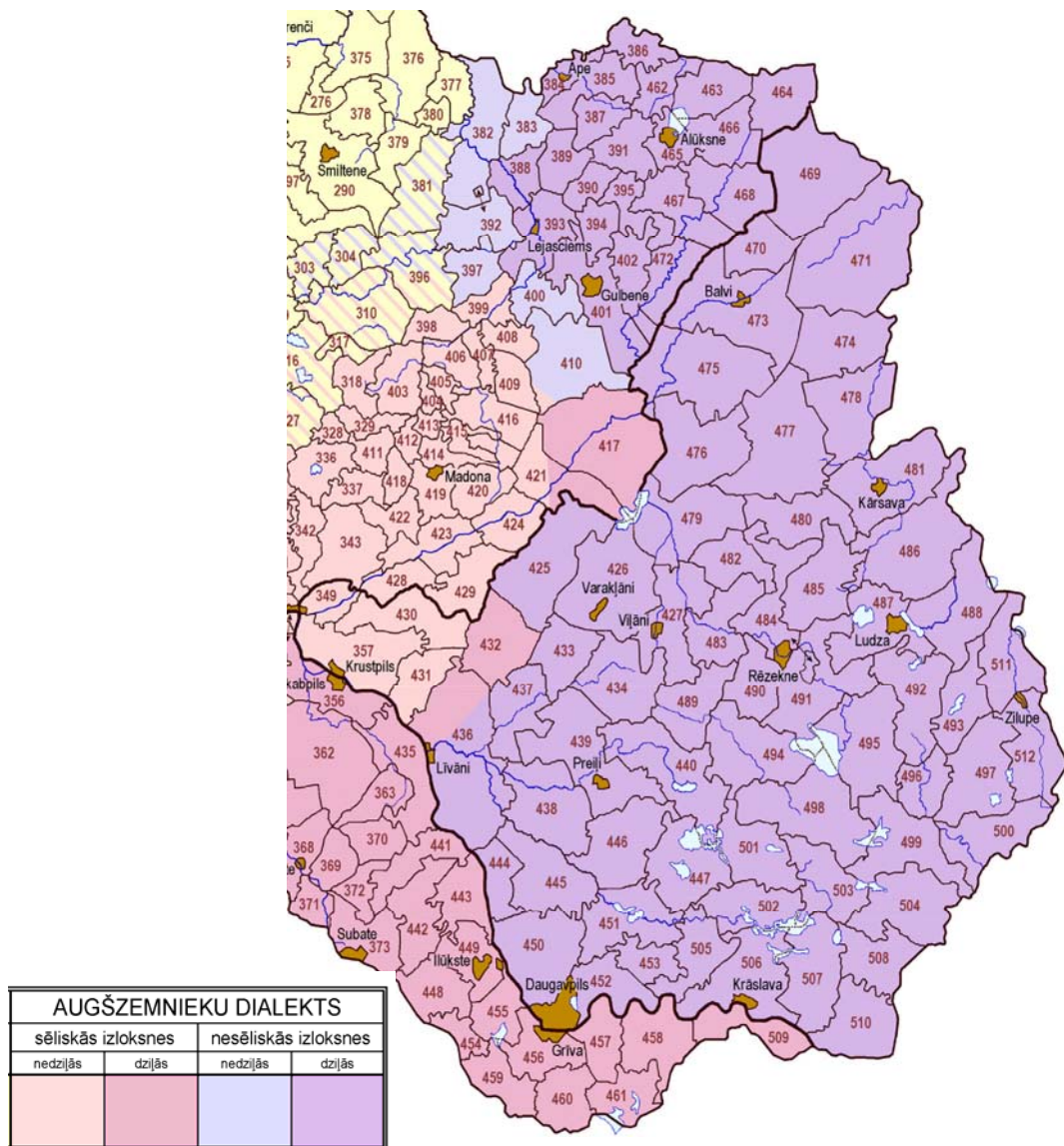
Jau trīdesmitajos gados indoeiropēists un baltologs prof. J. Plāķis aizstāvēja ieskatu, ka tagadējās Latvijas teritorijā senatnē ir bijušas patstāvīgas valodas. Turpretī E. Blese attiecībā uz latgaļiem pat nāca ar tādu teoriju, ka latgaļu dialekts radies tikai pēdējos pāris gadsimtos stiprā slāvu ietekmē. Latviešu dialektu, respektīvi latgaļu valodas parādības nav izskaidrojamas, izejot no kaut kādas senlatviešu kopvalodas, jo tādas nav bijis, bet gan vienīgi izejot no baltu pirmvalodas. Arī J. Lelis rakstīja, ka latgaļu un lejas latviešu dialekti nav attīstījušies viens no otra, bet gan pastāvējuši paralēli no baltu pirmvalodas laikiem.

Valodas likumi, kuri veidojušies sirmā senatnē, ir kopēji visai latgaļu valodai, tāpēc tā ir viena vienība ar savām lokālajām izloksnēm kā visas valodas. Pretēji dažādām teorijām, kas tikušas paustas politiskos nolūkos, lai nojauktu latgaļu valodas vienību, tuvāk iepazīstoties ar valodas fonētiku, morfoloģisko struktūru un valodas vēsturi kļūst skaidrs, ka visām latgaliešu izloksnēm galvenās pazīmes ir kopējas.

Latgaļu valoda savos pamatvilcienos ir bijusi izveidota jau pirms tautu staigāšanas laika. Tāpēc tajā ir ļoti maz aizgūtu slāvu vārdu no senajiem laikiem. Bet tajos senajos laikos savu tiesu vārdu un fonētiski morfoloģiskos iespaidus latgaļi ir

atstājuši slāviem (piem. vārdi *vierva*, *pierts*, *ustoba* utt. un fonētiskie iespaidi ir Novgorodas, Pleskavas un Baltkrievijas apgabalos).

Svešo iespaidu meklēšana, sevišķi latgaļiem, ir bijusi iecienīta nodarbība visos laikos. Bet kā tas saistās ar seno latgaļu noslēgtību un konservatīvismu? Piem., ļoti spilgtu liecību dod seno latgaļu apģērbu raksti (t.i. ornamentu). Neskatoties uz to, ka latgaļi ļoti ilgu laiku ir bijuši kaimiņos ar slāviem, viņu tautiskie raksti ir apbrīnojami tīri no svešiem iespaidiem un svešu elementu piemaisījumiem. Senlatviešu rakstiem ar dienvidu tautām ir daudz lielāka ornamentu radniecība nekā ar slāviem. Droši vien slāvi par kaimiņiem kļuva tikai no tautu staigāšanas laika. Turot savu materiālo kultūru tīru no ārējiem iespaidiem, ir dabīgi, ka viņi tīru turēja arī savu valodu. Vairums aizgūto slāvu vārdu ir no pēdējiem gadsimtiem, kad dzimtniecībā nospiestā tauta savu kultūru vairs tālāk nespēja veidot un ar laiku zaudēja priekšstatu par tās nozīmi (Bukšs M., 1974).

4.6. attēls. **Dialekti Latvijas austrumu daļā** (Rudzīte M., 2005)

Jebkurai nacionālajai valodai var būt vairāki valodas paveidi. Latvijā uz vidus dialekta pamata ir izveidojusies latviešu literārā valoda, kas ir latviešu valodas visvairāk

koptais paveids. Savukārt tagadējā Latgalē uz augšzemnieku dialekta pamata (4.6. att.) vēsturiski ir izveidojusies otra latviešu rakstība – cits nacionālās valodas paveids, kurš tāpat ir kopts un normēts un kurā grāmatas iznāk kopš 18. gs. vidus (Leikuma L., 2003). Tieši šis valodas paveids Latgales latviešiem palīdzēja saglabāt viņu nacionālo un kultūras identitāti (vienotība ar pārējiem latviešiem kaut cik sākās pēc 1917. gada aprīļa kongresa Rēzeknē).

1917. gada 26.—27. aprīlī (pēc vecā stila) Rēzeknē sanāca Latgales kongress, kuram bija sevišķa nozīme Latgales un visas Latvijas turpmākajā liktenī, jo Latgale nolēma atdalīties no Vitebskas guberņas. Padomju Latvijas laikā tika noklusēts gan pats kongress un tā lēmumi, gan tā vēsturiskā nozīme. Taču skaidrs, ka Latgales pievienošanās Latvijai nenotika pilnīgā vienprātībā. Latgales pārstāvji valodas jautājuma nodrošinājumu pieprasīja gan Tautas padomē 1919. gadā, gan arī Satversmes Sapulcē, vēlāk arī Saeimā.

Latvija apvienojās kā divvalodu valsts, kurā latgaļu valodai bija valsts valodas tiesības Latgalē, bet pārējos novados lietojama tikai lietvedībā (iesniegumu un dokumentu u. tml. iesniegšanas tiesības). Šīs tiesības bija nodrošinātas ar likumu (Cibuļs J., 2008).

4.7. attēls. Pagasta valdes izkārtne 20. gs divdesmitajos gados Līksnas pagastā

Latvijas pirmās brīvvalsts laikā, 1921. g. 11. augustā, Rīgā tika pieņemti noteikumi par latgaliešu izloksnes lietošanu, kas noteica, ka visām valsts iestādēm un amata personām jāpieņem iestāžu un privatpersonu iesniegumi latgaliešu izloksnē un

Latgalē valsts un pašvaldības iestādēm, kā arī amata personām ir tiesības lietot latgaliešu izloksni darbvedībā un sarakstoties, kā arī sludinājumos, uz izkārtnēm u.t.t. Tas Latgalē arī tika darīts. Latgaliešu valodā bija nosaukumi pagasta valdes izkārtnēs (4.7. att.), māju grāmatās (4.8. att. un 4.9. att.), amatpersonu vēlēšanu sarakstos (4.10. att.).

4.8. attēls. Mājas grāmata latgaliešu valodā no Liksnas pagasta Gančausku solas

№. Pēc kartas.	Uzvards, vords un tāva vords.	Kod dzimis.		Korta.		Tieiba.		Tautība.				
		Gads.	Mēnesis.	Diena.	Veids.	Stāve.	Latvian.	Čehu.	Latvis.	Voci.	Kriev.	Čehu.
1.	Trubels											
	Antons Trubels,	1858	I	18	miris	Katol.	Latvian					
	mā mīte: Mēris	1893	IV	21	miris.	"	"					
	mā dāte: Jēns	1879	-	-	miris	"	"					
	mā dāte: Stānislavs	1900	X	5	"	"	"					
	mā dāte: Stānislavs	1908	III	20	miris	"	"					
	sīva Ludvīsa Trubels.											
	Jobal dēvs. Jāns											

Leidzšinejo pideribas vita.	No ko, kod, un zam koda. Ne izduta pase	Kod un nu kuri nis inocis.	Kod un uz kurini aizgojis.
Leivinas pag.	Leivinas pag. Maedos 21. 11. 1909.	Miris 29. decembari 1925. gada.	Miris 29. decembari 1925. gada.
"	miris 28. jūlija 1927. g. #10346.		1927. g. 1. V. uz
"	miris 10. jūnijā 1922. g. zem A 13584.		Kucēnu s. edon
"	miris Leivinas pag. Valdes 1. Sep. 1922. g. zem A 14239.		
"	Leivinas pag. Valdes 28. Augustā 1920. g. zem #17086.		Miris 2. martā 1926. gada.

4.9. attēls. Ieraksti mājas grāmatā latgaliešu valodā 1925.-1926. g

**Liksnas
pogosta pašvaldeības omotpersonu vēlēšanas
1931. gadā.**

№ 2.

Leiksnas pogosta, Leiksnas, Kirupes un
Aukšpoles nūvodu apvīnotais tautas saraksts.

1) Vēlētojm tiseiba su zeimi indut nagrauzeta veida; 2) vēlētojm tiseiba nu šos zeimes izstreipot viņam navālamū kndidātu vōrdus; 3) vēlētojs pēc savim īskotim var īraksteit īstreipōtō kndidāta vōrda vītā, vai tukšā nūdalējumā cyta kndidāta vōrdu un uzvōrdu, kurs atrūdas kaidā cytā šo pog. omotpersonu kndidātu sarakstā, pi kam kndidātu uz pog. pdūmes lūcekļa omotu var jemt tikai nu pog. padūmes lūcekļu omota kndidātu nūdalējuma, bet kndidātu uz revīzijas komī- sijas lūcekļa omotu, tikai nu revīzijas komisijas lūce- ka omota kndidātu nūdalējuma; 4) viņa kndidāta ōrdu šajā zeimē var tikai viņu reizi raksteit; 5) šajā zeimē adreikst byut vairōk par 21 kndidātu vōrdim uz pog. padū- tes lūcekļu omotu un vairōk par 5 kndidātu vōrdim uz og. revīzijas komisijas lūcekļu omotu.

Kandidāti uz pogosta pdūmes lūcekļa omotu.

22. Mārtiņš Līmanis	33. Francs Kasickis
23. Viktors Teivans	34. Antons Kokins
24. Jons Cibuļskis	35. Bronislavs Šalkovskis
25. Aleksandrs Škuts	36. Jons Miglans
26. Kazimirs Geriņš	37. Jons Pranevskis
27. Jezups Mukons	38. Jurs Kokins
28. Jons Rageļs	39. Aleksandrs Lasinskis
29. Stanislavs Mačanovskis	40. Stanislavs Motivans
30. Ignats Jukšs	41.
31. Andrejs Motivans	42.
32. Antons Krasovskis	

Kandidāti uz revīzijas komisijas lūcekļa omotu. Saroksts № 2.

6. Ludvigs Kudriņš	9. Pīters Zariņš
7. Antons Verdiņš	10. Antons Kokins

4.10. attēls. Liksnas pagasta pašvaldības amatpersonu vēlēšanu apvienotais tautas saraksts latgaliešu valodā

Turklāt izglītības ministrs A. Dauge un Skolu departamenta direktors L. Ausējs izdeva rīkojumu par valsts valodas lietošanu Latgales skolās, kur teikts, ka “Latgaliešu skolās valsts valodas literariskā izloksne mācāma ar trešo mācību gadu.”

Latvijas brīvvalsts trīsdesmitajos gados Latgales skolās pirmajās četrās klasēs mācības notika latgaliski, latgaļu valodu pasniedza kā mācību priekšmetu no 3. klases divas stundas nedēļā.

Pēc 1934. gada 15. maija apvērsuma latgaļu mācību grāmatas tika izņemtas no apgrozības un naidīgo mācību pārziņu iespaidā pat sadedzinātas. Līdzīgs liktenis piemeklēja arī latgaļu grāmatas bibliotēkās.

Latvijas PSR Tautas Komisāru Padome 1945. gada 4. novembrī Rīgā pieņēma slepenu lēmumu Nr. 1040 "Par darbvedības kārtību Latvijas PSR iestādēs, uzņēmumos un organizācijās", kur teikts, ka "Padomju orgānu un iestāžu darbvedība pagastos un ciema padomēs, kur iedzīvotāji ir latvieši vai latgaļi, jāved attiecīgajā latviešu vai latgaļu valodā. Dažāda veida sludinājumi, uzraksti uz ēkām, kas apzīmē ielu, uzņēmumu un iestāžu nosaukumus, un iekšpusē to nosaukumi (nodaļas, cehi, sektori, vadošo darbinieku uzvārdi utt.) jāraksta latviešu vai latgaļu valodā atkarībā no pagasta, ciema padomes un apriņķa nacionālā sastāva, un krievu valodā" (Cibuļs J., 2008).

LPI 6. konferencē Rēzeknē 1997. g. nogalē latgaliešu valodas un literatūras darba grupa aicināja Latvijas valsts vadošās institūcijas jaunajā valsts valodu likumā ietvert garantiju par latgaliešu literārās valodas kā obligāta mācību priekšmeta mācīšanu Latgales skolās.

«*Valsts valodas likuma*» 3. panta 4. punkts apstiprina, ka tagadējā Latgalē uz augšzemnieku dialekta pamata vēsturiski ir izveidojusies cits nacionālās valodas paveids, otra latviešu rakstība – latgaliešu rakstu valoda, kas ir aizsargājama un attītāma. Balstoties uz tā, valstī bija jānosaka tālākām darbībām likumā paredzētā realizācijai. Kā pamatoti satraucas Latgales inteliģences pārstāvji (Latgales Studentu centrs, Latgaliešu valodas, literatūras un kultūrvēstures skolotāju asociācija), valstī šai ziņā nekas būtisks nav pavirzījies kopš 2000. gada, kad LR «*Valsts valodas likums*» stājās spēkā.

Esmu pārliecināta, ka Latvijā, tāpat kā citās Eiropas demokrātiskajās valstīs, reģionālās identitātes un kultūras saglabāšana un attīstība jāatbalsta būtiskāk un vairāk organizēti. «*Valsts kultūrpolitikas vadlīnijās 2006. –2015. gadam*» latgaliešu rakstu valoda ir atzīta par Latvijas valsts nacionālo bagātību. Latvija ir vienīgā vieta pasaulē, kur latgaliešu rakstu valoda var pastāvēt un attīstīties, tāpēc par tās saglabāšanu, aizsardzību un attīstību jārupējas valsts līmenī – konkrētai valsts institūcijai ar īpaši šim nolūkam izveidotām štata vienībām un rūpīgi sagatavotu ilglaicīgu mērķprogrammu. Darbam būtu jānosaka ar stratēģisko darbības virzienu izstrādi, ko vajadzētu apspriest publiski un kam jātop ar pašu latgaliešu piedalīšanos un latviešu atbalstu.

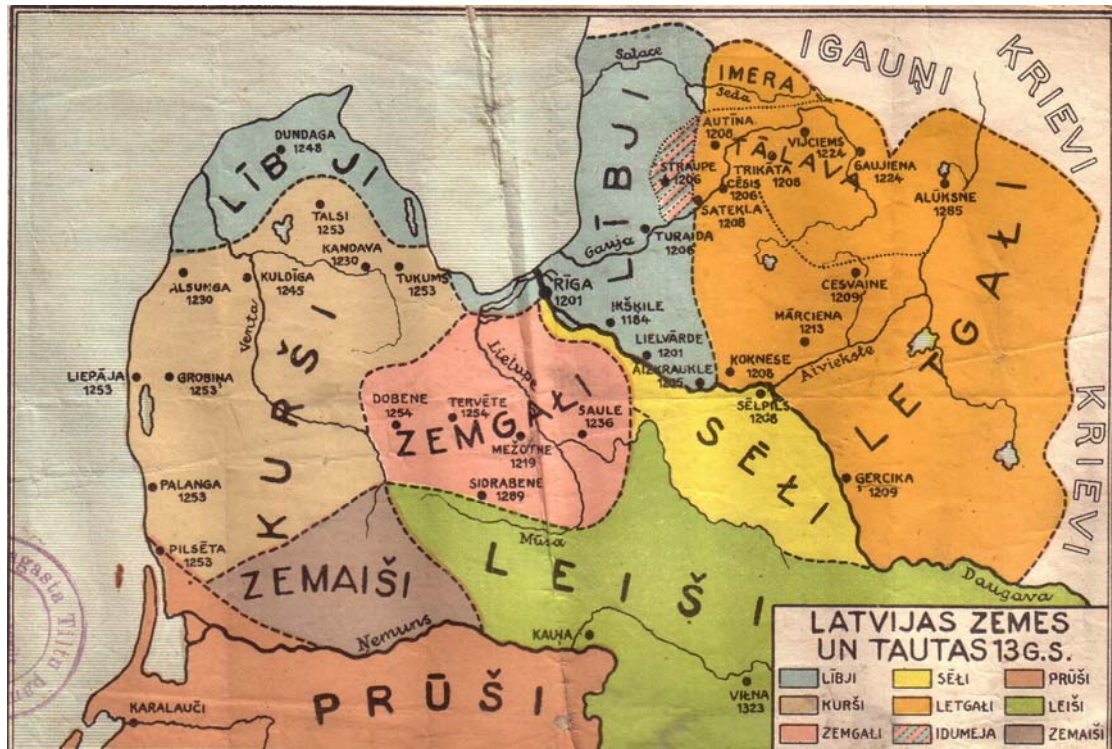
4.6. Latgales vēsturiskās robežas

Tipiskās latgaļu valodas parādības mēs atrodam ne vien salīdzinājumā ar citām baltu valodām, bet arī starp vecākajiem vietu un personu vārdiem. Vietvārdi liecina par seno latgaļu izplatību. Tā ir bijusi ne vien tagadējā Latvijas teritorijā, bet sniegusies arī tālu uz austrumiem no tagadējās Latvijas robežas. Samērā lielais palikušo vietvārdu skaits dažādās vietās liecina, ka latgaļi tur bijuši pamatiedzīvotāji. Arheoloģiskie izrakumi dod ziņas un vēsturnieku spriedumi apliecina to, ka seno latgaļu izplatība visā viņu lielajā teritorijā ir bijusi vienlaicīga. Katrā ziņā senie latgaļi savā tagadējā teritorijā ir bijuši vismaz kādus tūkstoš gadus pirms tautu staigāšanas. Austrumos esošie latgaļi, kā rādās, ir tikuši izkļiedēti tautu staigāšanas laikā un vēlāk asimilēti.

10.–12. gadsimtā tagadējā Latgales teritorija ietilpa Jersikas un Tālavas valstīs. 13. gs. latgaļu teritorijas ziemeļu robeža gandrīz sakrīt ar pašreizējo *Latvijas* un

Igaunijas robežu (4.11. att.). Dienvidrietumu kaimiņi bija sēļi, kas kultūras ziņā bija visai tuvi latgaļiem. Skaidru robežu starp šīm ciltīm pat nav iespējams novilkt, taču kopumā tās šķīra *Daugava*. Piekrasti jaukti apdzīvoja latgaļi un sēļi, bet tālāk uz ziemeļiem dzīvoja tikai latgaļi. Latgaļu dienvidu kaimiņi bija lietuvieši, bet austrumu kriviči [24., 106.-107.lpp.].

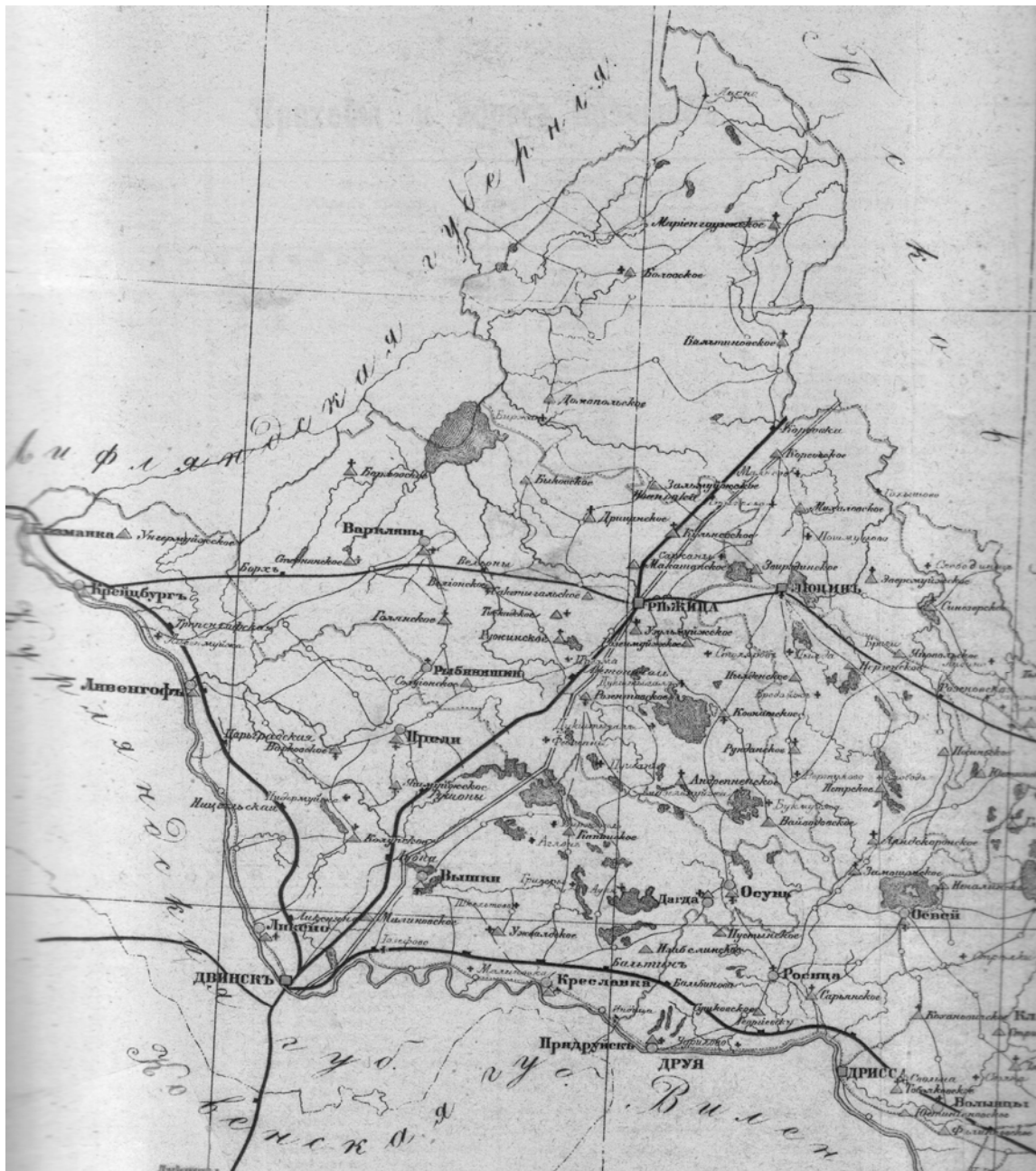
4.11. attēls. **Latgaļi 13. gs**

13. gs. sākumā Jersikas un Tālavas valstis nonāca vācu krustnešu rokās un tika iekļautas Livonijā. „Drywas kalendara roksti” stāsta par līgumu, kuru 1264. g. noslēdza Livonijas ordeņa maģistrs Kondrats Medems ar Polockas un Vitebskas lielo kungu (ķeniņu) Gerdenu (Polocka un Vitebska tajā laikā piederēja leišiem – ķēniņam Gerdenam). Senajā baltkrievu valodā rakstītais dokuments ir apliecinājums tam, ka 1264. gada 22. decembrī visa Latgale iekļauta Livonijā.

16. gadsimtā arī Latgali skāra reformācija, katoļticību izspieda luterānisms, tomēr jau 1561. gadā Latgale kļuva par Polijas sastāvdaļu, tāpēc šeit atkal pārsvaru guva katoliskās tradīcijas. Pārpoļojās arī pazīstamākās vācu izcelsmes dzimtas (Plāteri, Borhi, Zībergi u. c.). Šajā laikā Latgale bija kā īpaša province ar savu pārvaldnieku un bīskapu. Latgales – Polockas robeža palika tā pati vecā.

Pēc poļu–zviedru kara (1600–1629) Latgale palika Polijas varā un to sāka dēvēt par Inflantiju jeb Polijas Vidzemi. Inflantija– nosaukums Pārdaugavas hercogistes daļai, kas pēc Altmarkas pamiera (1629. g.) palika Polijai (teritorija uz austrumiem no Aiviekstes). Līdz 20. gs. sākumam ar nosaukumu Inflantija apzīmēja Latgali. Pastiprinājās Latgales atšķirības no pārējās Latvijas – katoļticība, latgaliešu rakstība uz poļu ortogrāfijas bāzes, raibs etniskais sastāvs, svešzemju smagais ekonomiskais jūgs.

Kad 18. gs. Latgali pievienoja Krievijai, tad Latgales īpašo pārvaldi atcēla un pievienoja Latgali Polockas (vēlāk Vitebskas) guberņai (4.12. att.).

4.12. attēls. Latgale Vitebskas guberņas sastāvā Vitebskas guberņas apdzīvoto vietu sarakstam pievienotajā kartē (1906)

Tādā kārtā Latgale tika apvienota ar pavisam svešu zemi – Polocku. Latgale bija sadalīta trijos apriņķos: Daugpiles, Rēzeknes un Ludzas, kuru robežas bija vecās Livonijas-Polockas robežas. Tātad senā latgales robeža vēl bija redzama. 1772. gadā Latgale tika iekļauta Krievijas impērijas sastāvā. Sākumā cara valdība neiejaucās “no Polijas pievienoto guberņu” iekšējās lietās. Situācija mainījās pēc poļu sacelšanās 1831. gadā, kad Krievijas valdība krasi vērsās pret visu polisko (līdz ar to arī katolisko un latgalisko) – poļu ierēdņus nomainīja krievi, skolās aizliedza sarunāties latgaliski, visur sāka dominēt krievu valoda.

19. gs. vidū nodibināja jaunu Dryssas apriņķi, pie kura piedalīja daļu no Daugpiles un Polockas apriņķa. Nu vecā Latgales robeža bija iznīcināta.

1904. gadā sākās Latgales atmoda, kuru raksturoja tautas aktivitāte kultūras, saimniecības un politikas jomā.

1917. gada 26.–27. aprīlī (pēc vecā stila) Rēzeknē sanāca Latgales kongress, kuram bija sevišķa nozīme Latgales un visas Latvijas turpmākajā liktenī, jo Latgale nolēma atdalīties no Vitebskas guberņas un pieņēma lēmumu par atkalapvienošanos ar pārējo Latviju. Padomju Latvijas laikā tika noklusēts gan pats kongress un tā lēmumi, gan tā vēsturiskā nozīme. Vēstures grāmatās ziņas par kongresu ir ļoti trūcīgas. Nav atrasti kongresa protokoli, ir saglabāties tikai kongresa lēmums. Jādomā, ka toreiz nebija citas pamatotas izvēles, kā vien apvienoties ar Latviju, taču Latgales apvienošanās kongresa lēmums par Latgales tiesībām pašvaldības, saimnieciskajās, zemes reformas, valodas un skolu lietās netika īstenots. Par to liecina F. Trasuna un F. Kempa runas Satversmes sapulces un 1. Saeimas stenogrammās. Šī iecere tika realizēta tikai pēc 1920. gada, kad Latvijā noslēdzās Brīvības cīņas.

1920. gadā J. Endzelīns par Latgales robežām laikrakstā „Latvijas sargs” raksta: „Poļi pie Latgales jeb poļu Vidzemes pieskaita vēl Drisas apriņķi, jo arī Drisas apriņķis savā laikā piederēja pie Rīgas archibīskapa Livonijas valsts un pēc Livonijas sabrukšanas 16. gadusimtenī nāca pie Lietuvas. Toreiz Drisas apriņķis bija latviešu apdzīvots.” J. Endzelīns raksta, ka 29 000 latviešu dzīvo sešās sekojošās Drisas apriņķa draudzēs: Saveiki, Pustiņa, Pridruiska, Rosica, Osveja, Drisa. Latgaliski tika izdoti „Drywas kalendara roksti”, kur tika rakstīts par Latgales robežām un Drisas apriņķi: „Puse tagadejò Dryssas aprinkia ir senejò un eistynò Latgola. Liaudis te katoli, jau palykuši par boltkrivim (woludas ziniâ), paši nazynodami pi kaidas tautas jì pidar. Etnografiski ti skaidri latgališi. Tòs ir draudzes: Pustenia, Prodruiska, Rosica (Rase), Dryssa, Zabiali, Osveja, Saweiki. Pawysam te byus ap 50 tyukstūsom dzeiwotoju (Decanatus Drysso-Sebežensis). Itys wacajs Latgolas styurs kotrâ ziniâ ir jòpidola otkon pi Latgolas. ...kod mes, latviši, cinejam sowu tãvaini – Latgolu, mums winia joiztur sowûs eistynûs rùbežûs, kas pastow jau tyukstušim godu.”

1920. gada 11. augustā Rīgā tika parakstīts Latvijas un Padomju Krievijas miera līgums, kas noteica arī abu valstu robežas. Vitebskas guberņas Drisas, Piedrujas un Pustiņas pagasts tika pievienoti Latvijai.

5. BALVU UN DAUGAVPILS RAJONA APDZĪVOTO VIETU NOSAUKUMI RAKSTĪTOS UN KARTOGRĀFISKOS AVOTOS

5.1. Apdzīvoto vietu tipi Latgalē

Pēc vispārējas definīcijas apdzīvotā vieta ir ilgstoša, pastāvīga vai sezonāla cilvēku apmetne, kur izveidoti dzīvošanai nepieciešamie materiālie priekšnoteikumi, t. i., mājokļi un komunikācijas. Tas, ka lauku apdzīvotās vietas ir atšķirīgas pēc uzbūves un struktūras, ir zināms jau sen, tomēr vienotas un vispārpieņemtas lauku apdzīvoto vietu klasifikācijas Latvijā vēl arvien nav. Jāatzīmē, ka 20. gs. 30. gadu statistikā ar jēdzienu *lauku apdzīvotā vieta* saprata tikai atsevišķu apdzīvotu ēku (Salnais, Maldups, 1936).

Latviešu konversācijas vārdnīcā (1927 – 1940) *ciems* ir viens no vairākiem lauku apdzīvoto vietu tiptiem, savukārt padomju laika izdevumos vārds *ciems* attiecināts tikai uz administratīvi teritoriālu vienību.

Latviešu konversācijas vārdnīcas definējumā – “ciems, tuvā apkārtnē celta ciematu (ar nozīmi *viensēta* – J. K.) grupa ar kopēju novadu.”¹ – *ciems* raksturots ne tikai kā apbūves tips, bet arī kā noteikts teritoriālas pārvaldes un struktūras elements. Šāda ciema izpratne līdz pat mūsu dienām lielā mērā saglabājusies Latgalē, kur katrai *sādžai* ir noteiktas robežas, kas sakrīt ar šai sādžai piederošo zemju ārējo robežu neatkarīgi no tā, vai sādžā ir saglabājusies kompakta apbūve, vai tā ir “izcēlusies” uz viensētām (kā tas noticis visbiežāk). Līdzīgas ciema funkcijas bija Kurzemes *zvejniekiem* un *ciemiem* arī citās Latvijas vietās (Piebalgas novadā, Ziemeļvidzemē, Dundagas apkārtnē un citur), taču Latgalē šādā veidā nosepta gandrīz visa teritorija, bet citur tikai atsevišķas vietas (Kavacs J., 2007).

Padomju laikā Latvijas apdzīvoto vietu klasificēšanā nozīmīgs ir Z. Dzeņa veikums. Latvijas PSR pēc lieluma, tautsaimnieciskās un administratīvās nozīmes, ģenēzes un morfoloģijas apdzīvotās vietas iedalīja sešos veidos (Dzenis Z., 1967.):

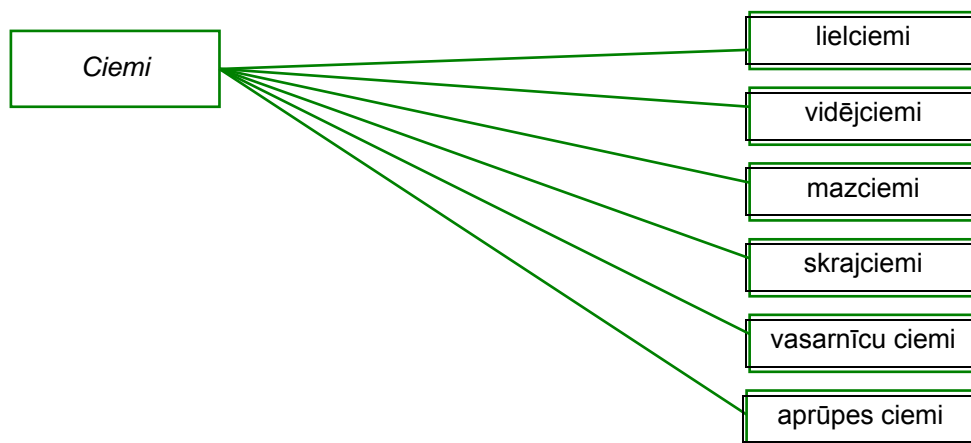
- 1) viensēta;
- 2) lauku sētu kopa (bez centralitātes pazīmēm);
- 3) lauku centrs, kas apkalpo plašāku apdzīvoto apvidu;
- 4) pilsētcemats;
- 5) pilsēta;
- 6) konurbācija (viena vai vairākas centrālās pilsētas ar priekšpilsētām un pavadonpilsētām vai ciematiem, kas novietoti tuvu cits citam un savstarpēji saistīti).

1998. gadā apgādā “Jāņa sēta” iznāca J. Turlaja un G. Millīņa grāmata “Latvijas apdzīvotās vietas”, kurā apkopoti kopš 1991. gada veiktie Latvijas apdzīvoto vietu apzināšanas rezultāti. Par *ciema* kategorijai atbilstošām autori atzinuši ap 6400 apdzīvoto vietu, vēl 2700 apdzīvoto vietu ir apzinātas, bet nav atzītas par atbilstošām ciema definīcijai. Minētajā darbā par *ciema* noteikšanas galveno kritēriju tika izvēlēts arhitektoniskais faktors, proti, atbilstošas apbūves un infrastruktūras esamība, nepieciešamības gadījumā to koriģējot kultūrvēsturisku faktoru dēļ. Ciemu saraksts tiek lietots galvenokārt izdevniecības “Jāņa sēta” kartogrāfijas izdevumos (Kavacs J., 2007).

Darbā izmantota LĢIA Kartogrāfijas departamenta Toponīmikas laboratorijas speciālistu sadarbībā ar Latvijas Universitātes zinātniekiem izstrādātā Latvijas ciemu klasifikācija (5.1. att.). Šī klasifikācija paredzēta vienīgi *ciema* jēdziena labākai izpratnei un vispārīgam priekšstatam par ciemu lielumu un veidiem (Kavacs J., 2007).

¹ Latviešu konversācijas vārdnīca. I-XXI sēj. – Rīga, 1927-1940. – 3901. sleja.

5.1. attēls. **Latvijas ciemu klasifikācija** (Kavacs J., 2007)

- **Lielciems** ir liela lauku apdzīvotā vieta ar kompaktu apbūvi visā teritorijā vai tās daļā un apvienojošu nosaukumu (vienlaikus katrai mājai var būt arī savs atsevišķs nosaukums). Parasti lielciemā ir attīstīta infrastruktūra (skola, pagasta padome, pasts, ārstniecības iestādes, veikali utt.) un vismaz 400 pastāvīgie iedzīvotāji.
- **Vidējciems** ir lauku apdzīvotā vieta ar kompaktu vai daļēji kompaktu apbūvi un apvienojošu nosaukumu (vienlaikus katrai mājai var būt arī savs atsevišķs nosaukums), un ar 40 līdz 400 pastāvīgajiem iedzīvotājiem, ja ciemā ir kādi infrastruktūras objekti, vai 100 līdz 600 iedzīvotājiem, ja infrastruktūras nav. Vidējciemi parasti ir bijušo vai pašreizējo pagastu un bijušo kopsaimniecību vai padomju saimniecību centri, nereti arī lielāko pilsētu piepilsētas ciemi.
- **Mazciems** ir maza lauku apdzīvotā vieta ar apvienojošu nosaukumu, kurā ir vismaz trīs kompakti izvietotas dzīvojamās mājas. Katrai mājai var būt arī savs atsevišķs nosaukums. Mazciemā iedzīvotāju skaits var būt niecīgs – līdz 40. Tie galvenokārt ir bijušo muižu centri un senie, sarukušie ciemi.
- **Skrajciems**² ir vismaz triju izklaidus esošu viensētu kopa ar apvienojošu nosaukumu. Katrai mājai var būt arī savs atsevišķs nosaukums. Skrajciemi visbiežāk veidojušies, sadalot vecsaimniecības un muižas, kā arī agrākajiem kompaktajiem ciemiem pārejot atstatu izvietotās viensētās. Dabā skrajciems vairumā gadījumu neizskatās pēc ciema, tomēr nebūtu pareizi to uzskatīt tikai par atsevišķām viensētām. Teritorijas (līdz ar to arī māju) sadalījums pa ciemiem (latgaliešu *solām*, krievu *dzerauņām*,) ir sena un noturīga kultūrvēsturiska tradīcija. Šie jēdzieni un dalījums sevišķi iesakņojies Latvijas austrumdaļā.
- **Vasarnīcu ciems** ir lauku apdzīvotā vieta ar kompaktu apbūvi, galvenokārt sezonālu apdzīvotību un apvienojošu nosaukumu. Šie ciemi visbiežāk izveidojušies no dārzkopības sabiedrībām un vasarnīcu kooperatīviem.
- **Aprūpes ciems** ir lauku apdzīvotā vieta ar kompaktu vai daļēji kompaktu apbūvi un apvienojošu nosaukumu, kur lielākā daļa iedzīvotāju ir aprūpes iestādēs dzīvojošie un strādājošie. Par aprūpes iestādēm tiek uzskatīti veco ļaužu pansionāti, internātskolas, rehabilitācijas centri, slimnīcas, sanatorijas, tūrisma u. tml. iestādes. Latgalē, tāpat kā citur Latvijā, izšķir šādus apdzīvoto vietu tipus: pilsētas, ciemus, viensētas.

² J. Turlaja un G. Milliņa (1998) ciemu klasifikācijā *skrajciems* neietilpst ciemu kategorijā, bet ir klasificēts kā *reti apdzīvota vieta* – viensētu grupa bez kompaktas apbūves, kas sastāv vismaz no četrām apdzīvotām sētām, – savukārt viensētu grupa ar mazāku apdzīvoto sētu skaitu tiek saukta par *mājkopu* vai *bijušo ciemu*.

Ciems ir lauku apdzīvotā vieta ar vēsturiski vienotu, kompaktu vai izklaidu apbūvi un apvienojošu nosaukumu. Viens no ciemu veidiem ir skrajciems.

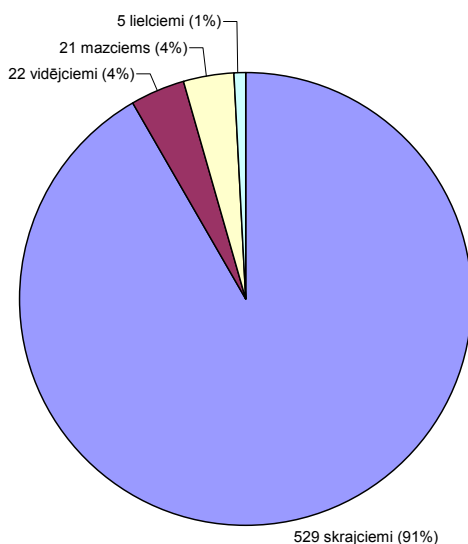
Skrajciems ir izklaidus esošu viensētu kopa, kas sastāv no vismaz trim viensētām, kurām turklāt ir apvienojošs nosaukums. Skrajciemi parasti veidojušies, sadalot vecsaimniecības un muižas, kā arī agrākajiem ciemiem (Latgalē *solām*) pārejot viensētās. Apvienojošie nosaukumi ir viena no kartogrāfiskās toponīmikas problēmām, kas līdz šim mūsu valstī maz risināta un ar ko ik pa laikam nākas saskarties.

Latgalei tā saucamie skrajciemi ir īpaši raksturīgi. Mūsdienu skrajciemi šeit sāka veidoties divdesmitajos trīsdesmitajos gados no bijušajām muižām un pusmuižām jeb foļvarkām, no sādžām (vērtējot citu novadu klasifikācijā, tās lielākoties ir bijušas mazciemi), kā arī no slobodām un tā saucamajiem zascenkiem (kas dabā parasti bija neliels ciems vai viensēta).

Latgales lauku sētu kopas apzīmēšanai pašiem latgaliešiem ir savs vietējais ģeogrāfiskais termins *sola*, piemēram, *Gančausku sola*, *Muncišku sola* Daugavpils rajona Līksnas pagastā.

Latgalē tradicionāli pastāv *ciemu* (*sādžu* jeb *solu*) sistēma. Pagasta teritorija sadalīta *sādžās* jeb *solās* neatkarīgi no tā, vai tur ir kompakta vai izklaidu apbūve (*sādža* jeb *sola* visbiežāk atbilst *skrajciema* kategorijai). Turklāt pagasta iedzīvotāji lielākoties ir reģistrēti *sādžā*, nevis atsevišķā viensētā kā citur Latvijā. Tādējādi *sādžu* nosaukumi vēl līdz Valsts adrešu reģistra izveidei³ funkcionēja “pusoficiālā” līmenī, proti, oficiālajā apdzīvoto vietu vai administratīvā iedalījuma vienību sarakstā tie nebija iekļauti, bet iedzīvotāju dokumentos šie nosaukumi parādījās kā adrese, kur cilvēks pierakstīts. Ja Latvijas ciemu skaitā ietver arī Latgales izklaidētās sādžas, tad tas sasniedz 6000. Vallijas Dambes grāmatā “Latvijas apdzīvoto vietu un to iedzīvotāju nosaukumi” (1990) minēts vairāk par 5400 apdzīvoto vietu

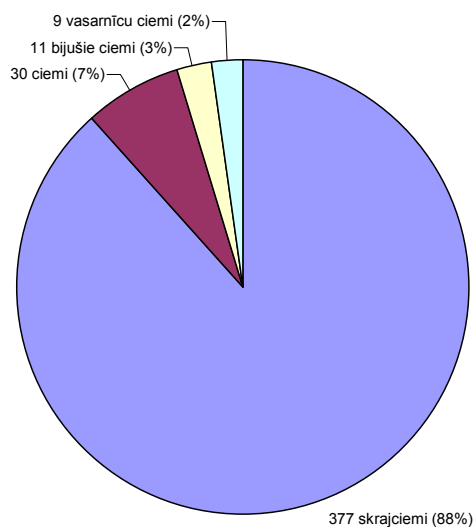
Tikai 5 % no darbā aplūkotajiem Balvu rajona ciemiem ir lielciemi un vidējciemi. Lielākā daļa ir mazciemi (4 %) un skrajciemi (91 %), no kuriem krietna daļa pēdējos gados ir stipri sarukusi (5.2. att.).

5.2. attēls. **Ciemi Balvu rajonā** (sagat. autore)

³ 2000. gada oktobrī sākās adrešu uzkrāšanas darbs visās Valsts zemes dienesta reģionālajās nodaļās. 2002. gada 27. augustā tika akceptēti Ministru kabineta noteikumi Nr. 384 “Adresācijas noteikumi”, kas faktiski lika pamatu vienotas adresācijas sistēmas ieviešanai valstī.

Daugavpils rajona Latgales daļā situācija ir līdzīga. Vienīgi Daugavpils apkārtnē izvietojušies vasarnīcu ciemi (2 %). Lielākā daļa ciemu ir skrajciemi (88 %). Lielciemi un vidējciemi ir 7 % - nedaudz vairāk kā Balvu rajonā (5.3. att.).

5.3. attēls. Ciemi Daugavpils rajonā (sagat. autore)

5.2. Latgales solas un to iedzīvotāji citu apdzīvoto vietu kontekstā

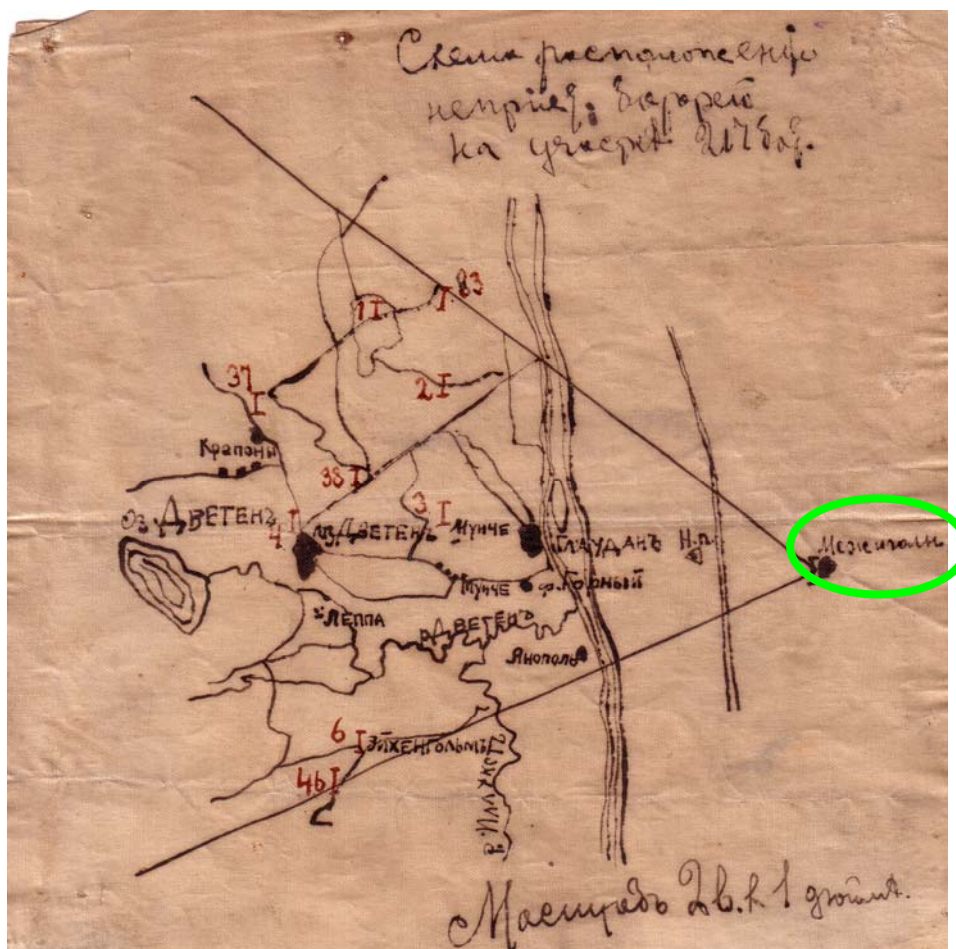
Latgalē ciems jeb tā saucamā sādža ir apdzīvotās vietas pamattips. Slāvu tautas tām lieto nosaukumu *dzerevna*, latgalieši – *sola*. *Solu* nosaukumi ir visstabilākie aktīvi lietotie toponīmi, kas radušies noteiktā vēstures posmā, parasti ietver daudz kultūrvēsturiskas informācijas un pilda svarīgo adreses funkciju. *Sola* ir svarīgs orientieris apvidū. Tā ir ne tikai apdzīvotas vietas nosaukums, bet arī teritoriāls jēdziens. Bijušās *solas* nosaukums paliek cilvēku atmiņā, tiek lietots vietējā saziņā un funkcionē kā attiecīgās teritorijas nosaukums arī tad, kad cilvēki tur vairs nedzīvo. Daugavpils rajonā tādas ir, piemēram, iznīkušās *Ļāperiškas (Gaišukolns)* Ambeļu pagastā, *Neiciškas* jeb *Nitiši* Naujines⁴ pagastā, *Petrauka* Kolupa¹ pagastā, *Ščetinovka* Bikernīku¹ pagastā u.c. Jāņem vērā arī tas, ka *sola* atkal var tikt apdzīvota.

Nosaukumi atsevišķām mājām jeb tā saucamie mājvārdi parasti ir Kurzemē, Vidzemē, Zemgalē un pa daļai arī Sēlijā. Latgalē un daļēji ar to robežojošā Vidzemes austrumdaļā līdz zemes reformai laukos lietoja gandrīz tikai ciemu (sādžu) nosaukumus. Kaut arī minētās reformas gaitā viensētām deva mājvārdus, vietējā saziņā tie neiedzīvojās, un dominējošais joprojām palika agrākais ciema nosaukums. Ar mājvārdu piešķiršanu Latgali centās tuvināt pārējiem Latvijas novadiem, tomēr šīs vārdevības diemžēl notika visai sasteigti un lielākoties formāli. Līdz mūsu dienām tikai atsevišķos gadījumos saglabājušies tādu lielu viensētu nosaukumi, kuri gandrīz kļuvuši līdzvērtīgi sādžu nosaukumiem. Tādi ir, piemēram, *Mežvidi* Neicgaļa pagastā. Kā liecina apdzīvoto vietu apsekojumi Latgales dienviddaļā, mājvārdi šeit patiesībā nekad nav veikuši viensētu identifikācijas funkciju. Nedaudz aktualizējās tie vienīgi tad, kad vajadzēja kādu arhīva izziņu.

⁴ Naujines pag. – šeit un turpmāk tekstā pagastu nosaukumi rakstīti vispārējai lietošanai ieteicamākajā formā.

Videi neatbilstoši, nepareizi un sagrozīti vietu, tai skaitā arī ciemu nosaukumi, ar kādiem ir pārpilna visa Latgale, radās tāpēc, ka karšu sastādītāji balstījās galvenokārt uz iestāžu sniegtajām ziņām vai agrāk publicētiem sarakstiem. Parasti kartē ierakstīja to nosaukumu, kurš bija pagasta grāmatās, bet ne precizējot uz vietām. Tādējādi ne viens vien vietvārds ierakstīts kartē neprecīzi. Tādu netrūkst arī šai rakstā aplūkotajā teritorijā. Piemēram, Latvijas topogrāfiskajā kartē (M 1:75 000) atrodami *Gančeuska*, *Kudeiki*, P. Mantnieka Lielajā Latvijas kartē (M 1:250 000) *Gančevska*, *Kokiniški*, *Kudeiki*, Latvijas ceļu atlantā (LCA) *Gančevski*, *Katiniški*, *Kudeiki*, Vitebskas guberņas apdzīvoto vietu sarakstā (Spis.) *дер. Гончевская*, *дер. Кокинишки*, *дер. Кудейки*, Latgales inventāros un ģenerālmērīšanas zemju aprakstos (Brežgo 1943) *Ганчевска*, *Кудани*, kaut patiesībā Leiksnas pagastā ir šādas solas: **Gančauski**⁵, **Kuokaniši**, **Kūdaicīši**.

Lielākajai daļai Daugavpils rajona ģeogrāfisko objektu ir viens vārds. Tomēr aplūkotajā teritorijā netrūkst arī *solu* ar dubultiem nosaukumiem: viens ir tautā lietotais, otrs – pagasta grāmatās reģistrētais. Šādi, piemēram, ir Leiksnas pagastā, kur tautā lieto nosaukumu **Aužgalīši**, bet pagastā raksta – *Aužguļāni*. Tāpat šeit pastāv **Dranciški** un *Jukši*, **Mežagols** un *Baravīki*. Šādos gadījumos bieži ir grūti noteikt, kurš nosaukums ir vecāks. Lai noskaidrotu pamatnosaukumu noderīga ir avotu izpēte, piemēram, šajā apmēram pirms 100 gadiem tapušajā izvietojuma shēmā krievi ir rakstījuši nosaukumu *Межуголы* (*latg. Mežagoli*), nevis slāvisko ciema nosaukumu *Boroviki* (5.4. att.).

5.4. attēls. Laikā, kad Latgale ietilpa Vitebskas guberņā, zīmētā kartoshēma, kurā minēts latgaliskais ciema nosaukums *Межуголы* (*latg. Mežagoli*), nevis slāviskais *Boroviki*

⁵ **Gančauski** – šeit un turpmāk tekstā vēlāmākie vietu nosaukumi rakstīti trekniem burtiem.

Neatkarīgi no tā, kādi ir bijuši vēsturiskie apstākļi, kas veicinājuši paralēlo nosaukumu rašanos, ir skaidrs, ka vietvārdi, kuru cilme nav zināma, ir pašu vietējo cilvēku doti, tāpēc saglabājami nepārveidoti. *Solu* nosaukumus Latgalē lieto vai nu daudzskaitļa nominatīvā (*Škapari*), vai ģenitīvā, pievienojot nomenklatūras vārdu *sola* (*Kusiņu sola*).

Vietvārdi atspoguļo tautas pagātni, iedzīvotāju pārvietošanos, domāšanu, raksturu, uzskatus – visu to, kas attiecīgai vietai un laikmetam bijis un ir raksturīgs. Latgalē daudzos gadījumos viens un tas pats vārds tiek lietots gan kā vietas vārds, gan kā cilvēka uzvārds. Arī Daugavpils rajonā daudzu *solu* nosaukumi atbilst iedzīvotāju uzvārdiem (vai otrādi), piemēram, Rasnaču *sola* – Rasnace Ieva Neicgaļa pag., Kucinu *sola* – Kucina Anna Vabales pag., Ritiņu *sola* – Ritine Jezupata Vabales pag. u. tml. Tas nozīmē, ka šejienes iedzīvotāji ir devuši nosaukumu vietai vai arī paši mantojuši nosaukumu no vietas, kurā ir ienākuši un apmetušies. Dabiski, abējādo īpašvārdu rakstībai vajadzētu sakrist, tomēr dabā tā tas ne vienmēr ir.

Nereti vietējo ļaužu saziņā tāda ciema vārdam, kurš sakrīt ar iedzīvotāju uzvārdu, pievieno sugas vārdu “*sola*”, veidojot salikteni. Tādā veidā var parādīt precīzāk, ka runa ir par *solu* jeb viensētu grupu, nevis par personu. Piemēram, ciems, Jukši, tautas valodā ir Jukšusola Leiksnas pagastā, Zeiles ir Zeiļusola Dubnas pagastā. Pēdējie oficiālos sarakstos parasti netiek fiksēti.

Katrā Latgales pagastā ir viens vai divi biežāk lietojami uzvārdi, kas vairāk izplatīti nekā citi, un tas piedod pagastam īpašu nokrāsu, piemēram, Kolupā tādi ir Īubuļš, Lazdāns un Vaikuļš. Atsevišķos lielos pagastos nav viena vai divu valdošo uzvārdu, bet ir vairāki vienlīdz pazīstami, piemēram, Leiksnā tādi ir Andeņš, Aizbolts, Baiks, Ignatāns, Kokaņš (latg.: Kuokaņš), Malnačs, Morkons (latg.: Muorkuons), Motivāns (latg.: Muotyvāns), Rudāns, Sauša, Skrinda (latg.: Skrynda), Teivāns, Veliks, Vierdeņš. Ir uzvārdi, kas ir pazīstami divās vai trijās vietās, kuras atrodas tālu viena no otras, piemēram, Staleidzāni Borkovā un Leiksnā, Strodī Varakļānos un Leiksnā. Daļa šādu īpašvārdu pazīstama arī citur Latvijā, tikai citā fonētiskā noformējumā.

Daugavpils rajonam raksturīgi ir tas, ka samērā nelielā teritorijā sastopami vienādi vai ļoti līdzīgi apdzīvoto vietu nosaukumi. *Solas* ar vienādu vai nedaudz variētu vārdu atrodamas pat kaimiņu pagastos. Tāda ir Berezovka - Naujines un Ambeļu pagastā, Kokanīši [uo] - Leiksnas un Vabales pagastā, Ignatāni –Vabales un Kolupa pagastā, Putāni - Ambeļu un Naujines pagastā, Rasnači - Neicgaļa un Kolupa pagastā, Ratnīki Kolupa pagastā un Mazie Ratnīki Vabales pagastā, Sauškolns Vabales pagastā un Saušinīki Kolupa pagastā, Svieteņi - Ambeļu un Vabales pagastā, Vingri [y]-Neicgaļa un Vabales pagastā.

Daļa šādu vietu vārdu varēja rasties dzimtbūšanas laikos, kad zemnieki piederēja muižniekam kā jebkurš cits privātīpašums. Zemnieki tika pārdoti, mainīti, izlikti no savām saimniecībām. Nereti, mainot dzīvesvietu, pārceļoja arī iepriekšējās apmetnes nosaukums. Kolupa pagasta *Ratnīku solā* stāstīja, ka senči muižas laikos šurp esot pārcelti no Vabales pagasta *Ratnīkiem* (tagad *Mazie Ratnīki* jeb *Zemļinski*).

Poļu muižnieki uz Latgali ir veduši poļu un baltkrievu ģimenes, tādā veidā radot pat veselus jaunus ciemus. Arī Daugavpils rajonā ir šādi ciemi, ko izsenis apdzīvo nelatvieši, piemēram, Naujines pagastā stāstīja, ka *Raščina*, *Diļeviči* jeb *Kekļauka* esot bijušie poļu ciemi. Daļa ienācēju ar laiku saplūda ar vietējiem latgaliešiem, iemācījās viņu valodu un, būdami turklāt arī katoļi, ļoti labi asimilējās vietējā vidē. Krievu vecticībnieki, kuru senči uz šejieni pārcēlušies ticības spaidu dēļ, dzīvojuši Ambeļu pagasta *Gutā*, Bikernīku pagasta *Panteliškās*, *Krivošejevā*, *Koroļevščinā*, *Daniševkā*, Naujines pagastā, Neicgaļa pagasta *Novajā dzerevņā*, Višku pagasta *Kiureņos*, *Lubaņecā*.

Daugavpils rajonā netrūkst arī tādu ciemu, kuros izsenis (mūsdienās atsevišķās sētās parasti jaukti ar latviešiem) dzīvo krievi. Vairākums Daugavpils rajona krievu sādžu minētas jau 1784. gadā (Brežgo B., 1943), piemēram, *Колобухина, Красноселье, Кривошеева, Мельница* Bikernīku pagastā, *Ядрова* Dubnas pagastā.

Daļa krievu sādžu nosaukumu pirmo reizi parādās Krievijas impērijas 19. gs. topogrāfiskajās kartēs⁶, piemēram, *Gorbačovka* un *Bol. Kriviny* Bikernīku pagastā, *Rovnica* un *Petrjane* Dubnas pagastā, *Novoe Poreč'e, Харчишки* Maļinovkas pagastā u.c.

Citu apdzīvoto vietu nosaukumi no mūsdienām atšķiras vairāk, piemēram, 1784. gadā nosaukums *Guta* Ambeļu pagastā rakstīts ģenitīva formā - kā *Гутова, Panceliški* Bikernīku pagastā - *Панцинишки/Панцинишки, Vasargeliškas* Naujines pagastā – *Васара*. Nereti krievu sādžu nosaukumos pievienots īpašības vārds 'jauns', kr. *новый*, kas norāda, ka ir izveidots jauns ciems, piemēram, *Новая dzerevņa* (1784.g. *Новая деревня*) Neicgaļa pagastā, ***Borovije*** (1784.g. *Новая Боровая*) Dubnas pagastā.

Daugavpils rajona vairākas apdzīvotās vietas (vai to īpašnieki) minētas jau 1737. un 1765. gadā (5.1. tab.).

5.1. tabula

Daugavpils rajona apdzīvotās vietas (vai to īpašnieki) 1737. un 1765. gadā

Turpmākam lietojumam ieteicamākais nosaukums	Pagasts	1737. ⁷	1765. ⁸
Vecās Stupeliškas	Ambeļu	Stupeliszki puste	Stupeliszki
Bikernīki	Bikernīku	Mikel Bikiernik	obraḅ ⁹ Bikiernikow
Bramaniški	Bikernīku	Bramaniszki puste	obraḅ Bramaniszki
Guļāni	Bikernīku	Rein Gulan,	obraḅ Gulanow do Sluciszek
Panceliški	Bikernīku	Pankianiszki puste	Pankiniszki (Muxovites)
Kreipāni	Naujines	Krypan	obremb Krypanow
Melderiški	Naujines	Marcin Melder	obraḅ Melderow do Sluciszek
Raščina	Naujines	Raszczynowie	of. Raszczynow
Dileviči	Naujines	Dylewiczowie	---
Maskalāni	Naujines	Maskaḷun	obraḅ Maskaḷun
Catlakši	Višku	Cattakszyszki puste	obraḅ Katłaksziszki
Grustāniški	Višku	Grywstiniszki	zascianek Grustyiniszki

5.3. Vietvārdi pirmajos latgaliešu kalendāros un avīzēs

Līdz šim, pētot Latgales vietvārdus, skatīti tie rakstu avoti, kuros vietvārdi atrodami svešās valodās – krievu un poļu. Tāpēc radās doma papētīt, kā tad vietvārdi rakstīti pirmajos latgaliešu valodā izdotajos izdevumos: kalendāros un avīzēs. Manā

⁶ T 126 – Topogrāfiskā karte Rossijskoj Imperii, 1858. M 1:126 000; T 420 – Topogrāfiskā karte Rossijskoj Imperii, 1839.-1871. M 1:420 000

⁷ 1737. – Brežgo B. Daugovpiļs starostistes 1737.g. 30. oktobra inventars// Latgolas inventari un ģenerālmēreišonas zem'u apraksti (1665.-1784.). Latgales kadastrs. – Daugavpils, 1943, 11.-14.lpp.

⁸ Inventar' starostva Dinaburgskogo, sostavlennij 26 avgusta 1765 goda, Istoriko-juridičeskie materialy ... xranjaščihsja v central'nom arhive v Vitebske ..., 31 (1903), 3-90.

⁹ poļu *obraḅ* '(izvietojuma) robežas'; latg. *obroms*, inventāru sastādīšanas laikā daži no tiem bija zaudējuši viensētu raksturu un pārvērtušies par ciemu.

rīcībā bija 1863. gadā Viļņā izdots kalendārs, kā arī divdesmit divi 1905.-1906. gadā iznākušie avīzes “Gaisma” numuri, divi 1906. gadā izdotie avīzes „Sākla” un trīsdesmit deviņi 1906.-1907. gadā iznākušie avīzes “Auseklis” numuri.

19. gs. beigās - 20. gs. sākumā latgaliešiem bijuši daudz ciešāki sakari ar Pēterburgu nekā ar Rīgu. Pēterburgā, meklējot darbu un iztiku, nonākuši daudzi tūkstoši latgaliešu, ieguvuši izglītību un darbojušies pirmie latgaliešu baznīckungi un citi inteliģences pārstāvji. Latgalē zemnieku brīvīšana notika 1861. gada 19. februārī, no 1865.-1904. gadam pastāvēja drukas aizliegums rakstībai ar latīņu burtiem. Pēc drukas aizlieguma atcelšanas Pēterburgā iznākušas arī pirmās latgaliešu avīzes. „Gaismas” pirmais numurs izdots Pēterburgā 1905. gada 27. novembrī, redaktors – izdevējs Francis Kemps. 1906. gada 15. februārī iznācis latviešu katoļu avīzes „Sākla” pirmais numurs, redaktors – izdevējs baznīckungs Nikodems Rancāns.

Visvecākais no manā rīcībā nonākušajiem izdevumiem latgaliešu valodā ir 1863. gadā Viļņā izdots kalendārs. Tajā vietu nosaukumi rakstīti latgaliski, izmantojot poļu burtus. Lai uzskatāmi rādītu, kā vietvārdi mainījušies laika gaitā, daļa no tiem apkopota tabulā. Kā pirmais rakstīts kalendārā esošais vietas nosaukums, tad seko atbilstošie vietvārdi no avīzes “Gaisma”. Nosaukumi rakstīti tieši tā, kā attiecīgajā izdevumā, saglabājot arī vietvārda locījumu, piemēram, *Rybiniszķos*. Trešajā ailē kā pirmais rakstīts pagasta padomē apstiprinātais ciema nosaukums, bet iekavās dažkārt ir vecāko vietējo iedzīvotāju lietotais nosaukums. Tad seko norādes par attiecīgā ģeogrāfiskā objekta atrašanās vietu – rajons un pagasts (5.2. tab.).

5.2. tabula

Vietvārdi latgaliešu pirmajos izdevumos (sagat. autore)

1863. gada kalendārā	Avīzē „Gaisma” 1905.-1906.gadā	Vietvārdi 2004. gadā	Rajons	Pagasts
Aglouniā	Aglyune Aglyunnes baznīca Aglyunnes kloštors	Aglona	Preiļu	Aglonas
Andrepnā	Ondrupinis pogosts	Andrupene (Ondrupine)	Krāslavas	Andrupenes
Baltynovā	Nu Baltynowas Baltinowas pogostā	Baltinava	Balvu	Baltinavas
Bierzgalī	Beržgalia baznīca Bēržgalia pogosts	Bērzgale (Bieržgaļš)	Rēzeknes	Bērzgales
Bierzūs	Nu Bēržu	Bierži	Balvu	Bērzpils
Bolowūs	Bolwōs 1x Bolwūs 3x Bolwu 4x	Balvi	Balvu	-
Brodajszūs	Bradaižūs	Brodaīža	Ludzas	Pildas
Bukmujžā	Pi Bukmuižas	Ezernieki (Bukmuiža)	Krāslavas	Ezernieku
Dagdā	Dagda Dagdas pogosts	Dagda	Krāslavas	-
Drycanūs	Dricānu pogostā	Dricāni	Rēzeknes	Dricānu
Dynaborkā	Dinaburga 8x Dwinska 31x Dwinskā (Daugpilī) Nu Daugpiles Daugpiles apr.	Daugavpils	Daugavpils	-
Eversmujžā	Ewersmuižas pogosts	Eversmuiža	Ludzas	Cīblas
Galanūs	Galiāni Galiānu pogosts 3x Galiānu pogosts Galiānu (Wyds- Muižas) pogosts	Galēni	Preiļu	Galēnu

1863. gada kalendārā	Avīzē „Gaisma” 1905.-1906.gadā	Vietvārdi 2004. gadā	Rajons	Pagasts
	Galianu walsts			
Josmujzâ	Jòsmuižas pogosts 3x Josmuižas pogosts 1x	Aizkalne (Josmuiža)	Preiļu	Aizkalnes
Jozefowâ	Nu Jùzupowas	Juzefova	Daugavpils	Naujenes
Kolupie	Kolups	Kalupe	Daugavpils	Kalupes
Krosłowâ	Kraslawâ 2x Kraslowâ 2x Krâslawâ 2x Krâslawâs pogosts	Krâslava	Krâslavas	-
Leyksnâ	Lejksna Lejksnas pogosts	Līksna (Leiksna)	Daugavpils	Līksnas
Liwenmujzâ	Lejwoni Lejwònu baznīca Lejwònu pogosts	Līvāni (Leivons)	Preiļu	-
Łudzys Bazniejcâ	Ludza	Ludza	Ludzas	-
Łudzys Kaplejcâ	Ludza	Ludza	Ludzas	-
Małnowys Bazniejcâ	Małnowâ	Malnava (Malnova)	Ludzas	Malnava
Maryenauzâ	Viliakâ (Marnauzâ)	Viļaka	Balvu	
Nidrumujzâ	Nīdrumuižas draudze Nīdru-Muižas baznīca	Nīdermuiža	Preiļu	Pelēču
Osuniē	Nu Osyunes 1x Uz Osyuni 1x Osyunâ 3x	Asūne	Krâslavas	Asūnes
Passinî	Nu Pasinia	Pasiene	Ludzas	Pasienes
Poszmuowâ	Nu Pušmuciowas	Pušmucova	Ludzas	Pušmucovas
Prejlūs	Prejli Prejliu pogosts Prejliu walsts	Preiļi	Preiļu	-
Pyldâ	Nu Pyldas	Pilda	Ludzas	Pildas
Rejzieknie	Rezekne Rēzekne	Rēzekne	Rēzeknes	-
Rozentowâ	Rozentowâ Rozentowâs draudze	Rozentova	Rēzeknes	Maltas
Rundanūs	Rundāni	Rundēni (Rundāni)	Ludzas	Rundēnu
Rybiniškôs	Ribeniūs	Riebiņi	Preiļu	Riebiņu
Sarkoniôs	nu Sarkaniu Sarkaniu draudze	Sarkaņi	Madonas Rēzeknes	Sarkaņu Lendžu
Sternianôs	Stērnine Stērnine pogosts	Stirniene	Madonas	Varakļānu
Stružanūs	Strūžanūs	Strūžāni	Rēzeknes	Gaigalavas
Styglowâ	nu Styglowas	Stiglova	Balvu	Šķilbēnu
Uzołmujzâ	Uzulmuižas pogosts	Ozolmuiža (Ūzulmuiža)	Rēzeknes	Ozolmuižas
Uzvaldâ	-	Izvalta (Izvolts)	Krâslavas	Izvaltas
Warklonūs	Warakloni 2x Waraklòni 3x Waraklioni 2x	Varakļāni	Madonas	
Warkowâ	Wòrkowâ Wòrkowâs pogosts	Vārkava (Vorkova)	Preiļu	Upmalas
Wilanūs	Wilianus Wiliānim Wiljanu Wiliannu pogosts	Viļāni Viļānu muiža	Rēzeknes	Viļānu
Wyszkos	Wyšku 2x Wišku	Višķi	Daugavpils	Višķu

Avīzē “Gaisma” ziņas ir sadalītas: atsevišķi ir izdalīti notikumi dzimtenē, Baltijas Latvijā, pa visu Krieviju, ārzemēs. Upju nosaukumi parādās tekstos maz: *Aiviekstes upe, Daugawa, Daugawas upe, Dubnas upe, Maltas upe, pa Neret upi* (*Daugavas* labā krasta pieteka starp *Līvāniem* un *Krustpili*). Maz arī ezeru nosaukumu: *Lubòna azars, Ludzas azars, Ràznas azars, Vyšku azars*.

Pilsētu nosaukumi rakstīti bez sugas vārda jeb ģeogrāfiskā termina *pilsēta*, piemēram, *Ludza, Rejga*. Nosaukumos parādās ģeogrāfiskie termini mīsts un mīsteņš: *Beržgalia mīstenš, Dagdas mīstenš, Jakobmīsts, Kolupa mīsteņš, Kraslowas un Kràslawas mīstenš, Prejliu mīsts, Pasinias mīstenš, Sommerset mīstenš, Waraklaniu mīstenš*. Daudzos gadījumos ir minētas muižas, piemēram, *Kirupa muiža, Sylauņiku muiža, Vabales muiža*.

Atsevišķi būtu izdalāmi klosteru, baznīcu, draudžu nosaukumi. Katoļticīgajā Latgalē baznīcas bija vienīgās vietas (ja neskaita mājas), kur varēja lūgt Dievu un latviski lasīt lūgšanas grāmatās, no kurām mātes iemācīja bērnus lasīt. Ja baznīckungī bija labvēlīgi noskaņoti un pietiekoši gudri, tad viņi vienīgie atbalstīja zemniekus ar padomu arī saimnieciskajā dzīvē.

Interesanti, ka visos skatītajos „Gaismas” numuros, rakstot par Latgales apdzīvotajām vietām, netiek minēts ģeogrāfiskais termins *sādža*, bet vienīgi *cīms* un *sola*, piemēram, *Borsku-kolna cīms, Lìtownīku cīms, Augšgališu sola, Skryuzmaniu sola*.

Latgaliešu pirmajos izdevumos nav vienotas rakstības, laika gaitā tā nedaudz mainījiesies. Pirmajās avīzēs nav mīkstinājuma zīmju, bez tām ir gluži labi iztikts, lietojot burtu i pēc līdzskaņa, piemēram, nosaukums Viļāni avīzē „Gaisma” rakstīts *Wiliāni, arī Wilianus, Wiliānim, Wiljanu, Wiliannu pogosts*. Avīzēs rakstība nedaudz atšķiras, piemēram “Auseklī” –w- vietā jau rakstīts –v-, kā arī lietotas mīkstinājuma zīmes, piemēram, *Sylajòņi, Vylku cīms*.

Jāņem vērā arī tas, ka rakstību ietekmēja izmantotie materiāli latviešu, poļu, krievu un citās valodās, kā arī rakstītāju izglītības līmenis. Nereti vienā un tajā pašā tekstā vietas nosaukums parādās dažādos variantos. Neskatoties uz to, latgaliešu pirmajos izdevumos ir nozīmīgs vietvārdu materiāls, kurš līdz šim nav apzināts.

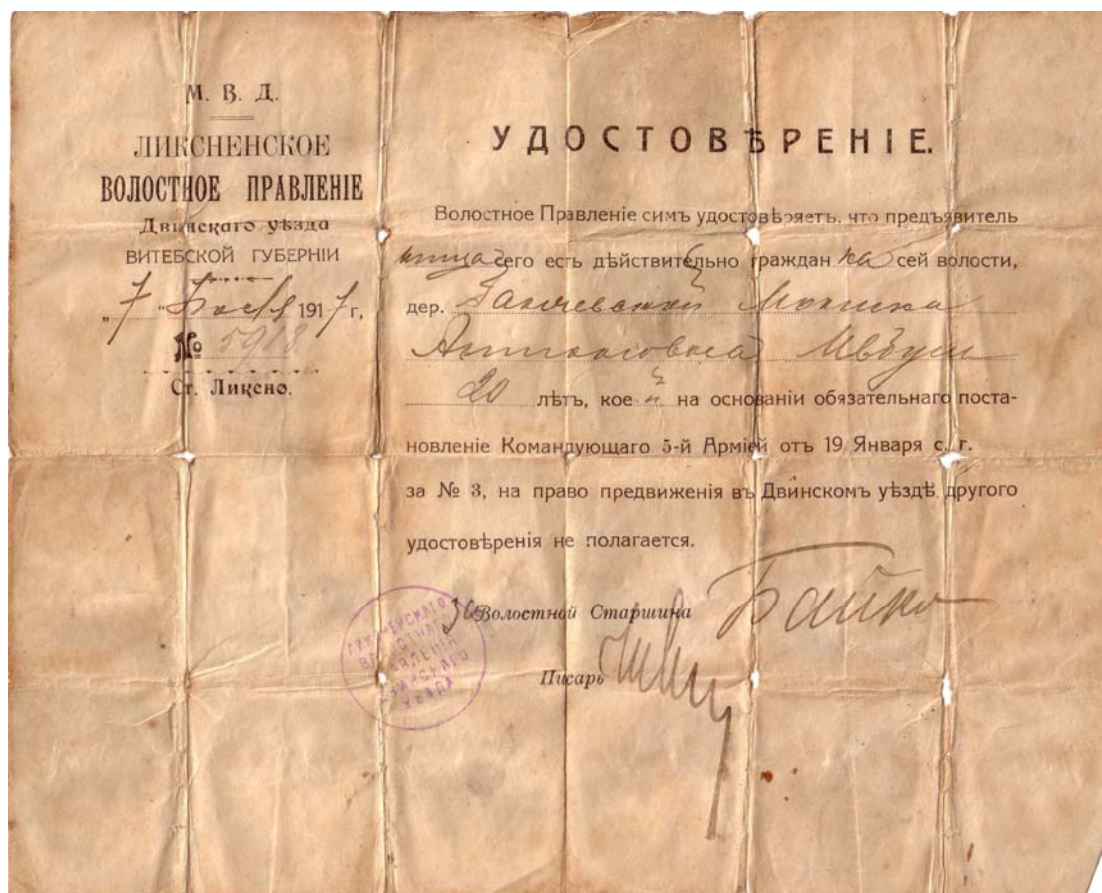
5.4. Nosaukumi dokumentos un citos rakstu avotos

Apmēram pirms 100 gadiem, kad Latgale atradās Krievijas sastāvā fotogrāfu vizītkartēs lietots tikai Daugavpils krievskais nosaukums Dvinska un vāciskais Dinaburga (5.5. att.), lai gan latgaliešiem bija pašiem savs nosaukums Daugpiļš.

1917. g. Monikai Ivbulei izsniegtā apliecība apliecina tiesības pārvietoties Vitebskas guberņas Dvinskas apriņķī (5.6. att.). Tā kā Latgale tajā laikā atradās Krievijas sastāvā, apliecība ir krievu valodā. Apliecībā minēti ciemu nosaukumi Gančevski un Liksno.

5.5. attēls. Daugavpils krievskais nosaukums Dvinska un vāciskais Dinaburga fotogrāfu vizītkartēs

5.6. attēls. 1917. g. Monikai Ivbulei no ciema Gančevski izsniegtā apliecība (krievu valodā), kas apliecina tiesības pārvietoties Vitebskas guberņas Dvinskas apriņķī

20. gs divdesmitajos gados gan baznīcā, gan pagastu pašvaldībās darba valoda bija latgaliešu. Attēlā 5.5. redzams, leišu izcelsmes baznīckunga P. Voičuļona 1922.g. rakstītais teksts latgaliešu valodā, kurā ciema apzīmēšanai lietots vārds *sola* (5.7. att.).

5.7. attēls. Baznīckunga P. Voičuļona 1922.g. rakstītais teksts latgaliešu valodā

Arī 1929. gadā izsniegtā apdrošināšanas kvīts ir latgaliešu valodā (5.8. att.).

Grāmota №..... **KVĪTE № 114**

192 g. 31. janvārī saņemts nu
 Līvnuas pogosta, piļs. St. G. M. M. M.

pēc saraksta № 1314 obligatoriskas āku nu guņs ap-
 drūšinōšonas premijas:

Nadajemuma	Ls	sant.
192 g. aplykuma	Ls 40	sant.
K ū p ā	Ls 40	sant.

latu 40 santimu.

Paroksts: Dubnovicki

Recakais not. [illegible]

5.8. attēls. 1929. gadā izsniegtā apdrošināšanas kvīts

REIGAS 750. GODADĪNA

- brigādes brigāders, izvērts Lāču
cīma padomes kolchoza «Gaisma»
kolchozniku kūpsapulcē.
4. **Brencāns** Kāzīmis Konstantī-
na d., dzimis 1912. g., VK(b)P bidra
kandidāts, kolchoza «Gaisma» stors
laukkūpeības brigādes brigāders, iz-
vērts Leiksnas cīma padomes kol-
choza «Gaisma» stors kolchozniku
kūpsapulcē.
5. **Boldiševiča** Genovefa Osipa
m., dzimuse 1906. g., bezparteijska,
kolchoznieca, izvērtēta Vyšku ci-
ma padomes kolchoza «Boļševika»
kolchozniku kūpsapulcē.
6. **Vasiļjevs** Savēlījs Ivana d.,
dzimis 1921. g., VK(b)P bidrs, ceļu
meistars, izvērts Krivošejevas
cīma padomes kolchoza «Pamjatij
Lenīna» kolchozniku kūpsapulcē.
7. **Vasiļjeva** Natalija Leona m.,
dzimuse 1927. g., VK(b)P bidre,
Ambeļu cīma padomes priekšsā-
dātoja, izvērtēta Ambeļu cīma pad-
mes kolchoza «Saule» komjaunot-
nes pirmsorganizācijas kūpsapulcē.
8. **Vingris** Antons Ludvigs d.,
dzimis 1913. g., bezparteijsks, mōk-
19. **Jegorovs** Grigorījs Michaila d.,
dzimis 1924. g., VK(b)P bidrs,
Bikerniku cīma padomes priekšsā-
dātojs, izvērts Bikerniku cīma
padomes kolchoza «Geroj tirdz» kol-
chozniku kūpsapulcē.
20. **Jegorovs** Ivans Michaila d.,
dzimis 1912. g., bezparteijsks, kol-
chozniks, izvērts Stradeļu cīma
padomes Kirova vōrdā nūsauktō
kolchoza kolchozniku kūpsapulcē.
21. **Ivanovs** Filimons Ananija d.,
dzimis 1910. g., bezparteijsks, kol-
chozniks, izvērts Pavlovas cīma
padomes kolchoza «Novaja žizn»
kolchozniku kūpsapulcē.
22. **Ivanova** Jekaterina Vasiļija
m., dzimuse 1908. g., bezparteijska,
kolchoznieca, izvērtēta Medupes ci-
ma padomes Oskālna vōrdā nūs-
auktō kolchoza kolchozniku kūps-
apulcē.
23. **Komarova** Pelageja Vasiļija
m., dzimuse 1910. g., bezparteijska,
kolchoznieca, izvērtēta Vyšku ci-
ma padomes kolchoza «Novyj putj»
34. **Lazdāns** Ontons Franča d.,
dzimis 1898. g., bezparteijsks, kol-
chozniks, izvērts Lybēžu cīma
padomes Raipa vōrdā nūsauktō kol-
choza kolchozniku kūpsapulcē.
35. **Loginova** Lūbova Jefima m.,
dzimuse 1924. g., bezparteijska,
Daugavpils «Zagotērna» punkta
grōmotvede, izvērtēta Daugavpils
«Zagotērna» punkta strōdniku un
kolpōlōju kūpsapulcē.
36. **Milosevičs** Josīfs Josifa d.,
dzimis 1914. g., bezparteijsks, kol-
choza «Gaisma» valdes priekšsāda-
toja vītnīks, izvērts Lāču cīma
padomes kolchoza «Gaisma» kol-
chozniku kūpsapulcē.
37. **Michailovs** Mīchejs Jegora d.,
dzimis 1914. g., VK(b)P bidrs, kol-
chozniks, izvērts Pavlovas cīma
padomes kolchoza «Novaja žizn»
kolchozniku kūpsapulcē.
38. **Mezeneva** Anna Ivana m.,
dzimuse 1902. g., VK(b)P bidre,
Daugavpils rajona izpildkomitejas
komunālos saimniecības nīdāte
49. **Pimeņova** Antonina Fomas
m., dzimuse 1927. g., VK(b)P bidra
kandidāte, kolchoznieca, izvērtēta
Podgurjes cīma padomes kolchoza
«Krasnyj Oktjabrj» kolchozniku
kūpsapulcē.
50. **Pimenovs** Fjodor Andreja
d., dzimis 1918. g., bezparteijsks,
kolchozniks, izvērts Sprukstu ci-
ma padomes kolchoza «Putj Stalīna»
kolchozniku kūpsapulcē.
51. **Romančīks** Konstantīns Ja-
zeps d., dzimis 1922. g., VK(b)P
bidra, kolchoza «Gaisma» val-
des priekšsādātojs, izvērts Leik-
snas cīma padomes kolchoza «Gai-
sma» stors kolchozniku kūpsapulcē.
52. **Rasnačs** Aleksandrs Jēzupa d.,
dzimis 1915. g., bezparteijsks, kol-
choza «Daugava» laukkūpeības bri-
gādes brigāders, izvērts Neigā-
les cīma padomes kolchoza «Daug-
va» kolchozniku kūpsapulcē.
53. **Stepanova** Feonija Andreja m.,
dzimuse 1899. g., bezparteijska,
kolchoznieca, izvērtēta Veepljē ci-
ma padomes Lenina vōrdā nūsauk-
63. **Svētīpa** Jūnina Stanislava m.,
dzimuse 1916. g., bezparteijska,
Matrosova vōrdā nūsauktō kolchoza
laukkūpeības fermas pōrīne, izvē-
rtēta Prižu cīma padomes Matroso-
va vōrdā nūsauktō kolchoza kolchoz-
niku kūpsapulcē.
64. **Svoks** Ludvigs Ignota d.,
dzimis 1895. g., bezparteijsks, kol-
chozniks, izvērts Sprukstu cīma
padomes kolchoza «Putj Stalīna»
kolchozniku kūpsapulcē.
65. **Teniss** Stanislavs Stanislava
d., dzimis 1914. g., bezparteijsks,
kolchoza «Rōdina» laukkūpeības bri-
gādes brigāders, izvērts Leiksnas
cīma padomes kolchoza «Rōdina»
kolchozniku kūpsapulcē.
66. **Trofimovs** Grigorījs Semjo-
na d., dzimis 1917. g., bezparteijsks,
kolchozniks, izvērts Pavlovas ci-
ma padomes kolchoza «30 let Ok-
tjabrja» kolchozniku kūpsapulcē.
67. **Tolkačeva** Marija Lukas m.,
dzimuse 1919. g., bezparteijska,
skolōtōja, izvērtēta Vasargāleša
pamatskolas skolōtōju kūpsapulcē.

Attāla: Leiksnas pogosta Vorosiļova vōrdā nūsauktō kolchoza
mōkslīntēiskōs pašdarbeības pulceņa vokālais ansamblis.

Foto: I. Sidorova

5.9. attēls. Padomju laika avīzes latgaliešu valodā 1945.-1956. gadā

1945.-1956. gadā grāmatas, laikrakstus un citus drukas darbus Latvijā izdeva latgaliski. 5.9. attēlā redzamas šā perioda padomju laika avīzes latgaliešu valodā ar ciemu nosaukumiem latgaliski.

1956. gadā Latvijas PSR Izglītības ministrija aizliedza latgaļu valodu skolās un tāpat grāmatu, laikrakstu un citu drukas darbu izdošanu latgaliski Latvijā. “Augusts Voss, kas ilgus gadus ietekmēja un pat noteica komunistu iekšnacionālo politiku un kura uzskati bija krasā pretstatā ar P. Stučkas Latgales jautājumu, faktiski noteica trešo drukas aizliegumu. Viņš aizliedza katoļu baznīcai latgaļu valodā izdot pat kalendāru ticīgajiem. Pagaidām man nav izdevies noskaidrot, vai tas ir bijis rakstisks vai mutisks rīkojums.” (Cibuļs J., 2008).

6. LATGALES APDZĪVOTO VIETU NOSAUKUMU STANDARTIZĀCIJAS TEORĒTISKIE UN METODISKIE PAMATPRINCIPI

6.1. Situācijas raksturojums

Latgales vietvārdu pieraksta pamatprincipi mainījušies laika gaitā. Latgale gandrīz četrus gadsimtus (1561.-1917.) bija nošķirta no pārējiem Latvijas novadiem. Latgales vietvārdi šajā laika periodā rakstīti poļu un krievu valodā. Vietvārdi rakstīti atbilstoši vietējo iedzīvotāju lietotajai formai gan rakstītajos avotos, gan arhīva materiālos gan arī kartogrāfiskajos izdevumos (ja vien tikuši pareizi saklausīti un precīzi pierakstīti).

Nodibinoties Latvijas brīvvalstij, šī Latgales vietvārdu rakstības tradīcija tika pārtraukta un aizsākās Latgales ģeogrāfisko nosaukumu rakstības pielāgošana literārās valodas normām. Latgales vietvārdu transponēšanas pamatprincipus izstrādājis J.Endzelīns, gan ieteikdams vārdos ar etimoloģiski neskaidru sakni atstāt to negrozītu, gan plašākā apritē iegājušos vietu nosaukumus rakstīt pēc tradīcijas. (Leikuma L., 2000).

Raksturojot pašreizējo situāciju Latgales apdzīvoto vietu nosaukumu standartizācijā, autore pamatojas uz pētītajiem Balvu un Daugavpils rajona Latgales daļas ciemu nosaukumiem.

Attiecībā uz Latgales vietvārdu rakstību kartēs ir daudz neskaidrību un problēmu. Starptautiski atzītie principi iesaka oficiālo nosaukumu piešķiršanā balstīties uz vietējo iedzīvotāju lietotajām nosaukumu formām. Arī Latvijas likumdošana nav pretrunā ar to. Tomēr Latgalē daudzi oficiālie ģeogrāfiskie nosaukumi ir kļūdaini. Kartogrāfam jāņem vērā oficiāli apstiprinātais nosaukums. Bet ko darīt, ja šis nosaukums neatbilst valsts valodas normām? Ko darīt, ja vietējo iedzīvotāju lietotais nosaukums atšķiras no attiecīgajā pašvaldībā apstiprinātā ciema nosaukuma? Kartē vajadzētu rakstīt pareizus nosaukumus.

Kas ir pareizs vietvārds? Viens no izcilākajiem 20. gadsimta ASV zinātniekiem D. Louentāls teicis: “*Īstais un patiesais ir atkarīgs ne tikai no tā, ko mēs zinām par ārējo pasauli, bet arī no tā, ko mēs zinām par sevi*” (Bunkše E. V., 2000). Varētu būt tā, ka pareizs ir tikai tas, par ko mēs neko nezinām. Rīgas ierēdnim droši vien pareizs šķiet jebkurš nosaukums, kuru apstiprinājusi vietējā pašvaldība. Starptautiski atzītie principi iesaka oficiālo nosaukumu piešķiršanā balstīties uz vietējo iedzīvotāju lietotajiem nosaukumiem.

L. Leikuma, rakstot par Latgales vietvārdu pieraksta jautājumiem, uzsver: „Svarīgs vietvārda pareizuma kritērijs ir toponīma iekļaušanās latviešu valodas gramatiskajā sistēmā, bet tāda iespējama, vietvārdam pastāvot arī dialektālā formā (gluži tāpat kā *Īvāniem* Vidzemē vai *Klaucāniem* Sēlijā)”. (Leikuma L., 2000).

Bieži vien vietējie iedzīvotāji nosaukumu lieto vairākos variantos, piem., *Gurinova*, *Gūrinava* vai *Gūrunova* Balvu rajona Susāju pag., *Zeīli*, *Zeiles* Daugavpils rajona Dubnas pag., *Bramaniški*, *Bramaniškas* Daugavpils rajona Biķernieku pag. Mēdz būt arī vairāki nosaukumi vienam ģeogrāfiskajam objektam, piem., *Sludiniški* jeb *Ancāni* Daugavpils rajona Dubnas pag., *Osagols* jeb *Bortniķi* Daugavpils rajona Vaboles pag. Nereti vairāki nosaukuma varianti radušies, “tulkojot” nosaukumu latviešu literārajā valodā: *Dzīstniķi*, *Dziestnieki*, *Dziesnieki* Balvu rajona Rugāju pag. Piedevām vēl Latgalē ir arī daudz slavizēto nosaukumu: *Lipiniški* (latg. *Līpiniškys*) Daugavpils rajona Biķernieku pag., *Židina* (latg. *Zīdieniškys*) Daugavpils rajona Naujenes pag. Tas nozīmē, ka reizēm pat uz vietas pagastos ir grūti rast skaidrību par dažiem ciemu nosaukumiem. Tad pamatnosaukuma izvēle ir sarežģīts process. Tomēr Latgalē ir daudz arī tādu vietvārdu, kas ir pilnīgi stabili, iedzīvotāju lietojumā nemainīgi, piemēram,

Balvu rajona Medņevas pagastā tādi ir *Kangari, Lozdova, Bordova, Bronti*, Daugavpils rajona Dubnas pagastā – *Dubna, Aščuki, Baiki, Baltači, Lielie Stradiški, Novoseļci, Vilki, Zarāni*.

Šobrīd tiek lietots pašvaldības oficiāli apstiprinātais nosaukums, arī tad, ja tas ir acīmredzami kļūdainis. Šādos gadījumos, atsaucoties uz Valsts valodas likumu, kļūdainie nosaukumi būtu jālabo, nepieļaujot to publicēšanu kartēs (tas vairāk attiecas, piem., uz galotnēm *o*, nevietā lietotām defisēm, numuriem, lielajiem sākumburtiem). Cita veida kļūdas (divskaņa *iu* tradicionālā aizvietošana ar *iv* vai *ī*: *Mivrenieki, Brīveri*, neprecīzi transponētie vietvārdi: *Kalupe* (latg. *Kolups*), *Ķirupe* (latg. *Kirups*), *Nīcgale* (latg. *Neicgaļs*) ir grūtāk labojamas, sevišķi, ja nosaukums tiek plašāk lietots.

Svarīgi izstrādāt mehānismu, kurš noteiktu, kā labojami kļūdainie nosaukumi un kas konkrēti veic šo darbu. Haotiskā situācija ģeogrāfisko nosaukumu jomā Latvijā izskaidrojama ar to, ka valstī nav ģeogrāfiskos nosaukumus regulējošas institūcijas un Vietvārdu likuma.

Oficiālos dokumentos, kā arī literatūrā un kartēs atrodamajos Latgales ciemu nosaukumos nereti nākas sastapties ar dažāda rakstura neprecizitātēm, kuras radušās laika gaitā. Raksturīgākās no tām:

1) mākslīgi radītie nosaukumi aizstājuši ciemu senākos nosaukumus, piemēram, *Egļuciems* Lazdulejas pagastā agrāk saukts *Dukuļova*; gadījumos, kad tas ir iespējams, vajadzētu atjaunot vēsturiskos nosaukumus;

2) nereti kļūdas ieviesušās, pārveidojot nosaukumus no krievu valodas uz latviešu valodu (nepareizi tiek lietotas mīkstinājuma zīmes, garumzīmes), piemēram, Medņevas pagastā pagasta pašvaldība apstiprinājusi kļūdainus nosaukumus *Kļučniki, Olutova, Medņeva, Zaiceva*, nevis *Kļučniki, Olūtova, Medņova, Zaicova*;

3) visbiežāk kļūdas radušās, nepareizi pārceļot ciemu nosaukumus no vietējā dialekta uz latviešu literāro valodu (6.1. tab.). Tabulas pirmajā ailē norādīts pagasts, kurā reģistrēts kļūdainais ciema nosaukums, otrajā ailē ir Valsts adrešu reģistrā reģistrētie kļūdainie Balvu rajona ciemu nosaukumi, trešajā ailē rakstīti Valsts valodas likuma normām atbilstošie nosaukumi, bet ceturtajā ailē - svarīgākās piezīmes, kuras attiecas uz konkrēto ciema nosaukumu.

6.1. tabula

Kļūdainie Balvu rajona ciemu nosaukumi

Pagasts	Valsts adrešu reģistrā reģistrētais kļūdainais nosaukums	Valsts valodas likuma normām atbilstošs nosaukums	Pamatojums tam, kāpēc Valsts adrešu reģistrā reģistrētais nosaukums uzskatāms par kļūdainu
Baltinavas pag.	Danski	Danskie	Kļūdainis nosaukuma atveidojums latviešu literārajā valodā. Tā kā vietējo iedzīvotāju lietotais nosaukums ir <i>Danskī</i> , pareizi tas rakstāms <i>Danskie</i> , jo vārda galotne jāraksta atbilstoši valsts valodas normām.
Baltinavas pag.	Demerova	Diemerova	Kļūdainis nosaukums, pareizs pārcēlums latviešu literārajā valodā būtu <i>Dēmerova</i> ; labāk atstāt vietējo formu <i>Diemerova</i> .

Pagasts	Valsts adrešu reģistrā reģistrētais kļūdainais nosaukums	Valsts valodas likuma normām atbilstošs nosaukums	Pamatojums tam, kāpēc Valsts adrešu reģistrā reģistrētais nosaukums uzskatāms par kļūdainu
Baltinavas pag.	Svātūne	Svātiune	Kļūdainais pārcēlums latviešu literārajā valodā, pareizs pārcēlums latviešu literārajā valodā būtu <i>Svētūne</i> ; labāk atstāt vietējo formu <i>Svātiune</i> .
Baltinavas pag.	Vārnīne	Vornīne	Kļūdainais pārcēlums latviešu literārajā valodā, pareizs pārcēlums latviešu literārajā valodā būtu <i>Vārniene</i> ; labāk atstāt vietējo formu <i>Vornīne</i> .
Bērzkalnes pag.	Ploskena	Ploskīne	Kļūdainais pārcēlums latviešu literārajā valodā, pareizs pārcēlums latviešu literārajā valodā būtu <i>Ploskiene</i> ; labāk atstāt vietējo formu <i>Ploskīne</i> .
Bērzpils pag.	Sprodzieniķi	Sprodzinīki	Kļūdainais pārcēlums latviešu literārajā valodā, pareizs pārcēlums latviešu literārajā valodā būtu <i>Sprādzieniķi</i> ; labāk atstāt vietējo formu <i>Sprodzinīki</i> .
Briežuciema pag.	Ausala	Aussola	Kļūdainais pārcēlums latviešu literārajā valodā, pareizs pārcēlums latviešu literārajā valodā būtu <i>Aussala</i> ; labāk atstāt vietējo formu <i>Aussola</i> .
Briežuciema pag.	Cērpene	Cierpīne	Kļūdainais pārcēlums latviešu literārajā valodā, pareizs pārcēlums latviešu literārajā valodā būtu <i>Cērpiene</i> ; labāk atstāt vietējo formu <i>Cierpīne</i> .
Briežuciema pag.	Denicova	Dienīcova	Kļūdainais pārcēlums latviešu literārajā valodā, pareizs pārcēlums latviešu literārajā valodā būtu <i>Dēnīcova</i> ; labāk atstāt vietējo formu <i>Dienīcova</i> .
Briežuciema pag.	Ploskene	Ploskīne	Kļūdainais pārcēlums latviešu literārajā valodā, pareizs pārcēlums latviešu literārajā valodā būtu <i>Ploskiene</i> ; labāk atstāt vietējo formu <i>Ploskīne</i> .
Krišjāņu pag.	Krišjāņi	Krišāni	Kļūdainais pārcēlums latviešu literārajā valodā, pareizs pārcēlums latviešu literārajā valodā būtu <i>Krišāņi</i> ; labāk atstāt vietējo formu <i>Krišāni</i> .

Pagasts	Valsts adrešu reģistrā reģistrētais kļūdainais nosaukums	Valsts valodas likuma normām atbilstošs nosaukums	Pamatojums tam, kāpēc Valsts adrešu reģistrā reģistrētais nosaukums uzskatāms par kļūdainu
Krišjāņu pag.	Vakšenieki	Vakšinīki	Kļūdainš pārcēlums latviešu literārajā valodā, pareizš pārcēlums latviešu literārajā valodā būtu <i>Vakšinieki</i> ; labāk atstāt vietējo formu <i>Vakšinīki</i> .
Lazdukalna pag.	Liepnīte	Līkneite	<i>Liepnīte</i> ir kļūdainš nosaukums. Tā kā nosaukuma pamatā ir latgaliešu vārds <i>līkne</i> 'leja', tad pareizais nosaukums ir <i>Līkneite</i> .
Lazdulejas pag.	Kīļi	Keiļova	Kļūdainš pārcēlums latviešu literārajā valodā, pareizš pārcēlums latviešu literārajā valodā ir <i>Ķīļi</i> , labāk atstāt vietējo formu <i>Keiļova</i> .
Lazdulejas pag.	Malnusala	Malnusola	Kļūdainš pārcēlums latviešu literārajā valodā, pareizš pārcēlums latviešu literārajā valodā būtu <i>Melnusala</i> ; labāk atstāt vietējo formu <i>Malnusola</i> .
Medņevas pag.	Kļučņiki	Kļučņiki	Kļūdainš pārcēlums latviešu literārajā valodā, pareizš pārcēlums latviešu literārajā valodā būtu <i>Kļučņieki</i> ; labāk atstāt vietējo formu <i>Kļučņiki</i> .
Medņevas pag.	Olutova	Olūtova	Kļūdainš pārcēlums latviešu literārajā valodā, pareizš pārcēlums latviešu literārajā valodā būtu <i>Alotava</i> ; labāk atstāt vietējo formu <i>Olūtova</i> .
Rugāju pag.	Dziesņieki	Dzīstņiki	Kļūdainš pārcēlums latviešu literārajā valodā, pareizš pārcēlums latviešu literārajā valodā būtu <i>Dziesņieki</i> ; labāk atstāt vietējo formu <i>Dzīstņiki</i> , kam pamatā vārds <i>dzīste</i> ; arī pļavas gar Ilganču upi sauc par <i>Dzīsti</i> .
Rugāju pag.	Upeņņieki	Upeitņiki	Kļūdainš pārcēlums latviešu literārajā valodā, pareizš pārcēlums latviešu literārajā valodā būtu <i>Upīņņieki</i> ; labāk atstāt vietējo formu <i>Upeitņiki</i> .

Pašlaik galvenās problēmas ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijā ir:

- nesakārtota likumdošana; Latvijā nav vietvārdu likuma; Piem., Norvēģu Stortings 1990. gada 18. maijā pieņēma vietvārdu likumu, kas stājās spēkā 1.7.1991.
- Latgales vietvārdi kartēs netiek rakstīti latgaliešu valodā;
- nav izstrādāts mehānisms, kurš nosaka, kā labojami kļūdainie nosaukumi;
- nav ģeogrāfiskos nosaukumus regulējošās institūcijas, to izveide un darbība;
- grūtības galvenokārt rada tas, ka līdz šim brīdim vietvārdu komisijai ir bijis ieteikuma raksturs bez kāda reglamentējoša spēka.

Latvijā daudzu apdzīvotu vietu nosaukumos, ignorējot vietējo nosaukumu lietošanas tradīcijas un Valsts valodas likumu, saglabājas latviešu literārajā valodā pilnīgi vai daļēji pārcelti apdzīvoto vietu nosaukumi. Nereti pareizais pārcēlums latviešu literārajā valodā līdz šim nav lietots nevienā literatūras avotā un to nelieto arī vietējie iedzīvotāji. Tāpēc nav nekāda iemesla šādu nosaukumu lietot turpmāk. Turpretī nosaukuma vietējā forma tiek lietota pašlaik un tikusi lietota jau pirms vairākiem simtiem gadu. Piemēram, kļūdainais pārcēlums latviešu literārajā valodā *Sprodzenieki*, pareizs pārcēlums latviešu literārajā valodā būtu *Sprādzinieki*; labāk atstāt vietējo formu *Sprodzinīki*.

6.2. Latgales apdzīvoto vietu nosaukumu standartizācijas tiesiskais aspekts

1999. gada 21. decembra “Valsts valodas likums” [5] nosaka, ka “**Latvijas Republikā vietu nosaukumi veidojami un lietojami valsts valodā**” (18. punkta 1.daļa) un “*ievērojot spēkā esošās literārās valodas normas*” (23. punkta 1. daļa). Tas nozīmē, ka nebūtu pieļaujami gramatiski kļūdaini nosaukumi, piem., *Kazimirovo* (kļūdaina galotne, jābūt *-a*), *Ivbuļi*, *Givži* (acīmredzamas slavizācijas pēdas, - jābūt *Iubuļi*, *Giuži* [*yu*]), atbilstoši vietējai izrunai, vai arī *Dūkle*, kas ir vārda transponētā forma). Turklāt “**valsts nodrošina latgaliešu rakstu valodas kā vēsturiska latviešu valodas paveida saglabāšanu, aizsardzību un attīstību**” (3. punkta 4. daļa). Tātad Latgales vietu nosaukumi nav jāpārceļ uz latviešu literāro valodu. Tas bieži vien nemaz nav iespējams un pat nav pieļaujams neskaidrās vārda etimoloģijas dēļ. Pie tam neviena cita valoda nedrīkst uzspiest otrai valodai savas normas. Lai gan visbiežāk tieši radniecīgas valodas nokļūst ļoti grūtā stāvoklī.

Attiecībā uz Latgales vietvārdiem 1993. gada 29. martā tika pieņemts MP Vietvārdu komisijas Latgales apakškomisijas “Lēmums par Latgales vietvārdu rakstību latviešu literārajā valodā” [3]:

“*Latgales vietvārdos arī oficiālā lietojumā vārda celmu (priedēkli, sakni, piedēkli) atstāt nemainītu, pielāgojot latviešu literārās valodas sistēmai vien vārda galotni, t.i., saglabāt toponīmu iespējami tuvu tautas vietējai izrunai, kā tas tiek darīts, piemēram, ar vietvārdiem Rancāni, Meikšāni (ne Rencēni, Mīkšēni), Strodi (ne Stradi), Aišpūri (ne Aizpurvi)*”.

Šis lēmums attiecas uz vietvārdiem, kuri ir “zemāka līmeņa par pagastu nosaukumiem”.

MK Adresācijas noteikumi [6] paredzēja līdz 2003. gada 1. jūlijam precizēt tos nosaukumus, kas neatbilst Valsts valodas likumam. Praksē nosaukumu precizēšana, labošana tomēr ir ilgstošs process, sevišķi Latgalē, kur arī nosaukumu un to variantu ir nesalīdzināmi vairāk nekā citur Latvijā. Pie tam laukos ir tāda bezcerība, ka lielākajai daļai iedzīvotāju ir pilnīgi vienalga, kas notiek ar nosaukumiem. No pašvaldībā strādājošajiem cilvēkiem atkarīgs tas, kādi ir nosaukumi attiecīgajā pagastā. Piemēram, Balvu rajona Baltinavas, Medņevas un Šķilbēnu pagasta pašvaldībā apstiprinātie nosaukumi atbilst vietējo iedzīvotāju lietojumam (skat. 3. pielikumu).

Būtiski novērst gramatiskās kļūdas un acīmredzamās slavizācijas pēdas.

Tomēr vēl joprojām grūtības rada daudzu Latgales ģeogrāfisko nosaukumu pieraksta un lietojuma neskaidrības:

- Kā lai kartē parāda pareizo izrunu vārdiem, kuros sastopamas skaņas *o*, *ō* un *uo*, ja latviešu alfabētā ir tikai viens burts – *o*? *Romuļi [o]*, *Soleimi [uo]*, *Vonogi [o, o]*, *Kromoni [o, uo]*, *Brokoni [uo, uo]*, *Cīmotova [uo, o]*, *Morkoniški [uo, uo]*?

- Kā lai kartē parāda pareizo izrunu vārdiem, kuros sastopama skaņa *y*, ja latviešu alfabētā ir tikai viens burts – *i*? Šādi nosaukumi, piem., *Vucyny*, kas būtu jāatveido kā *Vucini*, biežāk tiek rakstīti kā *Vucāni* vai *Vuceni*, jo tas šķiet tuvāks vārda latgaliskajai izrunai.

- Latviešu literārajā valodā praktiski nav divskaņa *iu*, bet latgaliskajos nosaukumos bieži sastopams gan divskanis *yu* (*Bryuveri*, *Gostyuns*, *Plyučī*), gan *iu* (*Iubeļi*, *Iudreiši*, *Kiuliņauci*). Diezgan nepieņemami latgalietim vārdus ar divskani *yu*, piem., *Rušyuns*, *Myurinīki*, *Dyukle*, *Cyukuļi*, *Bryuveri*, *Syurinova*, redzēt uzrakstītus kā *Rušiuns*, *Miurinīki*, *Diukle*, *Ciukuļi*, *Briuveri*, *Siurinova*, *Gryusteņi*. Varbūt tāpēc, piem., Krāslavas rajona Andrupenes pagasta pašvaldība apstiprinājusi ciemu nosaukumus *Mivrenieki* un *Brīveri*, aizbildinoties ar šādu rakstības tradīciju.

- Problemātiska ir arī vārda galotnes pielāgošana latviešu literārās valodas sistēmai. Līdz ar to latgaliskais nosaukums it kā tiek mākslīgi ienests latviešu valodā. Iekšēju pretestību izraisa viegli “tulkojamo” nosaukumu locīšana, piem.: *Pūdņiki* (*Podnieki*) – datīvā *Pūdņikiem*, lokatīvā *Pūdņikos*, *Moli* (*Māli*) – datīvā *Molīem*, lokatīvā *Molos*, jo latgaliešu valodā šajos locījumos ir citas galotnes (*Muolym*, *Muolūs*).

- Izskaņas *-nīki*, *-īši*, *-eņi*: daudzas pašvaldības baidās apstiprināt nosaukumus ar šādām izskaņām, piemēram, Daugavpils rajona Vaboles pagastā latgaliskie ciemu nosaukumi *Ceglinīki*, *Dublinīki*, *Prīdnīki*, *Stībreņi*, *Svieteņi* tiek rakstīti *Ceglinieki*, *Dublinieki*, *Priednieki*, *Stiebriņi*, *Svētiņi*.

Atbilstoši starptautiski atzītajiem ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijas principiem ir atbalstāma viena vai vairāku nosaukumu un to precīzas rakstu formas apstiprināšana konkrētam ģeogrāfiskajam objektam, kā arī šo nosaukumu lietojuma noteikšana, ko veic oficiāla par ģeogrāfiskajiem nosaukumiem atbildīgā instance [2]. Tas nozīmē, ka kartēs varētu rakstīt gan nosaukumu latgaliešu rakstu valodā *Myurinīki*, gan arī nosaukumu valsts valodā. Taču nav skaidrs, ko darīt ar tādiem kļūdainiem oficiālajiem nosaukumiem kā, piemēram, *Mivrenieki*? Kartē nākas atspoguļot izmaiņas, kas notiek ar ģeogrāfiskajiem nosaukumiem.

“Ģeogrāfiskie nosaukumi atgādina dzīvus organismus: tie dzimst, bieži nepaliek nemainīgi un laika gaitā maina runāto vai rakstīto formu, vai abas. Galu galā daži no tiem mirst, bet, ja tiem laimējas, tie var pat atdzimt, kā daudzi Bībelē minētie nosaukumi mūsdienu Izraēlā ar senebreju valodas starpniecību. Lai varētu izvēlēties vienu noteiktu pamatnosaukumu dotajam ģeogrāfiskajam objektam no eksistējošajiem nosaukumiem, daži no kuriem ir vēsturiski vai tradicionāli, citi, iespējams, viena vecuma un vienlaicīgi lietoti, pirmkārt, pēc noteiktu toponīmisku apsvērumu piemērošanas jāizvēlas kritēriji, saskaņā ar kuriem izlemt, kurš nosaukums vai nosaukumi uzskatāmi par standartizētiem vai pat oficiāliem, ... jānosaka prioritātes...” [4, 125. lpp].

Tāpēc būtiski, lai Latvijā būtu viena oficiāla par ģeogrāfiskajiem nosaukumiem atbildīgā instance, kuras darbinieki būtu zinoši arī jautājumos par Latgales ģeogrāfiskajiem nosaukumiem un nodarbotos ar vietvārdu plānošanu, izstrādātu konkrētus kritērijus saskaņā ar kuriem izlemt, kurš nosaukums vai nosaukumi uzskatāmi par standartizētiem, noteiktu prioritātes. Svarīgi ne tikai lūkoties pagātnē, bet arī nākotnē, cenšoties apgūt, izskaidrot un iesaistīt mūsu tautas kultūras mantojumu dažādās dzīves jomās, arī kartogrāfijā.

6.3. Toponīmisko sinonīmu rašanās cēloņi pētītās teritorijas apdzīvoto vietu nosaukumos

Ir vairāki toponīmisko sinonīmu rašanās cēloņi Balvu un Daugavpils rajona Latgales daļas ciemu nosaukumos:

- Vēsturisko apstākļu maiņa. Līdzīgi kā citur Latvijā, arī aplūkotajā teritorijā 20. gs. 20.-30. gados vairāki ciemi tika pārdēvēti. Balvu rajona Lazdulejas pagastā *Dukuļova* pārdēvēta par *Eglūciem*, bet Tilžas pagastā Kokorova 1926. gadā pārdēvēta par Tilžu un ciems Tilža Vectilžas pagastā par *Vectilžu*. Daugavpils rajona Latgales daļas pagastos šāda veida pārdēvējumi ir mazāk: Naujenes pagastā *Lociki* pārdēvēti par *Lāčiem*, bet *Hoftenberga* par *Krauju*. Kopumā vērojams, ka šāda veida pārdēvējumi skāruši tikai lielākos ciemus.

- Iedzīvotāju sastāva maiņa. Ciems *Vasargeliškas* (leišu *gelti* ‘augt’) tiek saukts arī Vasaraudziškys.

- Krievu rakstības ietekme. Daugavpils rajona Naujenes pagastā latgaliešu nosaukums *Zīdieniškās* pārtapis par vietvārdu *Židina*.

- Pagastu robežu maiņa.

- Ciema iedzīvotāju vidū izplatīts uzvārds kļuvis par ciema nosaukumu, lai gan iepriekš tam bijis cits nosaukums. *Jukši* Daugavpils rajona Līksnas pagastā agrāk saukti par *Dranciškiem*.

- Nosaukuma rakstība citās valodās. Krievu kartēs ciema nosaukums tika rakstīts uda (T126), Latvijas Armijas topogrāfiskajā kartē (A75) nosaukums tika rakstīts “latviskāk” – Ūda, bet patiesībā ciems saucas Ūdze, jo latgaliešu valodā vārdam ūdze ir nozīme ‘odze’. Tas sākotnēji dots upītei, kas līkumo kā odze.

- Nosaukumu pārceļšana uz latviešu literāro valodu (transponēšana). Zaltapūrs, pārceļts uz literāro Zeltapurvs (E170, A 75), lai gan krievu avotos pirms tam bijis rakstīts Zoltopury (Spis.).

6.4. Pamatnosaukuma noteikšana

Par pamatnosaukumu ciemiem vajadzētu izvēlēties:

- to nosaukumu, kurš rakstīts iespējami tuvu tautas vietējai izrunai, piemēram, *Vonogi*, nevis *Vanagi*;

- vietas senāko nosaukumu, ja to lieto vismaz daļa vietējo iedzīvotāju, piemēram, *Mežagols*, nevis *Baravīki* Daugavpils rajonā. Ja nosaukumi ir vienlīdz seni, par pamatnosaukumu izvēlas plašāk lietoto vietas nosaukumu vai arī to, kas mazāk atkārtojas rajona un valsts teritorijā;

- etimoloģiski pareizākajam nosaukumam, piemēram, *Dzīstnīki*, nevis *Dziesnieki* (labāk par pamatnosaukumu izvēlēties vietējo nosaukuma formu *Dzīstnīki*, kam pamatā vārds *dzīste*; arī pļavas gar Ilganču upi sauc par *Dzīsti*) Balvu rajona Rugāju pag., Papūrne, nevis Papūrne

- nosaukumiem, kuri nostiprinājušies rakstītos un kartogrāfiskos avotos un nav nepareizs, ja tas dots ciemam, kas ir pagasta centrs, piemēram, *Līksna* (latgaliski *Leiksna*). Šādos gadījumos būtu dodami divi nosaukumi: nosaukums latgaliešu valodā un latviešu valodā.

6.5. Balvu un Daugavpils rajona ciemu nosaukumi latgaliešu valodā

Valsts valodas likuma 3. punkta 4. daļā teikts, ka “*valsts nodrošina latgaliešu rakstu valodas kā vēsturiska latviešu valodas paveida saglabāšanu, aizsardzību un attīstību*” [5]. Tātad likumīgi tiek atzīta vismaz latgaliešu rakstu valoda (respektīvi, ar *o, ō, uo, y, yu*, atbilstošām galotnēm un locīšanas sistēmu). Vislabākais veids, kā nodrošināt valodas saglabāšanu, aizsardzību un attīstību, ir pēc iespējas plašāk lietot šo valodu. Kāpēc gan nevarētu kartēs rakstīt nosaukumus latgaliešu valodā? Rūpes par latgaliešu valodu būtu jāpierāda arī darbos, ne tikai vārdos. Realitāte tiktu atspoguļota patiesāk, ja valsts kartēs Latgalē tiktu rakstīti nosaukumi latgaliešu valodā. Tādējādi mēs ne tikai izvairītos no daudzajām problēmām Latgales nosaukumu rakstībā, bet arī veicinātu latgaliešu valodas saglabāšanu, aizsardzību un attīstību, kā to nosaka valsts valodas likums.

Lai nacionālās standartizācijas ietvaros aizsargātu Latgales apdzīvoto vietu nosaukumus kā nozīmīgu kultūras mantojuma daļu, nepieciešams:

- 1) Valsts finansiāls atbalsts un īpaša programma „Latgales ciemu kā nozīmīgas kultūras mantojuma daļas un vietējās identitātes izteicēju aizsardzība”;
- 2) institūcija, kura realizētu dzīvē vietvārdu kā nozīmīgas kultūras mantojuma daļas un vietējās identitātes izteicēju aizsardzībai veicamos pasākumus (varētu būt Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra):
  - organizē vietvārdu aizsardzību, uzskaiti, lietošanu, latgaliešu nosaukumu piešķiršanu un maiņu;
  - izskata priekšlikumus par nosaukumu piešķiršanu un maiņu;
  - veic Latgales ciemu nosaukumu iekļaušanu Latvijas vietvārdu datu bāzē;
- 3) nodrošināt zinātniski metodisko bāzi aģentūras funkciju izpildei;
- 4) lai iedrošinātu Latgales iedzīvotājus izvēlēties vietējai identitātei atbilstošus nosaukumus, sniegtu konsultācijas gadījumos, kad jāizvēlas piemērotākais nosaukums no daudziem toponīmiskajiem sinonīmiem, vismaz vienā no Latgales lielākajām pilsētām jāizveido konsultāciju dienests.

Darbā pirmo reizi apkopoti Daugavpils rajona Latgales daļas (skat. 3. pielikumā) un Balvu rajona vietvārdi latgaliešu valodā (skat. 4. pielikumā).

Sagatavota Daugavpils rajona Latgales daļas karte mērogā 1:50 000 (skat. 1. pielikumu) un Balvu rajona karte mērogā 1:50 000 ar ciemu nosaukumiem latgaliešu valodā (skat. 2. pielikumu). Kartes sagatavotas programmā ArcView 3.2. Izmantoti digitālie dati no LR Satelītkartes mērogā 1:50 000 un LR Topogrāfiskās kartes mērogā 1:50 000. Digitālie dati no 14 LR Topogrāfiskās kartes mērogā 1:50000 lapām izmantoti Balvu rajona kartes mērogā 1:50 000 sagatavošanai, bet no 9 LR Satelītkartes mērogā 1:50 000 lapām - Daugavpils rajona Latgales daļas karte mērogā 1:50 000.

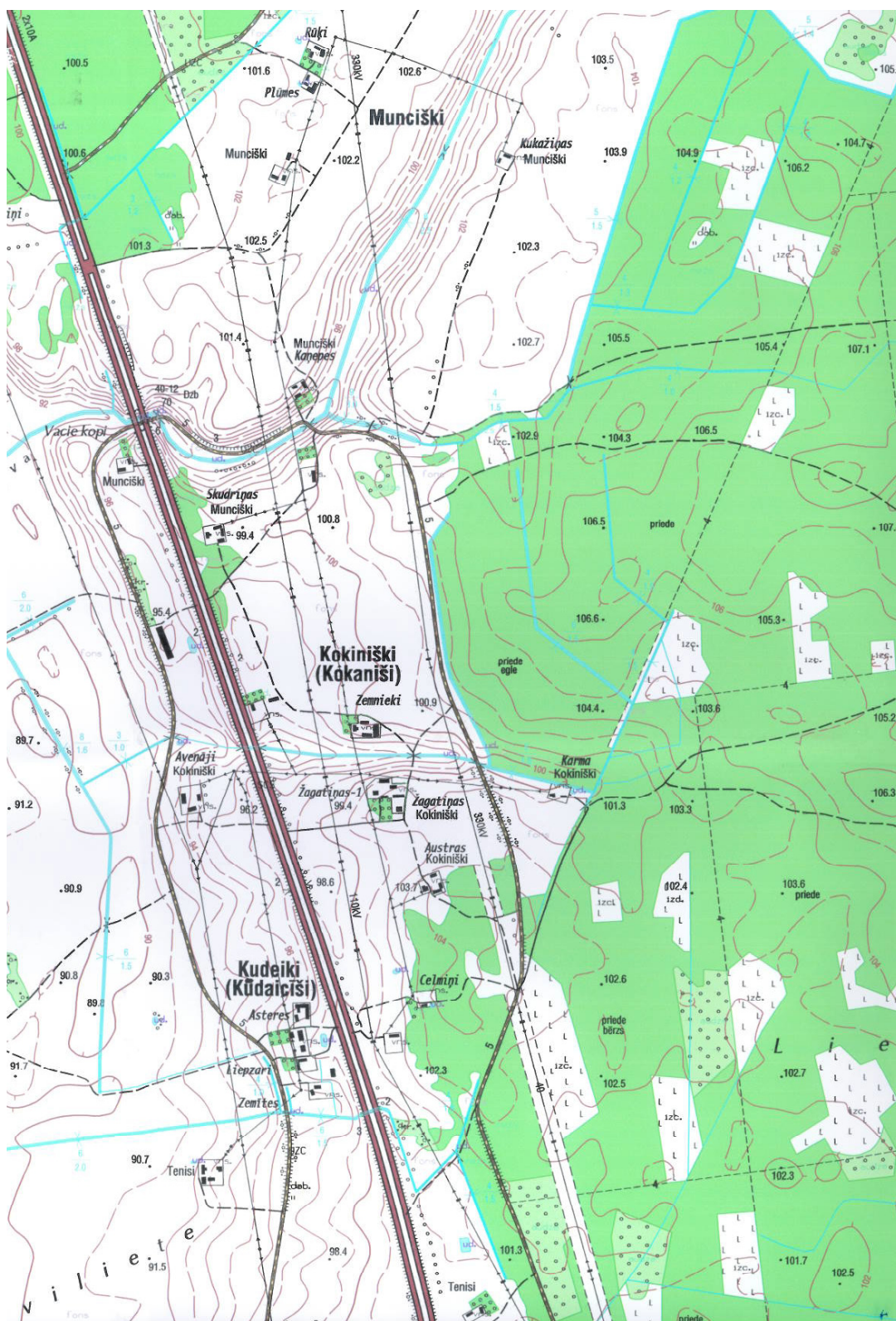
6.6. Latgales viensētu nosaukumi Latvijas valsts kartēs

Īpaša uzmanība veltāma viensētu nosaukumiem, jo Latgalē nav pastāvējusi tradīcija dot viensētām nosaukumus. Kā orientieri tiek izmantoti ciemu (solu) nosaukumi. Tā kā daļā Latgales ciemu strauji samazinās viensētu skaits, daudzviet ciemu nosaukumi zaudē savu dominējošo nozīmi un arvien svarīgāku vietu Latgales vietvārdu sistēmā ieņem viensētu nosaukumi jeb mājvārdi.

Latgalē, kur atšķirībā no pārējās Latvijas teritorijas, viensētu nosaukumi kartēs līdz šim lielākoties nav rakstīti, beidzot kartēs tiks fiksēti arī mājvārdi. Latgales viensētu nosaukumu kartēšanai vispiemērotākās ir kartes mērogā 1:10 000, jo uz šāda mēroga kartes iespējams dot gandrīz visu viensētu nosaukumus (sk. 6.1. att.).

Darba autore veikusi Latgales viensētu nosaukumu kartēšanu vairākos Balvu un Daugavpils rajona pagastos. Viensētu nosaukumi izvēles principi ir līdzīgi ciemu pamatnosaukumu izvēles pamatprincipiem. Tā kā viensētu nosaukumi Latgalē ir visumā jauni, tad toponīmisko sinonīmu ir mazāk kā ciemu nosaukumiem.

6.1.attēls. Viensētu nosaukumi Daugavpils rajona Liksnas pagasta ciemos (Latvijas topogrāfiskā karte M 1:10 000, nosaukumus kartējusi autore)

Par pamatnosaukumu viensētām vajadzētu izvēlēties:

- nosaukumu, kurš raksturo vietējo identitāti, piem., *Beseņi* (latgaliski *beseņi* ‘ceriņi’) Daugavpils rajona Līksnas pagastā, *Olūti* Balvu rajona Baltinavas pagastā;
- vietas nosaukumu, kas raksturo novietojumu attiecībā pret citiem ģeogrāfiskajiem objektiem, piem., *Lajāni*, *Mežmalas*, *Krustceles*, *Purvmaļi* Līksnas pagastā;
- vietvārdu, kas raksturo vietējo ainavu, augu un dzīvnieku valsti; Līksnas pagastā ir doti ļoti daudzi šādi viensētu nosaukumi: Pūcītes, Birzītes, Bērzkalni, Kadiķi.
- Vietvārdus, kas saistīti ar vēsturiskiem notikumiem, piemēram, Adatu Fabrika.

Daugavpils rajonā. Ja nosaukumi ir vienlīdz seni, par pamatnosaukumu izvēlas plašāk lietoto vietas nosaukumu vai arī to, kas mazāk atkārtojas rajona un valsts teritorijā;

Atšķirībā no pārējās Latvijas:

1) Latgalē ļoti daudziem viensētu nosaukumiem pievienots sugasvārds māja, piemēram, Līksnas pagastā ir *Borisova māja*, *Baltā māja*, *Kastaņu mājas*, *Laires mājas*, *Kraukļu mājas*, *Padegu mājas*, *Zaļummājas*, *Kalnamājas*, *Vērdiņu mājas*, *Ošu mājas*, *kviešu mājas*, *Apšu mājas*, *Darbiņmāja*, *Stefanoviču māja*, *Zosu māja*, *Daiļu māja*, *Veldru mājas*, *Vīndežu māja*, *Zušu mājas*. Labāk būtu izvēlēties sugasvārdu sāta, jo šis vārds raksturo vietējo identitāti.

2) daudzos Latgales viensētu nosaukumos ir cipari, piemēram, Līksnas pagastā ir viensētas Aukšpole 1, Košovka 1, Vaikuļāni 1, Vaikuļāni 2, Vaikuļāni 3, Vaikuļāni 4, Vaikuļāni 5.

Nevajadzētu dot tādus kļūdainus un vietējai identitātei neatbilstošus nosaukumus kā AMA, Avers, Fazenda, Ņina-Riči, Dzelzceļa māja 377. km, IVILA, Klūsums, Apsildes māja 5. km, Cerību, Lidija L, Līksnas stacija 376. km (skat. 5. pielikumu).

7. LATGALES VIETĒJIE ĢEOGRĀFISKIE TERMINI STANDARTIZĀCIJAS PROCESĀ

7.1. Sugasvārdu izmantojums Daugavpils rajona apdzīvoto vietu nosaukumos

Arī Daugavpils rajonā daudzus vietvārdus veido, attiecīgā ģeogrāfiskā objekta nosaukumam (kas parasti ir lietvārds – īpašvārds vai sugasvārds -, retāk – īpašības vārds) pievienojot atbilstošu sugasvārdu jeb tā saucamo nomenklatūras vārdu, ko pēdējā laikā valodnieki-toponīmistu pasākuši saukt par apelatīvu. Ir, piem., apdzīvotās vietas *Borsku Kolns*, *Osais Stiurs*. Ir arī tādi vietvārdi, kuru pamatā ir pats ģeogrāfiskais termins, t.i., īpašvārds radies no sugasvārda. Piemēram, nosaukuma *Kaupriški* pamatā ir vietējais ģeogrāfiskais termins **kaupre** ‘izstiepta kalna virsa, paugura mugura’, vietvārdam *Stiuriški* – sugasvārds **stiurs** ‘stūris’.

Daugavpils rajona apdzīvoto vietu nosaukumos visai plaši izmanto ģeogrāfiskos terminus kā īpašvārdus vai to daļas. Daudzi no tiem sastopami arī pārējā Latvijā, tomēr lielākā daļa no šeit aplūkotajiem ģeogrāfiskajiem terminiem raksturīga tikai Latgales vietvārdiem. Nereti kāda sugasvārda nozīme jau ir aizmirsta vai arī to zina tikai vietējie vecākās paaudzes iedzīvotāji. Dienvidlatgalē ir samērā daudz tādu apdzīvoto vietu nosaukumu, kuru pamatā ir vietējais ģeogrāfiskais termins.

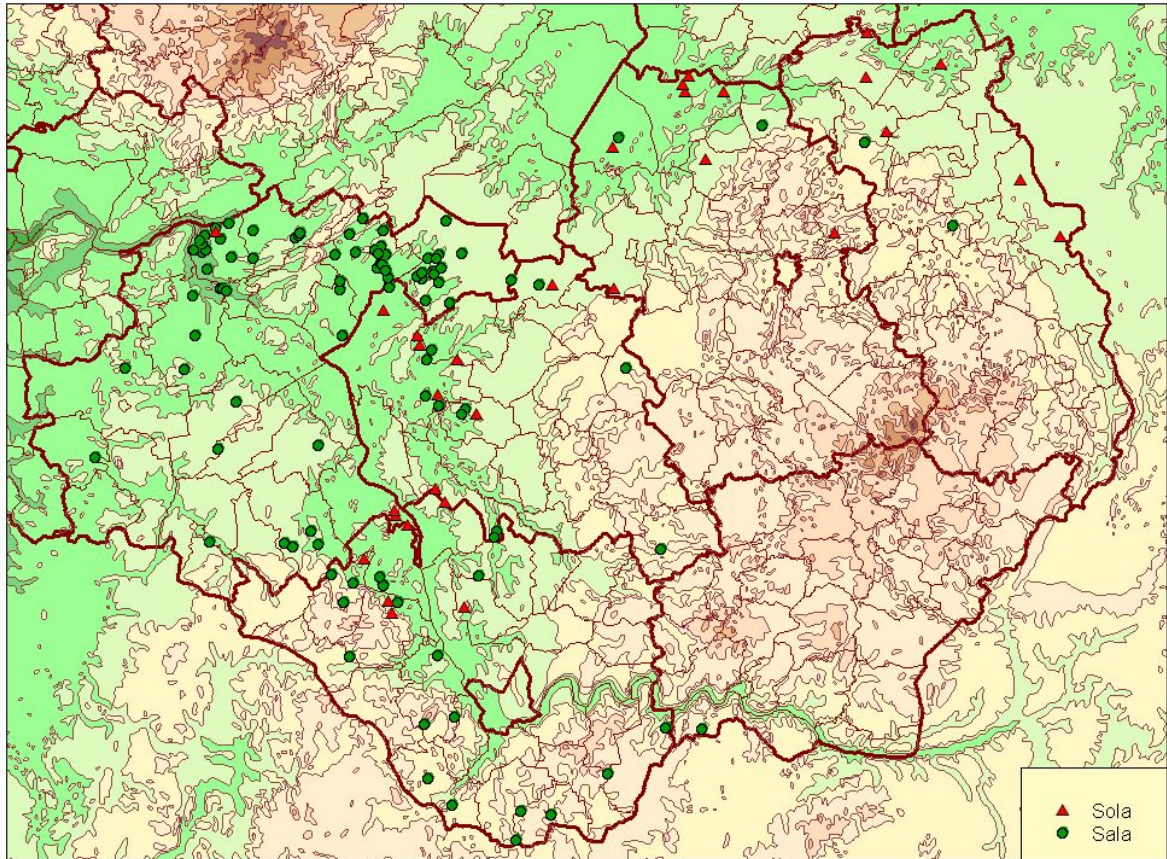
Tā kā Dienvidlatgalē svarīgākais apdzīvotās vietas tips ir *sola*, ar to tad arī sāksim. „Vārds “**sola**” latviešu valodā apzīmē ne tikai sauszemi ūdens vidū, bet arī “meža zemi”, no meža tālu atstāvošu zemes gabalu, augstāku vietu purvā, ciemu” [2., 203. lpp.].

Aplūkotajā teritorijā, kā jau iepriekš teikts, vārdu “*sola*” izmanto arī kā apdzīvotas vietas nosaukumu, šādi dēvējot visus skrajciemus. Ciemu nosaukumos vārdu *sola* pievieno vai nu kā vārdkopas otru locekli, vai arī iekļauj salikteņa sastāvā. Tā, piem., ir *Kozupes sola* Neicgaļa pagastā, *Krūgasola* Vabales pagastā, *Kūdaicīšu sola*, *Muncišku sola* u.tml. Laika gaitā vārda “*sola*” (kā apdzīvotas vietas tipa) nozīme ir mainījusies. 20. gadsimta sākumā *solai* cauri gāja ceļš, gar kuru bija izvietotas zemnieku mājas, aiz kurām tālāk pārējās saimniecības ēkas. Pārejot uz viensētām, līdzī tika ņemts nosaukums, bet apbūves veids, saprotams, dažādojās. Mūsdienās par *solām* tātad sauc viensētu grupas, kuras radušās līdz ar zemes reformu divdesmitā gadsimta divdesmitajos trīsdesmitajos gados.

L. Latkovskis par *solām* un *saleņām* raksta, ka tās ir bijušas latgaļu dzīvā spēka rezerves. *Solas* un *saleņas* atradušās grūti pieejamās vietās. Sākumā tās bija kā patvēruma vieta bēgļiem kara laikā vai arī tiem, kuri gribēja izvairīties no klaušām vai kara dienesta. Tādas ļaužu apmetnes izveidojās mežu un purvu vidū, un tā radās nosaukums *sola*, kas turpmāk sāka nozīmēt arī apdzīvotu vietu. Dažās vietās krievu valodas iespaidā *solas* vēlāk sāka saukt par *dzerauņām*, bet Latvijas neatkarības laikā sāka plaši izmantot apzīmējumu *sādža*, kas patiesībā ir leišu izcelsmes vārds (sal. *sōdžius* ‘sādža’).

“*Sola* latgalim ir idents jēdzīns ar *sādžu*, vysmoz dažūs pogostūs. *Sola* nav tikai yudiņa īlankta sauszemes strēmele, bet *sola* ir kultivāta zeme, kuru apjūž nu vysom pusem pļovas, pūri un meži resp. nakultivāta zeme” (Dzeņs O., 1971). Interesanti, ka ciemu nosaukumi, kuros ietilpst vārds *sola*, gandrīz nav atrodami *Latgales augstienē* (skat. 7.1. att.).

7.1. attēls. Sola un sala Latvijas dienvidaustrumu daļas ciemu nosaukumos

Turpinot uzskaitīti raksturīgākie Daugavpils rajonā lietojamie nomenklatūras vārdi, kas kļuvuši par apdzīvotas vietas nosaukuma pamatu vai daļu.

Deksnis ir kādreiz izdedzis mežs, iespējams, arī kūdras purvs. Acīmredzot šis ģeogrāfiskais termins ir pamatā apdzīvotās vietas nosaukumam *Dekšņi* Bikernīku pagastā.

Dryva, latg. *dryva* ‘druva’ devusi vārdu ciemam *Kungadryvas* Kolupa pagastā.

Dzerevņa, sal. ar kr. *деревня* ‘ciems’. Šo sugasvārdu apdzīvotas vietas tipa nosaukšanai pārsvarā lieto krievu tautības iedzīvotāji. Ir arī atsevišķs ciems Neicgaļa pagastā *Novaja dzerevņa*, kas tulkojumā nozīmē *Jaunā sādža*. Vietējo ļaužu saziņā nereti dzirdams arī nosaukuma latgaliskais variants – *Jaunosola* [uo], [o].

Gajs, sal. ar poļu *gaj* ‘birzs, birtala’ un bkr. *zaj* ‘birzs’. Višku pagastā ir krievu sādža ar nosaukumu *Gajs*. Tai blakus citas krieviskās – *Daniševka*, *Podgurje*, *Zabornaja*.

Gols vai **koņec**. Lai raksturotu apdzīvotās vietas novietojumu, nereti izmanto ģeogrāfisko terminu **gols** – latg. *gols* ‘gals, nomale, kaut kā mala, beigas’. Piem., Vabales pagasta *Osagols* atrodas pagasta tālākajā galā, meža malā, *Koktagols* ir *sola* Ambeļu pagastā. Šajā pagastā, kur latvieši ir apmēram puse no pagasta iedzīvotājiem un samērā liela ir slāvu tautu ietekme, tiek lietots arī latgaliskajam atbilstošs slāviskais nomenklatūras vārds **koņec** – poļu *koniec* ‘beigas, nobeigums, gals’, kr. *конец* ‘gals’, skat. *Koņecpole* Ambeļu pagastā.

Ir tādi *solu* nosaukumi, kuru lietojums krievu un latviešu vidē atšķiras, turklāt paralēli pastāv arī literarizētā vārda forma, piem., kādam ciemam Višku pagastā latgalieši lielākoties lieto nosaukumu *Groveņi* [uo], krievu vidē – parasti *Ravok*, dažkārt

arī *Grāveņi*. Nosaukuma pamatā ir **gruovs** – latg. *gruovs* ‘grāvis’ vai **rov**, kr. *ров* ‘grāvis’.

Guta, sal. ar bkr. *zyma* – vieta, kur ieguvuši pelnus, potašu vai nodarbojušies ar kāda metāla (parasti vara) kausēšanu, poļu *huta* ‘metālapstrādes rūpnīca’. Ambeļu pagastā ir krievu sādža ar nosaukumu *Guta*, kas pazīstama jau kopš 1784. gada formā *Гытова*.

Kapčs – latg. *kapčs* ‘robežu zīme’, sal. ar leišu *kapčius* (no bkr. vai poļu *kopiec*). Šis vietējais ģeogrāfiskais termins ir pamatā nosaukumiem *Kapči* Ambeļu pagastā, *Kapčiniķi* Kolupa pagastā.

Kaupre, kaupriete ir izstiepta kalna virsa, paugura mugura. Termins raksturo reljefa formu, uz kuras novietojusies apdzīvotā vieta, piem., *Kauprišķi* Dubnas pagastā. Par kaupri jeb kauprieti arī tagad Kolupa pagastā sauc nelielus, gareniskus pauguriņus. Sal. ar lei. *kaubras, kauburys* ‘paugurs, uzkalns’.

Kokts – latg. *kokts* ‘kakts, stūris; mala’. Šis termins tiek lietots, lai raksturotu apdzīvotās vietas novietojumu kaut kur atstatu, nomaļus no citiem, piem., sādža *Žuņukokts* atrodas Neicgaļa pagasta stūrī, meža malā. 1906. gadā Vitebskas guberņas apdzīvoto vietu sarakstā *Žuņukokts* saukts par *Žuņu zascenku*.

Kolns – latg. *kolns* ‘kalns’ vai **gora** kr. *гора* ‘kalns’. Vārds rāda, ka apdzīvotā vieta atrodas uz kalna, piem., *Borsku Kolns* Leiksnas pagastā, *Salīšu Kolns* Kolupa pagastā, *Sauškolns* Vabales pagastā, *Kolna Višķi* jeb *Gurnavišķi* Višķu pagastā. Literatūrā, kartēs, pagastā raksta *Borski* un *Salīši* vai *Sališķi*.

Krūgs – latg. *krūgs* ‘krogs’. Ģermānisms, kas liecina, ka arī Latgalē pie lielajiem ceļiem savulaik pastāvējušas iebraucamās vietas, kurās varēja atvilkt elpu gan ceļinieki, gan viņu zirgi. Piem., *Jaunaiskrūgs* Ambeļu pagastā, *Ločukrūgs* [uo] Kolupa pagastā.

Lukna – latg. *lukna* ‘zema vieta’. Šis vietējais ģeogrāfiskais termins ir pamatā vietvārdam *Lukna* (c.) Višķu pagastā.

Luksti – pļavas zemās, mitrās vietās, palienēs. Višķu pagastā uz ziemeļrietumiem no Luknas ezera ir *Lukstiniķi*.

Mežs vai slāviskais **ļes**, sal. ar kr. *лес* – mežs un poļu *las* ‘mežs’. Naujines pagastā ir *Ļesnie* un *Ļesovščizna*. Latviskātajos pagastos mežs, protams, ir *mežs*. Ambeļu pagastā ir *Meža Ļāperi* un *Meža Škapari*, Vabales pagastā ir *Meža Mackeviči*, Višķu pagastā *Meža Kūrsiši* un *Mežiniķi*, tātad sugasvārds *mežs* izmantots gan kā diferencētājsvārds (sal. ar *Lauka Ļāperi*, *Kalna Škapari* Ambeļu pagastā), gan arī ietverts vietas pamatnosaukumā.

Podgurje, sal. ar kr. *подгорье* ‘piekalne’, poļu *góra* ‘kalns’, *podgórze* ‘priekškalne’. Višķu pagastā ir apdzīvotā vieta *Podgurje*, tā atrodas piekalnē uz ziemeļiem no *Luknas ezera*. Tai blakus arī krieviskās *Gajs*, *Daniševka*, *Zabornaja*, *Ļuļiški*.

Poļe, sal. ar kr. *поле* ‘lauks’. Ambeļu pagastā ir *sola Koņecpole*.

Poļvarka – latg. *poļvarka* ‘pusmuiža’, no poļu *folwark* ‘neliela muižiņa’, sal arī ar kr. *польварк* ‘pusmuiža’. Leiksnas pagastā ir *sola Poļvarcīši*, ko apdzīvo galvenokārt latvieši (vietējie latgalieši). Nosaukumā redzam tautas runai tuvinātulīdzskani “p”, nevis sākotnējo “f”.

Pustoša, bkr. *пустоша* – aizlaists, neapstrādāts lauks. Sal arī ar poļu *pustoszec* ‘palikt tukšam’, *puszta* ‘tukšums’. Ambeļu pagastā ir *sola* ar nosaukums *Pustoškas*. 1906. gadā Vitebskas guberņas apdzīvoto vietu sarakstā *Pustoškas* minētas kā *zascenks* (зас. *Пустошку*).

Pušča, sal. ar poļu *puszcza* ‘mūžamežs, gārša’ un kr. *пуща* ‘gārša’. Maļinovkas pagastā ir apdzīvotās vietas *Jaunā Zaļā Pušča* un *Vecā Zaļā Pušča*.

Pūrs, latgaliski *pūrs* ir purvs, un šis nomenklatūras vārds ir pamatā nosaukumiem *Aizpūrīši* un *Zaķupūrs* Neicgaļa pagastā, *Zaltapūrs* Leiksnas pagastā un *Pūra Osmi* Naujines pagastā.

Rog(s). Vārds **rog** salīdzināms ar kr. *poz* ‘rags’ un bkr. *poz* – lauka, meža, pļavas izvīrējums; upes loks, pagrieziena. Šis vietējais ģeogrāfiskais termins varētu būt pamatā nosaukumam *Rogačovka* Ambeļu pagastā, *Rogova* Višku pagastā.

Ručej(s), sal. ar poļu *ruczaj*, bkr. *pyчай*, kr. *pyчeй* – neliela upīte, strauts. Kolupa pagastā ir *Krutoruča*, Ambeļu pagastā **Gņilaruča**. Vietējie latgalieši slāvisko vārdu savienojumu asimilē, pārveidojot saliktenī, kas arī būtu ieteicamākais šīs vietas nosaukums turpmākajam lietojumam. Mūsdienā **Gņilaruča** gandrīz katrā avotā rakstīta citādāk: *Гнилой Ручей* (Brežgo 1943 un Spis.), *Gniły-Ruczaj* (Hol.Circ. 1850), *Gniloj-Ručej* (LT 75), *Gņiloj-Ručei* (M 250), *Gniloj Ručej* (LCA).

Sāta – latg. *sāta* ‘māja’. Piem., *Mīzasāta* Ambeļu pagastā.

Syls (latg. *syls* ‘sils’) un **bor**. Višku pagastā ir *sola Silaviški*, Naujines pagastā - *Sila Osmi*. Daugavpils rajonā *solu* nosaukumos izmantots arī slāviskais nomenklatūras vārds **bor** (kr. *бор* ‘sils’, poļu *bór* ‘sils’). Tā ir *Barauka* Kolupa pagastā, *Borovije* Dubnas pagastā, *Borski* Leiksnas pagastā. Kā rāda *Barauka*, latviskā vidē slāviskais vietas nosaukums tiek asimilēts. Tā to vajadzētu rakstīt arī oficiālos sarakstos.

Sloboda, sal. ar kr. *сlobода* ‘brīvciems, sloboda’ – vietējais ģeogrāfiskais termins, kurš raksturo bijušos sociālos apstākļus lauku apdzīvotā vietā. Slobodā parasti dzīvojuši iebūvieši. Piemēram, Leiksnas pagasta *Muncišku slobodā* iedzīvotāji bijuši nabadzīgāki nekā *Muncišku solā*. Vēl ir *Mozsloboda* Kolupa pagastā un *Riboku sloboda* tautā iesaukta par *Lopsu slabadeņu*.

Stiurs – latg. *styurs* ‘stūris’. Nomenklatūras vārds rāda, ka apdzīvotā vieta atrodas kaut kam stūrī, piem., *sola Osais Stiurs* [yu] atrodas Vabales pagasta ZR stūrī, meža ielokā.

Viselki, sal. ar bkr. *выселак* – apdzīvota vieta, viensēta, kas radusies jaunā vietā, tur apmetoties apkārtējo apdzīvoto vietu iedzīvotājiem vai tāliem pārceļotājiem [28., 41. lpp.]. Dubnas pagastā ir krievu sādža ar nosaukumu *Viselki* [y], Bikernīku pagastā – *Viselova* [y].

Zaborje, sal. ar bkr. *забор'е* – vieta, kura atrodas aiz meža, aiz purva un kr. *бор* ‘sils’. Šis vietējais ģeogrāfiskais termins ir pamatā nosaukumam *Zaborjes Ubadziškas* (*Zabornaja*) Ambeļu pagastā, *Zabornaja* Višku pagastā. Ambeļu pagasta *Zaborjes Ubadziškas* atrodas mežā, Ambeļu pagasta ZA stūrī, domājams, ka tur vairs nav neviena iedzīvotāja. Tuvākās apdzīvotās vietas, krieviskās *Guta*, *Isajevka*, *Vecās Stupeliškas* un *Gņilaruča*, atrodas aiz meža. Līdzīgi kā Ambeļu pagastā, Višku pagasta *Zabornaja* novietojusies tajā pagasta daļā, kurā ir vairāki krievu ciemi – *Daniševka*, *Gajs*, *Podgurje*, taču meža tuvākajā apkārtnē nav. Vietējie latgalieši slāvisko *Zabornaja* runā nedaudz vienkāršāk, tuvāk tautas valodai - *Zabornā* vai *Zabornie*, tomēr priekšroka dodama nosaukumam *Zabornaja*, jo tas ir krievu ciems, arī literatūras avotos minēts tikai nosaukums *Zabornaja* (skat. 11. tabulu).

Zascenks ir tipisks Latgales nomenklatūras vārds, kura burtiskā nozīme ir “aiz sienas”. Krievu *за* ir ‘aiz’ un *стена* ‘siena’. Šī siena var būt jebkurš dabīgs šķērslis, aiz kura atrodas apdzīvota vieta. Piem., *Zascenku Orbeidānus* [uo] no *Orbeidānu* [uo] *solas* atdala Orbeidānu ezers. Baltkrievu valodā vārdam *zascenks* ir nozīme ‘neliels ciems, viensēta, pusmuiža’. Poļu *zaścianek* ‘1. sīkzemnieka šļahtiča saimniecība, 2. pārnestā nozīmē nomale, nostūris, province’. Šādu nosaukumu aplūkotajā teritorijā ir daudz: *Zastennije Kuseņi* (*Pranči*) Ambeļu pagastā, *Zascenku Riboki* [uo] un *Zascenku Vaikulīši* Leiksnas pagastā, *Zascenku Obarūni* [o] Maļinovas pagastā, *Zascenku Čornaja*, *Zascenku Dublinīki*, *Zascenku Vaidērīši* (*Lapsinīki*) Vabales pagastā.

Daugavpils rajona Latgales daļas apdzīvoto vietu nosaukumos ir samērā daudz vietējo ģeogrāfisko terminu, bez kuru zināšanas nav iespējams korekts vietvārdu skaidrojums.

7.2. Latgales vietējie ģeogrāfiskie termini Latvijas valsts kartēs

Izstrādāti pamatprincipi Latgales vietējo ģeogrāfisko terminu rakstībai Latvijas valsts kartēs:

1) latgaliešu vietējie ģeogrāfiskie termini ir uzskatāmi ne tikai par latgaliešu, bet visas Latvijas kultūras vērtību, tāpēc nepieciešams izvairīties no vietvārdu daļējas tulkošanas, latgaliešu sugasvārdus netulkot uz latviešu valodu, piemēram, rakstīt, vietvārdus *Teneissola*, *Muncišku sileņš*, nevis *Teneissala* un *Muncišku siliņš*;

2) lai Latgalē izvairītos no samērā spēcīgās slāvu valodu ietekmes kartēs rakstīt tieši tos vietvārdus, kuru veidošanā izmantoti pašu latgaliešu sugasvārdi, piemēram, rakstīt ciema nosaukumu *Mežagols*, nevis ciema nosaukumu *Baraviki*, kam pamatā krievu *бop* 'sils';

7.3. Vietējo ģeogrāfisko terminu analīze

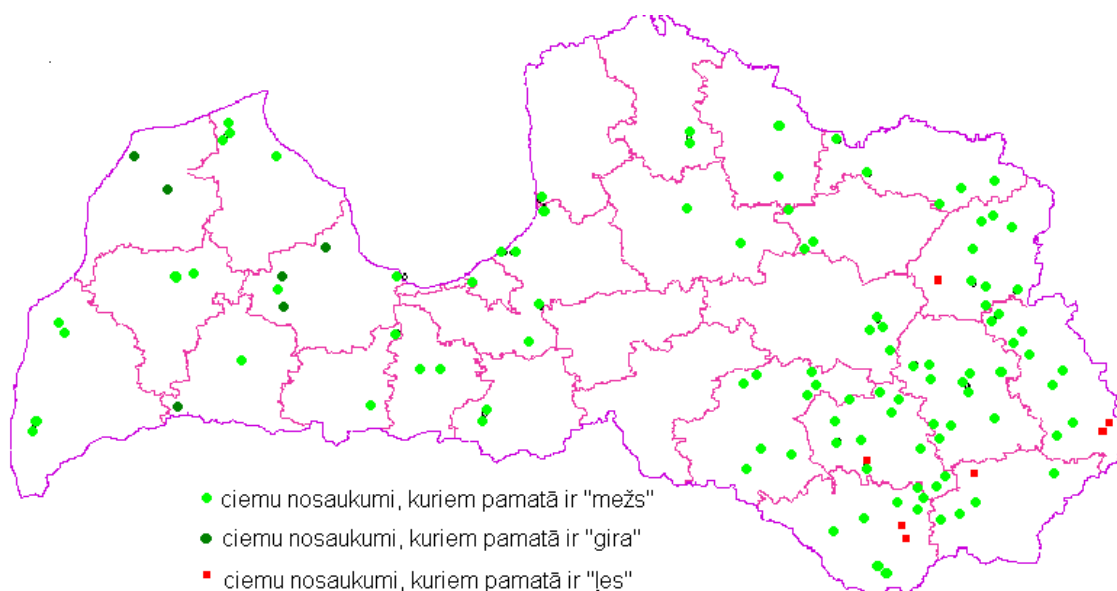
Analizējot ciemu vārdus, kuros sastopami augi, augu daļas un augu grupējumi, netika konstatēti vietvārdi, kuri pārstāv somugru valodu grupu.

Starp aplūkotajiem nosaukumiem visvairāk ir vietvārdu, kuri pieder baltu valodu grupai. Lielākā daļa no tiem ir latviešu, nedaudz lietuviešu cilmes.

Vietvārdi, kuri cēlušies no lietuviešu valodas, izplatīti galvenokārt Latvijas dienvidu daļā, rietumu un vidusdaļā, piemēram, *Dzīras* Saldus rajona Nīgrandes pagastā, *Dzīrciems* Ventspils rajona Ugāles pagastā un Tukuma rajona Zentenes pagastā, *Dzīrkaļi* Cēsu rajona Mārsnēnu pagastā un Jēkabpils rajona Kūku pagastā, (liet. *giria* 'mežs, gārša') un *Medumi* Daugavpils rajona Medumu pagastā (liet. *medis* 'koks'). Arī ciema nosaukumam *Mendriki* Kalupes pag. pamatā lietuviešu valodas vārds (vārda sakne *mendr-* radusies disimilācijas procesā no *nendr-*, kam atbilst leišu *mendré* < *nendré* 'niedre').

Aplūkotajos Latvijas ciemu nosaukumos visvairāk izplatīts baltu cilmes vārds *mežs*: *Lielmežnieki* Madonas rajona Ošupes pagastā un Balvu rajona Bērzkalnes pagastā, *Mežmuiža* Tukuma rajona Vānes pagastā, Valkas rajona Launkalnes un Vijciema pagastā utt. (skat. pielikums). Tā kā meži izplatīti visā Latvijā, tad arī ciemu nosaukumi ar vārdu *mežs* sastopami visā Latvijas teritorijā. Tomēr aplūkojot attēlu 3.8., ir redzams, ka vislielākais nosaukumu skaits, ar vārdu *mežs* ir Latvijas centrālajā un austrumu daļā.

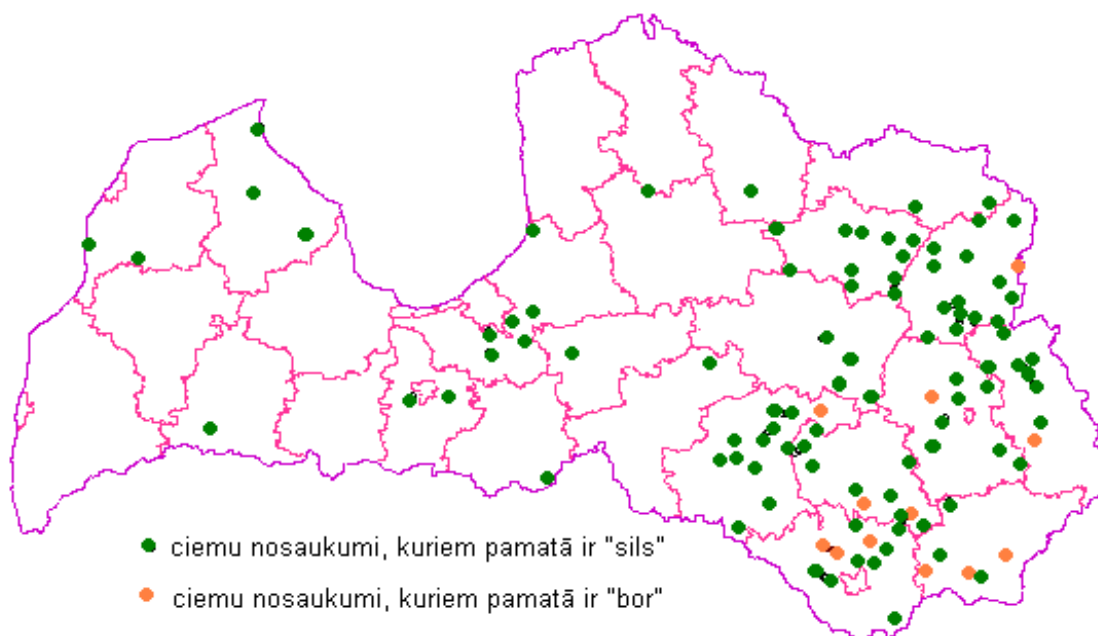
Turpretī slāviskais *ļes*, sal. ar kr. *лес* – mežs un poļu *las* 'mežs' atrodams tikai tajos ciemu nosaukumos, kuri izvietojušies Latvijas austrumu daļā, un šo nosaukumu skaits salīdzinoši ir ļoti mazs – tikai 7 nosaukumi. Divi no šiem nosaukumiem konstatēti Daugavpils rajonā: *Ļesnie* un *Ļesovščizna* Naujines pagastā, divi Ludzas rajonā: *Zaļesje* un *Zaļesčina* Zaļesjes pagastā, un pa vienam Balvu Lazdukalna pagastā (*Ļesņicova*), Krāslavas rajona Kastuļinas pagastā (*Ļesņiki*), un Preiļu rajona Upmalas pagastā (*Zaļesje*) (7.2. att.).

7.2. attēls. Vārdi *mežs*, *ļes* un *gīra* Latvijas ciemu nosaukumos

Pušča, sal. ar poļu *puszcza* ‘mūžamežs, gārša’ un kr. *nyuça* ‘gārša’. Maļinovas pagastā ir apdzīvotās vietas *Jaunā Zaļā Pušča* un *Vecā Zaļā Pušča*.

Aplūkotajos ciemu nosaukumos visvairāk izplatītais slāvu cilmes vārds ir *bor* (kr. *бop* ‘*sils*’). Latvijā ir 10 nosaukumi, kuriem pamatā ir slāviskais meža tipa nosaukums *bor* (7.3. att.). Vistālāk Latvijas vidienē atrodas *Borovka* Jēkabpils rajona Mežāres pagastā. Vislielākā to nosaukumu koncentrācija, kuru pamatā ir slāviskais *bor* ir Krāslavas rajonā, kur ir konstatēti četri ciemi ar nosaukumu *Borovka* - Robežnieku pagastā, Kalniešu pagastā un divi nosaukumi Ūdrīšu pagastā. Aplūkojot karti, var redzēt, ka līdztekus slāviskajam, vietvārdos pastāv latviskais meža tipa nosaukums *sils*.

7.3. attēls. Vārdi *sils* un *bor* Latvijas ciemu nosaukumos

Sils ir Latvijas ciemu nosaukumos visvairāk minētais (74 reizes) noteiktu augu grupējuma jeb meža tipa nosaukums, piemēram, *Silgaiļi* Balvu rajona Baltinavas pagastā, Ludzas rajona Mērdzenes un Blontu pagastā, Rēzeknes rajona Dricānu pagastā (skat. pielikums). Kā redzams attēlā 7.3., baltu cilmes vārds *sils* ciemu nosaukumos

visvairāk sastopams Latvijas austrumu daļā, galvenokārt Latgalē, bet Kurzemes dienvidu daļā un Vidzemē šādu nosaukumu praktiski nav. Kurzemes ziemeļu daļā konstatēti tikai 6 nosaukumi, kuru pamatā ir vārds *sils* - *Silkakts* Talsu rajona Laucienes pagastā, *Silmalas* Ventspils rajona Užavas pagastā un *Silmuiža* Talsu rajona Īves pagastā.

Aplūkotajos Latvijas ciemu nosaukumos daudz retāk kā *sils* ir minēts baltu cilmes noteiktu augu grupējuma nosaukums – *birze* (22 reizes). Jāatzīmē, ka atbilstošais slāvu cilmes augu grupējuma jeb meža tipa nosaukums *roščā* Latvijas ciemu nosaukumos netika konstatēts.

Toties Latvijas austrumu daļas ciemu nosaukumos konstatēts augu grupējuma nosaukums *gajs*. Tas cēlies no baltkrievu un poļu valodas, sal. ar poļu *gaj* ‘birzs, birztala’ un bkr. *zaŭ* ‘birzs’. Nosaukums *Gajova* konstatēts četros Latgales pagastos - Rēzeknes rajona Kaunatas un Verēmu pagastā, Krāslavas rajona Andzeļu pagastā un Ludzas rajona Pildas pagastā. Bet Daugavpils rajona Vaboles pagastā atrodas ciems ar nosaukumu *Gajevā Cegeļņa*, ko varētu tulkot kā *Birzs Ķieģeļnīca*, un Višķu pagastā ir krievu sādža ar nosaukumu *Gajs* (7.1. tab.). Nekur citur Latvijā ciemu nosaukumos slāviskās cilmes sugasvārds *gajs* nav konstatēts.

7.1. tabula

Vārdi *birze* un *gajs* Latvijas ciemu nosaukumos

Ciema nosaukums	Objekta veids	Rajons	Pagasts
Annasbirze	skrajciems	Balvu raj.	Vīksnas pag.
Annasbirze	skrajciems	Balvu raj.	Vīksnas pag.
Augstābirzs	skrajciems	Balvu raj.	Vīksnas pag.
Birzāki	skrajciems	Preiļu raj.	Jersikas pag.
Birzes	lielciems	Bauskas raj.	Dāviņu pag.
Birzgale	lielciems	Ogres raj.	Birzgales pag.
Birzgaļi	mazciems	Bauskas raj.	Gailīšu pag.
Birziņciems	mazciems	Talsu raj.	Rojas pag.
Birzīte	vasarnīcu ciems	Jelgavas raj.	Glūdas pag.
Birzmaļi	mazciems	Talsu raj.	Lībagu pag.
Birznieki	skrajciems	Rīgas raj.	Olaines pag.
Birznieki	skrajciems	Aizkraukles raj.	Kokneses pag.
Birznieki	skrajciems	Madonas raj.	Dzelzavas pag.
Birznīki	skrajciems	Balvu raj.	Susāju pag.
Birzuļi	skrajciems	Rīgas raj.	Olaines pag.
Birzuļi	mazciems	Gulbenes raj.	Rankas pag.
Gajevā Cegeļņa	skrajciems	Daugavpils raj.	Vaboles pag.
Gajova	mazciems	Ludzas raj.	Pildas pag.
Gajova	skrajciems	Krāslavas raj.	Andzeļu pag.
Gajova	skrajciems	Rēzeknes raj.	Vērēmu pag.
Gajova	skrajciems	Rēzeknes raj.	Kaunatas pag.
Gajs	skrajciems	Daugavpils raj.	Višķu pag.
Jaunbirzāki	skrajciems	Preiļu raj.	Rožupes pag.
Krievbirze	skrajciems	Madonas raj.	Ošupes pag.
Lapubirze	skrajciems	Balvu raj.	Rugāju pag.
Mazbirzgaļi	mazciems	Bauskas raj.	Gailīšu pag.
Rokasbirze	vidējciems	Liepājas raj.	Aizputes pag.
Zaļā Birze	skrajciems	Preiļu raj.	Pelēču pag.

Līdzīgi ir ar ciemu nosaukumiem, kuru pamatā ir slāvu cilmes sugasvārds *osina* (kr. *ocina* ‘apse’) un baltu cilmes vārds *apse*. Nosaukums ***Osinovka*** konstatēts tikai Latvijas austrumu daļā Rēzeknes rajona Čornajas pagastā, Ludzas rajona Istras pagastā, Daugavpils rajona Biķernieku un Tabores pagastā (7.2. tab.). Nosaukums ***Osiņņiki*** konstatēts divos Latgales pagastos – Krāslavas rajona Indras pagastā un Ludzas rajona Istras pagastā. Nekur citur Latvijā ciemu nosaukumos slāviskās cilmes sugasvārds *osina* nav konstatēts.

7.2. tabula

Vārdi *apse* un *osina* Latvijas ciemu nosaukumos

Ciema nosaukums	Objekta veids	Rajons	Pagasts
Apses	vasarnīcu ciems	Daugavpils raj.	Sventes pag.
Apšciems	mazciems	Talsu raj.	Rojas pag.
Apšuciems	vidējciems	Tukuma raj.	Engures pag.
Apšukolns	skrajciems	Daugavpils raj.	Bebrenes pag.
Apšukolns	skrajciems	Balvu raj.	Vīksnas pag.
Apšukrogs	mazciems	Jelgavas raj.	Elejas pag.
Apšuriņķis	mazciems	Madonas raj.	Kalsnavas pag.
Osinovka	skrajciems	Daugavpils raj.	Biķernieku pag.
Osinovka	skrajciems	Daugavpils raj.	Tabores pag.
Osinovka	skrajciems	Rēzeknes raj.	Čornajas pag.
Osinovka	skrajciems	Ludzas raj.	Istras pag.
Osiņņiki	skrajciems	Krāslavas raj.	Indras pag.
Osiņņiki	skrajciems	Ludzas raj.	Lauderu pag.

Latvijā fiksēti 7 nosaukumi, kuriem pamatā sugasvārds *apse* – Daugavpils rajonā tie ir ***Apses*** Sventes pagastā un ***Apšukolns*** Bebbrenes pagastā. ***Apšukolns*** atrodas arī Balvu rajona Vīksnas pagastā. Talsu rajona Rojas pagastā atrodas mazciems ***Apšciems***, bet Tukuma rajona Engures pagastā vidējciems ***Apšuciems***. ***Apšukrogs*** atrodas Jelgavas rajona Elejas pagastā, ***Apšuriņķis*** Madonas rajona Kalsnavas pagastā.

Tāda pati sakarība vērojama arī to ciemu nosaukumu izplatībā, kuru nosaukumu pamatā ir slāvu loza (kr. *лоза* ‘*kārklis*’) un baltu cilmes sugasvārds *kārklis*, jo slāvu cilmes nosaukumi ir konstatēti tikai Latvijas dienvidaustrumu daļā – ***Lazovka*** Daugavpils rajona Višķu un Tabores pagastā. Šķiet, ka Madonas rajons ir kārkliem visvairāk aizaudzis, jo tieši tur visvairāk – četri no sešiem Latvijā - ir ciemi, kuru pamatā ir sugasvārds *kārklis* – ***Kārklaiņi*** Ošupes pagastā, ***Kārkli*** un ***Kārklumuiža*** Cesvaines lauku teritorijā, ***Kārkliņi*** Varakļānu pagastā. Balvu rajona Balvu pagastā atrodas ***Kārklinieki***, bet Dobeles rajona Bukaišu pagastā ***Kārklumuiža*** (7.3. tab.).

7.3. tabula

Vārdi *kārkli* un *loza* Latvijas ciemu nosaukumos

Ciema nosaukums	Objekta veids	Rajons	Pagasts
Kārkli	mazciems	Madonas raj.	Cesvaines lauku ter.
Kārklinieki	skrajciems	Balvu raj.	Balvu pag.
Kārkliņi	mazciems	Tukuma raj.	Kandavas pag.
Kārkliņi	skrajciems	Madonas raj.	Varakļānu pag.
Kārklumuiža	mazciems	Dobeles raj.	Bukaišu pag.
Kārklumuiža	mazciems	Madonas raj.	Cesvaines lauku ter.
Lazovka	mazciems	Daugavpils raj.	Tabores pag.
Lazovka	skrajciems	Daugavpils raj.	Višķu pag.

Aplūkotajos Latvijas ciemu nosaukumos vismazāk izplatīts baltu cilmes vārds *rieksts*. Rīgas rajona Baldones lauku teritorijā ir mazciems *Riekstukalns* un Balvu rajona Rugāju pagastā ir mazciems *Riekstusala* (7.4. tab.). Tam atbilstošais slāvu cilmes vārds *oreh* konstatēts tikai Latvijas austrumu daļā. Nosaukumos *Orehovka* dots trijiem Latvijas ciemiem, kuri atrodas Daugavpils rajona Vecsalienas pagastā, Ludzas rajona Goliševas un Zvirgzdenes pagastā.

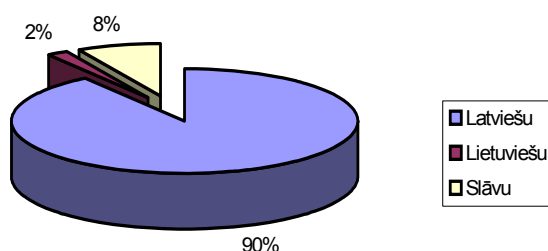
7.4. tabula

Vārdi *rieksts* un *oreh* Latvijas ciemu nosaukumos

Ciema nosaukums	Objekta veids	Rajons	Pagasts
Riekstukalns	mazciems	Rīgas raj.	Baldones lauku ter.
Riekstukalns	mazciems	Rīgas raj.	Baldones lauku ter.
Riekstusala	skrajciems	Balvu raj.	Rugāju pag.
Orehova	skrajciems	Ludzas raj.	Zvirgzdenes pag.
Orehovka	skrajciems	Ludzas raj.	Goliševas pag.
Orehovka	skrajciems	Daugavpils raj.	Vecsalienas pag.

Attēlā 7.3. redzams, ka ciemu nosaukumi, kuros konstatēti slāviskas cilmes vietējie ģeogrāfiskie termini, izvietojusies Latvijas austrumu daļā, lielākoties tie koncentrējas Latvijas A daļā, īpaši teritorijā kas piekļaujas Krievijas un Baltkrievijas robežai. Latvijas vidienē un Latvijas rietumu daļā slāviskas cilmes nosaukumi, kuriem pamatā ir augi, augu daļas un augu grupējumi, nav sastopami. Tas izskaidrojams ar to, ka Latgale apmēram 400 gadus ir bijusi atdalīta no pārējās Latvijas teritorijas, no tiem apmēram 150 gadus atradās Vitebskas guberņas sastāvā.

Ciemu nosaukumu, kuros ir augi, augu daļas un augu grupējumi, sadalījums pa valodu grupām redzams 7.4. attēlā.

7.4. attēls. Ciemu nosaukumu, kuros ir augi, augu daļas un augu grupējumi, sadalījums pa valodu grupām

Baltu valodu grupai pieder 640 ciemu nosaukumi jeb 92 % no aplūkotajiem vietvārdiem, tajā skaitā visvairāk ir latvisko ciemu nosaukumu – 627 (90 %), bet nosaukumi, kuri saistīti ar lietuviešu valodu, ir tikai 13 (2 %). Samērā nedaudz nosaukumu var pieskaitīt slāvu valodu grupai – 54 ciemu nosaukumus, t.i. 8% no visiem aplūkotajiem vietvārdiem.

Vietējā ģeogrāfiskā terminoloģija atspoguļo cilvēku pamatpriekšstatus par apkārtējo vidi un tās īpatnībām un ļauj tos rekonstruēt, kā arī risināt valodnieciska rakstura problēmas, kultūru mijiedarbības un etnoģenēzes jautājumus. Šajā nodaļā aplūkoti tikai daži šā leksiskā slāņa pētīšanas momenti, par pamatu ņemot ciemu nosaukumus.

8. VIETVĀRDI KĀ CILVĒKA UN VIDES MIJIEDARBĪBAS ATSPOGUĻOTĀJI

Vietvārdi apraksta noteiktu vidi. Ar vidi tās vispārīgajā izpratnē mēs saprotam kā fizisko un garīgo, tā sociālo apkārtni, apkārtējo vielu, apstākļu, objektu un/vai indivīdu, kā arī savstarpējo attiecību kopumu, kas apņem dzīvās dabas objektus, nodrošina eksistenci un saikni (saskarsmi) starp objektiem (indivīdiem), ietekmē to pastāvēšanu un attīstību. Vietvārdi atspoguļo cilvēka un vides mijiedarbību. Vietas vārds ir kā atpazīstamības zīme kādai teritorijai līdzīgi kā personvārds cilvēkam. Vieta un vārds saistās kopā, neatkarīgi no tā, kādā veidā vai valodā tas radies. Vietvārdiem ir mūsdienu jeb horizontālā dimensija un vēsturiskā jeb vertikālā dimensija.

Mūsdienās vietvārdi kalpo kā adreses ainavā. Daži vietvārdi ir kā adreses visai sabiedrībai vai tās daļai, citi tikai vietējiem iedzīvotājiem vai ģimenei. Tas, cik labi cilvēks zina vietvārdus, atkarīgs no tā, kādas ir to runātāju grupas vajadzības. Mūsdienās, sabiedrībai attīstoties un mainoties videi, pamazām tiek aizmirsti vai jau ir zuduši daudzi vietvārdi, īpaši tie, kuri bijuši saistīti ar iedzīvotāju tradicionālajiem nodarbošanās veidiem.

Vietvārdi ir arī kā mentālās ainavas sastāvdaļas, jo tie palīdz runātājam organizēt ainavu. Vācu zinātnieks V. Sperlings par vietvārdu mentālo ietekmi raksta: „Kā sarunvalodas un oficiālās valodas daļai, ģeogrāfiskajiem nosaukumiem ir noteikts spēks un tie izraisa dažāda veida jūtas, piemēram, pašapziņu vai agresiju. Tādējādi tie ir telpiskās uztveres psiholoģijas objekti. Ģeogrāfisko nosaukumu mērķis ir definēt telpu un tādējādi veidot telpas mentālo karti jeb pasaules izpratni” (Sperlings V., 2005).

D. Louentāls uzskata, ka katrs pasaules redzējums un katra ideja ir personiskās pieredzes, mācību, iztēles un atmiņu savienojums. Viņu interesē, kādā veidā cilvēks vērtē savu vidi. Cilvēks uztver vairākus fenomenus pavirši, nevis iedziļinās vienā. Katra ikdienišķa percepcija ir gūta izvēles ceļā, tā ir nejauša, nenoteikta, gaistoša, iztēles pilna, stereotipiska un vispārinoša. (Bunkše E.V., 2000). Jūtas vienmēr “iedvesmo, redīgē un sagroza visu informāciju”. D. Louentāls atzīst, ka labākie ģeogrāfijā ir nevis fakti sakopojumi, bet gan izskaidrojoši pētījumi ar personisku nokrāsu. Katrs cilvēks ir mākslinieks, kurš rada kārtību, organizē telpu, saskaņo laiku un cēloņus harmonijā ar uztveri un tieksmēm. Pasaules ģeogrāfiju apvieno tikai “cilvēka loģika, optika” un idejas par labo, patieso, skaisto”. Šādu tēmu harmonija nav ilgi pastāvoša (Bunkše E.V., 2000). Tātad saskaņa ir gaistoša un nejaušības likumsakarīga.

Lai pētītu vietas nosaukuma rašanās cēloņus, nepieciešama informācija gan par vietu (attiecīgo ģeogrāfisko objektu), gan par cilvēkiem, kuri dotajā vietā dzīvojuši. Tomēr ne vienmēr iespējams noskaidrot, kāpēc cilvēks vietai devis attiecīgo vārdu.

Vietas nosaukums ikvienam cilvēkam saistās ar zināšanām vai atmiņām par attiecīgo vietu, tajā satiktajiem cilvēkiem, gūtajiem iespaidiem. Vietvārdi ir kā to cilvēku, kuri devuši attiecīgajai vietai nosaukumus, vietas izjūtas atspoguļotāji. Vietvārdos vērojams, kā cilvēks uztvēris un izpratis attiecīgo vietu (skat. 8.1. tabulu).

8.1. tabula

Naktsmītnes Latgalē

Vecpils naktsmītne laukos, telšu vieta, pirts	Vecpils, Naujenes pag., Daugavpils raj.
Višķezers naktsmītne laukos, telšu vieta, atpūta pie ūdeņiem, pirts	“Višķezers”, Višķu pag., Daugavpils raj.

Vokors pie azara naktsmītne laukos, telšu vieta, atpūta pie ūdeņiem, pirts	Sprūgi, Izvaltas pag., Krāslavas raj.
Zam līpa telšu vieta	Siena purvs, Aglonas pag., Preiļu raj.
Zirga smaids naktsmītne laukos, telšu vieta, atpūta pie ūdeņiem, pirts	Raipole, Nirzas pag., Ludzas raj.
Zolva naktsmītne laukos, telšu vieta, atpūta pie ūdeņiem, pirts	"Zolva", Rušonas pag., Preiļu raj.
Z/S Malējiņi telšu vieta	Kombuļu pag., Krāslavas raj.

Galvenais ir pati vieta, hronoloģija ir mazāk svarīga. Vieta parasti saistās ar kādu notikumu. Lai pētītu vietas nosaukuma rašanās cēloņus, nepieciešama informācija gan par vietu (attiecīgo ģeogrāfisko objektu), gan arī par nosaukumu. Tomēr ne vienmēr iespējams noskaidrot, kāpēc cilvēks vietai devis attiecīgo vārdu. (Var būt tā, ka ezeru, kurā dzīvo vēži, sauc par *Dziļezeru*, bet ezerā, kuru sauc par *Vēžu ezeru*, nedzīvo neviens vēzis).

Varbūt būtiski ir sekot Hērodota aicinājumam pētīt cilvēkus un vietas, pieņemot tēzi, ka pasaule ir mozaīka vai spontānu (tādu, kam nav redzama iemesla jeb tādu, kas rodas pats no sevis) notikumu arēna. Lai izvēlētos un uzsvērtu tās reģiona īpašības, kuras ir īpatnējas vai raksturīgas attiecīgajam reģionam, rādot kāda reģiona portretu, jāliek lietā savas zināšanas un estētiskās iztēles spēks. Pagātne cilvēkam ir kā sveša zeme. Ārējās pasaules īstenība atšķiras no tās attēla cilvēkā (Bunkše E.V., 2000).

Īstais un patiesais ir atkarīgs ne tikai no tā, ko mēs zinām par ārējo pasauli, bet arī no tā, ko mēs zinām par sevi (Lowenthal D., 1961:258). Arī cilvēka iekšējā pasaule ir kā sveša zeme. Ainavas ir spēcīgas atmiņu sistēmas, kurās atrodas grupu vēsture un vērtības.

Ģeogrāfijas zināšanas kļūst noderīgas, kad tiek ņemta vērā dabas un cilvēka ietekme, kuras rezultātā nosaukums rodas, pastāv vai mainās (Kadmon 2000:124). Turklāt ģeogrāfiskie nosaukumi nav netelpiski objekti: tie eksistē četru dimensiju telpā. Katram uz Zemes esošajam punktveida objektam, kam eksistē nosaukums, ir trīs ģeometriskās koordinātas un viena koordināta laikā. Laika koordināta ir periods, kad nosaukums ticis lietots (Kadmon 2000:125).

Daudzi vietvārdi raksturo novietojumu attiecībā pret citiem objektiem. Tā piemēram, ar novietojumu attiecībā pret citiem objektiem Daugavpils rajonā sniedz ziņas tādi nosaukumi kā *Aizupīši* Nīcgales pag. – atrodas aiz *Juoņupes*, *Aizbolti* Vaboles pag. – atrodas aiz Boltazara (ez.), *Azarstarpi* Višku pag. - atrodas starp *Rogūcieti* (ez.) un *Kiureņu ez.* Nosaukumi *Meža Mackeviči* un *Meža Skukieši* norāda uz šo lauku apdzīvoto vietu novietojumu meža tuvumā. Ja apdzīvotās vietas nosaukumā ir vārds "zascenki", tad tā atrodas aiz dabīga šķēršļa, piem., *Dublinīku solu* no *Zascenku Dublinīkiem* atdala *Dublinīku ezers*, ir arī *Zascenki* Naujenes pag., *Zascenku Obarūni* Maļinovas pag. Reljefa īpatnības atklājas lauku apdzīvoto vietu nosaukumos *Kalniški* un *Līpkolni* Nīcgales pag., *Kalna Škapari* Ambeļu pag., *Kalna Viški* Višku pag. Kaupre, kaupriete ir izstiepta kalna virsa, paugura mugura, uz kuras novietojusies apdzīvotā vieta, piem., *Kaupriški* Dubnas pagastā. Par kaupri jeb kauprieti arī tagad Kalupes pagastā sauc nelielus, gareniskus pauguriņus. Sal. ar lei. *kaubras*, *kauburys* 'paugurs, uzkalns'. Iežu un augsnes īpašības raksturo vietvārdi *Torpani* Ambeļu pag. – latg. *torps* 'kūdra', *Akminoji* Dubnas pag. – latg. *akmins* 'akmens', *Muolagols* Nīcgales pag. – latg. *muols* 'māls'.

Daugavpils rajonā ir daudz apdzīvoto vietu vārdu, kuru pamatā ir augu un augu grupējumu nosaukumi, piem., *Bērzine* Ambeļu pag., *Zeiles* Dubnas pag., *Berezovka* Naujenes pag., *Buļvīšu sola* Nīcgales pag. – latg. *buļvi* ‘kartupeļi’, *Līpu Muk(u)oni* Vaboles pag., *Līpiniškas* un *Osinovka* Biķernieku pag., *Mendriki* Kalupes pag. (vārda sakne *mendr-* radusies disimilācijas procesā no *nendr-*, kam atbilst leišu *mendré* < *nendré* ‘niedre’). Višku pagastā ir krievu sādža ar nosaukumu *Gajs*, sal. ar poļu *gaj* ‘birzs, birtala’ un bkr. *zai* ‘birzs’. Pušča, sal. ar poļu *puszcza* ‘mūžamežs, gārša’ un kr. *nyuça* ‘gārša’. Maļinovkas pagastā ir apdzīvotās vietas *Jaunā Zaļā Pušča* un *Vecā Zaļā Pušča*. Latvijas vietvārdos izplatīts ir vārds mežs, bet Daugavpils rajonā arī slāviskais *ļes*, sal. ar kr. *lec* – mežs un poļu *las* ‘mežs’. Naujenes pagastā ir ciemi *Ļesnie* un *Ļesovščizna*. Latviskāajos pagastos mežs, protams, ir *mežs*. Ambeļu pagastā ir *Meža Ļāperi* un *Meža Škapari*, Vabales pagastā ir *Meža Mackeviči*, Višku pagastā *Meža Kūrsīši* un *Mežinīki*, tātad sugasvārds *mežs* izmantots gan kā diferencētārvārds (sal. ar *Lauka Ļāperi*, *Kalna Škapari* Ambeļu pagastā), gan arī ietverts vietas pamatnosaukumā. Nomenklatūras vārds pūrs ir pamatā nosaukumiem *Aizpūrīši* un *Zaķupūrs* Nīcgales pagastā, *Zaltapūrs* Līksnas pagastā un *Pūra Osmi* Naujenes pagastā. Daugavpils rajona Višku pagastā ir ciems *Silaviški*, Naujenes pagastā – *Sila Osmi*, izmantots arī slāviskais nomenklatūras vārds bor (kr. *бор* ‘sils’, poļu *bór* ‘sils’). Tā ir *Barauka* Kolupa pagastā, *Borovije* Dubnas pagastā, *Borski* Līksnas pagastā. Kā rāda *Barauka*, latviskā vidē slāviskais vietas nosaukums tiek asimilēts.

Daudzu vietvārdu pamatā ir dzīvu būtņu (dzīvnieku, putnu, kukaiņu u.c.) nosaukumi, piem., *Somi* Dubnas pag., *Lociki (Luoči)* Naujenes pag., *Keiši*, *Kozupīši*, *Zaķupūrs* Nīcgales pag., *Paukšti* Līksnas pag., *Paukštāni* Vaboles pag.- leišu *paukštis* ‘putns’, *Koškina*, *Kozuleiši*, *Vilki*, *Vonogi*, *Zūsini* Višķu pag.

Vietvārdi raksturo arī objekta īpašības, ar kurām tas atšķiras no citiem līdzīgiem objektiem:

- lielumu, piem., *Lielā Baranovska*, *Lielie Kuseņi* un *Mazie Kuseņi* Ambeļu pag., *Lielie Krīviņi* Biķernieku pag., *Lielie Stradiški* un *Mazie Stradiški* Dubnas pag., *Lielie Kokini* un *Mazie Kokini* Maļinovas pag., *Mazie Krīviņi* Naujenes pag., *Lielie Mukuoni*, *Lielie Vaiderīši*, *Mazie Ratņiki* Vaboles pag., *Lielie Lauri* Višķu pag.;
- krāsu, piem., *Baltači*, *Boltakrūgs*, *Boltmuiža* Kalupes pag., *Krasnaja* Biķernieku pag., *Sarkaņi* Vaboles pag., *Rudāni* Naujenes pag. Vietvārda *Rudāni* pamatā ir krāsas apzīmējums ruds, kas nozīmē iesarkans;
- formu, piem., *Osais Stiurs* Vaboles pag.;
- vecumu, piem., *Novaja dzerevņa*, *Novoseļci* u.c. Latgales D daļā krievi apmetās 19.gs. otrajā pusē lielo mežu tuvumā, kur ierīkoja līdumu saimniecības, ieguva zemi mežus izcērtot. Tā radās daudzas krievu sādžas. To nosaukumos precīzi ir pateikts, ka ir izveidots jauns ciems (*Novaja dzerevņa*), apmēram tāda pati nozīme ir nosaukumam *Novoseļci*: kr. *новый* ‘jauns’, *сельцы* ‘ciema (apmetnes) iedzīvotāji’;
- citas īpašības, ar kurām objekts atšķiras no pārējiem objektiem, piem., *Rimši* Līksnas pag., sal. ar leišu *rimtis* ‘miers, rāmums’.

Daļa ciemu nosaukumu saistīti ar saimniecisko darbību, sociālajiem apstākļiem un reliģiju. Saimniecisko darbību raksturo apdzīvoto vietu nosaukumi *Pūdāni*, *Ceglinīki* Kalupes pag. (latg. *ceglis* ‘ķieģelis’). Krūgs – latg. *krūgs* ‘krogs’. Ģermānisms, kas liecina, ka arī Latgalē pie lielajiem ceļiem savulaik pastāvējušas iebraucamās vietas, kurās varēja atvilkt elpu gan ceļinieki, gan viņu zirgi. Piem., *Jaunaiskrūgs* Ambeļu pagastā, *Ločukrūgs* Kalupes pagastā. Poļvarka – latg. *poļvarka* ‘pusmuiža’, no poļu *folwark* ‘neliela muižiņa’, sal arī ar kr. *фольварк* ‘pusmuiža’. Līksnas pagastā ir *sola Poļvarcīši*, ko apdzīvo galvenokārt latvieši (vietējie latgalieši). Nosaukumā redzam tautas runai tuvinātu līdzskani “p”, nevis sākotnējo “f”. Guta, sal. ar bkr. *zyma* – vieta, kur ieguvuši pelnus, potašu vai nodarbojušies ar kāda metāla (parasti vara) kausēšanu,

poļu *huta* ‘metālapstrādes rūpnīca’. Ambeļu pagastā ir krievu sādža ar nosaukumu *Guta*, kas pazīstama jau kopš 1784. gada kā *Гымова*.

Sociālie apstākļi ir pamatā vietvārdiem *Ubadziškas* un *Karališkas* Ambeļu pag., *Teneisu sloboda* Līksnas pag., *Moļagola Sloboda* Nīcgales pag. *Prīdes Sloboda* Vaboles pag. *Sloboda*, sal. ar kr. *слобода* ‘brīvciems, sloboda’ – vietējais ģeogrāfiskais termins, kurš raksturo bijušos sociālos apstākļus lauku apdzīvotā vietā. *Slobodā* parasti dzīvojuši iebūvieši. Piemēram, Līksnas pagasta *Muncišku slobodā* iedzīvotāji bijuši nabadzīgāki nekā *Muncišku solā*. Vēl ir *Mozsloboda* Kolupa pagastā un *Riboku sloboda* Līksnas pag. tautā iesaukta par *Lopsu slabadeņu*.

Nedaudz ir vietvārdu, kuri saistīti ar reliģiju, piem., *Svieteņu sola* Vaboles pag., *Svieteņi* Ambeļu pag., *Svenči* Dubnas pag.

Etnotoponīmi - vietvārdi, kuri dod ziņas par ciltīm un tautībām, kas agrāk apdzīvojušas doto teritoriju vai liecina par sakariem ar citām tautām, piem., *Krīvāni* Vaboles pag., *Krīviniškas* Naujenes pag., *Lītaunīki* Višķu pag.

Dažu vietvārdu rašanās saistīta ar vēsturiskiem notikumiem. Latgalē jau kopš 17.gs. sastopamas dažas krievu vecticībnieku ieceļotāju grupas no Pleskavas un Novgorodas apgabala. Līdz ar to Daugavpils rajona Latgales daļā sastopami vietvārdi, kuru rašanās saistīta ar šiem vēsturiskajiem notikumiem. Piemēram, *Novoseļci* un *Viselki* [y] Dubnas pag., *Viselova* Biķernieku pag., nosaukumam pamatā bkr. *выселак* ‘apdzīvota vieta, viensēta, kas radusies jaunā vietā, tur apmetoties apkārtējo apdzīvoto vietu iedzīvotājiem vai tāliem pārceļotājiem’. Šis nosaukums pirmo reizi reģistrēts 1765.g.

Patroponīmi – vietvārdi, kuru pamatā ir personu vārdi un uzvārdi. Šādu nosaukumu aplūkotajā teritorijā ir daudz, piem., *Cibuļski*, *Daņileviči*, *Galvāni*, *Ignatoviči*, *Isajevka*, *Ivanovka*, *Biļinski*, *Kalna Škapari*, *Klovenī*, *Kokini*, *Kondaunīki*, *Kurloviči*, *Lukjanska*, *Miglāni*, *Pītreiši*, *Putāni*, *Skrebeļi*, *Bārtuļi*, *Skromoni*, *Svēteņi*, *Škuta* Ambeļu pag.

Nosaukumi, kas pārņemti no cita objekta.

No dabas objektiem pārņemtu nosaukumu ir samērā maz, piem., *Kozupe* (upīte) un ciems *Kozupīši*, *Auseika* (upīte) un ciems *Auseika* Nīcgales pag., *Gņiloj Ručej* (upīte) un ciems *Gņilaruča* jeb *Gņiloj Ručej* Ambeļu pag.

No apdzīvotajām vietām pārņemtie nosaukumi parasti radusies, attīstoties saimnieciskajai darbībai, palielinoties iedzīvotāju skaitam un veidojoties jaunām apdzīvotajām vietām. Parasti tikuši pārņemti nosaukumi no tuvumā esošajām apdzīvotajām vietām. Piemēram, *Moļagola Sloboda* un *Neicgaļa Muiža* Nīcgales pag.

Vēsturiskajā līmenī vietvārdos atspoguļojas cilvēka un vides mijiedarbība pagātnē, sākot no laika, kad ģeogrāfiskajam objektam ticis dots nosaukums. Tādējādi, noteiktas teritorijas vietvārdi ir bagātīgs dotās teritorijas dabas un kultūras vēstures avots.

Vislabāk cilvēka un vides mijiedarbība vietvārdos vērojama lokālā līmenī, tāpēc sīkāk aplūkotī Līksnas pagasta vietvārdi. Līksnas pagasta vietvārdi savākti ekspedīcijās, apkopotī, iedalīti grupās pa objektu veidiem un raksturoti, minot vēsturiskos faktus un citu informāciju. Visi vietvārdi salīdzināti ar informāciju vietvārdu vārdnīcās un Zinātņu Akadēmijas Valodas institūta kartotēkā.

Leiksnas pogasta vietvārdi

Leiksnas pagasta apdzīvoto vietu, saimniecisko un kultūrvēsturisko objektu nosaukumi

Ašinīki – s. Leiksnas pag. A daļā pret Kuosines azaru. Lei. *ašinīs* ‘ass, assveidīgs’.

Lvv, E II, V. D. Nav.

- ZA 1962.: ašinieki (ašiniķi) c.
1979.: ašiniķu sola.
- Aukstenīši** – s. 1-2 km uz D no Leiksnas dzc. St., pie Auksteņas (u.).
LvV I/1 53: aukstenieši c. Līksnā E II 170: augsts?
V.D. nav.
ZA 1962.: aukstenieši c. Zeme ir smilšaina, purvainā, ir baltais māls. Agrāk ir bijis mežs.
1983.: auksteņi c.
- Auksteņys tylts** – t. pāri Auksteņu (u.) uz D no Ašiniķu solas.
LvV, E II, V.D. nav.
ZA 1962.: aukstenes (auksteņis) t. Tylts pāri tāda paša nosaukuma upei.
- Augšpoļa** – bij. pmž., tagad. s., atrodas 4 km uz Z no Leiksnas dzc. st.
LvV I/1 53: „aukšpole” mž. Līksnā E II 170: augša ME?
V.D. 16: Aukšpole ap.
ZA 1962.: aukšpole (aukšpoļes) mž. + zeme ir mālaina.
1979.: augšpoļa muiža mž.
1983.: aukšpuļa pmž.
- Aužgalīši** – s. uz D no Leiksnas (c.). Lei. *áusti* ‘aust, sist, skriet’, *áušti* ‘atdzist, atvēst’, *aišti* ‘aust (par gaismu)’.
LvV I/1 58: aužgulēni c. Līksnā E II 170.
V.D. 17: Aužgulāni (Aužgulēni) ap.
ZA 1962.: audžgalieši c. Sādžā ir laba zeme, atrodas Daugavas krastā, kaimiņos ir Līksnas muiža.
1979.: augšgalīšu sola s.
1983.: aužgalīši c.
- Aužgalīšu kneika** – s. uz A no Aužgalīšu solas. Radusies Latvijas 1. Republikas laikā, kad piešķirta zeme Aužgalīšu solas sīksaimniecību paplašināšanai. Sk. Kņeika (me.).
LvV, E II, V.D., ZA nav.
- Baravīki** (Meža gols) – s. uz A no Gančausku sileņa. Lei. *baravykynē* ‘vieta, kur aug baravikas’, *bārti* ‘bārt, rāt’.
LvV I/1 85: „боровики” c. Līksnā. Спис. нас. м. Вит. г.
E II nav.
V. D. 19: Baravieki (Baravīki, Baraviki) ap.
ZA 1983.: baraviki c.
- Borski** – s. pie Daugavas, uz ZR no Kuosines azara, uz Borsku kolna, Leiksnas pag. samērā izplatīts uzvārds Borskis. Lei. *bòrtas* ‘mala, apmale’.
LvV, E II, V.D. nav.
ZA 1983.: borski c.
- Buobucs** – dzs. t. pār Leiksnas upi. No tā kāda sieva esot ielēkusi upē un noslīkusi. Latg. *buoba* ‘sieva’. Lei. *bòba* ‘vecāka sieva (sieviete), bāba, sievišķis, meitietis’.
LvV, E II nav.
ZA 1983.: buobucs t. Uz šī tilta noslīka kāda sieviete (buoba).
- Ceiruļa patmalis** (Patmalīšu patmalis) – bij. ūdensdzirnavas uz Leiksnas upes Patmalīšu solā.
LvV, E II nav.
ZA 1962.: cīruļa patmales (ceiruļa patmaļis) dzi. Nosauktas bijušā īpašnieka uzvārdā.
- Daugavas tylts** – t. pāri Daugavai Leiksnas pag. D daļā.
LvV, E II, ZA nav.
- Dranciški** (Jukši) – s. 1,5 km uz ZA no Kuosines azara. Jukši – tuvākajā apkārtnē bieži sastopams uzvārds. Biežāk lieto nosaukumu Jukši, taču senāks varētu būt nosaukums

Drancišku sola, to parasti lieto vecākie iedzīvotāji. Lei. *drangà* ‘slapjdraņķis’, *drānga* ‘bomis, kārts, redeles’.

Lvv, E II nav.

V. D. nav.

ZA 1979. drancišku sola s.

Gančavski – s. Leiksnas pag. Z daļā uz R no Gančavsku sileņa. Lei. *gānyti* ‘ganīt, sargāt, glabāt’.

Lvv, E II nav.

V.D.: Gančevsku ap.

ZA 1962.: gančevski (gančauski) c.

1979.: gančausku sola s.

1983.: gančeuski c.

Gruobļi – ceļš, atrodas uz D no Ļūbasta (ez.), ved cauri Gruobuļu mežam, gar Gruobļu kalneņu. Lei. *gróbtī* ‘laupīt’.

Lvv, E II, V.D. nav.

Jaunuo Pilseteņa – apdzīvota vieta Leiksnas pag. D daļā uz A no Daugavas tilta. Uzcelta padomju laikā līdz ar tilta celtniecību.

Lvv, E II, V.D. nav.

ZA 1983.: jaunuo pilseteņa c.

Jaunušāni – s. Leiksnas pag. D daļā pie Daugavas. Leiksnas pag. ir iedzīvotāji ar uzvārdu Jaunušāns.

Lvv, V.D. nav.

E II 170: jaunušēni c.

ZA 1962.: jaunušāni c.

1979.: jaunušānu sola s.

Jukši sk. **Dranciški**. Lei. *jùkinti* ‘smīdināt’, *jukùs* ‘tāds, kas viegli iesmīdināms, smējīgs’. Leiksnas pag. ir iedzīvotājs ar uzvārdu Juksis.

Lvv I/1 juokši c. Līksnā E II 170.

V.D.: Jukši ap.

ZA 1962.; 1983.: jukši c.

Kalniški – s. pie Daugavas uz Z no Ķirupa (mž.).

Lvv I/2 24: kalniškas /:lei. Kalniškis la/ c. Līksnā.

E II 170: kalns ME; sal. arī lei. kálnas.

V.D. 67: Kalniški ap Līksnas c.

ZA 1979.: kalnišku sola s.

1983.: kalniški c.

Kliņģerīši – s. atrodas uz A no Kuosines azara. Lei. *klingsēti* ‘žvadzēt, skanēt, klinkšket’.

Lvv I/2 105: Klingerīškas c. Līksnā:

E II 170: kliņģeris ME?

V.D. nav.

ZA 1962.: klingerīškas (klingerīškys) c.

1983.: kliņģerīši c.

Kļockas – s. 0,3 km uz Z no Leiksnas dzc. st. Lielākā daļa Kļocku solas atrodas Vabales pag.

Krūga Teneiss (Putrines Krūgs) – bij. krogsTeneissolā (s.) līdz I. Pasaules karam, kara laikā nojauca. „Putrines krūgā gulēja cilvēks.Pascā, ka jis vaineigs pi zagšonas. Īlika vāzduos. Navaineigu nūmierdā” (S. Ivbulis). Krogs esot piederējis Teneisam.

Lvv, E II, V.D. nav.

Kuokāņu sola – s. atrodas Leiksnas pag. Z daļā. Lei. *kuokštas* ‘kušķis, puduris’.

Lvv I/2 kākāniešu – sala c. Nīcgalē p. (citos turienes ciemos esot saimnieki ar uzvārdu Kōkanis²):kākans ME.

E II 170: kàķenišķas c.

V.D. nav.

ZA 1979., 1983.: kokiniški c.

Kuosines krūgs – bij. krogs uz A no Kuosines azara.

Lvv, E II, V.D. nav.

Kūdaicīšu sola – s. Vabales pag. Z daļā starp Kuokanīšu solu un Teneissolu (s.). Lei. *kudikis* ‘zīdains’, *kudākinti* ‘kladzināt (par vistu)’.

Lvv nav.

E II 170: kūdaicīši c.

V.D. nav.

ZA 1962.: kūdaicieši (kudaicīši) c.

1983.: kūdaicīši c.

Ķinča patmalis sk. **Kirupa vieja patmalis**.

Lvv, E II nav.

ZA 1983.: ķinča dzi.

Kirupa kopi – kp. atrodas Ķirupā uz A no šosejas Rīga-Daugavpils. Tie ir 1917. g. kritušo kapi.

Lvv, E II nav.

ZA 1962.: Ķirupes kapi (kirupa kopi) kp.

Kirupa vieja patmalis (Ķinča patmalis) – dz. atradās Kirupa muižā. Vējdzirnavas daļēji nojauca piecdesmitajos gados, ierīkoja skābbarības tvertni vienai reizei.

Lvv, E II nav.

ZA 1962.: ķirupes (ķirupa) dzi.

1982.: ķirupa patmalis dzi.

Kirups – bij. mž., tagad s. Atrodas Leiksnas pag. vidusdaļā pie Daugavas. Autobusa pietura *Ķirupā* vēl arvien saucas *Dzimtene* (skat. 8.1. att.).

E II 170: Ķirups mž.

V.D. 81: Ķirupe (senāk Ķirups) ap.

ZA 1962.: ķirups (kirups) mž.

1979., 1983.: ķirupa muiža.

8.1. attēls. Autobusa pietura *Dzimtene* ciemā *Ķirups*

Laipys – ceļš uz A no Vierdenīšu solas Lelajā mežā. Agrāk tur esot bijušas laipas, arī tagad reizēm grūti pāriet, dubļains.

Lvv I/2 249: laipu² ceļš Nīcgalē.

E II, ZA nav.

Leluos muotes suodeņš (Vacais ceļš) – ceļš no Paukštu solas cauri Jaunušānu solai u.c. solām, līdz Leiksnas muižai, kur Leluos muotis suodeņš savienojas ar Rīgas-Daugavpils šoseju. Pa šo ceļu grāfiene esot braukusi no Leiksnas muižas uz vasarnīcu. Latg. *leluo muote* ‘lielmāte’.

Lvv, E II nav.

ZA 1983.: ļeluos muotis sodeņš ce.

Leiksna – c. Daugavpils raj., Leiksnas pag. centrs. Atrodas pie Leiksnas (u.) ietekas Daugavā un Rīgas-Daugavpils šosejas, 18 km no Daugavpils. Leiksnā ir deviņgadīgā skola (dibināta 1864. g.), veikals, klubs, grudu kalte, sakaru nodaļa.

Lvv, E II nav.

V.D.: Līksnas lc.

ZA 1983.: līksna c.

Leiksnys bazneica – katoļu b., atrodas Leiksnas c. „Gotiskā Līksnas baznīca celta augstā vietā 1917. gadā” (sk. 8.2. att.)

Lvv, E II nav.

ZA 1962.: līksnas baznīca (ļeiksnys bazneica) b.

8.2. attēls. **Leiksnas bazneica**

Leiksnys muiža – mž. atrodas Leiksnas c. Tagad muižas mājā – skola.

Lvv I/2 321: līksnas mž. Līksnā E II 170.

ZA 1962.: līksna (ļeiksna) mž.

1983.: leiksnys mž.

Leiksnys staceja – dzc. st. atrodas 4 km uz A no Leiksnas c. uz dzelzceļa līnijas Rīga-Daugavpils.

Lvv, E II nav.

ZA 1962.: līksnas stacija (ļeiksnys staņceja) st.

Meža gols sk. **Baravīki**.

Lvv, E II, V.D., ZA nav.

Mišteļi – s. atrodas 4 km uz Z no Kuosines azara. Lei *mišti* ‘sajaukties, samainīteis, jukt (piem., par kārtību)’.

LV I/2 447: mieštēļi² c. Līksnā E II 170.

V.D. 105: Mīštēļi /=Mieštēļi?/ ap.

ZA 1979.: mīstelišu sola s.

1983.: mišteļi c.

Mišteļu kopi – kp. Mīšteļu solas daļā.

Lvv, E II nav.

ZA 1962.: mieštelišu kopi (mīšteļišu kopi) kp.

1979.: mīstelišu kopi kp.

Muncišku sloboda – s. uz A no Muncišku solas. Tās iedzīvotāji bijuši nabadzīgāki nekā Muncišku solā.

Lvv, E II, V.D., ZA nav.

Muncišku sola – s. Leiksnas pag. Z daļā (sk. 8.3.att.). Diemžēl ciemā *Munciški* uz autobusa pieturas vēl no Padomju laikiem ir nosaukums *Graudu kalte* (8.3. att.)

Lvv I/2 457: munciškas² c. Līksnā E II 170. („мунтишки” Спис. нас. м. Вим. г.) c. Nīcgalē. p. (tur dzīvojis saimnieks Mūncis).

V.D. nav.

ZA 1962., 1983.: munciškas (muņčiškys) c.

8.3. attēls. Autobusa pietura *Graudu kalte* ciemā *Munciški*

Odotu fabrika – bij. fabrika Leiksnas upes l. krastā uz D no Patmalīšu kopiem. Darbojās līdz 1914. g.

Lvv, E II nav.

ZA 1983.: odotu fabrikys ka. Te kādam vācietim piederēja adatu fabrika.

Patmalīši – s. 2 km uz D no Leiksnas dzc. st. Patmalīšu solas A daļa atrodas Vabales pag. Latg. *patmales* ‘dzirnavas’.

E II 170: patmalieši c.

V.D., ZA nav.

Patmalīšu kopi – kp. Patmalīšu solā.

E II, ZA nav.

Patmalīšu patmalis sk. **Ceirūļa patmalis**.

E II, ZA nav.

Patmalīšu tylts – t. pār Leiksnas upi pie Patmalīšu solas.

Paukštu sola – s. Leiksnas pag. DR daļā pie Daugavas. Paukštu solu iedala divās daļās: Pirmie Paukštis un Ūtrie Paukštis. Paukšti ir izplatīts uzvārds. Lei. paukštis ‘putns’.

E II 170: pāukštes c.

V.D. 117: Paukšti ap. Līksnas c.

ZA nav.

Pynkuliškys (Pinkulišku ceļš) – ceļš Leiksnas pag. Z daļā uz A no Kūdaicīšu solas. Latg. *pynkuļs* ‘kukurznis’.

E II, ZA nav.

Pirmie Paukštis sk. **Paukštu sola**.

E II, V.D., ZA nav.

Počtys krūgs – bij. krogs, atradās pāri ceļam, pretī Kirupa patmalēm. Nojauca I Pasaules kara laikā. Latg. *počta* ‘pasts’.

E II, ZA nav.

Poļvarcīši – s. Leiksnas pag. Z daļā starp Teneissolu (s.) un Gančavsku solu. Kr. *поле* ‘lauks’.

E II nav.

V.D. 47: Foļvarcieši ap Līksnas c.

ZA 1983.: folvarcīši c.

Putrines krūgs sk. **Krūga Teneiss**.

Raibais tylts – bij. t., atradās uz ZR no Ļūbasta (ez.). Bija raibi krāsots – sarkans, balts.

E II, ZA nav.

Raipolis uļneica (Raipuļi) – ceļš Aužguļānu solā, iet DR virzienā. Latg. *uļneica* ‘ceļš, pa kuru lopus dzina uz ganībām’. Kr. *raiū* ‘paradīze’, *поле* ‘lauks’.

E II, ZA nav.

Raipuļi sk. **Raipoles uļneica**.

E II, ZA nav.

Rybuoki – s. uz ZR no Ļūbasta (ez.), pie Daugavas. Lei. *ribóti* ‘ierobežot’. Agrāk pavasara palu laikā reizēm esot bijis jābrauc ar laivu, lai tiktu prom no solas. (sk. 8.4. att.)

E II 170: raibāki c.

V.D., ZA nav.

Rybuoku sloboda (Lopsu Slabadeņa) - s. uz A no Rybuoku solas. Sk. Rybuoki

E II, V.D., ZA nav.

Rimši – s. 3 km uz D no Leiksnas dzc. st., pie Leiksnas upes. Rimši ir izplatīts uzvārds Leiksnas pag. Lei. *rimtīs* ‘mierīgs, mierīgums, rāmums’.

E II, ZA nav.

V.D. 132.: Rimši ap Līksnu.

Syla krūgs – bij krogs Tiltu solā, pie meža.

E II, ZA nav.

Sterekani – s. uz ZA no Kuosines azara.

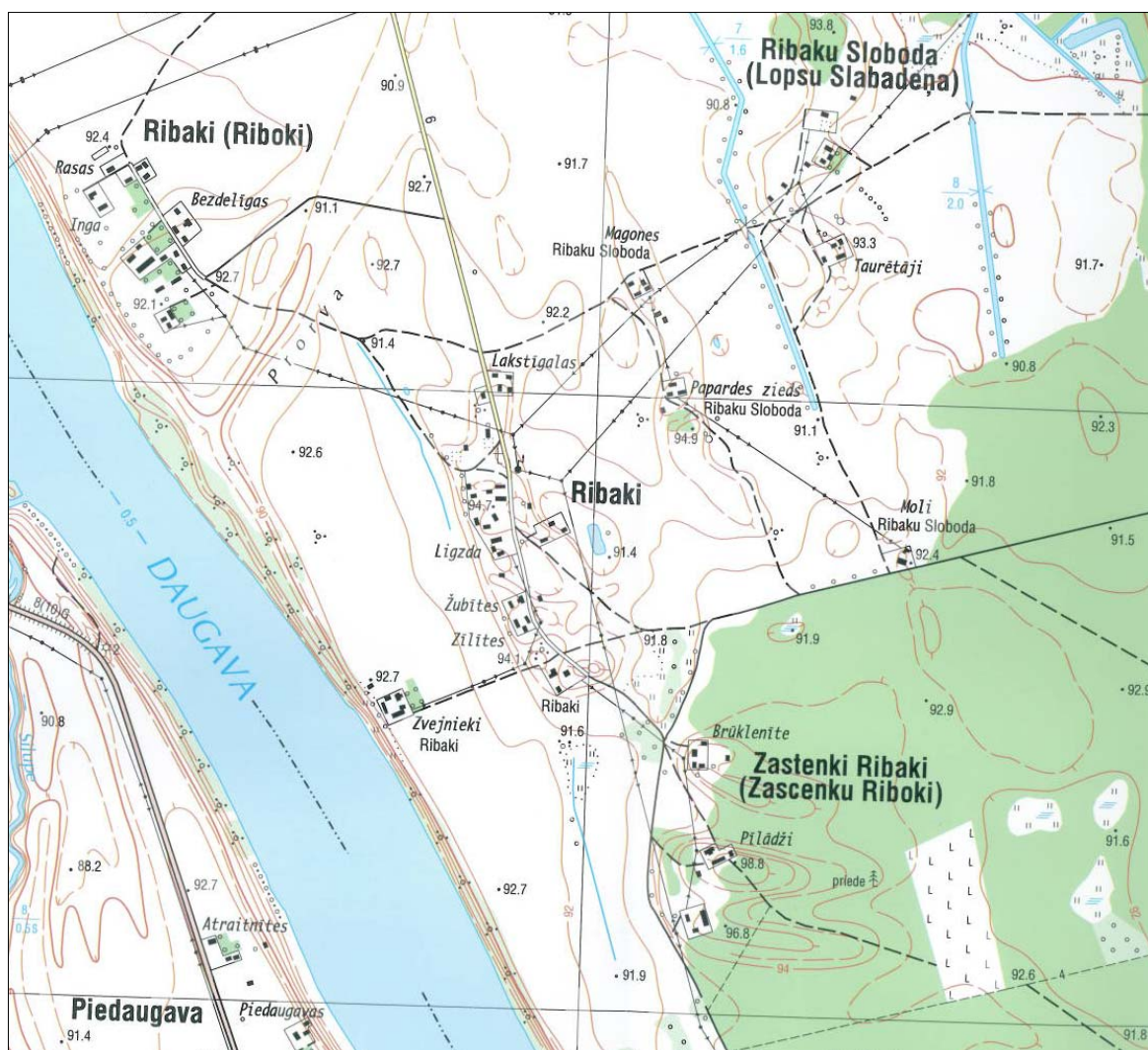
E II, V.D., ZA nav.

Štokastes tilteņš – t. pār Longu starp Poļvorcīšu solu un Vierdeņu solu pie Štokastes (me.) Latg. *štorks* ‘stārķis’.

E II nav.

ZA 1962.: štarkastes tilteņš (štorkastis tilteņč). Tilts starp Poļvorciešu un Vierdenīšu solu.

8.4. attēls. Rybuoki (Ribaki - oficiāli apstiprinātais nosaukums) Topogrāfiskajā kartē M 1:10 000

Teneissola – s. Leiksnas pag. Z daļā uz Z no Polvorcišu solas. Tenīsi – bieži sastopams uzvārds Leiksnas pag.

E II 170: tenīsi c.

V.D. 160: Tenīsi ap Līksnas c.

ZA nav.

Teneisu sloboda – s. uz A no Teneissolas (s.). Agrāk tur esot bijušas saceltas daudzas nelielas mājiņas tuvu viena otrai, dzīvojuši būdeļnieki.

E II, ZA nav.

Tiļti – s. 1,5-2 km uz ZR no Ļubasta (ez.). Agrāk pie solas bijis tilts pār Leiksnas upi.

E II 170 tiļti c.

V.D. 161: Tiļti ap Līksnas c.

ZA nav.

Unteči – ceļš uz R no Ļubasta (ez.). Ceļš iet pa mežu, savienojas ar Leluos muotes suodeņu no ZR.

E II, ZA nav.

Uorbeidāni – s. 1 km uz Z no Leiksnys dzc. st. Uorbeidānu solas lielākā daļa atrodas Vabales pag.

Vacais ceļš sk. **Leluos muotes suodeņš**. Tas ir Vecais ceļš no Leiksnas (c.) uz Daugavpili. Tā sauc pēc tam, kad uzbūvēja šoseju.

E II nav.

ZA 1983.: vacais ce.

Vaikulīši – s. uz D un DR no Kuosinis azara. Lei *vaikas* ‘bērns’.

E II 170: vaīkulīši c., vaikuļēni c.

V.D. 167: Vaikuļāni ap Līksnas c.

ZA 1962.: vaikulieši (vaikuļīši) // vaikuļāni c.

1979.: vaikulīšu sola.

1983.: vaikuļāni c.

Vaikulīšu kneika – s. atrodas uz A no Vaikulīšu solas. Izveidojās Latvijas I Republikas laikā, kad Kņeikas (me.) Z daļu līdz lielceļam kopplatībā 72 ha pārskaitīja Sīksaimniecību zemes fondā Vaikulīšu solas sīksaimniecību paplašināšanai. Sk. Kņeika (me.).

E II nav.

ZA 1983.: Vaikuļānu kneika c.

Vaikulīšu kopi – kp. Vaikulīšu solas R daļā.

E II nav.

ZA 1962.: vaikuliešu kopi (vaikuļīšu kopi) kp.

1979.:vaikulīšu kopi kp.

1983.: vaikuļānu kopi.

Vierdenīši – s. Leiksnas pag. Z daļā, uz Z no Longas (u.). Vērdiņš – bieži sastopams uzvārds Leiksnas pag.

E II, V.D. nav.

ZA 1962., 1983.: vērdiņi (vierdeņi) c.

Zaltapūrs – s. 1,5-2 km uz A no Kuosines azara. Latg. zalts ‘zelts’.

E II, ZA nav.

8.2. tabula

Leiksnas pagasta apdzīvoto vietu nosaukumi

Nosaukums Zemesprojekta izdotajā Leiksnas pag. kartē 1990. g.	Nosaukums Leiksnas pag. padomē 1993. g.	Vietējai izloksei maksimāli tuvinātā vārda forma
Ašinieki	-	Ašiniķi
Auksteņi	-	Aukstenīši
Augšpole	Aukšpole	Aukšpoļa
Aužguļāni	Aužguļāni	Aužgališi
Baraviki	Baraviki	Baraviķi (Meža gols)
Borski*	Borski	Borski
Folvarcieši	Folvarcieši	Polvorciši
Gančevski	Gančevski	Gančavski
Jaunušāni	Jaunušāni	Jaunušāni
Jukši	Jukši	Jukši
Kalnišķi	Kalnišķi	Kalnišķi
Kliņģerieši	-	Kliņģerīši
-	Kļocki	Kļockas
Kokiniški	Kokiniški	Kuokanišu sola
Kudeiki	Kudeiki	Kūdaicīšu sola

Nosaukums Zemesprojekta izdotajā Leiksnas pag. kartē 1990. g.	Nosaukums Leiksnas pag. padomē 1993. g.	Vietējai izloksei maksimāli tuvinātā vārda forma
Ķirupe	Ķirupe	Kirups
Līksna	Līksna	Leiksna
Mīsteļi	Mīsteļi	Mīstelīši
Munciški	Munciški	Muncišku sola
-	Orbidāni	Uorbeidāni
Patmaļi	Patmaļi	Patmalīši
Paukšti	Paukšti	Paukštu sola
Ribaki	Ribaki	Ribuoki
-	Ribaku Sloboda	Ribuoku sloboda
Rimši	Rimši	Rimši
Sterikāni	Sterikāni	Sterkani
Tenisi	Tenisi	Teneissola
Tilti	Tilti	Tilti
Vaikuļāni	Vaikuļāni	Vaikulīši
Vērdiņi	Vērdiņi	Vierdenīši
Zeltapurvs	Zeltapurvs	Zeltapūrs

* **Borski** –šeit un turpmāk treknināti nosaukumi, kuri sakrīt.

Leiksnas pagasta dabas objektu nosaukumi

Upes

Auksteņa – Leiksnas l. piet. pie Patmalīšu solas, sākas Vabales pag. Lei. aukštinē ‘augstums’, aukstēti ‘zeltīties’, áuksēti ‘vaukšķēt’.

Lvv, E II nav.

ZA 1983.: auksteņis u.

Daugava, augšdaļā Zapadnaja Dvina – upe Krievijā, Baltkrievijā un Latvijā. Garums 1020 km (Latvijā 357 km), baseins 87,9 tūkst. km² (Latvijā 24,7 tūkst. km²). Sākas Valdaja augstienē, Ietek Rīgas līcī. Augštecē plūst caur vairākiem ezeriem. Daudz salu, atteku. Daugava ir Leiksnas pag. R robeža, šajā posmā tajā ietek Jaunušānu jeb Ļ ūbasta upe, Leiksna, Longa jeb Teneissolas upe, Dzeņa upeite jeb Greiva, kā arī Kuosines gruovs.

Daugavas vārds ir relatīvi jauns. To pazīst igauņi, lietuvieši un citas tautas, bet vairākās valodās vēl saglabājušies citi šīs upes nosaukumi. Vācu Dūna, krievu Двина, poļu Dźwina, igauņu Väina, somu Väina-joki (kur *joki* ir ‘upe’), lībiešu Vēna (no senākā Daugavas vārda Veina). Šie nosaukumi izveidojušies no senākā Daugavas vārda *Dueinā un ir ārkārtīgi seni, tie sakņojas indoeiropiešu pirmvalodā, kas runāta pirms 6000-7000 gadiem. Indoeiropiešu salīdzināmās valodniecības pētnieks, baltu valodu vēstures speciālists Grtingenes universitātes profesors Volfgangs P. Šmids uzskata, ka nosaukuma *Dueinā (Dunā) pamatā ir sakne *dheu- (*dhu-) ‘putēt, virpuļot, brāzties’. No šīs saknes atvasināts arī vārds dūmi, krievu дымь ‘pūst’, vācu Düne ‘kāpa’, grieķu This (ģen. thinos no senākas formas *dhūmos) ‘smilšu kaudze, kāpa’. Fonētiskā maiņā no *Dueinā>*Dveina izveidojās slāvu dvina. Baltijas somi no līdzskaņu kopas vārda sākumā izrunāja tikai vienu līdzskani, tāpēc viņu valodās no *Dveina tapa Veina. Saknes skaņu mijā izveidojās paralēlforma *Dunā>Duna, no kuras radās senskandināvu Dyna, vācu Dūna.

Nosaukums Daugava ir daudz jaunāks. A. Bīlenšteins u.c. valodnieki to saista ar vārdu daudz (lei. *daūg* ‘daudz’). Vārda Daugava otrā daļa – *ava* atvasināta no saknes ar nozīmi ‘tecēt, ūdens’. Tātad daugava sākotnēji ‘liels, plašs ūdens’ vai spēcīga straume’, no kā ‘liela, ūdeņiem bagāta un strauja upe, kas pavasaros plaši pārplūst’. Vārds Daugava senāk, iespējams, bija sugasvārds, kas attiecināts uz palos pārplūstošām upēm. Ir arī citi uzskati par vārda Daugava cilmi. E. Blese saista šo vārdu ar *dugt* ‘apmākties’. V. P. Šmids uzskata, ka *dauga-* skaņumijā saistāms ar danga ‘purvaina vieta’ un duga ‘gļotas uz ūdens’.

Rodas jautājums par to, kad mainījušies Daugavas nosaukumi. V. P. Šmids domā, ka tas noticis latviešu tautības konsolidācijas periodā, ne agrāk par 14. gadsimtu. Latviešu valodas veidošanā dominēja senās letgaļu cilts valoda, un varētu domāt, ka letgaļu nosaukums Daugava šajā laikā izspiedis agrākos upes nosaukumus.

Lvv I/1 E II: daugava u.

ZA 1962.: daugava u.

Dzeņa upiete (Greiva) – Longas l. piet. Leiksnas pag. ZR daļā. Sākas mežā, tek caur Muncišku solu. Par Greivu sauc Dzeņa upietes posmu uz R no šosejas. Leiksnas pag. sastopams uzvārds Dzenis.

Lvv, E II nav.

ZA 1962.: dzeņa upīte (džeņa upieta) u. Maza, bet diezgan augstiem krastiem.

Dzilais gruovs – ietek Kuoša ez.

Greiva sk. **Dzeņa upiete**.

Lvv, E II nav.

ZA 1962.: grīva (greiva).

Jaunušānu upe (Lūbasta upe) – Daugavas l. piet. pie Jaunušānu solas. Iztek no Lūbasta azara.

Lvv nav.

ZA 1962.: jaunušānu upe u. Iztek no Lūbasta ezera, neliela, krasti nav apauguši, pavasaros pārplūst.

1983.: jaunošānu u. Tagad aizgruvusi un izsīkusi.

Leikсна – Daugavas l. piet. pie Leiksnas ciema. “Garums 44 km, baseina platība 264 km², kritums 79 m. Līkumaina ar nelielām pietekām” [38.]. L. krasta pietekas Leiksnas pagastā ir Auksteņa, Muolupes gruovs. Latg. *leiks* ‘līks’.

Lvv I/1 321: “līksnas upe” Biķerniekos Pag. apr. 548.

E II nav.

ZA 1979.: leiksnys upa u.

Longa (Teneissolys ups) – Daugavas l. piet. pie Teneissolas, sākas uz DA no Baravīku solas. Par Teneissolas upi sauc posmā no Teneissolas līdz ietekai Daugavā.

Lvv, E II nav.

ZA 1983.: longa u.

Lūbasta upe sk. Jaunušānu upe.

Lvv I/1 361: ļubēsta u. > Daugavā E II 190.

ZA 1983.: ļubasta u.

Šoltupe – ietek Lūbasta azarā no A. Latg. *solts* ‘salsts’. Lei. *šaltas* ‘auksts’, *šaltinis* ‘avots’.

E II nav.

ZA 1983.: soltupeita u.

Teneissolys ups sk. **Longa**.

Lvv, E II nav.

Uožupe – ietek Lūbasta azarā no ZA.

Lvv, E II nav.

Grāvji

Dziļlais gruovs – ietek Kuosines azarā, sākas Dziļajā pūrā (z. v.).

Lvv, E II nav.

ZA 1983.: dziļlais gr.

Krysta gruovs (Krysta vacaiņas gruovs) – atrodas uz DR no Gančavsku solas. Krysta gruova vacaiņā bija vesels grāvju tīkls, lielākais Krysta gruovs, palicis arī pēc meliorācijas.

Lvv, E II, ZA nav.

Krysta vacaiņas gruovs sk. **Krysta gruovs**.

Lvv, E II nav.

ZA 1962.: krusta vacaines grāvis (krysta vacaiņis gruovs) gr. Bijis krusts.

Kuosinis gruovs (Kuosinis ups) – Daugavas l. piet., iztek no Kuosines azara.

Lvv, E II, ZA nav.

Kuosinis ups sk. **Kuosines gruovs**.

Lvv, E II, ZA nav.

Lelais gruovs – Longas kr. piet. pie Teneissolas.

Lvv, E II nav.

ZA 1962.: lielais grāvis (ļelais gruovs) gr.

Muolupis gruovs – Leiksnas upes l. piet. pie Aužguļānu solas.

Lvv, E II, ZA nav.

Rūbežneica – ietek Kuosines azarā no Z.

Lvv, E II nav.

Ezeri un dīķi

Gaišazars (Gaišais azars) – ez. Leiksnas pag. D daļā, mežā.

Lvv, E II nav.

ZA 1962.: gaišezers (gaišazars) ez.

Gaišais azars sk. **Gaišazars**.

Lvv, E II nav.

ZA 1983.: gaišais azars ez.

Klusais azars – ez. Leiksnas pag. DA, mežā.

Lvv, E II, ZA nav.

Kuosins (Kuoša azars) – ez. Leiksnas pag. vidusdaļā, pie Daugavas. Ar Daugavu ezeru savieno Kuosines gruovs. Ezerā ietek Dziļlais gruovs un Rūbežneica (gr.). Latg. *kuoša* ‘kāša’. Lei. *kōšti* ‘kāst’. Autobusa pieturai nosaukums *Koša ezers*, bet ezeru sauc *Kuosins* (*Kuoša azars*), (sk. 8.5. att.).

Lvv I/2 92.: kāša – ezers Līksnā 309: kāsins /≠kāša/ ez. E II 170.

ZA 1962.: kāsins ezers (kuosins azars) ez.

Kuoša azars sk. **Kuosines azars**.

Lvv I/2 92.: kāša – ezers Līksnā 309: kāsins /≠kāša/ ez. E II 170.

ZA 1962.: kāša ezers (kuoša azars) ez.

Leiksnys dubaks – d. Leiksnas ciemā.

Lvv, E II, ZA nav.

Lynu muorki – dīķi 0,3 km uz D no Ļūbasta azara, Jaunušānu upes l. krastā. Agrāk tur esot mērcēti līni.

Lvv, E II, ZA nav.

Ļesnoje ezereņš sk. **Meža ezereņš**.

Lvv, E II, ZA nav.

8.5. attēls. Autobusa pietura *Koša ezers*, bet ezeru sauc *Kuosins (Kuoša azars)*

Ļūbasts – ez. Leiksnas pag. DR daļā. Ļūbastā ietek Šoltupe un Uožupe, no ezera iztek Jaunušānu jeb Ļūbasta upe. Latg. *ļūbtīs* ‘izdoties’. Diemžēl autobusa pieturai ir nosaukums *Ļubisti*, lai gan ezeru sauc *Ļūbasts* (sk. 8.6. att.).
Lvv I/2 361: Ļubasts ez. Līksnā /un Ļubesta u . Daugavā E II 190/ E II 170.

8.6. attēls. Autobusa pietura *Ļubisti*, bet ezeram nosaukums *Ļūbasts*.

- Meža ezereņš** (Ļesnoje ezereņš) – ez. meža vidū Leiksnas pag. D daļā.
Lv, E II, ZA nav.
- Mozais Klusais ezereņš** – ez. Leiksnas pag. DA, mežā, blakus Klusais azars.
Lv, E II, ZA nav.
- Pjatačoks** – ez. mežā 1 km uz DA no Ļūbasta azara.
E II, ZA nav.
- Seiteņš** – ez. Leiksnas pag. ZR daļā, pie Daugavas. Neliels, aizaudzis ezeriņš, apkārt krūmi. Latg. *seitynuot* ‘barot’.
E II nav.
ZA 1983.: seiteņš ez.
- Žeida azars** (Židu azars) – ez. mežā, Leiksnas pag. D daļā.
E II, ZA nav.

Pauguri

- Batura kolns** – atrodas uz D no Kuosines azara. Apkārtnē ir iedzīvotāji ar uzvārdu Batur. Lei. *bātas* ‘zābaks, kurpe’.
Lv, E II, ZA nav.
- Borsku kolns** – atrodas uz ZR no Kuosines azara, uz tā atrodas Borsku sola.
Lv, E II, ZA nav.
- Dagutneica** – atrodas uz ZR no Gančavsku sileņa. Agrāk tur esot bijis darvas ceplis.
Lv I/1 207: degutnīca, la Nīcgalē.
E II nav.
ZA 1962.: degutnīca (dagutneica) k. „Bie itaisieta daguta bedra”.
1983.: dagutneica la.
- Gruobļu kalneņš** – atrodas uz D no Ļūbasta azara, Gruobļu mežā pie Gruobļu ceļa. Lei. *gróbtī* ‘laupīt’, *grobis* ‘laupījums’.
Lv, E II nav.
ZA 1983.: grobļu k.
- Ivbuļu kolns** – atradās uz D no Leiksnas (c.), pie Daugavas. Paugurs norakts 2. pasaules kara laikā, kad vācieši būvēja aerodromu.
Lv, E II nav.
ZA 1983.: ivbuļa k. Nosaukts saimnieka vārdā.
- Kopu viera kalneņš** – atradās Mīštelīšu solā, uz pauguriņa bija Mukānu mājas, krusts. Noraka 30 gadus atpakaļ, kad paplašināja ceļu.
Lv, E II, ZA nav.
- Maulis kolns** – atrodas Leiksnas pag. D daļā, 0,7 km uz DA no Meža ezereņa.
Lv, E II nav.
ZA 1962.: maules (mauļis) k.
- Muola kolns** – atrodas 1 km uz Z no Kuosines azara, paplašinot šoseju, daļēji norakts. Latg. *muols* ‘māls’.
Lv I/2 390: māla²-kalns Nīcgalē.
ZA 1962., 1983.: māla kalns (muola kolnc) k.
- Okas kalneņš** – atrodas Gančavsku sileņa DR ielokā. Uz paugura atrodas veca aka, kuru lietoja lopu dzirdināšanai.
Lv, E II, ZA nav.
- Peskins** – atrodas uz R no Gančavsku sileņa. Tā ir paaugstināta, smilšaina vieta, kur aug bērziņi, vītoli. Latg. *peska* ‘smilts’.
E II, ZA nav.

Syla kolns – atrodas Kalnišku solas R daļā. Uz Syla kolna atrodas māja, apkārt plešas daugavmalas pļavas un lauki.

E II, ZA nav.

Skudru kalneņš – atrodas 3,2 km uz ZA no Ļūbasta azara.

E II, ZA nav.

Vederkolns – atrodas uz ZR no Kalnišku solas, tam ir stāva R nogāze. Lei. vedys ‘ceļvedis, ceļa rādītājs’. Tā kā Vederkolns atrodas pie ceļa, tas varēja būt par orientieri samērā līdzienajā apvidū.

E II nav.

ZA 1983.: vederkolns k.

Vonogu kolns – atrodas Ķirupa (s.) A daļā. Leiksnas pag. ir uzvārds Vonogs.

E II, ZA nav.

Vuociša kalneņš – atrodas Gančavsku sileņā. Tā ir paaugstināta vieta ar smilšainu augsni un mētrāja mežu. Par nosaukuma rašanos ir nostāsts. Vuocišu kalneņā esot nepazīstama cilvēka kaps, tikai neviens vairs nezina parādīt, kurā vietā tas atrodas.

Zemas, mitras vietas

Dziļais pūrs – atrodas uz A no Kuosines azara.

Lvv, E II nav.

ZA 1983.: dziļais pūrs.

Dziļuo līkņa – atrodas uz ZA no Ļūbasta azara. Pēc 2. pasaules kara tur esot dzīvojuši laupītāji.

Lvv, E II nav.

ZA 1962.: dziļa (dziļuo) leja.

Gančausku vacaiņa (Krysta gruova vacaiņa) – zema, mitra vieta Gančavsku solā. Nekas vērtīgs neaug arī pēc meliorācijas. Pirms meliorācijas auguši krūmi, kūla, vīgriezes.

Lvv, E II, ZA nav.

Gola vacaiņa (Mīštelīšu vacaiņa) – atrodas Mīštelīšu solas A malā.

Lvv, E II, ZA nav.

Yuzu pūrs – atrodas uz A no Sarkaņa līkņas. Latg. *iuzyz* ‘bikses’.

Lvv, E II, ZA nav.

Krysta gruova vacaiņa sk. **Gančausku vacaiņa**.

Lvv, E II, ZA nav.

Mīštelīšu vacaiņa sk. **Gola vacaiņa**.

Lvv, E II, ZA nav.

Oborūnu dubaks – atrodas uz D no Leiksnas, pie Daugavas. Zema, mitra vieta Oborūnu zemē. Leiksnas pag. ir iedzīvotāji ar uzvārdu Oborūns.

E II, ZA nav.

Pokolūrs – atrodas 1,5 – 2 km uz ZR no Ļūbasta azara.

E II, ZA nav.

Poļvarcišu pūreņš – atradās pie Poļvarcišu solas. Meliorācijas rezultātā izzudis. Tagad pļava vai aramzeme.

E II, ZA nav.

Sarkaņa līkņa – zema, mitra, pavasara palos pārplūstoša vieta pie Sarkaņu mājām uz Z no Kuosines azara.

E II, ZA nav.

Vaikulišu vacaiņa – atrodas uz DA no Kuosines azara, pie Vaikulīšu solas. Neauglīga, zema, mitra vieta, aug krūmi, stādīti koki.

E II, ZA nav.

Vieja pūrs – atrodas uz ZA no Borsku kolna. Zema, mitra vieta, aug krūmi, vīgriezes.
Latg. *viejš* ‘vējš’.
E II, ZA nav.

Pļavas

Aerodroms – atrodas uz D no Leiksnas ietekas Daugavā. 2. pasaules kara laikā vācieši sākuši būvēt aerodromu, šajā teritorijā esošās saimniecību zemes atņēmuši, cilvēki bijuši spiesti mainīt dzīvesvietas.

Lvv, E II nav.

ZA 1962.: aerodroms. „Liels ļeigonc teirums”.

Bīdreimuo pļava – atrodas uz DA no Seiteņa (ez.). Solas iedzīvotāji Bīdreimo pļavu pļāvuši kopīgi, sienu vēlāk sadalījuši. Pļavu izmantojuši kā ganības.

Lvv, E II nav.

ZA 1962.: biedrimā pļava (bīdreimuo pļava) pļ. „Seņuok bie kūpejo, tot daļā šņurom”.

1983.: bīdreima pļ.

Calmuojs – atrodas uz Z no Leiksnas upes starp Muolupes gruovi un Auksteņas upi.

Lvv, E II, ZA nav.

Dareimi – atrodas Leiksnas upes l. krastā uz D no Aužguļānu solas.

Lvv, E II nav.

ZA 1962.: darīmi (dareimi) ganība.

1983.: dareimu pļ.

Gleimuo pļava sk. **Gola pļava**.

Lvv, E II nav.

ZA 1962.: galejā (gaļejuo) pļ.

Gančausku pūreņš – atrodas Gančausku solā starp Daugavu un Gančausku sileņu (me.). Tur esot pļāvuši sienu un ganījuši govīs.

Lvv, E II nav.

ZA 1962.: gančevsku purvs (gančausku pūreņš) tī. Liels purvs Gančevsku sādžā.

Gola pļava (Galeimā pļava) – atrodas uz R no Mīstelišu solas pie Daugavas. Parasti šo pļavu pļāva pēdējo.

Lvv, EII nav.

ZA 1983.: gola pļ.

Greiva – atrodas Leiksnas pag. Z daļā pie Greivas (u.).

Lvv, E II nav.

ZA 1962.: grīvas pļava (greivys pļava) pļ.

1983.: greivys pļ. Pļava gar upi.

Greiva – atrodas Leiksnas pag. R daļā, pie Jaunušānu upes ietekas Daugavā. Sk. Greiva iepriekš.

Karpeņis – atrodas uz A no Auksteņas (u.) ietekas Leiksnas upē. Lei. *kārpa* ‘kārpa’, *kārpis* ‘karpa’, *karpjtas* ‘robots, robains’. Latg. *korpa* ‘grozs’.

Lvv, E II, ZA nav.

Kutora pļavys – atrodas uz R no Borsku solas pie Daugavas. Borsku solas iedzīvotāji tur pļāvuši sienu, ganījuši lopus. Krievu *xymop* ‘viensēta, lauku mājas’.

Lvv, E II, ZA nav.

Leiči – atrodas Aksteņas upes kr. kastā pie Veļiku mājām.

Lvv, E II nav.

ZA 1983.: leiču pļ.

Liksnenkys pļavys – atrodas Leiksnas upes kr. krastā 2 – 2,5 km uz R no Liksnenkas solas.

- Lvv, E II nav.
 ZA 1962.: liksnenkas (ļiksņenkys) pļ.
 1983.: liksņankys pļ.
- Lizerka** – atrodas uz A no Kuosines azara, pie Auksteņas upietes.
 Lvv, E II, ZA nav.
- Lukstu pļavys** – pļavas Daugavas kr. krastā, posmā starp Sila kolnu un Seiteņu (ez.). Pavasaros pārplūst.
 Lvv, E II nav.
 ZA 1983.: lukstu pļavys pļ.
- Ļūbasta pļavys** – pļavas pie Ļūbasta azara.
 Lvv, E II, ZA nav.
- Otuora pļaveņa** – atrodas uz ZR no Seiteņa (ez.). Latg. *otuoors* ‘avars’.
 Lvv, E II nav.
 ZA 1983.: otora pļaveņa ganība.
- Plintaukys** – atrodas Leiksnas pag. ZR pie Daugavas.
 E II 170: plintauka (pļava).
 ZA 1962.: plintauka (pļintauka) pļ.
- Prorva** – atrodas pie Daugavas Ribuoķu solā. Pavasara palos pārplūst pirmā. Krieviski *прорвать* ‘pārraut’, *прорватся* ‘ielauzties’, *прорва* ‘akacis’.
 E II, ZA nav.
- Prorva** – atrodas pie Daugavas starp I Pauķštiem un II Pauķštiem. Sk. Prorva iepriekš.
- Pūra pļava** – atrodas uz D no Longas (u.) ietekas Daugavā. Pļavā līdz sešdesmitajiem gadiem esot bijuši linu mārķi, tagad nomeliorēta.
 E II, ZA nav.
- Sviliete** – atrodas Teneissolas R daļā. Tur pļāvuši sienu un ganījuši lopus. Karstās vasaras dienās zāle izdegusi.
 E II, ZA nav.
- Šaurys** – atrodas starp Ribuoķu solu un Jaunušānu solu vietā, kur mežs vistuvāk Daugavai.
 E II, ZA nav.
- Vieršu pļava** – atrodas pie Leiksnas upes, uz R no Vacā ceļa. Latg. *vierši* ‘vērši’.
 E II, ZA nav.
- Voloks** – atrodas uz D no Seiteņa (ez.).
 E II nav.
 ZA 1983.: voloks pļ.

Lauķi

- Graulišķys** – atrodas Auķgalīšu solas D daļā. Tīruma vidū ir māķa, kur Latvijas 1. Republikas laikā dzīvoķis Teiruma Valns – nejauķs saimnieķs gan pēc izskata, gan rakstura. Latg. *graulis* ‘govķu mēslī’.
 Lvv, E II, ZA nav.
- Gricānu zems** – atrodas uz R no Gančausķu sileņa (me.). Bija aramzeme Gricānu ģimenei, tagad kokzāģētava.
 Lvv, E II, ZA nav.
- Ībavīšu zems** – atrodas uz ZA, A no Seiteņa (ez.). Zeme bija iedalīta Mīštelīšu solas iebūviešiem.
 Lvv, E II nav.
 ZA 1983.: ībavīšu zems la.
- Lajas teirumeņš** – atrodas Leiksnas upes l. krastā pie Auķģuļānu solas.
 Lvv, E II, ZA nav.
- Pinkulišķys** – atrodas Leiksnas pag. Z daļā pie meķa. Latg. *pynķuļs* ‘kukurznis’.

E II, ZA nav.

Meži

Biļinska elkšņi – atradās uz ZA no Patmalīšu kopiem. Mežs piederēja saimniekam uzvārdā Biļinskis.

Lvv, E II nav.

ZA 1983.: biliska elkšņi krūmi.

Gančausku sileņš – atrodas Leiksnas pag. Z daļā pie Gančausku solas.

Lvv, E II nav.

ZA 1962.: gančevsku siliņš (gančausku sileņč) me. Neliels mežs sādžā.

1983.: gančausku siliņš me.

Gruobļu mežs – atrodas uz DA no Ļūbasta azara. Mežā ir Gruobļu ceļš un Gruobļu kaļņeņč. Lei. *grobti* ‘laupīt’, *grobis* ‘laupījums’.

Lvv, E II, ZA nav.

Kapaču bierziete – atradās Gančausku solā pie Kapaču mājām.

Lvv, E II nav.

ZA 1962.: kapaču birzs (kapača bierza). Kādreiz piederējusi zemniekam Kapacim.

Kirupa mežeņš (Sarkaņu prīdietes, Sarkaņu prīdietis) – atrodas uz D no bij. Kirupa muižas, netālu ir Sarkaņu mājas.

Lvv, E II, ZA nav.

Kņeika – bij. mežs uz A no Vaikulīšu solas un Aužgalīšu solas. Latvijas 1. Republikas laikā Kņeika bija apmēram 175 ha liels bērzu mežs, pa daļai jau izcirsts karā un lielinieku laikā. Tā kā mežs atradās uz lauksaimniecībai noderīgas zemes, tā tika piešķirta sīksaimniecību paplašināšanai. Tagad vietā, kur agrāk bija mežs, atrodas viensētas. Ir Aužgalīšu kneika (uz Aužgalīšu solas sīksaimniecību paplašināšanai piešķirtās zemes) un Vaikulīšu kneika (Vaikulīšu solas sīksaimniecību paplašināšanai piešķirtās zemes).

Lvv, E II nav.

ZA 1962.: knika (kņeika) krūmi.

1983.: kneika c. Kneika – krūmiem aizaudzis zemes gabaliņš.

Lelais mežs – atrodas Leiksnas pag. ZA daļā, plešas līdz Skukiešu azaram Vabales pag.

Lvv, E II, ZA nav.

Paligons – atrodas Leiksnas pag. DA daļā. Mežā bija izvietotas Krievijas karaspēka daļas un militārie objekti.

Lvv, E II nav.

ZA 1979.: paļigonu mežs me.

Parsjukeviču prīdietes – atradās Muncišku solā pie mājas, kurā dzīvoja Parsjukeviči. Tur esot atrastas „broškas”, kauli, bijuši kapi.

E II, ZA nav.

Sarkaņu prīdietes sk. **Kirupa mežeņš**.

E II, ZA nav.

Sleikūņu prīdietes – atrodas Leiksnas pag. DR daļā, pie Daugavas tilta. Nliels priežu mežiņš, tur apraka nepazīstamus, Daugavā noslīkušos cilvēkus.

E II nav.

ZA 1983.: sleikuņa prīdeitis. Slīkoņas neglabāja kapos, bet priedītēs pie Daugavas. Šīs priedītes arī nosauca par Slīkoņa priedītēm.

Storkaste – atrodas uz A no Poļvarcīšu solas. 19. gadsimtā tur dzīvoja daudz stārķu. Par to kāpēc stārķi Storkastē (me.) vairs nedzīvo, stāsta tā: „Tī dzeivova daudz štorķu. Kava štorķs slimeibu uorstēšanai, par tū štorķi pazuda” (S. Ivbulis). Latg. *štorķs* ‘stārķis’.

E II nav.

ZA 1962.: štokastes mežs (štokastis meš) me.

Zierņu sola – meža masīvs no Mīštelīšu solas līdz Jukšu solai. Zierņu solā (me.) esot daudz čūsku. Latg. *zierni* ‘zirņi’.

E II, ZA nav.

Vieta mežā

Vilku sola – paaugstināta vieta mežā pie Ribuoķu solas.

E II nav.

ZA 1983.: vylku sola. Vieta mežā, aizaugusi ar krūmiem, kur dzīvoja daudz vilku.

Purvi

Tymsais pūrs – atrodas Leiksnas pag. DA daļā

E II, ZA nav.

Torpu pūrs – atrodas 4 km uz ZA no Kuosines azara. Purvā pirms kādiem 15 gadiem ieguva kūdru, bija Vabales kūdras fabrika. Latg. *torps* ‘kūdra’.

E II, ZA nav.

Koki

Kopu egle – lielākais koks Mīštelīšu kapos. Tagad nolūzusi.

Lvv, E II, ZA nav.

Štokru priedes – trīs lielas, vecas priedes Jaunušānu solā, kuras apmēram 1931. gadā nolauza viesuļvētra. Priedēs esot bijis daudz stārķu ligzdu. Latg. *štoks* ‘stārķis’.

E II, ZA nav.

Krastmalas un dziļumi

Akmynuoķs – akmeņains Daugavas l. krasts uz Z no Seiteņa (ez.), pret Mīštelīšu solu.

Lvv, E II, ZA nav.

Dziļi leiķi – Daugavas l. krasts uz Z no Longas (u.) ietekas Daugavā. Turkrastā ir īpatnēji leiķi, padziļinājumi.

Lvv, E II, ZA nav.

Peldu vīta – dziļākā vieta Ļūbasta upē netālu no Ļūbasta azara, kur agrāk gāja peldēties, makšķerēja.

E II, ZA nav.

Radzeņš – neliels izvirzījums Daugavas l. krastā, makšķerēšanas vieta 50 m uz D no Daugavas tilta.

E II, ZA nav.

Stuovī krosti – Daugavas l. krasts pret Gančausku solu.

E II, ZA nav.

Suoveniškys – Daugavas l. krasts, makšķerēšanas vieta pret Aužgalīšu solu.

E II, ZA nav.

Zuobaceņš – dziļākā vieta Leiksnas upē pie Aužgalīšu solas, kur agrāk gāja peldēties, makšķerēt. Pēc meliorācijas vieta izmainījies.

E II, ZA nav.

Sala Daugavā

Glaudu sola – sala Daugavā Leiksnas pag. ZR daļā. Tur 1. pasaules kara laikā bija ierakumi. Auga upenes, jāņogas u.c. krūmi, pļāva sienu. Daugavas kr. krastā pret Glaudu solu atrodas apdzīvota vieta Glaudāni. Lei. *glaudinti* ‘sablīvēt’.

Lvv, E II nav.

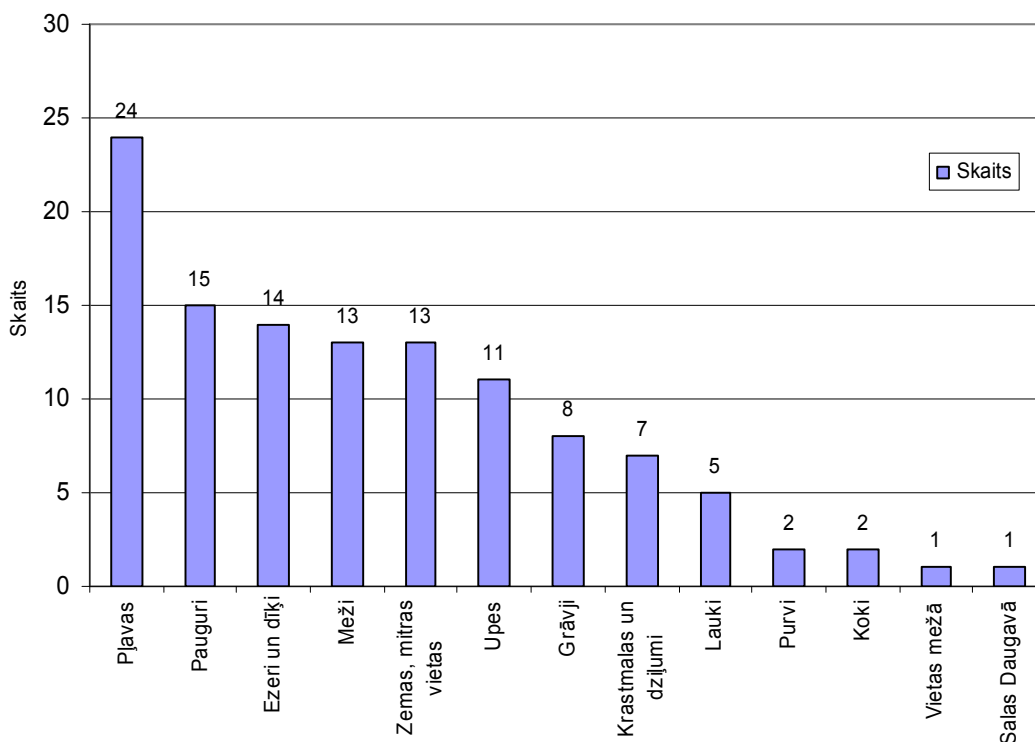
ZA 1962.: gļauda s.

1983.: gļaudu saleņa.

8.3. tabula

Leiksnas pagasta dabas objektu nosaukumi

Nosaukums Zemesprojekta izdotajā Leiksnas pag. kartē 1990. g.	Vietējai izloknei maksimāli tuvinātā vārda forma
Augstiņa u.	Auksteņa
Daugava	Daugava
Kāša ez.	Kuosines (Kuoša) azars
Līksna u.	Leiksna
Ļubasta ez.	Ļūbasta azars
Šaltupe	Jaunušānu (Ļūbasta) upe

8.7. attēls. Leiksnas pagasta āru vārdu sadalījums pa ģeogrāfisko objektu veidiem

P. Jurciņš dzejolī “Vacī cīmu nūsaukumi Rogovkīšu volūdā” saka:

*Aiz cyta jauna naskaneiga vītys nūsaukuma
aizamat tev mēle.*

*Īt laiks, i runa izamej, taipat kei gvelzšona
voi laipna papļupoišana, taipat kei veiru
puorsprīššona voi kei bārnu volūda i vuordu spēle.*

*Tu paškir vacu gruomotu, gribi izskaiteitū
vuorđu saprast, naatguoduojs palic kaunā.
A pazakloni saleikušai vaceitei, i vuordus
Senejūs jau īraudzeisi gaismā jaunā.
Redzeisi, kei saplaukst Bierzinīki, Bieržgaļs,
Ūzuļnīki, kei lozdys zīd, kei pučis apjam
Mežavydus, Mežarejys, Pūramolu. Viss puorzīd,
zīdi nūbierst, palīk sieklenja voi sakneite,
i otkon zīdeišona īzasuoc nu gola.*

-----
*Cik iudinju jau aizteciejs, cik puču nūplauts
sīnā! Cik vacī cīmi padzysušs iz kartis
Munā myuzā vīnā...*

Viss nāk un mainās, dzīve paiet nerimstošā kustībā. Mēs aiz sevis atstājam rakstu pieminekļus, laika gaitā drūpošas ēkas un pakāpeniski izsīkstošas atmiņas. Pārveidojas mūsu valoda, tradīcijas, paradumi. Dažādu faktoru ietekmē mainās apdzīvojuma struktūra, iedzīvotāju sastāvs, paši ģeogrāfiskie objekti, kā arī to nosaukumi. Vietu vārdos ir uzkrāta bagātīga informācija gan par pašu vietu, gan tās vēsturi. Nereti mēs vairs nespējam saprast tālā senatnē doto vietu vārdu nozīmi.

Diemžēl arī tad, ja pagastos nosaukumi ir sakārtoti, nosaukumi uz ceļa zīmēm ir tie paši, kas padomju laikā. Piemēram, Nīcgales pagasta padome ir apstiprinājusi nosaukumu ciemam *Somugols*, šāds pareizs nosaukums ir arī Adrešu reģistrā, bet uz autobusa pieturas rakstīts *Samogole* (8.8. att.).

8.8. attēls. Nosaukums *Samogole* uz autobusa pieturas ciemam *Somugols*

Tās ir sekas tam, ka Latvijā ģeogrāfisko nosaukumu standartizācija jau daudzus gadus netiek pietiekoši apspriesta un plānota, ģeogrāfisko nosaukumu sociālajām un

kultūras vērtībām tiek pievērsta pārāk mazāka uzmanība. Cilvēka darbība var sekmēt nacionālo programmu izveidošanu ģeogrāfisko nosaukumu standartizācijai un veicināt standartizēto nosaukumu konsekventu lietojumu. Tomēr jāapzinās tas, ka ģeogrāfiskie nosaukumi ir nozīmīga nacionālā kultūras mantojuma daļa un pret tiem nepieciešams atbilstoši izturēties un tos aizsargāt.

SECINĀJUMI

Daudzās Eiropas valstīs attieksme pret minoritāšu valodām ir mainījies un Eiropas valstu nacionālajās kartēs ir aizvien vairāk vietvārdu minoritāšu valodās. Šo valstu pieredze ir kā ceļa zvaigzne, kas apgaismo garo ceļu uz Latgales vietvārdu sistēmas sakārtošanu.

Daudzās valstīs ceļa zīmēs, valsts kartēs un datu bāzēs tiek iekļauti vietvārdi minoritāšu un reģionālajās valodās, tiek lietoti divi un pat trīs nosaukumi vienai apdzīvotai vietai vai dabas objektam. Vietvārdi tiek atzīti par būtisku kultūrvēsturiskā mantojuma sastāvdaļu, tomēr situācija katrā valstī atšķiras. Ārvalstīs ir izstrādātas vadlīnijas vietējo nosaukumu pierakstam un lietošanai, galvenais princips - vietvārda rakstībai jāatspoguļo vietējo iedzīvotāju lietotā vietvārda forma, saglabājot vārda etimoloģiju, vietvārdu rakstībai pēc iespējas precīzi ir jāatspoguļo objekta vēsturiskā izcelsme un vietējā izruna, autore tam piekrīt un ievēro šos principus, rakstot Latgales vietvārdus.

Latvijā jāapzinās, ka Latgales vietvārdi, tajā skaitā ciemu nosaukumi, pārstāv nosaukumus, kuriem valstī ir atšķirīga toponīmiskā tradīcija. Latgales ciemu nosaukumi mutiski ir tikuši nodoti no paaudzes uz paaudzi latgaliešu valodā. Ārvalstu pieredze rāda, ka arī gadījumos, kad valodai nav valsts valodas statusa, vietvārdi tomēr tiek rakstīti kartēs. Arī Latgales vietvārdi valsts kartēs rakstāmi latgaliešu valodā. Tādējādi mēs ne tikai izvairītos no daudzajām problēmām Latgales ģeogrāfisko nosaukumu rakstībā, bet arī veicinātu latgaliešu valodas saglabāšanu, aizsardzību un attīstību, kā to nosaka valsts valodas likums.

Nepieciešams īpašs ieguldījums (speciālas programmas, projekti), lai savāktu Latgales vietvārdus un ar tiem saistīto informāciju vietējās un minoritāšu valodās; jāveicina diskusija par metodoloģiju nosaukumu vākšanai un pierakstīšanai, iekļaušanai vietvārdu datu bāzēs. Jāveicina standartizēto nosaukumu lietošana. Ja iespējams, tie jālieto oficiālā līmenī, kartēs un publikācijās, uz ceļa zīmēm.

Ģeogrāfiskie nosaukumi jeb vietvārdi atklāj svarīgus sabiedrības identitātes, kultūras un vides aspektus. Apdzīvojuma izmaiņas ir cieši saistītas ar apdzīvoto vietu nosaukumu izmaiņām un attīstību. Lai nodrošinātu Latvijas Nacionālos bruņotos spēkus ar atpazīstamiem, konkrētiem orientieriem militārām vajadzībām, ir nepieciešama precīza un izsmeļoša informācija par ģeogrāfiskajiem nosaukumiem jeb vietvārdiem. Īpaši svarīgi tas ir Latvijas austrumu pierobežā. Latgales tagadne ir tās vēsturisko likteņgaitu nosacīta. Administratīvi un psiholoģiski nošķirta no pārējās Latvijas, tā ir pārdzīvojusi garu un dramatisma pilnu vēsturi, kas noteica atšķirīgus šī novada attīstības apstākļus. Informācija par valsts austrumu pierobežas vides izmaiņām, sevišķi par Latgales vietvārdu un apdzīvojuma izmaiņām, ir būtisks valsts aizsardzības nodrošināšanas faktors. Standartizēti NATO interesējošu teritoriju vietvārdi ir svarīgi militārajā kartogrāfijā, dažādu NATO bruņoto spēku militāro operāciju, karaspēka mācību un glābšanas operāciju veikšanā.

Latgales ģeogrāfisko nosaukumu izpēte, apkopošana, izvērtēšana, sistematizēšana veicinās nepareizu, kļūdainu vietvārdu izslēgšanu no toponīmiskās aprites, arī no militārās un civilās kartogrāfijas.

Latgalē, atšķirībā no pārējās Latvijas teritorijas, viensētu nosaukumi kartēs līdz šim lielākoties nav rakstīti. Tāpēc kartēs fiksēti arī Latgales viensētu nosaukumi.

Izstrādātā metodika Latgales viensētu nosaukumu apzināšanai, analīzei un kartēšanai sekmēs karšu nodrošināšanu ar atpazīstamiem, konkrētiem orientieriem militārām un civilām vajadzībām.

Latgalē ir unikāli apdzīvoto vietu nosaukumi, kuri tiek lietoti jau vairākus gadsimtus un savdabīgi raksturo attiecīgās vietas mijiedarbību ar dabu, vēsturi,

tradicionālās vērtības. Šos nosaukumus, kurus, iespējams, jaunākā paaudze drīz vairs nelietos, nevajadzētu atstāt novārtā. Svarīgi nezaudēt savu nacionālo identitāti, apjaust savas nacionālās vērtības. Latgali un Latviju vēl var pasargāt no vienādošanas, noplicināšanas. Tāpēc būtiska ir vietvārdu plānošana, kuru veicot pēc vienotiem kritērijiem, iespējams izveidot vienotu, zinātniski pamatotu ģeogrāfisko nosaukumu sistēmu. Tad Latvija savu Latgali prastu parādīt visai, Eiropai un pasaulei kā senu kultūrnovadu, garā bagātu un stipru savu tradicionālo vērtību saglabāšanā.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS

TIESĪBU AKTI

1. LR likums "Par Latvijas Republikas administratīvo teritoriju izveidošanu un apdzīvoto vietu statusa noteikšanu." (06.07.1991, grozījumi 30.09.93. un 27.10.94.).
2. LR MK Noteikumi Nr. 294 "Par vietu nosaukumu, iestāžu, sabiedrisko organizāciju, uzņēmumu (uzņēmējsabiedrību) nosaukumu un pasākumu nosaukumu veidošanu un lietošanu." (22.08.2000). Izdoti saskaņā ar Valsts valodas likuma 18. panta piekto daļu.
3. MP Vietvārdu komisijas Latgales apakškomisijas lēmums "Par Latgales vietvārdu rakstību latviešu literārajā valodā." (29.03.1993).
4. Igaunijas Vietvārdu likums. (11.12.1996).
5. LR likums "Valsts valodas likums." (21.12.1999).
6. LR MK Noteikumi Nr. 384 "Adresācijas noteikumi." (27.08.2002). Izdoti saskaņā ar likuma "Par Latvijas Republikas administratīvo teritoriju izveidošanu un apdzīvoto vietu statusa noteikšanu" 20. panta otro daļu.
7. Balvu rajona pagasta padomju lēmumi par apdzīvoto vietu nosaukumiem 1997.-2007.

LITERATŪRA UN AVOTI

8. 1784.-1785. g. ģenerālmērīšanas kartes un 19. gs. zīmētie plāni M 1:84 000. – Valsts Vēstures arhīvs, 666. fonds, 11., 12., 13. un 14. apraksts.
9. Avotiņa R., Dambe V. (1979) Latvijas PSR toponīmisko pētījumu rezultāti un turpmākie uzdevumi. // Latvijas PSR toponīmikas un ģeogrāfijas terminoloģijas jautājumi /starpresoru zinātnisko rakstu krājums/. - R.: P. Stučkas Latvijas Valsts universitāte, 13.-37. lpp.
10. Avotiņa R., Goba Z. Latvijas ģeogrāfu toponīmiskie pētījumi (1970-2000). // 2. Pasaules latviešu zinātnieku kongress. Tēžu krājums. - R.: Latvijas Zinātņu akadēmija, 2001, 99. lpp.
11. Avots M. (1937) Praktiska latvju-lietuvju-poļu vārdnīca lauksaimniekiem un laukstrādniekiem. —Rīgā: Loga apgāds.
12. Bakker N. J. (2005) Geographical names on Dutch Topographic Maps. - Proceedings of the International Conference on Minority Names/Indigenous Names and Multilingual Areas (GeoNames 2005), Ljouwert/Leeuwarden, Frisia, The Netherlands, April 14-16, pp. 85-90.
13. Balode L. (2001) Latvijas vietvārdu vēsturisko formu meklējumos. // II Pasaules latviešu zinātnieku kongress. Tēžu krājums. – Rīga, 100. lpp.
14. Baltisches historisches Ortslexikon. II: Lettland (Südlivland und Kurland). (1990) – Köln, Wien, 760 lpp.
15. Balvu rajona un Daugavpils rajona Latgales daļas pagastu pašvaldību sniegtās ziņas par apdzīvoto vietām, to nosaukumiem un iedzīvotāju skaitu 1996.-2007.
16. Bielenstein A. Reiseskizzen aus dem Oberlande. (1882) – B. v., 743 lpp.
17. Blese E. (1936) Par Latvijas apdzīvoto vietu nosaukumu pareizrakstību. // Pašvaldības Darbs, Nr.11, 267. lpp.

18. Breidaks A. (1996) Augšzemnieku dialekta latgalisko izlokšņu fonētikas atlants. – Daugavpils: DPU, 50 lpp.
19. Breidaks A. (1999) Ievads baltu valodniecībā. 2. daļa. – Daugavpils: DPU, 51 lpp.
20. Brežgo B. (1943) Latgolas inventari un generalmēreišonas zem' u aproksti, 1665.-1784. – Daugavpils: VI. Lōča izdevnīceiba, 400 lpp.
21. Brežgo B. (1944) Latgolas vēstures materiāli. – Daugavpils: VI. Lōča izdevnīceiba, 168 lpp.
22. Bukšs M. (1974) Latgolas vītu vārdi. / Acta Latgalica 5. – München, 241.-295. lpp.
23. Bunkše E.V. (2000) Sirēnu balsis: ģeogrāfija kā cilvēcīga erudīcija. – Rīga, 206 lpp.
24. Bušs O. (1995) Latgales vietvārdi latviešu literārajā valodā. Problēmas. // Baltu filoloģija, V – Rīga: Latvijas Universitāte, 34.-37. lpp.
25. Cekula Z. (1998) Daugavpils rajona Latgales daļas apdzīvoto vietu nosaukumi. Maģistra darbs. – LU Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāte, Rīga, 118 lpp.
26. Cekula Z. Ekspedīciju materiāli Daugavpils Latgales daļas pagastos un Balvu rajonā 1994.-2007.
27. Cibuļš J. (2004) Latgaļu valoda starp izglītības un valodu politikas dzirnakmeņiem. Starptautiskās zinātniskās konferences “Reģionālās valodas mūsdienu Eiropā” materiāli, 1. daļa, Rēzekne, 31. – 43. lpp.
28. Cibuļš J. (2008) Latvieši un latgalieši: viens likums — viena taisnība visiem... Republika, Nr. 120, 30. maijs - 5. jūnijs, <http://www.republika.lv/?iss=121>
29. Dambe V. (1990) Latvijas apdzīvoto vietu un to iedzīvotāju nosaukumi. – Rīga: Zinātne, 186 lpp.
30. Daugavpils rajona pagastu padomju lēmumi par apdzīvoto vietu nosaukumiem 1997.-2007.
31. Dehlin L., Swedell U. (2005) Minority languages in Swedish National maps and databases. - Proceedings of the International Conference on Minority Names/Indigenous Names and Multilingual Areas (GeoNames 2005), Ljouwert/Leeuwarden, Frisia, The Netherlands, April 14-16, pp. 34-37.
32. Drywas kalendara roksti.. – Rēzekne, 62.-65.lpp.
33. Dunsdorfs E. (1975) Pirmie kartogrāfiskie darbi Latvijā. // Arhīvs. Red. E. Dunsdorfs. XV sēj. – Melbourne, Australia: Pasaules brīvo latviešu apvienība un Kārļa Zariņa fonds, 117.-122. lpp.
34. Dunsdorfs E. (1975) Vidzemes mājvārdu vecums. // Arhīvs. Red. E. Dunsdorfs. III sēj., 2. izd. – Melbourne, Australia: Pasaules brīvo latviešu apvienība un Kārļa Zariņa fonds, 43.-72. lpp.
35. Dunsdorfs E. (1991) Latgales vēsturiskās kartes. – Melburna: Kārļa Zariņa fonds, 392 lpp.
36. Dzenis Z. (1967) Apdzīvotās vietas. // Latvijas PSR Mazā enciklopēdija. I sēj. – Rīga, Zinātne, 79.lpp.
37. Eberhards G. (1996) Senākā ieleja Latvijā. Daugavas raksti. No Koškovicēm līdz Daugavpilij. – Rīga, 35.-41. lpp.
38. Eller K. (1999) Vōro-seto language, Vōru, 25 p. Place Names and Language Planning. Vōru Instituut, Tartu <http://www.wi.ee/?id=196>

39. Endzelīns J. (1925) Latvijas vietu vārdi. II daļa. Kurzemes un Latgales vārdi. – Rīga, 191 lpp.
40. Endzelīns J. (1956, 1961) Latvijas PSR vietvārdi. 1. un 2. sējums. – Rīga,
41. Endzelīns J. (1996) Par Driskas apgabala iedzīvotāju tautību. Daugavas raksti. No Koškovicjiem līdz Daugavpilij. – Rīga, 42. lpp.
42. Fryslân-Friesland (2007)
<http://www.eurotourism.com/NL/NL/map.asp?region=3&symbol=0&city=>
43. Gildemacher K., Ormeling F., Versloot A. (2005) Foreword. - Proceedings of the International Conference on Minority Names/Indigenous Names and Multilingual Areas (GeoNames 2005), Ljouwert/Leeuwarden, Frisia, The Netherlands, April 14-16, pp. 3-4.
44. Glossary of toponymic terminology. Edited by Kadmon N. Convenor Working Group on Terminology. Version 4, 2000. // <http://www.ngi.be/NL/glossary/glossang-inf.htm>
45. Goba Z. (1997) Latvijas ģeogrāfisko nosaukumu vārdnīcas. Zinātnisko darbu kopsavilkums ģeogrāfijas doktora grāda iegūšanai. – Rīga, 1997, 137 lpp.
46. Goba Z. (1999) Vietvārdu likumi. // Zeme. Daba. Cilvēks. LU 57. konferences tēžu krājums. – Rīga, 47-49. lpp.
47. Ģērmāne I. Lietuviskie vietvārdi Dobeles rajonā.//LU 61. zinātniskā konference. – R.: Latvijas Universitāte, 2003, 45.-46. lpp.
48. Helleland B. (2002) Place-name care and place-name standardization in Norway. Report of Norway. // Eighth United Nations Conference on the Standardization of Geographical Names, Berlin, 27 August – 5 September 2002.
49. Helleland B. (2002) The social and cultural value of place names. // Eighth United Nations Conference on the Standardization of Geographical Names, Berlin, 27 August – 5 September 2002. Conference paper 106.
50. Helleland B. (2004) Consultation on the Norwegian Place-Names Act. Report of Norway. Working paper No.55. // Twenty –second Session on the Standardization of Geographical Names. – New York, 20-29 April 2004.
51. Helleland B. (2006) The social and cultural values of geographical names. Part two. Some selected readings on geographical names standardization. // Manual for the national standardization of geographical names. Series: M, No.88. Sales number: 06.XVII.7 – United Nations, 121.-128.
52. Higgins A.K. Place names in northern East Greenland // [http://64.233.183.104/search?q=cache:4Cln0cDLq5kJ:www.eastgreenland.com/database.asp%3Fflang%3Deng%26num%3D455+place+names+in+greenland&hl=lv&ct=clnk&cd=2&gl=lvthe Manual for theNational Standardization of Geographical Names. United Nations publication, Sales No. E.06.XVII.7.](http://64.233.183.104/search?q=cache:4Cln0cDLq5kJ:www.eastgreenland.com/database.asp%3Fflang%3Deng%26num%3D455+place+names+in+greenland&hl=lv&ct=clnk&cd=2&gl=lvthe+Manual+for+the+National+Standardization+of+Geographical+Names.+United+Nations+publication,+Sales+No.+E.06.XVII.7)
53. Hirša Dz. (2007) Vietvārdu normalizācijas juridiskie aspekti kaimiņvalstu speciālistu pieredzes gaismā. // Onomastica Lettica 3. – R.: LU Latviešu valodas institūts, 228.-236. lpp.
54. Historical Frisian settlement area (2007)
<http://64.233.183.104/search?q=cache:99wsnQVBQI4J:en.wikipedia.org/wiki/Frisians+the+frisians&hl=lv&ct=clnk&cd=1&gl=lv>
55. <http://www.topokartes.lv> (2003).

56. Jemeljanovs A. (2003) Latgale vakar, šodien, rīt. // <http://www.dau.lv/ld/9-37.html>
57. Jurģīte L. (2003) Ieskats 16. gs. Latgales iedzīvotāju uzvārdos. // <http://www.dau.lv/ld/9-23.html>
58. Kadmon N. (ed.) (2002) Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names. United Nations, New York, 261 pp
59. Kadmon N. (2000) Ptolemy – the first UNGEGN Toponymist. Commemorating the thirtieth anniversary of the first United Nations Conference on the Standardisation of Geographical Names. *Onoma* 35. – Wien, 123-143.
60. Kasparovica M. (1979) Lauku apdzīvoto vietu vizītkarte. // Latvijas PSR toponīmikas un ģeogrāfijas terminoloģijas jautājumi /starpresoru zinātnisko rakstu krājums/. - R.: P. Stučkas Latvijas Valsts universitāte, 86.- 95. lpp.
61. Kavacs. J. (1999) Par ciemu oficiālajiem sarakstiem Latvijas Republikā. // *Zeme. Daba. Cilvēks. LU 57. konferences tēžu krājums.* – Rīga, 67-68. lpp.
62. Kavacs. J. (2000) 1936. gada 13. oktobra “Likums par lauku nekustamu īpašumu nosaukumu pārdēvēšanu”. // *LU 58. zinātniskās konferences Zemes un Vides zinātņu sekcijas referātu tēzes.* – Rīga, 83.-87. lpp.
63. Kavacs. J. (2001) 1924. gada 26. jūnija un 1936. gada 13. oktobra likumu iespaids uz Latvijas toponīmiju. // 2. Pasaules latviešu zinātnieku kongress. Tēžu krājums. – Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija, 108. lpp.
64. Kavacs. J. (2003) Ciema jēdziens, tā vēsturiskā attīstība. // *Latvijas ciemi. Nosaukumi, klasifikācija, ģeogrāfiskais izvietojums.* – Rīga, VZD Kartogrāfijas pārvaldes Toponīmikas laboratorija, LU Reģionālās ģeogrāfijas un toponīmikas zinātniskā laboratorija. Manuskripts.
65. Kemps F. (1991) Latgales likteņi. - Rīga: Avots, 208 lpp.
66. Kerfoot H. (2003) National agencies, models and procedures.//Training course on toponymy. Enschede, Frankfurt am Main, Berlin 11 August-6 September 2002. *Mitteilungen des Bundesamptes, Band 28.* – Frankfurt am Main, Verlag des Bundesamptes für Kartographie und Geodäsie, 39-46.
67. Kerfoot H. (2005) Indigenous toponyms in Canada: some aspects of their recording and promotion. - *Proceedings of the International Conference on Minority Names/Indigenous Names and Multilingual Areas (GeoNames 2005), Ljouwert/Leeuwarden, Frisia, The Netherlands, April 14-16, pp. 97-104.*
68. Kovaļevska O. (1997) Krāslavas rajons. Ģeogrāfisko nosaukumu vārdnīca (ar kartogrāfisku pielikumu). – Rīga, 173 lpp.
69. Kūceņš A. (2002) Reģionālās valodas un eiropas integrācija <http://64.233.183.104/search?q=cache:-y8ux6ZRLpEJ:www.brivaeiropa.org/programs/EUandUS/lietuva.asp+%C5%BEemai%C5%A1u+valoda&hl=lv&ct=clnk&cd=4&gl=lv>
70. Kundziņš P. (1974) *Latvju sēta.* – Stokholma: Daugava, 450 lpp.
71. Latkovskis L. (1965) Latgolas vītu vārdi ar pīdēkli -ova. // *Acta Latgalica. 1.* - Latgaļu Pētniecības institūts, Latgaļu izdevniecība, 81.-86. lpp.
72. Latkovskis L. (1968) Latgaļu uzvārdi, palames un dzymtas. I sēj. - Latgaļu izdevniecība, Latg. pētniecības institūts.
73. Latkovskis L. (1974) Vēstures līceības volūdā. // *Acta Latgalica. 5.* – Latgaļu Pētniecības institūts, Latgaļu izdevniecība, 126.-129. lpp.

74. Latviešu valodas dialektu atlants. Leksika. Autori: Bušmane B., Laumane B., Stafecka A. u.c., darba zin. vad. Laumane B. (1999) – Rīga: Zinātne, 402 lpp.
75. Latvijas demogrāfijas gadagrāmata. 2002. – Rīga, 230 lpp.
76. Latvijas Padomju valdības dekrēts par oficiālos rakstos lietojamām valodām. // <http://www.liis.lv/latval/valoda/v9-3.htm>
77. Latvijas pagasti. Enciklopēdija. I-II sēj. (2001) – Rīga: Preses nams.
78. Latvijas PSR Mazā enciklopēdija. I-III sēj. (1967-1970) – Rīga: Zinātne.
79. Latvijas PSR toponīmikas un ģeogrāfijas terminoloģijas jautājumi. / Atb. red. Avotiņa R. - R.: P. Stučkas Latvijas Valsts universitāte, 1979. - 128 lpp.
80. Latvijas Republikas ģeogrāfiskie nosaukumi kartēm mērogā 1:1 000 000. (2003) – Rīga: VZD, 94 lpp., ar kartogrāfisku pielikumu.
81. Latvijas Republikas ģeogrāfiskie nosaukumi kartēm mērogā 1:1 000 000. — Rīga, VZD, 2004.
82. Latvijas vietvārdu katalogs kartēm mērogā 1:1 000 000. Gazetteer of Latvia for Maps at Scale 1:1 000 000. - Rīga, VZD, 2005. (militārām vajadzībām)
83. Latvijas vietvārdu katalogs Kopējo operāciju kartes (JOG) 1. izdevumam mērogā 1:250 000. Gazetteer of Latvia for the Joint Operation Graphic (JOG) 1st Edition at Scale 1:250 000. - Rīga: LĢIA, 2007. (militārām vajadzībām)
84. Leikuma L. (1995) Par sātu un cytim nūsaukumimim Latgolā. // Tāvu zemes kalendars 1996. – Rēzekne, 268.- 275. lp.
85. Leikuma L. (2000) Latgales vietvārdu pieraksta jautājumi. // IX Starptautiskais Baltistu kongress “Baltu valodas laikmetu griežos” 03.-06.10.2000. Referātu tēzes. - Rīga, 176.-178.lpp.
86. Leikuma L. (2000) Latvijas vietu vārdu rakstības jautājumi. // Baltu filoloģija IX. LU Zinātniskie raksti. – Rīga: LU, 75.-86. lpp.
87. Leikuma L. (2003) Л127 Латгалішу волūда 1: Intensīvā mācību kursa materiāli. [Л. Лейкума. Латгаліський язык 1: Матеріалы интенсивного учебного курса.] — СПб.: Филологический факультет СПбГУ, 40 с.
88. Leikuma L. (2004) Divejis latvīšu rokstu tradicejis: kūpeigais i atšķireigais. Starptautiskās zinātniskās konferences “Reģionālās valodas mūsdienu Eiropā” materiāli, 1. daļa, Rēzekne, 65.–75. lpp.
89. Leikuma L. Dialektoloģijas prakšu materiāli.
90. Leskinen T. (2005) Place names on national topographic maps in multilingual Finland. - Proceedings of the International Conference on Minority Names/Indigenous Names and Multilingual Areas (GeoNames 2005), Ljouwert/Leeuwarden, Frisia, The Netherlands, April 14-16, pp. 91-96.
91. Leskinen T., Manni-Lindqvist T. and Vuolab-Lohi K. Supplementary Field Collection of Saami Names in Finland Working Paper No. 44 // Twenty-third Session of United Nations group of experts on geographical names, Vienna, 28 March – 4 April 2006
92. LĢIA Kartogrāfijas departamenta Toponīmikas laboratorijas nepublicētie materiāli.
93. Likums par valsts valodu, 05.01.1935, Latvijas vēstures datu krātuve, <http://vesture.serveris.lv/dok.php?id=555>

94. Manteuffel G. (1897) Inflanty Polskie poprzedzone ogólnym rzutem oka na siedmiowiekową przeszłość całych Inflant. - Poznań, 166 lpp.
95. Mežs I. (1994) Latvieši Latvijā. Etnodemogrāfisks apskats. – Rīga: Zinātne.
96. Mieraņa A. (1999) Latvijas valsts robežas (1918-1940). // Latvijas zemju robežas 1000 gados. – Rīga: LVJA apgāds, 186.-192.lpp.
97. Moģiļovas arhidiecēzes draudžu un tajās ietilpstošo apdzīvoto vietu saraksti. (1850) // Aglonas bazilikas arhīva materiāli (ar norādi: Ignatius Hołowinski. Episcopus Caristensis .. Delegatus ad circumscriptionem Dioecesium Catholicarum in Imperio Rossiaco. – Petropoli).
98. Nilsson L. (2000) Current trends in Swedish place-names standardization. // *Onoma* 35. – Wien, 2000, 279-287.
99. Noteikumi par latgaliešu izloksnes lietošanu, 11.08.1921, Latvijas vēstures datu krātuve, <http://vesture.serveris.lv/dok.php?id=551>
100. Novadu izveidošanas projekts. Pieņemts ar MK 2003. gada 31. marta rīkojumu Nr.190. // <http://ppd.mk.gov.lv/ui/DocumentContent.aspx?ID=2317>
101. Ormeling F. (2005) Minority toponyms on maps – vingt ans après. - Proceedings of the International Conference on Minority Names/Indigenous Names and Multilingual Areas (GeoNames 2005), Ljouwert/Leeuwarden, Frisia, The Netherlands, April 14-16, pp. 145-152.
102. Orth D. J. (2006) Organization of a national programme for geographical names standardization. Part one. // Manual for the national standardization of geographical names. Series: M, No.88. Sales number: 06.XVII.7 – United Nations, 6.-78.
103. Paikkala S., Leskinen T., Helleland B., Nilsson L., Nyström S. Report of the Norden Division with 2 Appendices (Denmark, Finland, Iceland, Norway, Sweden). Working Paper No. 47 // Twenty-third Session of United Nations group of experts on geographical names, Vienna, 28 March – 4 April 2006
104. Päll P. (2005) Minority place names in Estonia. - Proceedings of the International Conference on Minority Names/Indigenous Names and Multilingual Areas (GeoNames 2005), Ljouwert/Leeuwarden, Frisia, The Netherlands, April 14-16, pp. 38-42.
105. Pašvaldību lietu pārvaldes un Statistikas pārvaldes Balvu un Daugavpils pagastu apdzīvoto vietu saraksti 1996.-1999.
106. Pūriņš V. (1979) Toponīmija zinātnē un dzīvē. // Latvijas PSR toponīmikas un ģeogrāfijas terminoloģijas jautājumi /starpresoru zinātnisko rakstu krājums/. - R.: P. Stučkas Latvijas Valsts universitāte, 5.-12. lpp.
107. Rautio Helander, Kaisa: The Legalization of Saami Place Names in Norway. - Proceedings of the International Conference on Minority Names/Indigenous Names and Multilingual Areas. Ljouwert/Leeuwarden, Frisia, the Netherlands. Eds. Karel Gildemacher, Ferjan Ormeling and Arjen Versloot. Dutch and German-speaking Division UNGEGN, Utrecht University Faculty of Geosciences – Geomedia.GeoNames 2005, pp. 52-58.
108. Report of Estonia. National Standardization. // Eighth United Nations Conference on the Standardization of Geographical Names Berlin, 27 August – 5 September 2002 - http://www.eki.ee/knn/ungegn/un8_ee.htm
109. Ringstam H. (2005) Standardisering av geografiska namn. Om FN:s ortnamnsarbete. – Gävle, 2005.

110. Rudzīte M. (2005) Darbi latviešu dialektoloģijā. – Rīga: LU.
111. Salnais V., Maldups A. (1936) Latvijas ciemi (pēc 1935. g. tautas, sējumu-mājlopu un pirmās tirdzniecības-rūpniecības skaitīšanas materiāliem). – Rīga: Valsts Statistiskā pārvalde, 174 lpp.
112. Setu zeme (2007) <http://sachem.times.lv/BALTIJAS%20SOMUGRI/IGAUNIJA/SETOMAA/SETUMAA%201.htm>
113. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich (15 sēj., Varšava, 1880-1902). // <http://www.halgal.com/slownik.html>
114. Sproģis A. (2002) Valodu āderu krustpunktos pasaule ir pavisam citāda. Akadēmiķis Vladimirs Toporovs Latvijas Zinātņu akadēmijā Rīgā. // Latvijas Vēstnesis, Nr.54, 10.04.2002.
115. Strods H. (1989) Latgales iedzīvotāju etniskais sastāvs 1772.-1959.g. – Rīga: LVU, 57 lpp.
116. Strods H. (1996) Latvijas Katoļu Baznīcas vēsture (1075-1995). – Rīga, 387 lpp.
117. Svešvārdu vārdnīca. (1978) – Rīga: Liesma, 771 lpp.
118. Špaka V. (2003) Baltkrievu diaspora Latvijā. // <http://www.am.gov.lv/vitebsk/DokladLv.htm>
119. Turlajs J., Milliņš G. (1998) Latvijas apdzīvotās vietas. Klasifikācija, vērtēšanas kritēriji, ciemu saraksts, kartes. – Rīga: Jāņa sēta, 272 lpp.
120. Valsts Adrešu reģistra ziņas par ciemu un viensētu nosaukumiem (2007).
121. Võro language area
<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4b/Voromkaart.jpg>
122. Vuolab-Lohi, Kaarina: Status of Indigenous Languages in Finland. - Proceedings of the International Conference on Minority Names/Indigenous Names and Multilingual Areas (GeoNames 2005), Ljouwert/Leeuwarden, Frisia, The Netherlands, April 14-16, 2005, pp. 69-71.
123. Watt B. (2002) Guidelines for the Recording and Use of Aboriginal and Torres Strait Islander Place Names. Working Paper No. 22 // Eighth United Nations Conference on the Standardization of Geographical Names, Berlin, 27 August-5 September 2002
124. Watt B. (2006) Report of the UNGEGN Working Group on the Promotion of Indigenous and Minority Group Place Names. Working Paper No. 102 // Twenty-third Session of United Nations group of experts on geographical names, Vienna, 28 March – 4 April 2006
125. Wischerkiewicz T. (2004) Regional languages in typology of lesser-used languages in Europe. Starptautiskās zinātniskās konferences “Reģionālās valodas mūsdienu Eiropā” materiāli, 1. daļa, Rēzekne, 3. – 9. lpp.
126. Zeile P. (2003) Par „Lietuvas statūtu” Latgales kultūrvēstures kontekstā. // Latvijas Vēstnesis. Nr.10, 21.01.2003.
127. Zeps V. J. (1972) Kū līcynoņ 1654. g. Piscovaja kņiga par Latgolu? // Acta Latgalica. 4. d. - Latgaļu Pētnīceibas instituts, Latgaļu izdevnīceiba, 124.-127. lpp.
128. Zeps V. J. (1984) The placenames of Latgola. A Dictionary of East Latvian Toponyms – University of Wisconsin, Madison, Baltic Studies Center, 632 lpp.

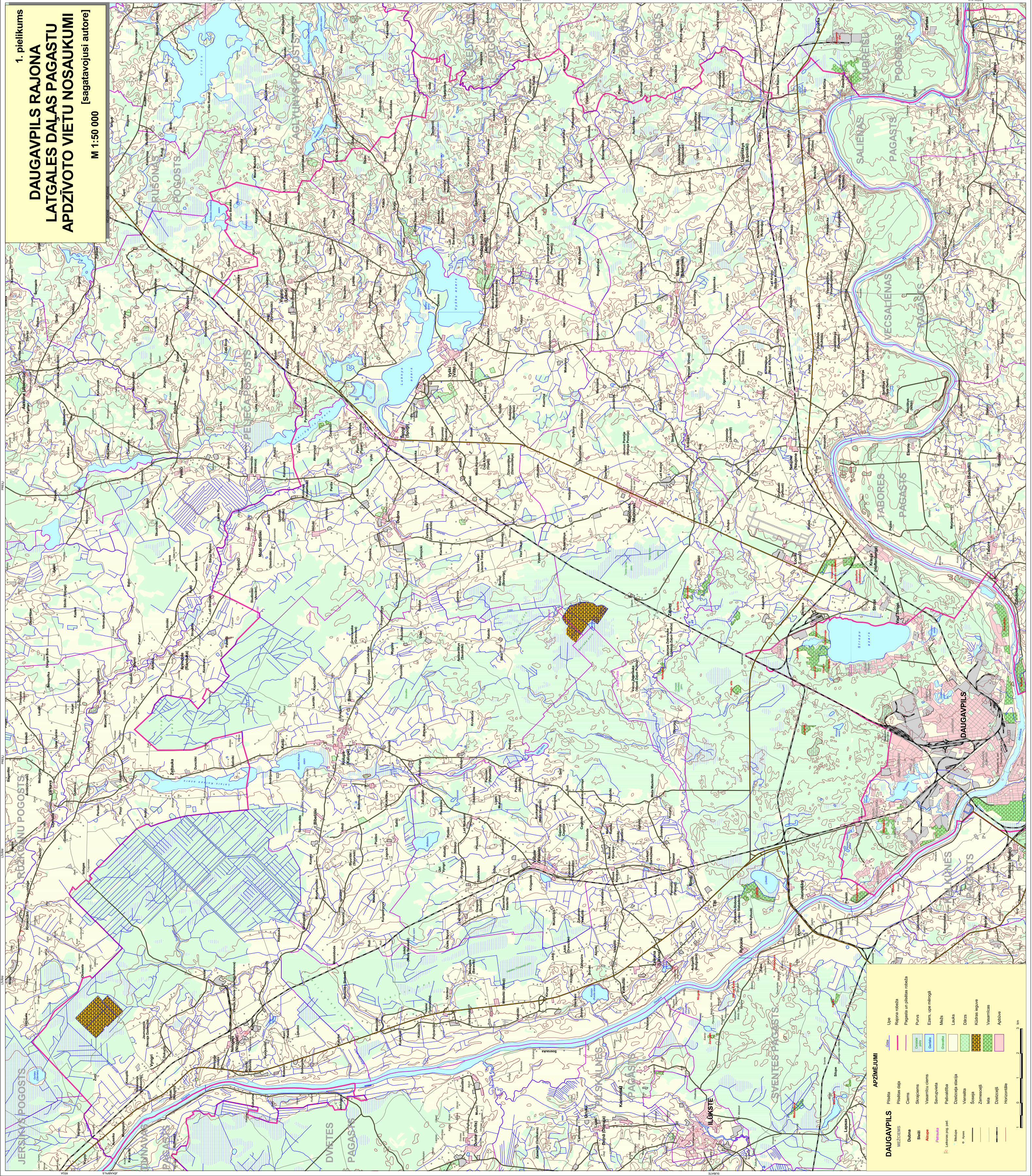
129. Zych M. (2005) New Polish Legislation regarding national, ethnic and linguistic minorities. - Proceedings of the International Conference on Minority Names/Indigenous Names and Multilingual Areas (GeoNames 2005), Ljouwert/Leeuwarden, Frisia, The Netherlands, April 14-16, pp. 72-79.
130. Бушс О. (2002) Взгляд со стороны на опыт Финляндии по планированию топонимии. Ziņojums ANO Ģeogrāfisko nosaukumu ekspertu grupas (UNGEGN) Baltijas nodaļas IV sanāksmē Rīgā, 25.04.2002. // <http://www.eki.ee/knn/ungegn>
131. Из истории России. До и после Декрета о земле. Межевание городских земель. (2003) // <http://www.ovsem.com/user/iirdp/>
132. Манохин А. (2003) Ревизские сказки. – Литера Ру, // http://www.litera.ru/html/matherials/matherials_040303.html
133. Мардосене Д., Дукса Т. (2002) Стандартизация географических названий, топонимы в официальных картах, картографических базах данных, государственных регистрах Литвы и принципы их написания (1997-2002). Ziņojums ANO Ģeogrāfisko nosaukumu ekspertu grupas (UNGEGN) Baltijas nodaļas IV sanāksmē Rīgā, 25.04.2002. // <http://www.eki.ee/knn/ungegn>
134. Список населённых мест Витебской губернии. Под ред. А. Сапунова. (1906) – Витебскъ: Издание Витебского Статистического Комитета и Губернской Типо-Литографіи, 400 с.
135. Тайван Л. (1988) По Латгалии. – Москва: Искусство, 167 с.
136. Хениня И. (2002) Использование географических названий в государственном регистре адресов. Ziņojums ANO Ģeogrāfisko nosaukumu ekspertu grupas (UNGEGN) Baltijas nodaļas IV sanāksmē Rīgā, 25.04.2002. // <http://www.eki.ee/knn/ungegn>

KARTES

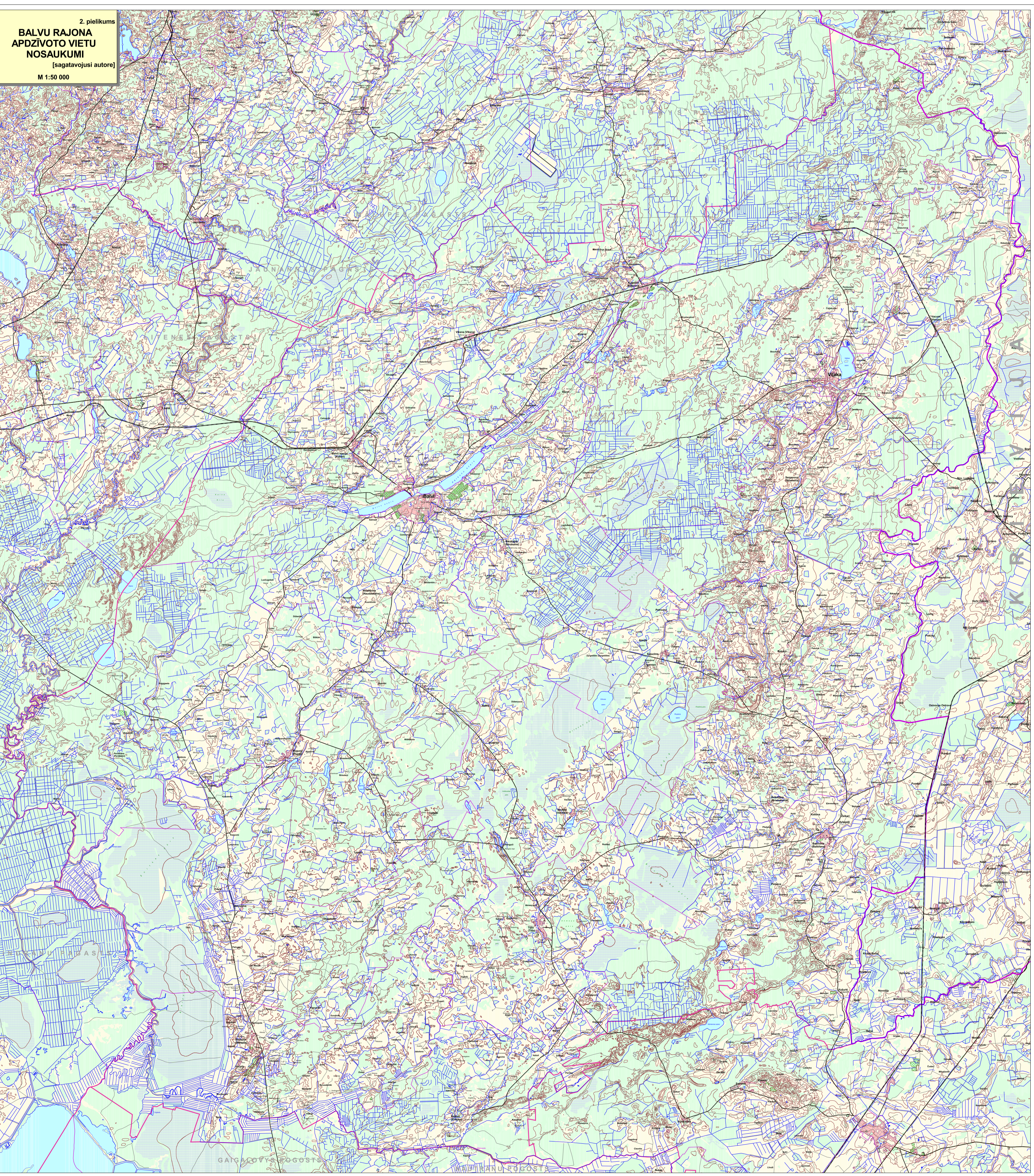
137. Latvijas autoceļu atlants. (2002) – Rīga: Jāņa sēta.
138. Latvijas ģeogrāfijas atlants. (2002) – Rīga: Jāņa sēta.
139. Latvijas pagastu kartes M 1:25 000. (1990) – Rīga: Zemesprojekts.
140. Latvijas Satelītkarte M 1:50 000. (1999-2003) – Rīga: Valsts Zemes dienests.
141. Latvijas topogrāfiskā karte M 1:75 000. (1922-1928) – Rīga: Armijas štāba ģeodēzijas un topogrāfijas daļa.
142. Latvijas vēstures atlants. (1998) – Rīga: Jāņa sēta.
143. Lielā Latvijas karte M 1:250 000. – Rīga: P.Mantnieka Kartogāfiskā institūta izdevums, [b. g.].
144. Мапа Rzeczypospolitej Obojga narodów. Rys. Ph. Tideman, ryt. G.v.Gouwen. W skali ok. 1:3 000 000. + Amsterdam, 1696. r. lub 1705. r.
145. Mõniste. Eesti Põhikaart 1:20 000 Mõniste. Igaunijas pamatkarte M 1:20 000 Piirivalveamet, 2000
146. Т 126 – Topografičeskija karty Rossijskoj Imperii, 1858.
147. Т 420 – Topografičeskija karty Rossijskoj Imperii, 1839.-1871. М 1:420 000
148. Специальная карта Западной части Российской империи. (1826-1840). [59 листов, М 1:420 000], лист XXII.

149. Топографические карты Латвийской ССР М 1: 10 000. – ГУГК: съёмка 1971-1974 г., изд. 1976-1977 г.
150. Топографические карты Латвийской ССР М 1: 25 000. – ГУГК: съёмка 1951-1952 г., 1974-1979 г., изд. 1970, 1981-1983 г.
151. Топографические карты Латвийской ССР М 1: 50 000. – ГУГК: съёмка 1951-1952 г., изд. 1970, 1980-1988 г.

3. pielikums

Daugavpils rajona Latgales daļas ciemu nosaukumi latgaliešu valodā
(sagatavojusi autore)

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Augškaļne (Nadvyški)	Skrajciems	Ambeļu pag.
Bērzine	Skrajciems	Ambeļu pag.
Cybuļski	Skrajciems	Ambeļu pag.
Daņileviči	Skrajciems	Ambeļu pag.
Dzirvaniškys	Skrajciems	Ambeļu pag.
Galvāni	Skrajciems	Ambeļu pag.
Garšāni	Skrajciems	Ambeļu pag.
Gļīnaruča (Gņiloj Ručej)	Skrajciems	Ambeļu pag.
Graiži	Skrajciems	Ambeļu pag.
Guta	Skrajciems	Ambeļu pag.
Ignatoviči	Skrajciems	Ambeļu pag.
Isajevka	Skrajciems	Ambeļu pag.
Ivanovka (Zaporkys)	Skrajciems	Ambeļu pag.
Jaunaiskrūgs	Skrajciems	Ambeļu pag.
Jaunos Stupeliškys	Skrajciems	Ambeļu pag.
Jurgeliški (Pustoškys)	Skrajciems	Ambeļu pag.
Kaļkis	Skrajciems	Ambeļu pag.
Kampāni	Skrajciems	Ambeļu pag.
Kapči	Skrajciems	Ambeļu pag.
Karališkys	Skrajciems	Ambeļu pag.
Kluoveņi	Skrajciems	Ambeļu pag.
Kokini	Skrajciems	Ambeļu pag.
Koktagols	Skrajciems	Ambeļu pag.
Kolna Škapari	Skrajciems	Ambeļu pag.
Kondaunīki	Skrajciems	Ambeļu pag.
Koņecpole	Skrajciems	Ambeļu pag.
Kurloviči	Skrajciems	Ambeļu pag.
Lauka Lāperi	Skrajciems	Ambeļu pag.
Lelī Baranauski	Skrajciems	Ambeļu pag.
Lelī Kuseņi	Skrajciems	Ambeļu pag.
Lukjanska	Skrajciems	Ambeļu pag.
Meža Lāperi	Skrajciems	Ambeļu pag.
Meža Škapari	Skrajciems	Ambeļu pag.
Mīžasāta	Skrajciems	Ambeļu pag.
Mozī Kuseņi	Skrajciems	Ambeļu pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Myglāni	Skrajciems	Ambeļu pag.
Ombu muiža (<i>Ambeļi</i> ¹)	Ciems	Ambeļu pag.
Peikstuliškys	Skrajciems	Ambeļu pag.
Pītreiši	Skrajciems	Ambeļu pag.
Podgaršāni	Skrajciems	Ambeļu pag.
Putāni	Skrajciems	Ambeļu pag.
Rogačovka	Skrajciems	Ambeļu pag.
Skrebeļi	Skrajciems	Ambeļu pag.
Skromuoni	Skrajciems	Ambeļu pag.
Svēteņi	Skrajciems	Ambeļu pag.
Škuta	Skrajciems	Ambeļu pag.
Šķeiviškys	Skrajciems	Ambeļu pag.
Ubadziškys	Skrajciems	Ambeļu pag.
Uļiki	Skrajciems	Ambeļu pag.
Vacuos Stupeliškys	Skrajciems	Ambeļu pag.
Zascennyje Kuseņi (Pranči)	Skrajciems	Ambeļu pag.
Aukliniškys	Skrajciems	Biķernieku pag.
Bikernīki (<i>Biķernieki</i>)	Ciems	Biķernieku pag.
Bramaniškys	Skrajciems	Biķernieku pag.
Brenceliškys (Brenteliški)	Skrajciems	Biķernieku pag.
Buciniškys	Skrajciems	Biķernieku pag.
Dekšņi	Skrajciems	Biķernieku pag.
Gorbačovka	Skrajciems	Biķernieku pag.
Guļāni	Skrajciems	Biķernieku pag.
Kalabuhina	Skrajciems	Biķernieku pag.
Krasnasola (Krasnaja)	Skrajciems	Biķernieku pag.
Krivošejeva	Skrajciems	Biķernieku pag.
Kūdiņi	Skrajciems	Biķernieku pag.
Lelī Krīviņi (Boļšije Krivini)	Skrajciems	Biķernieku pag.
Līpiniškys (Lipiniški)	Ciems	Biķernieku pag.
Meļņica	Skrajciems	Biķernieku pag.
Osinovka	Skrajciems	Biķernieku pag.
Panceliškys (Panteliški)	Skrajciems	Biķernieku pag.
Pavlovska	Skrajciems	Biķernieku pag.
Reiniškys	Skrajciems	Biķernieku pag.
Rogačovka	Skrajciems	Biķernieku pag.

¹ Ambeļi – šeit un turpmāk šajā tabulā iekavās slīpinātiem burtiem rakstīti pagastu centru nosaukumi latviešu literārajā valodā.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Šeļehovka	Skrajciems	Biķernieku pag.
Unguri	Skrajciems	Biķernieku pag.
Vageniškys	Skrajciems	Biķernieku pag.
Vervjali (Virveļi)	Skrajciems	Biķernieku pag.
Viyolzovka	Skrajciems	Biķernieku pag.
Vyselova	Skrajciems	Biķernieku pag.
Zvindzeliškys (Zvindzeliški)	Skrajciems	Biķernieku pag.
Akmynuoji	Skrajciems	Dubnas pag.
Aščuki	Skrajciems	Dubnas pag.
Baiki	Skrajciems	Dubnas pag.
Baltači	Skrajciems	Dubnas pag.
Beneslausku Bycāni	Ciema daļa	Dubnas pag.
Bondariški	Savrupvieta	Dubnas pag.
Borovī (Borovije)	Skrajciems	Dubnas pag.
Bycāni	Skrajciems	Dubnas pag.
Cepleiši	Skrajciems	Dubnas pag.
Dubna	Ciems	Dubnas pag.
Gleizdiniški	Skrajciems	Dubnas pag.
Gyužys (Gyuži)	Skrajciems	Dubnas pag.
Jadrova	Skrajciems	Dubnas pag.
Jaunī Tokari	Skrajciems	Dubnas pag.
Kaupriški	Savrupvieta	Dubnas pag.
Kierkuži	Skrajciems	Dubnas pag.
Kolmusti (Kolomosti)	Skrajciems	Dubnas pag.
Kondaunīki	Skrajciems	Dubnas pag.
Kutki	Skrajciems	Dubnas pag.
Mozī Stradiški	Ciems	Dubnas pag.
Muolišku Bycāni	Ciema daļa	Dubnas pag.
Novoseļci	Skrajciems	Dubnas pag.
Olksna	Savrupvieta	Dubnas pag.
Pariža	Skrajciems	Dubnas pag.
Pipyri	Skrajciems	Dubnas pag.
Pītrāni	Skrajciems	Dubnas pag.
Rovņica	Skrajciems	Dubnas pag.
Sludiniški (Ancāni)	Skrajciems	Dubnas pag.
Somi	Skrajciems	Dubnas pag.
Sveņči	Ciems	Dubnas pag.
Sviliškys	Skrajciems	Dubnas pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Uorniški (Orniški)	Skrajciems	Dubnas pag.
Vierdeņi	Skrajciems	Dubnas pag.
Vylki	Skrajciems	Dubnas pag.
Vyselki	Skrajciems	Dubnas pag.
Zarāni	Skrajciems	Dubnas pag.
Zeilis	Skrajciems	Dubnas pag.
Zemņicki	Skrajciems	Dubnas pag.
Žartmuiža (Zuortmuiža)	Skrajciems	Dubnas pag.
Aizupīši	Skrajciems	Kalupes pag.
Andrijoņa	Skrajciems	Kalupes pag.
Audzariškys (Saušinīki)	Skrajciems	Kalupes pag.
Baltači	Skrajciems	Kalupes pag.
Barauka	Skrajciems	Kalupes pag.
Bībeliški	Ciems	Kalupes pag.
Bisteri	Ciems	Kalupes pag.
Boltakrūgs	Skrajciems	Kalupes pag.
Boltmuiža	Skrajciems	Kalupes pag.
Dundurleics	Savrupvieta	Kalupes pag.
Graizgališki	Skrajciems	Kalupes pag.
Grancauska (Grancova)	Skrajciems	Kalupes pag.
Gryusteņi	Skrajciems	Kalupes pag.
Ignatāni	Skrajciems	Kalupes pag.
Iubuļi	Skrajciems	Kalupes pag.
Kapčīnīki	Skrajciems	Kalupes pag.
Keiši	Ciems	Kalupes pag.
Kolupa pog. pad.	Valsts iest.	Kalupes pag.
Kolups (<i>Kalupe</i>)	Ciems	Kalupes pag.
Krīvāni	Skrajciems	Kalupes pag.
Krutaruča	Skrajciems	Kalupes pag.
Kukliškys	Skrajciems	Kalupes pag.
Kungadryvys	Skrajciems	Kalupes pag.
Kuseņi	Skrajciems	Kalupes pag.
Lauriški	Skrajciems	Kalupes pag.
Logocki	Skrajciems	Kalupes pag.
Luočukrūgs	Skrajciems	Kalupes pag.
Mendriki	Skrajciems	Kalupes pag.
Mozsloboda	Skrajciems	Kalupes pag.
Mozsloboda	Skrajciems	Kalupes pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Muorkuoniški	Skrajciems	Kalupes pag.
Myglāni	Skrajciems	Kalupes pag.
Pabierži	Savrupvieta	Kalupes pag.
Peršaki	Skrajciems	Kalupes pag.
Petrauka	Savrupvieta	Kalupes pag.
Pluoniški	Skrajciems	Kalupes pag.
Pramaniškys	Skrajciems	Kalupes pag.
Pūdāni	Skrajciems	Kalupes pag.
Rasnači	Skrajciems	Kalupes pag.
Ratnīki	Skrajciems	Kalupes pag.
Ruksiški	Skrajciems	Kalupes pag.
Ruži	Skrajciems	Kalupes pag.
Salīši	Skrajciems	Kalupes pag.
Sylogols	Skrajciems	Kalupes pag.
Sleiži	Skrajciems	Kalupes pag.
Somukokts	Skrajciems	Kalupes pag.
Styuriški (Styurieši)	Skrajciems	Kalupes pag.
Ūdze	Skrajciems	Kalupes pag.
Vacumi	Skrajciems	Kalupes pag.
Ašinīki	Skrajciems	Līksnas pag.
Auksteņi	Skrajciems	Līksnas pag.
Aukšpole	Skrajciems	Līksnas pag.
Aužgalīši (Aužguļāni)	Skrajciems	Līksnas pag.
Borski	Skrajciems	Līksnas pag.
Borski	Skrajciems	Līksnas pag.
Gančauski	Skrajciems	Līksnas pag.
Jaunušāni	Ciems	Līksnas pag.
Jukši	Skrajciems	Līksnas pag.
Jukši (Dranciški)	Skrajciems	Līksnas pag.
Kalniški	Skrajciems	Līksnas pag.
Kirups	Skrajciems	Līksnas pag.
Kliņģerīši	Skrajciems	Līksnas pag.
Kooperators	Vasarnīcu ciems	Līksnas pag.
Kūdaicīši	Skrajciems	Līksnas pag.
Kuokanīši	Skrajciems	Līksnas pag.
<i>Latgale</i>	Vasarnīcu ciems	Līksnas pag.
Leiksna (<i>Līksna</i>)	Ciems	Līksnas pag.
Leiksnas pog. pad.	Valsts iest.	Līksnas pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Lūbaste	Vasarnicu ciems	Līksnas pag.
Mežagols (Baravīki)	Skrajciems	Līksnas pag.
Mīštelīši (Mīšteļi)	Skrajciems	Līksnas pag.
Munciški	Skrajciems	Līksnas pag.
Muncišku Sloboda	Skrajciems	Līksnas pag.
Nahodka	Vasarnicu ciems	Līksnas pag.
Patmalīši (Patmaļi)	Skrajciems	Līksnas pag.
Paukšti	Skrajciems	Līksnas pag.
Poļvarcīši	Skrajciems	Līksnas pag.
Priežu Sils	Vasarnicu ciems	Līksnas pag.
Rimši	Ciems	Līksnas pag.
Rybuoki	Ciems	Līksnas pag.
Rybuoku Sloboda (Lopsu Slabadeņa)	Skrajciems	Līksnas pag.
Sterikani	Skrajciems	Līksnas pag.
Teneisi (Teneissola)	Skrajciems	Līksnas pag.
Tiļti	Ciems	Līksnas pag.
Uorbeidāni	Skrajciems	Līksnas pag.
Vaikulīši	Skrajciems	Līksnas pag.
Vaikulīši	Ciems	Līksnas pag.
Vierdeņi	Skrajciems	Līksnas pag.
Zaltapūrs	Skrajciems	Līksnas pag.
Zascenku Rybuoki	Skrajciems	Līksnas pag.
Barok	Savrupvieta	Maļinovas pag.
Barsuki	Skrajciems	Maļinovas pag.
Bondariški	Skrajciems	Maļinovas pag.
Bukšti	Skrajciems	Maļinovas pag.
Dzerbaki	Skrajciems	Maļinovas pag.
Jakubina	Skrajciems	Maļinovas pag.
Janciškys	Skrajciems	Maļinovas pag.
Jaunuo Porečje (Novaja Porečje)	Skrajciems	Maļinovas pag.
Jaunuo Zeļenauka (Jaunuo Zaļuo Pušča)	Skrajciems	Maļinovas pag.
Kurpeniškys	Skrajciems	Maļinovas pag.
Lelī Kokini	Skrajciems	Maļinovas pag.
Makarāni	Skrajciems	Maļinovas pag.
Maļinovka (<i>Maļinova</i>)	Ciems	Maļinovas pag.
Maļinovkys pog. pad.	Valsts iest.	Maļinovas pag.
Markitanti	Skrajciems	Maļinovas pag.
Mozī Kokini	Skrajciems	Maļinovas pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Oborūni	Skrajciems	Maļinovas pag.
Pavasaris	Vasarnīcu ciems	Maļinovas pag.
Rubeniškys	Skrajciems	Maļinovas pag.
Spārīte	Vasarnīcu ciems	Maļinovas pag.
Strodi	Skrajciems	Maļinovas pag.
Sylacirši	Skrajciems	Maļinovas pag.
Sylkina	Skrajciems	Maļinovas pag.
Ščetinovka	Savrupvieta	Maļinovas pag.
Vacuo Zeļenauka (Vacuo Zaļuo Pušča)	Skrajciems	Maļinovas pag.
Vasiļova	Skrajciems	Maļinovas pag.
Zaļumi	Ciems	Maļinovas pag.
Zaļuo Pušča	Savrupvieta	Maļinovas pag.
Bandališkys	Skrajciems	Naujenes pag.
Berezovka	Skrajciems	Naujenes pag.
Buciškys (Syla Osmi)	Skrajciems	Naujenes pag.
Būkšti	Skrajciems	Naujenes pag.
Buļi	Skrajciems	Naujenes pag.
Cirši	Skrajciems	Naujenes pag.
Dileviči	Skrajciems	Naujenes pag.
Dūdeļi	Skrajciems	Naujenes pag.
Dunski	Ciems	Naujenes pag.
Grustāniškys (Grustāni)	Skrajciems	Naujenes pag.
Grybeusti (Gribusti)	Skrajciems	Naujenes pag.
Janoseļa (Januseļi)	Skrajciems	Naujenes pag.
Jezupova	Skrajciems	Naujenes pag.
Jureiši	Skrajciems	Naujenes pag.
Kašatnīki	Skrajciems	Naujenes pag.
Kaušeliški	Skrajciems	Naujenes pag.
Konopecka	Skrajciems	Naujenes pag.
Krauļa (Hoftenberga)	Ciems	Naujenes pag.
Kreipāni	Skrajciems	Naujenes pag.
Kriškāni	Skrajciems	Naujenes pag.
Krīvāni	Skrajciems	Naujenes pag.
Krīveniškys (Mozī Krīviņi)	Skrajciems	Naujenes pag.
Kurtiši	Skrajciems	Naujenes pag.
Lociki (Luoči)	Ciems	Naujenes pag.
Lukiniški	Skrajciems	Naujenes pag.
Luksofors (Svetafors)	Vasarnīcu ciems	Naujenes pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Ļesnī	Skrajciems	Naujenes pag.
Ļesovščizna	Skrajciems	Naujenes pag.
Ļumeniškys (Osmani)	Skrajciems	Naujenes pag.
Markova	Skrajciems	Naujenes pag.
Melderiškys	Skrajciems	Naujenes pag.
Naujine (<i>Naujene</i>)	Ciems	Naujenes pag.
Neiciškys (Nitiši)	Skrajciems	Naujenes pag.
Ogorodņiki	Skrajciems	Naujenes pag.
Pritikina	Skrajciems	Naujenes pag.
Putāni	Skrajciems	Naujenes pag.
Raščina	Skrajciems	Naujenes pag.
Rudāni	Skrajciems	Naujenes pag.
Ryukliškys (Rukliški)	Skrajciems	Naujenes pag.
Sandariškys	Skrajciems	Naujenes pag.
Sargeliškys	Skrajciems	Naujenes pag.
Sluciškys	Skrajciems	Naujenes pag.
Sluciškys (Slutiški)	Skrajciems	Naujenes pag.
Sprukti	Skrajciems	Naujenes pag.
Strojenka	Skrajciems	Naujenes pag.
Stropi	Ciems	Naujenes pag.
Stropica	Skrajciems	Naujenes pag.
Teivāni	Skrajciems	Naujenes pag.
Vacī Stropi	Ciems	Naujenes pag.
Vacpiļš (Vecpils)	Skrajciems	Naujenes pag.
Vacuo Račina	Skrajciems	Naujenes pag.
Vasarnīcas (Lauku celtnieks)	Vasarnicu ciems	Naujenes pag.
Viļušī	Skrajciems	Naujenes pag.
Vosorgeliškys (Vosoraudziškys)	Skrajciems	Naujenes pag.
Zascenki	Skrajciems	Naujenes pag.
Zīdieniškys (Židina)	Skrajciems	Naujenes pag.
Auseika	Skrajciems	Nīcgales pag.
Buļvīši (Buivīši)	Skrajciems	Nīcgales pag.
Dreiski	Skrajciems	Nīcgales pag.
Dukurīši	Skrajciems	Nīcgales pag.
Jaunosola (Novaja Dzerevņa)	Skrajciems	Nīcgales pag.
Kalniški	Skrajciems	Nīcgales pag.
Kalvāni	Skrajciems	Nīcgales pag.
Keiri (Keiši)	Skrajciems	Nīcgales pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Kozupīši	Skrajciems	Nīcgales pag.
Līpkolņi	Skrajciems	Nīcgales pag.
Muoļagols	Skrajciems	Nīcgales pag.
Neicgaļa muiža	Skrajciems	Nīcgales pag.
Neicgaļš (<i>Nīcgale</i>)	Ciems	Nīcgales pag.
Rasnači	Skrajciems	Nīcgales pag.
Ritiņauka	Skrajciems	Nīcgales pag.
Saksoneja (Saksonīši)	Skrajciems	Nīcgales pag.
Sergunta	Dzc. piet.	Nīcgales pag.
Somugols	Skrajciems	Nīcgales pag.
Tartaki (Aizupīši)	Skrajciems	Nīcgales pag.
Vuorkavīši	Skrajciems	Nīcgales pag.
Vyngri	Ciems	Nīcgales pag.
Zīmeļu Ivanova	Skrajciems	Nīcgales pag.
Zīpernīki	Skrajciems	Nīcgales pag.
Žuņi	Skrajciems	Nīcgales pag.
Aizbalti	Skrajciems	Vaboles pag.
Ceglinīki	Skrajciems	Vaboles pag.
Dubļinīki	Skrajciems	Vaboles pag.
Gajavuo Cegeļņa	Skrajciems	Vaboles pag.
Inikši (Meža Skuķieši)	Skrajciems	Vaboles pag.
Krūgasola	Skrajciems	Vaboles pag.
Kucyni	Skrajciems	Vaboles pag.
Kuokanīši (Mozī Vaiderīši)	Skrajciems	Vaboles pag.
Lelī Mukuoni	Skrajciems	Vaboles pag.
Lelī Vaiderīši	Skrajciems	Vaboles pag.
Leluos Kļockys	Skrajciems	Vaboles pag.
Līpys Mukuoni	Skrajciems	Vaboles pag.
Malivanka	Skrajciems	Vaboles pag.
Mazuos Kļockys	Skrajciems	Vaboles pag.
Meža Mackeviči	Skrajciems	Vaboles pag.
Mozī Ratnīki	Skrajciems	Vaboles pag.
Muotyvāni	Skrajciems	Vaboles pag.
Osagols (Bortnīki)	Skrajciems	Vaboles pag.
Osais Styurs	Skrajciems	Vaboles pag.
Paukštāni	Skrajciems	Vaboles pag.
Petiniški (Petuniški)	Skrajciems	Vaboles pag.
Pirmī Vyngri	Skrajciems	Vaboles pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Pluociņi	Skrajciems	Vaboles pag.
Prīdis Sloboda	Skrajciems	Vaboles pag.
Prīdnīki (Ignatāni)	Skrajciems	Vaboles pag.
Pūdāni	Skrajciems	Vaboles pag.
Puokšāni (Andenīši)	Skrajciems	Vaboles pag.
Ritiņi	Skrajciems	Vaboles pag.
Rukuonīši	Skrajciems	Vaboles pag.
Sarkaņi (Sarkaņsola)	Skrajciems	Vaboles pag.
Sauškolns	Skrajciems	Vaboles pag.
Seiļi	Skrajciems	Vaboles pag.
Staleidzāni	Skrajciems	Vaboles pag.
Stībreņi	Skrajciems	Vaboles pag.
Stūpeņi	Skrajciems	Vaboles pag.
Svieteņi	Skrajciems	Vaboles pag.
Šuti	Skrajciems	Vaboles pag.
Ūglinīki	Skrajciems	Vaboles pag.
Ūtrī Vingri	Skrajciems	Vaboles pag.
Vabale (<i>Vabole</i>)	Ciems	Vaboles pag.
Zabaltiški	Skrajciems	Vaboles pag.
Zascenku Čornaja	Skrajciems	Vaboles pag.
Zascenku Dublinīki	Skrajciems	Vaboles pag.
Zascenku Uorbeidāni	Skrajciems	Vaboles pag.
Zascenku Vaiderīši	Skrajciems	Vaboles pag.
Zascenku Vaikulīši	Skrajciems	Vaboles pag.
Antāni	Skrajciems	Višķu pag.
Aščuki	Skrajciems	Višķu pag.
Azarstarpi	Skrajciems	Višķu pag.
Balaški	Skrajciems	Višķu pag.
Bombizys (Bombizi)	Skrajciems	Višķu pag.
Catlakši	Skrajciems	Višķu pag.
Ceļa Kūrsīši (Gigelī)	Skrajciems	Višķu pag.
Danišeuka	Skrajciems	Višķu pag.
Degļi (Dyrvuoniški)	Skrajciems	Višķu pag.
Deiki-Brenči	Skrajciems	Višķu pag.
Dzirvaniškys (Dzirnaviškys)	Skrajciems	Višķu pag.
Gajs	Skrajciems	Višķu pag.
Gruoveņi (Ravoks)	Skrajciems	Višķu pag.
Grustāni	Skrajciems	Višķu pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Grustāniški	Skrajciems	Višķu pag.
Guļāni	Skrajciems	Višķu pag.
Harciški	Skrajciems	Višķu pag.
Juonāni	Skrajciems	Višķu pag.
Kiureņi	Skrajciems	Višķu pag.
Klekeri	Skrajciems	Višķu pag.
Klobuoni	Skrajciems	Višķu pag.
Kolna Vyški	Skrajciems	Višķu pag.
Koroļevščina	Skrajciems	Višķu pag.
Koškina	Skrajciems	Višķu pag.
Kozuleiši	Skrajciems	Višķu pag.
Krutelī	Skrajciems	Višķu pag.
Kuzmina	Skrajciems	Višķu pag.
Laureņi	Skrajciems	Višķu pag.
Lazovka	Skrajciems	Višķu pag.
Lelī Lauri	Skrajciems	Višķu pag.
Lītaunīki	Skrajciems	Višķu pag.
Lozdys	Skrajciems	Višķu pag.
Lubaņecs	Skrajciems	Višķu pag.
Lukštīnīki	Skrajciems	Višķu pag.
Ļadi	Savrupvieta	Višķu pag.
Ļuļiški	Skrajciems	Višķu pag.
Makarova	Skrajciems	Višķu pag.
Maskovska	Skrajciems	Višķu pag.
Matisāni	Skrajciems	Višķu pag.
Meža Kūrsīši	Skrajciems	Višķu pag.
Mežinīki	Skrajciems	Višķu pag.
Mozī Baranauski (Mozuo Baranauka)	Skrajciems	Višķu pag.
Mozuļi	Skrajciems	Višķu pag.
Nārbuti	Skrajciems	Višķu pag.
Ostrova	Skrajciems	Višķu pag.
Pakņi	Skrajciems	Višķu pag.
Peipiņi	Skrajciems	Višķu pag.
Plauži	Skrajciems	Višķu pag.
Plotupi	Skrajciems	Višķu pag.
Podgurje	Skrajciems	Višķu pag.
Pyrmuo Barauka	Skrajciems	Višķu pag.
Sauliški	Skrajciems	Višķu pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Skuži	Savrupvieta	Višķu pag.
Smani	Skrajciems	Višķu pag.
Stradiški	Skrajciems	Višķu pag.
Straumis	Skrajciems	Višķu pag.
Sylavyški	Skrajciems	Višķu pag.
Sylavyški	Skrajciems	Višķu pag.
Syubri	Skrajciems	Višķu pag.
Špoģi (Špogi)	Ciems	Višķu pag.
Tabūni	Skrajciems	Višķu pag.
Tukiši	Skrajciems	Višķu pag.
Ūtruo Barauka	Skrajciems	Višķu pag.
Vacī Tokari (Vecie Tokari)	Skrajciems	Višķu pag.
Vyšku lauksaimniecības tehnikums (<i>Višķu lauksaimniecības tehnikums</i>)	Ciems	Višķu pag.
Veiskupiški	Skrajciems	Višķu pag.
Vīganti (Lukna)	Ciems	Višķu pag.
Vonogi	Skrajciems	Višķu pag.
Vuordauka	Skrajciems	Višķu pag.
Vyški (<i>Višķi</i>)	Ciems	Višķu pag.
Zabornaja	Skrajciems	Višķu pag.
Zūsyni	Skrajciems	Višķu pag.
Žurauki	Skrajciems	Višķu pag.

Balvu rajona ciemu nosaukumi latgaliešu valodā

(sagatavojusi autore)

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Apšova	skrajciems	Baltinavas pag.
Baltinava (<i>Baļtinova</i>)	lielciems	Baltinavas pag.
Blauzgova	skrajciems	Baltinavas pag.
Boncāni	skrajciems	Baltinavas pag.
Buksti	skrajciems	Baltinavas pag.
Čudarīne	skrajciems	Baltinavas pag.
Danskie	skrajciems	Baltinavas pag.
Demerova	skrajciems	Baltinavas pag.
Demerova	skrajciems	Baltinavas pag.
Dokti	skrajciems	Baltinavas pag.
Dziervīne	skrajciems	Baltinavas pag.
Ezerova	skrajciems	Baltinavas pag.
Grikovka	skrajciems	Baltinavas pag.
Jorzova	skrajciems	Baltinavas pag.
Karpova	skrajciems	Baltinavas pag.
Kaši	skrajciems	Baltinavas pag.
Keiši	skrajciems	Baltinavas pag.
Ķēves druva	skrajciems	Baltinavas pag.
Kļangova	skrajciems	Baltinavas pag.
Kolnu meži [o]	skrajciems	Baltinavas pag.
Kotlova	mazciems	Baltinavas pag.
Kožurki	mazciems	Baltinavas pag.
Kuzņecova	skrajciems	Baltinavas pag.
Lavruti	skrajciems	Baltinavas pag.
Leidumi	skrajciems	Baltinavas pag.
Lemešova	skrajciems	Baltinavas pag.
Mačusola	skrajciems	Baltinavas pag.
Maiļupe	skrajciems	Baltinavas pag.
Maksi	skrajciems	Baltinavas pag.
Morkova	skrajciems	Baltinavas pag.
Obeļova	skrajciems	Baltinavas pag.
Odumova	skrajciems	Baltinavas pag.
Pazlauga	skrajciems	Baltinavas pag.
Peisova	mazciems	Baltinavas pag.
Pleitova	skrajciems	Baltinavas pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Pliešova	skrajciems	Baltinavas pag.
Puncuļova	skrajciems	Baltinavas pag.
Punduri	mazciems	Baltinavas pag.
Risova	skrajciems	Baltinavas pag.
Silagaiļi	mazciems	Baltinavas pag.
Sloboda	skrajciems	Baltinavas pag.
Slostova	skrajciems	Baltinavas pag.
Surikova	skrajciems	Baltinavas pag.
Svātiune	skrajciems	Baltinavas pag.
Svilpova	skrajciems	Baltinavas pag.
Teležnīki	mazciems	Baltinavas pag.
Timšāni	skrajciems	Baltinavas pag.
Tutinova	skrajciems	Baltinavas pag.
Upeņi	skrajciems	Baltinavas pag.
Upmale	skrajciems	Baltinavas pag.
Viborgi	skrajciems	Baltinavas pag.
Vornīne	skrajciems	Baltinavas pag.
Žeikari	mazciems	Baltinavas pag.
Zubki	skrajciems	Baltinavas pag.
Āžudambis	skrajciems	Balvu pag.
Centramuiža	skrajciems	Balvu pag.
Dūrupe	skrajciems	Balvu pag.
Dzeņulauza	skrajciems	Balvu pag.
Kārklinieki	skrajciems	Balvu pag.
Ķeņi	skrajciems	Balvu pag.
Lāčugabali	skrajciems	Balvu pag.
Lācupe	skrajciems	Balvu pag.
Lemešava	skrajciems	Balvu pag.
Mēķi	skrajciems	Balvu pag.
Naudaskalns	vidējciems	Balvu pag.
Ozolsala	skrajciems	Balvu pag.
Pilskalns	skrajciems	Balvu pag.
Plītinava	skrajciems	Balvu pag.
Plītinava	skrajciems	Balvu pag.
Rāvusala	skrajciems	Balvu pag.
Reči	skrajciems	Balvu pag.
Salmaņi	skrajciems	Balvu pag.
Silamala	skrajciems	Balvu pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Stepjugabali	skrajciems	Balvu pag.
Vaņķi	skrajciems	Balvu pag.
Vaņķi	skrajciems	Balvu pag.
Verpuļeva	skrajciems	Balvu pag.
Verpuļeva	skrajciems	Balvu pag.
Žaugupe	skrajciems	Balvu pag.
Aizpūre	skrajciems	Bērzkalnes pag.
Auzāji	skrajciems	Bērzkalnes pag.
Babāni	skrajciems	Bērzkalnes pag.
Bērzkalne	vidējciems	Bērzkalnes pag.
Briežava	skrajciems	Bērzkalnes pag.
Brūklāji	skrajciems	Bērzkalnes pag.
Burčava	skrajciems	Bērzkalnes pag.
Dubļava	skrajciems	Bērzkalnes pag.
Elkšņava	skrajciems	Bērzkalnes pag.
Krievkalns	skrajciems	Bērzkalnes pag.
Lazdukalns	skrajciems	Bērzkalnes pag.
Lielmežnieki	skrajciems	Bērzkalnes pag.
Moziņki	skrajciems	Bērzkalnes pag.
Mūrava	skrajciems	Bērzkalnes pag.
Ploskīne	skrajciems	Bērzkalnes pag.
Rubeņi	skrajciems	Bērzkalnes pag.
Silakrogs	skrajciems	Bērzkalnes pag.
Taureskalns	skrajciems	Bērzkalnes pag.
Vējaļa	skrajciems	Bērzkalnes pag.
Vistusala	skrajciems	Bērzkalnes pag.
Apšīnīki	skrajciems	Bērzpils pag.
Augstori	skrajciems	Bērzpils pag.
Beļauski	skrajciems	Bērzpils pag.
Bērzpils (<i>Bierzpiłs</i>)	vidējciems	Bērzpils pag.
Bierži	mazciems	Bērzpils pag.
Bierzīši	skrajciems	Bērzpils pag.
Bonifacova	skrajciems	Bērzpils pag.
Domopole	skrajciems	Bērzpils pag.
Gabrāni	skrajciems	Bērzpils pag.
Golvori	skrajciems	Bērzpils pag.
Gribkova	skrajciems	Bērzpils pag.
Jabolova	skrajciems	Bērzpils pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Javinīki	skrajciems	Bērzpils pag.
Kažuki	skrajciems	Bērzpils pag.
Kononi	skrajciems	Bērzpils pag.
Lauskinīki	skrajciems	Bērzpils pag.
Leidumnīki	skrajciems	Bērzpils pag.
Ločaunīki	skrajciems	Bērzpils pag.
Masaļnīki	skrajciems	Bērzpils pag.
Osudari	skrajciems	Bērzpils pag.
Pelerejas	skrajciems	Bērzpils pag.
Poleņi	skrajciems	Bērzpils pag.
Pugači	skrajciems	Bērzpils pag.
Saksmale	skrajciems	Bērzpils pag.
Silamuiža	skrajciems	Bērzpils pag.
Sola	mazciems	Bērzpils pag.
Sola	mazciems	Bērzpils pag.
Somi	skrajciems	Bērzpils pag.
Sprūdzinīki	skrajciems	Bērzpils pag.
Tabakova	skrajciems	Bērzpils pag.
Vacpiļš	vidējciems	Bērzpils pag.
Vasariņa	skrajciems	Bērzpils pag.
Višķuļi	skrajciems	Bērzpils pag.
Zosuli	skrajciems	Bērzpils pag.
Abrines	skrajciems	Briežuciema pag.
Augstasils	skrajciems	Briežuciema pag.
Aussala	skrajciems	Briežuciema pag.
Begunova	skrajciems	Briežuciema pag.
Bēliņi	skrajciems	Briežuciema pag.
Bilga	skrajciems	Briežuciema pag.
Bokova	skrajciems	Briežuciema pag.
Brieksīne	skrajciems	Briežuciema pag.
Brīžucīms (Briežuciems)	vidējciems	Briežuciema pag.
Brīžusola	skrajciems	Briežuciema pag.
Cierpīne	skrajciems	Briežuciema pag.
Čilipīne	skrajciems	Briežuciema pag.
Dambergi	skrajciems	Briežuciema pag.
Denīcova	skrajciems	Briežuciema pag.
Dukuļova	skrajciems	Briežuciema pag.
Griušļova	skrajciems	Briežuciema pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Kļavusola	skrajciems	Briežuciema pag.
Kroni	skrajciems	Briežuciema pag.
Kvašņova	skrajciems	Briežuciema pag.
Lazduleja	skrajciems	Briežuciema pag.
Ostraleidums	skrajciems	Briežuciema pag.
Piušļava	skrajciems	Briežuciema pag.
Ploskīne	skrajciems	Briežuciema pag.
Pužulova	skrajciems	Briežuciema pag.
Štikunova	skrajciems	Briežuciema pag.
Stouberova	skrajciems	Briežuciema pag.
Torkova	skrajciems	Briežuciema pag.
Kaupines	skrajciems	Krišjāņu pag.
Krampines	skrajciems	Krišjāņu pag.
Krampines	skrajciems	Krišjāņu pag.
Krišjāņi (<i>Krišani</i>)	vidējciems	Krišjāņu pag.
Mežupe	skrajciems	Krišjāņu pag.
Nagleiši	skrajciems	Krišjāņu pag.
Pūriņas	skrajciems	Krišjāņu pag.
Putrāni	skrajciems	Krišjāņu pag.
Putrāni	skrajciems	Krišjāņu pag.
Runcine	skrajciems	Krišjāņu pag.
Vakšīnīki	skrajciems	Krišjāņu pag.
Vakšīnīki	skrajciems	Krišjāņu pag.
Veituli	skrajciems	Krišjāņu pag.
Zaltupe	skrajciems	Krišjāņu pag.
Žogi	skrajciems	Krišjāņu pag.
Balvu stacija	vidējciems	Kubuļu pag.
Brīdīši	skrajciems	Kubuļu pag.
Celmene	skrajciems	Kubuļu pag.
Celmenīki	skrajciems	Kubuļu pag.
Druvenīki	skrajciems	Kubuļu pag.
Dvorupe	skrajciems	Kubuļu pag.
Esmeraldova	skrajciems	Kubuļu pag.
Ežusola	skrajciems	Kubuļu pag.
Fabrika	skrajciems	Kubuļu pag.
Grīvgols	skrajciems	Kubuļu pag.
Gūbusola	skrajciems	Kubuļu pag.
Guznova	skrajciems	Kubuļu pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Joņusola	skrajciems	Kubuļu pag.
Kozlova	skrajciems	Kubuļu pag.
Krasnogorka	skrajciems	Kubuļu pag.
Kurna	vidējciems	Kubuļu pag.
Līdumnīki	skrajciems	Kubuļu pag.
Meirāni	skrajciems	Kubuļu pag.
Nikolajeva	skrajciems	Kubuļu pag.
Oļgina	skrajciems	Kubuļu pag.
Palnupe	skrajciems	Kubuļu pag.
Pārkuni	skrajciems	Kubuļu pag.
Pārkuni	skrajciems	Kubuļu pag.
Paulāni	skrajciems	Kubuļu pag.
Pordari	skrajciems	Kubuļu pag.
Rūbežnīki	skrajciems	Kubuļu pag.
Silacīms	skrajciems	Kubuļu pag.
Sita	skrajciems	Kubuļu pag.
Steķentova	skrajciems	Kubuļu pag.
Stirņusola	skrajciems	Kubuļu pag.
Tīreļi	skrajciems	Kubuļu pag.
Trūpiņi	skrajciems	Kubuļu pag.
Tutinova	skrajciems	Kubuļu pag.
Vasiļjeva	skrajciems	Kubuļu pag.
Vladimirova	skrajciems	Kubuļu pag.
Zači	skrajciems	Kubuļu pag.
Kuprava	lielciems	Kupravas pag.
Aiztiļte	skrajciems	Lazdukalna pag.
Aizupe	skrajciems	Lazdukalna pag.
Bankova	skrajciems	Lazdukalna pag.
Beņislava	vidējciems	Lazdukalna pag.
Ciertums	skrajciems	Lazdukalna pag.
Dreimanova	skrajciems	Lazdukalna pag.
Drudži	skrajciems	Lazdukalna pag.
Dundinīki	skrajciems	Lazdukalna pag.
Garīsili	skrajciems	Lazdukalna pag.
Kopiune	skrajciems	Lazdukalna pag.
Lekste	skrajciems	Lazdukalna pag.
Ļešņicova	skrajciems	Lazdukalna pag.
Lielie Meroni	skrajciems	Lazdukalna pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Līkneite	skrajciems	Lazdukalna pag.
Līpori	skrajciems	Lazdukalna pag.
Lozdukolns	skrajciems	Lazdukalna pag.
Mastareiga	skrajciems	Lazdukalna pag.
Mazie Meroni	skrajciems	Lazdukalna pag.
Obulderi	skrajciems	Lazdukalna pag.
Pabriki	skrajciems	Lazdukalna pag.
Palnupe	skrajciems	Lazdukalna pag.
Papūrne	skrajciems	Lazdukalna pag.
Patmaļņiki	skrajciems	Lazdukalna pag.
Piļskolni	skrajciems	Lazdukalna pag.
Piļsnīki	skrajciems	Lazdukalna pag.
Polokori	skrajciems	Lazdukalna pag.
Pričaunīki	skrajciems	Lazdukalna pag.
Pūdnīki	skrajciems	Lazdukalna pag.
Rūbani	skrajciems	Lazdukalna pag.
Rūzinīki	skrajciems	Lazdukalna pag.
Silinīki	skrajciems	Lazdukalna pag.
Skubinova	skrajciems	Lazdukalna pag.
Skujetnīki	vidējciems	Lazdukalna pag.
Slaveiti	skrajciems	Lazdukalna pag.
Stongas	skrajciems	Lazdukalna pag.
Tutini	skrajciems	Lazdukalna pag.
Ūsa	skrajciems	Lazdukalna pag.
Ūzuļnes	skrajciems	Lazdukalna pag.
Ūzuļnīki	skrajciems	Lazdukalna pag.
Veiksninīki	skrajciems	Lazdukalna pag.
Vidussola	skrajciems	Lazdukalna pag.
Zaļmežnīki	skrajciems	Lazdukalna pag.
Zirgusola	skrajciems	Lazdukalna pag.
Aizups	mazciems	Lazdulejas pag.
Čiganova	mazciems	Lazdulejas pag.
Dukuļova	skrajciems	Lazdulejas pag.
Egļova	mazciems	Lazdulejas pag.
Egļuciems	vidējciems	Lazdulejas pag.
Grīva	skrajciems	Lazdulejas pag.
Keiļi	skrajciems	Lazdulejas pag.
Orlova	skrajciems	Lazdulejas pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Orlova	skrajciems	Lazdulejas pag.
Petrovka	mazciems	Lazdulejas pag.
Plešova	skrajciems	Lazdulejas pag.
Steigas	skrajciems	Lazdulejas pag.
Šumkova	skrajciems	Lazdulejas pag.
Ūzulova	skrajciems	Lazdulejas pag.
Zaikova	skrajciems	Lazdulejas pag.
Zirgadūbe	skrajciems	Lazdulejas pag.
Aizgalīne	skrajciems	Medņevas pag.
Aizpurve	skrajciems	Medņevas pag.
Bahmatova	skrajciems	Medņevas pag.
Bordova	skrajciems	Medņevas pag.
Bronti	skrajciems	Medņevas pag.
Čudarīne	skrajciems	Medņevas pag.
Janapole	skrajciems	Medņevas pag.
Kangari	skrajciems	Medņevas pag.
Kļučnīki	skrajciems	Medņevas pag.
Kozlova	skrajciems	Medņevas pag.
Lāški	skrajciems	Medņevas pag.
Loduma	skrajciems	Medņevas pag.
Lozdova	skrajciems	Medņevas pag.
Medņova	skrajciems	Medņevas pag.
Olūtova	skrajciems	Medņevas pag.
Rači	skrajciems	Medņevas pag.
Rogovskie	skrajciems	Medņevas pag.
Semanova	vidējciems	Medņevas pag.
Skandīne	skrajciems	Medņevas pag.
Slūtukolns	skrajciems	Medņevas pag.
Tereškova	skrajciems	Medņevas pag.
Torkova	skrajciems	Medņevas pag.
Viduči	skrajciems	Medņevas pag.
Vīksnīne	skrajciems	Medņevas pag.
Zaicova	skrajciems	Medņevas pag.
Aizstirne	skrajciems	Rugāju pag.
Aleksandropole	skrajciems	Rugāju pag.
Anengofa	skrajciems	Rugāju pag.
Baldones	skrajciems	Rugāju pag.
Biškāni	skrajciems	Rugāju pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Bolupnieki	skrajciems	Rugāju pag.
Cepurnieki	skrajciems	Rugāju pag.
Cūkusalā	skrajciems	Rugāju pag.
Čušļi	skrajciems	Rugāju pag.
Daudzene	skrajciems	Rugāju pag.
Daugasne	skrajciems	Rugāju pag.
Dekšņi	skrajciems	Rugāju pag.
Dobenieki	skrajciems	Rugāju pag.
Drebēji	skrajciems	Rugāju pag.
Dubļukalns	skrajciems	Rugāju pag.
Dzeņi	skrajciems	Rugāju pag.
Dziestnieki	skrajciems	Rugāju pag.
Egļusala	skrajciems	Rugāju pag.
Forsteja	skrajciems	Rugāju pag.
Griestiņi	skrajciems	Rugāju pag.
Gruzīši	skrajciems	Rugāju pag.
Ilganči	skrajciems	Rugāju pag.
Kaņepiene	skrajciems	Rugāju pag.
Kaņepiene	skrajciems	Rugāju pag.
Kaņepsala	skrajciems	Rugāju pag.
Keibenieki	skrajciems	Rugāju pag.
Kozupe	skrajciems	Rugāju pag.
Krampenes	skrajciems	Rugāju pag.
Kraukļeva	skrajciems	Rugāju pag.
Lāptava	skrajciems	Rugāju pag.
Lapubirze	skrajciems	Rugāju pag.
Liepukalns	skrajciems	Rugāju pag.
Līvāni	skrajciems	Rugāju pag.
Mazezeriņi	skrajciems	Rugāju pag.
Mazpokrata	skrajciems	Rugāju pag.
Medņi	skrajciems	Rugāju pag.
Melnielīdumi	skrajciems	Rugāju pag.
Mieriņi	skrajciems	Rugāju pag.
Nagļi	skrajciems	Rugāju pag.
Niedrumala	skrajciems	Rugāju pag.
Oparnieki	skrajciems	Rugāju pag.
Perdiklāni	skrajciems	Rugāju pag.
Pērtupe	skrajciems	Rugāju pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Pliksna	skrajciems	Rugāju pag.
Pokrata	skrajciems	Rugāju pag.
Riekstusala	skrajciems	Rugāju pag.
Rimstavas	skrajciems	Rugāju pag.
Rugāji	lielciems	Rugāju pag.
Sebeži	skrajciems	Rugāju pag.
Silenieki	skrajciems	Rugāju pag.
Silenieki	skrajciems	Rugāju pag.
Stāmeri	skrajciems	Rugāju pag.
Stradi	skrajciems	Rugāju pag.
Strautiņi	skrajciems	Rugāju pag.
Strazdiņi	skrajciems	Rugāju pag.
Teteri	skrajciems	Rugāju pag.
Tikaiņi	vidējciems	Rugāju pag.
Upetnieki	skrajciems	Rugāju pag.
Vilande	skrajciems	Rugāju pag.
Zaļāsala	skrajciems	Rugāju pag.
Žeivenieki	skrajciems	Rugāju pag.
Zeltiņi	skrajciems	Rugāju pag.
Birznīki	skrajciems	Susāju pag.
Brāslova	skrajciems	Susāju pag.
Čabatrova	skrajciems	Susāju pag.
Egļova	skrajciems	Susāju pag.
Eržepole [o]	skrajciems	Susāju pag.
Gailova	skrajciems	Susāju pag.
Garstierdele	skrajciems	Susāju pag.
Geiņova	skrajciems	Susāju pag.
Glazunova	skrajciems	Susāju pag.
Glazunova	skrajciems	Susāju pag.
Gruzdova	skrajciems	Susāju pag.
Gurinova	skrajciems	Susāju pag.
Ilziņi	skrajciems	Susāju pag.
Irikova	skrajciems	Susāju pag.
Jauji	skrajciems	Susāju pag.
Karigova	skrajciems	Susāju pag.
Keiši	skrajciems	Susāju pag.
Kloni	skrajciems	Susāju pag.
Kravaļi	skrajciems	Susāju pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Kristacalms	skrajciems	Susāju pag.
Kulpine	skrajciems	Susāju pag.
Leļi	skrajciems	Susāju pag.
Meirova	skrajciems	Susāju pag.
Mežarija	skrajciems	Susāju pag.
Mucukolns	mazciems	Susāju pag.
Nastrova	skrajciems	Susāju pag.
Plešova	skrajciems	Susāju pag.
Pokšova	skrajciems	Susāju pag.
Posackie	skrajciems	Susāju pag.
Sasnīcas	skrajciems	Susāju pag.
Sils	skrajciems	Susāju pag.
Skockova	skrajciems	Susāju pag.
Sola	skrajciems	Susāju pag.
Stompaki	skrajciems	Susāju pag.
Stūrīši	skrajciems	Susāju pag.
Susāji	skrajciems	Susāju pag.
Svilpova	skrajciems	Susāju pag.
Tepenīca	skrajciems	Susāju pag.
Tutinova	skrajciems	Susāju pag.
Vēdenieši	skrajciems	Susāju pag.
Vēdenieši	skrajciems	Susāju pag.
Vonagova	skrajciems	Susāju pag.
Ančipova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Antonovka	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Bākarova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Borovka	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Buki	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Čalkova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Čerbakova	mazciems	Šķilbēnu pag.
Dagunova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Dubļova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Dzjorgova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Eriki	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Fabriki	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Gabačova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Grohova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Gusakova	skrajciems	Šķilbēnu pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Iļvezi	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Ivanovka	mazciems	Šķilbēnu pag.
Komugreiva	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Krutova	mazciems	Šķilbēnu pag.
Lejastači	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Lemešova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Logini	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Lotuši	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Lotuši	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Maļinovka	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Masandrovka	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Mukaušova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Nikolajevka	mazciems	Šķilbēnu pag.
Pakašova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Peksīne	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Porskova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Prisjlova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Raipuļi	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Rekava	vidējciems	Šķilbēnu pag.
Riosari	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Roguļova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Rozumegi	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Saucīne	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Sišova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Šķilbani	vidējciems	Šķilbēnu pag.
Stabļova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Stiglova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Supretka	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Svičova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Sviļova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Tribunova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Tribunova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Upīte	vidējciems	Šķilbēnu pag.
Vilkova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Vilkova	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Zaļčupe	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Zatišje	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Zelči	skrajciems	Šķilbēnu pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Zelči	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Zogodi	skrajciems	Šķilbēnu pag.
Akmeņriučī	skrajciems	Tilžas pag.
Balteņi	skrajciems	Tilžas pag.
Barbāni	skrajciems	Tilžas pag.
Dagumnīki	skrajciems	Tilžas pag.
Dīvažeikari	skrajciems	Tilžas pag.
Egleiši	skrajciems	Tilžas pag.
Jaujas	skrajciems	Tilžas pag.
Kadišava	skrajciems	Tilžas pag.
Keibinīki	skrajciems	Tilžas pag.
Keibinīki	skrajciems	Tilžas pag.
Kļovusola	skrajciems	Tilžas pag.
Kopessils	skrajciems	Tilžas pag.
Kuģinīki	skrajciems	Tilžas pag.
Mežarejas	skrajciems	Tilžas pag.
Mieneši	skrajciems	Tilžas pag.
Petrauka	skrajciems	Tilžas pag.
Petrauka	skrajciems	Tilžas pag.
Raicine	skrajciems	Tilžas pag.
Roditeļi	skrajciems	Tilžas pag.
Rūbežniki	skrajciems	Tilžas pag.
Rutkova	skrajciems	Tilžas pag.
Sileņi	skrajciems	Tilžas pag.
Siltiņe	skrajciems	Tilžas pag.
Spirģis	skrajciems	Tilžas pag.
Stongas	skrajciems	Tilžas pag.
Tilža (<i>Tilža</i>)	lielciems	Tilžas pag.
Toki	skrajciems	Tilžas pag.
Ūdrine	skrajciems	Tilžas pag.
Vindova	skrajciems	Tilžas pag.
Vindova	skrajciems	Tilžas pag.
Zvaigznes	skrajciems	Tilžas pag.
Auška	mazciems	Vectilžas pag.
Dambeiši	skrajciems	Vectilžas pag.
Dūberiučis	skrajciems	Vectilžas pag.
Dūberiučis	skrajciems	Vectilžas pag.
Gaileiši	mazciems	Vectilžas pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Griuznis	skrajciems	Vectilžas pag.
Griuznis	skrajciems	Vectilžas pag.
Krutova	skrajciems	Vectilžas pag.
Lutanāni	skrajciems	Vectilžas pag.
Ranguči	skrajciems	Vectilžas pag.
Rūzinīki	skrajciems	Vectilžas pag.
Sāvāni	skrajciems	Vectilžas pag.
Sudarbe	vidējciems	Vectilžas pag.
Upenīki	skrajciems	Vectilžas pag.
Vectilža (Vactilža)	vidējciems	Vectilžas pag.
Vactilža (Vectilža)	vidējciems	Vectilžas pag.
Vilkariucis	skrajciems	Vectilžas pag.
Vuškusola	skrajciems	Vectilžas pag.
Azarmale	skrajciems	Vecumu pag.
Badnova	skrajciems	Vecumu pag.
Bļiņņica	skrajciems	Vecumu pag.
Borisova	vidējciems	Vecumu pag.
Ciukīne	skrajciems	Vecumu pag.
Garša	skrajciems	Vecumu pag.
Gubeņi	skrajciems	Vecumu pag.
Indriči	skrajciems	Vecumu pag.
Indriči	skrajciems	Vecumu pag.
Kozine	skrajciems	Vecumu pag.
Kozukolns	skrajciems	Vecumu pag.
Lauzi	skrajciems	Vecumu pag.
Lavašņiks	skrajciems	Vecumu pag.
Lugi	skrajciems	Vecumu pag.
Lugi	skrajciems	Vecumu pag.
Lugi	skrajciems	Vecumu pag.
Ņemecki	skrajciems	Vecumu pag.
Repkova	skrajciems	Vecumu pag.
Rūbežnīki	skrajciems	Vecumu pag.
Rūbežnīki	skrajciems	Vecumu pag.
Slīpači	skrajciems	Vecumu pag.
Slīpači	skrajciems	Vecumu pag.
Šlopkīne	skrajciems	Vecumu pag.
Tālavieši	skrajciems	Vecumu pag.
Ūlasi	skrajciems	Vecumu pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Upmola	skrajciems	Vecumu pag.
Upmola	skrajciems	Vecumu pag.
Vainagi	skrajciems	Vecumu pag.
Vecumi (Vacumi)	vidējciems	Vecumu pag.
Vīntuļi	skrajciems	Vecumu pag.
Vonagapierklis	skrajciems	Vecumu pag.
Žogova	skrajciems	Vecumu pag.
Aizezere	skrajciems	Vīksnas pag.
Annasbirze	skrajciems	Vīksnas pag.
Annasbirzs	skrajciems	Vīksnas pag.
Apšukolns	skrajciems	Vīksnas pag.
Ašusils	skrajciems	Vīksnas pag.
Augstabirzs	skrajciems	Vīksnas pag.
Berezņaks	skrajciems	Vīksnas pag.
Čāgas	skrajciems	Vīksnas pag.
Dampadrova	skrajciems	Vīksnas pag.
Dampadrova	skrajciems	Vīksnas pag.
Derdziņi	skrajciems	Vīksnas pag.
Dubudeksnis	skrajciems	Vīksnas pag.
Egļukolns	skrajciems	Vīksnas pag.
Georgijeva	skrajciems	Vīksnas pag.
Kačupe	skrajciems	Vīksnas pag.
Kuprava	skrajciems	Vīksnas pag.
Lauzi	skrajciems	Vīksnas pag.
Makšņova	skrajciems	Vīksnas pag.
Makšņovas Strauti	skrajciems	Vīksnas pag.
Mežareja	skrajciems	Vīksnas pag.
Mīzaji	skrajciems	Vīksnas pag.
Oknupe	skrajciems	Vīksnas pag.
Pakalnīši	skrajciems	Vīksnas pag.
Pokuļeva	skrajciems	Vīksnas pag.
Rimši	skrajciems	Vīksnas pag.
Smiltine	skrajciems	Vīksnas pag.
Sprūgas	skrajciems	Vīksnas pag.
Strauti	skrajciems	Vīksnas pag.
Strauti	skrajciems	Vīksnas pag.
Valentinova	skrajciems	Vīksnas pag.
Vīksna (Vīksna)	vidējciems	Vīksnas pag.

Ciema nosaukums	Ciema veids	Pagasts
Zaļmežnīki	skrajciems	Vīksnas pag.
Brizgova	skrajciems	Žīguru pag.
Černova	skrajciems	Žīguru pag.
Katleši	skrajciems	Žīguru pag.
Katleši	skrajciems	Žīguru pag.
Pritikova	skrajciems	Žīguru pag.
Rijava	skrajciems	Žīguru pag.
Šalgunova	skrajciems	Žīguru pag.
Žīguri	lielciems	Žīguru pag.
Žīgurova	skrajciems	Žīguru pag.

**Daugavpils rajona Liksnas pagasta nekustamu lietu (tajā skaitā viensētu) nosaukumi
kārtoti pa ciemiem** (sagatavojusi. autore, izmantojot Valsts adrešu reģistra datus)

Ciems	Nekustama lieta		
Aukšpole	Ābeļdārzs	eksistē	2007.08.30
	Aukšpole 1	eksistē	2004.11.03
	Birzīte	eksistē	2006.03.28
	Dubrovina	eksistē	2006.09.26
	Jaunrade	eksistē	2007.02.02
	Lielsmilgas	eksistē	2005.05.12
	Pelēči	eksistē	2004.11.05
	Pūcītes	eksistē	2005.11.08
	Robežnieki	eksistē	2004.11.05
	Sprīdiši	eksistē	2004.11.05
	Teivāni	eksistē	2004.11.05
	Vītoliņi	eksistē	2005.08.30
Aužguļāni	Ābelītes 1	eksistē	2005.03.04
	AMA	eksistē	2004.11.03
	Annas	eksistē	2004.11.03
	Aužguļāni 1	eksistē	2004.11.03
	Avers	eksistē	2005.10.20
	Bērzkalni	eksistē	2007.07.19
	Borisova māja	eksistē	2004.11.25
	Bridēji	eksistē	2007.04.13
	Dainas	eksistē	2005.05.06
	Dimanti	eksistē	2006.08.28
	Fazenda	eksistē	2004.11.25
	Irbenāji	eksistē	2004.11.25
	Irbītes	eksistē	2005.03.04
	Jānīši	eksistē	2004.11.03
	Jasmīni	eksistē	2007.09.25
	Kadiķi	eksistē	2004.11.25
	Kuriloviči	eksistē	2005.03.04
	Laimīgās	eksistē	2007.09.25
	Nadežda	eksistē	2005.03.04
	Ozoli	eksistē	2005.03.04
	Pabērži	eksistē	2004.11.03
Pīlādži 1	eksistē	2007.02.02	
Radzijeovski	eksistē	2007.04.18	

Ciems	Nekustama lieta		
	Riekstiņi	eksistē	2004.11.03
Aužguļāni	Sārtrožu mājas	eksistē	2006.05.24
	Upītes	eksistē	2004.11.25
	Ušpeļi	eksistē	2004.11.03
	Viesturi	eksistē	2007.08.21
	Vīksnas	eksistē	2004.11.03
	Vītiņi	eksistē	2006.08.28
Baraviki	Dzilnas	eksistē	2007.03.06
	Kaives	eksistē	2006.09.26
	Liepu gatve	eksistē	2004.10.12
	Māras	eksistē	2005.02.24
	Mežmalas	eksistē	2004.11.05
	Mežmalas 2	eksistē	2006.08.28
	Skaidiņi	eksistē	2006.05.24
	Ūpi	eksistē	2004.11.05
	Vasaras	eksistē	2005.08.22
	Viļņi	eksistē	2005.03.11
Borski	Dzeguzes	eksistē	2006.09.26
	Kalnāres	eksistē	2005.11.08
	Kalni	eksistē	2004.11.03
	Košovka	eksistē	2004.11.03
	Košovka 1	eksistē	2007.03.06
	Skaistas 1	eksistē	2004.11.03
	Vidiņi	eksistē	2005.05.06
Folvarcieši	Aparnieki	eksistē	2005.03.11
	Dūjas	eksistē	2007.07.04
	Dumpi	eksistē	2005.03.04
	Folvarcieši 1	eksistē	2004.11.05
	Kāpostiņi	eksistē	2005.06.16
	Krustceles	eksistē	2004.11.25
	Lāčplēši	eksistē	2005.02.24
	Metēni	eksistē	2004.11.05
	Purvmaļi	eksistē	2005.03.01
	Strazdi	eksistē	2004.11.05
Gančevski	Akmeņi 1	eksistē	2004.11.25
	Bērziņi	eksistē	2004.11.03
	Birze	eksistē	2005.05.06
	Birztalas	eksistē	2004.11.03

Ciems	Nekustama lieta		
	Ceļinieki	eksistē	2005.03.04
	Dzelmes	kļūdaini	2004.11.03
Gančevski	Dzelmes	eksistē	2004.10.12
	Kalniņi-1	eksistē	2007.08.15
	Kārkliņi 1	eksistē	2005.03.11
	Liepiņas	eksistē	2004.11.03
	Ozollapas	eksistē	2006.05.24
	Paegliši	eksistē	2004.11.03
	Virāža	eksistē	2005.08.22
	Zvaniņi	eksistē	2007.11.14
Jaunušāni	Alkšņi	eksistē	2005.03.04
	Avotiņi	eksistē	2005.02.28
	Daugmale	eksistē	2004.11.05
	Eglītes	eksistē	2007.03.06
	Jānasēta	eksistē	2004.11.05
	Jaunušāni 2	eksistē	2004.11.05
	Krastmala	eksistē	2004.11.05
	Līgas	eksistē	2004.11.25
	Oļi	eksistē	2004.11.05
	Smilgas 1	eksistē	2004.11.05
	Vecliepas	eksistē	2004.11.05
	Viktorijas	eksistē	2007.07.04
Jukši	Ķirupe 3	eksistē	2005.04.07
	Laima	eksistē	2004.11.25
	Mārīši	eksistē	2004.11.05
	Smagari	eksistē	2005.03.11
	Zvaigznītes	eksistē	2006.05.24
Kalniški	Āderes	eksistē	2005.02.24
	Akmeņi	eksistē	2005.05.06
	Atmoda	eksistē	2006.10.09
	Auseklīši	eksistē	2004.11.03
	Baltā māja	eksistē	2004.11.25
	Ceļtekas	eksistē	2004.11.05
	Ceļtekas 2	eksistē	2005.04.05
	Gobas	eksistē	2007.11.12
	Kastaņu mājas	eksistē	2004.11.05
	Laiimes mājas	eksistē	2007.07.13
	Mauriņi	eksistē	2004.11.05

Ciems	Nekustama lieta		
	Mežsētas	eksistē	2004.11.05
	Oši	eksistē	2004.12.17
	Rītausma	eksistē	2004.11.25
Kalniški	Rīti	eksistē	2004.11.05
	Smiltāji	eksistē	2004.11.05
	Stirnas	eksistē	2004.10.12
Klingerīši	Nameji	eksistē	2004.11.05
	Sesku mājas	eksistē	2005.05.06
Kļocki	Apiņi	eksistē	2004.11.03
	Cerības	eksistē	2004.10.12
	Cerības 2	eksistē	2004.11.04
	Kastaņi 1	eksistē	2005.04.06
	Kukaiņi	eksistē	2004.12.17
	Palejas	eksistē	2004.12.17
Kokiniški	Austras	eksistē	2004.11.03
	Avenāji	eksistē	2005.03.03
	Karma	eksistē	2005.03.15
	Skroderi	eksistē	2007.07.04
	Zemnieki	eksistē	2005.11.08
	Žagatiņas	eksistē	2005.03.03
	Žagatiņas 1	eksistē	2005.03.03
Kudeiki	Asteres	eksistē	2006.08.28
	Liezari	eksistē	2005.03.04
	Zemītes	eksistē	2007.01.11
Ķirupe	Brenči	eksistē	2005.02.24
	Circeņi	eksistē	2004.11.05
	Daiņi	eksistē	2005.03.01
	Daiņi 1	eksistē	2007.12.13
	Ērgļi	eksistē	2004.11.05
	Ķirupe	eksistē	2004.10.12
	Mantinieki	eksistē	2004.11.05
	Mežmājas	eksistē	2007.02.02
	Pļaviņas	eksistē	2004.11.05
	Purvāji	eksistē	2004.12.17
	Reiņi	eksistē	2004.12.17
	Riekstiņi	eksistē	2004.12.17
	Riekstiņi 1	eksistē	2006.08.28
	Rūķīši	eksistē	2004.11.05

Ciems	Nekustama lieta		
	Sarkaņu Priedītes	eksistē	2005.11.03
	Skaistas	eksistē	2004.12.17
	Vīgriezes	eksistē	2004.11.05
	Zilītes	eksistē	2004.10.12
Līksna	Ceļmalas	eksistē	2004.11.05
	Cirtumi	eksistē	2004.11.05
	Ezerkrasts	eksistē	2004.11.25
	Garlauči	eksistē	2004.11.05
	Ģipša cehs	eksistē	2004.11.25
	Jaunuzoli	eksistē	2005.02.24
	Klajumi	eksistē	2004.12.14
	Kraukļu mājas	eksistē	2004.11.05
	Ķirši 1	eksistē	2004.11.05
	Līdumi	eksistē	2004.11.05
	Līksna 27	eksistē	2004.11.05
	Maldu	eksistē	2005.03.11
	Muiža	eksistē	2005.08.22
	Padegu mājas	eksistē	2004.11.05
	Susēji	eksistē	2006.08.28
Zaļummājas	eksistē	2005.09.05	
Ļūbaste	Dzīvojamā māja 1	eksistē	2004.11.25
	Dzīvojamā māja 2	eksistē	2004.11.25
	Dzīvojamā māja 3	eksistē	2004.11.25
	Dzīvojamā māja 4	eksistē	2004.11.25
	Dzīvojamā māja 5	eksistē	2004.11.25
Mīšteļi	Āboliņi	eksistē	2006.05.30
	Aizvēji 1	eksistē	2007.08.21
	Arodi	eksistē	2006.03.22
	Bērzlejas	eksistē	2006.05.24
	Cerības 3	eksistē	2004.11.04
	Ceriņi	eksistē	2004.11.04
	Ievziedi	eksistē	2005.08.30
	Jupiņi	eksistē	2004.11.04
	Kalnamājas	eksistē	2005.04.05
	Kārkliņi	eksistē	2004.10.13
	Kļavas 1	eksistē	2004.11.04
	Liepzieci	eksistē	2004.10.13
Mīšteļi 1	eksistē	2005.05.06	

Ciems	Nekustama lieta		
	Pērses	eksistē	2006.03.29
	Stabulnieki	eksistē	2004.10.13
	Vaivari	eksistē	2006.03.22
	Vērdiņu mājas	eksistē	2006.05.19
Munciški	Cīruļi	eksistē	2004.11.05
Munciški	Kukažiņas	eksistē	2004.11.05
	Plūmes	eksistē	2005.03.11
	Rūķi	eksistē	2005.03.11
	Skudriņas	eksistē	2005.11.08
	Ventas	eksistē	2005.06.09
Orbidāni	Aiviekste	eksistē	2004.12.17
	Ķirši	eksistē	2004.12.17
	Runcīši	eksistē	2004.12.17
Patmaļi	Jureņi	eksistē	2007.06.27
	Ozoliņi	eksistē	2007.02.02
	Piekalni	eksistē	2007.08.30
	Rugāji	eksistē	2007.11.12
	Sudmalas	eksistē	2005.04.22
Paukšti	Baltie bērzi	eksistē	2004.10.13
	Bērziņi 2	eksistē	2004.11.03
	Kaijas	eksistē	2004.11.03
	Lielozoli	eksistē	2004.11.03
	Ošumājas	eksistē	2005.03.11
	Paukšti 1	eksistē	2007.11.14
	Paukšti 4	eksistē	2004.11.03
	Paukšti 6	eksistē	2007.11.14
	Pludmales	eksistē	2004.11.03
Ribaki	Avoti	eksistē	2004.11.25
	Bezdelīgas	eksistē	2004.07.28
	Braževiči	eksistē	2004.11.25
	Brūklenīte	eksistē	2006.03.28
	Grantiņi 1	eksistē	2007.12.07
	Inga	eksistē	2004.10.13
	Ingas	eksistē	2004.11.05
	Kviešu mājas	eksistē	2007.06.27
	Lakstīgalas	eksistē	2005.05.06
	Ligzda	eksistē	2007.01.25
	Papardes ziedi	eksistē	2006.08.28

Ciems	Nekustama lieta		
	Pīlādži	eksistē	2005.03.04
	Rasas	eksistē	2004.11.25
	Ribaki 1	eksistē	2004.11.05
	Saulstari	eksistē	2007.08.30
	Zvejnieki	eksistē	2004.12.14
	Žubītes	eksistē	2005.08.22
Rimši	Adatu fabrika	eksistē	2004.11.25
	Apšu mājas	eksistē	2007.09.25
	Nikolaji	eksistē	2007.12.13
	Upmalas	eksistē	2004.11.05
	Vārpas	eksistē	2004.11.05
Sarkaņi	Darbiņmāja	eksistē	2006.03.28
	Dzelzceļa māja 377. km	eksistē	2004.11.25
Sterikāni	Atāļi	eksistē	2004.11.03
	Baltāboli	eksistē	2005.03.11
	Džoņi	eksistē	2007.07.19
	Ezermala	eksistē	2005.03.11
	Kalniņi	eksistē	2004.11.05
	Līči	eksistē	2004.11.05
	Mežiņi	eksistē	2005.03.03
	Smēdes	eksistē	2005.11.08
	Spēkoņa	eksistē	2004.11.05
Stupiņi	Zaļumi	eksistē	2004.11.05
Tenisi	Bērtuļi	eksistē	2004.12.17
	Krodznieki	eksistē	2004.11.05
	Lapegles	eksistē	2004.11.05
	Svenči	eksistē	2006.09.26
Tilti	Birztaliņas	eksistē	2004.10.13
	Debesis	eksistē	2004.11.05
	Kalinka	eksistē	2004.11.05
	Līdakas	eksistē	2008.01.16
	Līdakas 1	eksistē	2007.11.12
	Mārtiņi	eksistē	2007.06.27
	Ņina-Riči	eksistē	2006.05.25
	Pūpoli	eksistē	2006.09.26
	Purvmala	eksistē	2004.11.25
	Riči	eksistē	2005.11.08
	Rubeņi	eksistē	2005.06.21

Ciems	Nekustama lieta		
	Saviči	eksistē	2005.05.06
	Stefanoviču māja	eksistē	2004.11.25
	Tilti	eksistē	2003.12.17
	Tilti 1	eksistē	2002.07.29
	Tilti 2	eksistē	2002.07.29
	Zosu māja	eksistē	2004.11.25
Vaikuļāni	Akmeņkalns	eksistē	2004.11.25
Vaikuļāni	Apses	eksistē	2007.06.27
	Bērzu aleja	eksistē	2007.03.06
	Birjāņi	eksistē	2005.05.06
	Blāzmas	eksistē	2004.11.03
	Cielavas	eksistē	2004.12.17
	Česlavi	eksistē	2004.12.17
	Daiļu mājas	eksistē	2004.11.03
	Daugaviņas	eksistē	2004.11.05
	Draudzes māja	eksistē	2004.10.13
	Druvas	eksistē	2004.12.17
	Druvas 1	eksistē	2007.02.02
	Ezermala 1	eksistē	2004.12.17
	Grebši	eksistē	2004.10.13
	Ievas	kļūdaini	2006.01.10
	Ievas	eksistē	2004.11.03
	IVILA	eksistē	2004.11.25
	Jāņkalni	eksistē	2006.08.28
	Kamēlija	eksistē	2004.07.28
	Katrīnes	eksistē	2007.09.10
	Klūsums	kļūdaini	2007.03.15
	Klūsums	eksistē	2004.11.03
	Kļavas	eksistē	2004.11.03
	Lejiņas	eksistē	2004.11.25
	Lielceļš 1	eksistē	2007.03.06
	Liepkalni	eksistē	2006.08.28
	Lotoss	eksistē	2006.09.26
	Mazirbes	eksistē	2005.05.06
	Mežmalas 1	eksistē	2006.04.26
	Palumalas	eksistē	2006.03.22
	Prāmji	eksistē	2004.11.03
	Puikas	eksistē	2004.11.03

Ciems	Nekustama lieta		
	Purvkalns	eksistē	2007.08.30
	Raudas	eksistē	2004.11.03
	Rozītes	eksistē	2007.08.30
	Satiksmes	eksistē	2004.11.03
	Saurieši	eksistē	2004.11.03
	Sidrabiņi	eksistē	2005.06.21
	Smaidas	eksistē	2006.05.24
	Smilškalni	eksistē	2004.11.03
Vaikuļāni	Sūnāji	eksistē	2006.03.28
	Svētiņi	eksistē	2005.05.06
	Tēraudkalni	eksistē	2004.11.25
	Vaikuļāni 1	eksistē	2004.11.03
	Vaikuļāni 2	eksistē	2004.11.03
	Vaikuļāni 3	eksistē	2004.11.03
	Vaikuļāni 4	eksistē	2004.11.03
	Vaikuļāni 5	eksistē	2004.11.03
	Vasarāji	eksistē	2004.10.13
	Vasaraudži	eksistē	2004.11.03
	Vasaraudži 1	eksistē	2005.02.24
	Veldru mājas	eksistē	2007.03.06
	Vīndedžu māja	eksistē	2006.09.26
	Vološīna	eksistē	2007.05.24
	Zariņi	eksistē	2005.03.01
	Zemgaļi	eksistē	2007.02.02
	Ziediņi	eksistē	2006.03.28
Vērdiņi	Atvari	eksistē	2006.08.28
	Beseņi	eksistē	2004.11.03
	Ēglinieki	eksistē	2004.11.03
	Vērdiņi 1	eksistē	2004.11.03
	Zušu mājas	eksistē	2005.06.08
Zeltapurvs	Ainavas 1	eksistē	2006.10.10
	Aizkalni	eksistē	2007.01.25
	Bruno	eksistē	2004.11.25
	Feimani	eksistē	2004.11.25
Līksnas pag.	Akācijas	kļūdaini	2003.07.25
	Akmeņi	eksistē	2003.12.17
	Albertīne	kļūdaini	2003.07.25
	Albīnes	kļūdaini	2003.07.25

Ciems	Nekustama lieta		
	Alejas	kļūdaini	2003.07.25
	Apsildes māja 384. km	eksistē	2007.06.07
	Apsildes māja 5. km	eksistē	2007.06.06
	Aronijas	kļūdaini	2003.07.25
	Asari	kļūdaini	2003.07.25
	Audēju	kļūdaini	2003.07.25
	Aukšpole	eksistē	2003.04.08
	Aužguļāni	eksistē	2003.04.08
	Aužguļāni 1	likvidēts	2005.03.30
Līksnas pag.	Beverīni	kļūdaini	2003.07.25
	Birziņi	eksistē	2003.04.08
	Bītes	eksistē	2003.04.08
	Borski	eksistē	2003.04.08
	Bumbieri	eksistē	2003.04.08
	Ceļmalas	kļūdaini	2003.07.25
	Ceļvidi	kļūdaini	2003.07.25
	Cerību	kļūdaini	2003.07.25
	Cerību 1	kļūdaini	2003.07.25
	Cielaviņas	kļūdaini	2003.07.25
	Cīņa	kļūdaini	2003.07.25
	Cirtumu mājas	eksistē	2003.04.08
	Dārzeņi	kļūdaini	2003.07.25
	Daugavmalas	kļūdaini	2003.07.25
	Dīzeļagregāta ēka 376. km	eksistē	2007.06.07
	Dravnieki	eksistē	2003.04.08
	Dunduri	kļūdaini	2003.07.25
	Dzeguzītes	kļūdaini	2003.07.25
	Dzelzceļa māja 376. km	eksistē	2004.11.25
	Dzelzceļa māja 378. km	eksistē	2004.11.25
	Dzelzceļa māja 382. km	eksistē	2004.11.25
	Dzintari	kļūdaini	2003.07.25
	Dzīvojamā māja 377. km	eksistē	2005.11.04
	Dzīvojamā māja 385. km	eksistē	2004.11.25
	Folvarcieši	eksistē	2003.04.08
	Gāršas	kļūdaini	2003.07.25
	Gobas	eksistē	2007.11.09
	Graudiņi	kļūdaini	2003.07.25
	Ilgas	kļūdaini	2003.07.25

Ciems	Nekustama lieta		
	Inuļi	kļūdaini	2003.07.25
	Irbenāji	eksistē	2007.04.27
	Jāņi	eksistē	2003.04.08
	Jaseņi	kļūdaini	2003.07.25
	Jasmīni 1	kļūdaini	2003.07.25
	Jaunbērzi	eksistē	2003.04.08
	Jaunjurģu	kļūdaini	2003.07.25
	Jaunušāni	eksistē	2003.04.08
	Jaunušāni 1	kļūdaini	2003.07.25
	Kaijas 1	kļūdaini	2003.07.25
Līksnas pag.	Kalniški	eksistē	2003.04.08
	Kāpas	kļūdaini	2003.07.25
	Karjers Kāpas 2	kļūdaini	2003.07.25
	Kastaņi	eksistē	2003.04.08
	Kastaņi 1	kļūdaini	2003.07.25
	Kastaņi 2	kļūdaini	2003.07.25
	Kļaviņas	kļūdaini	2003.07.25
	Kneika	kļūdaini	2003.07.25
	Kneika 1	kļūdaini	2003.07.25
	Krastiņi	kļūdaini	2003.07.25
	Krodznieki 2	kļūdaini	2003.07.25
	Ķirupe 1	eksistē	2003.04.08
	Ķirupe 2	kļūdaini	2003.07.25
	Labrenči	kļūdaini	2003.07.25
	Laima	eksistē	2007.04.27
	Lejnieki	eksistē	2003.04.08
	Līči 1	kļūdaini	2003.07.25
	Līdakas 1	eksistē	2007.11.09
	Lidija L	eksistē	2003.04.08
	Liepas 1	eksistē	2003.04.08
	Līksna	eksistē	2003.04.08
	Līksnas stacija 376. km	eksistē	2004.11.25
	LKS "CERSS"	eksistē	2003.12.17
	Madaras	kļūdaini	2003.07.25
	Magoņu	kļūdaini	2003.07.25
	Marijas	kļūdaini	2003.07.25
	Mežmaļi	kļūdaini	2003.07.25
	Mežrozēs	kļūdaini	2003.07.25

Ciems	Nekustama lieta		
	Nelli	kļūdaini	2003.07.25
	Nellija	kļūdaini	2003.07.25
	Pārdaugava	kļūdaini	2003.07.25
	Patmaļi	kļūdaini	2003.07.25
	Paukšti 1	eksistē	2007.11.09
	Paukšti 2	kļūdaini	2003.07.25
	Paukšti 6	eksistē	2007.11.09
	Pedeļi	kļūdaini	2003.07.25
	Piekalnes	kļūdaini	2003.07.25
	Priedītes	kļūdaini	2003.07.25
	Priednieki	kļūdaini	2003.07.25
Līksnas pag.	Puķītes	eksistē	2003.04.08
	Pumpuri	kļūdaini	2003.07.25
	Ribaki	eksistē	2003.04.08
	Rubini	kļūdaini	2003.07.25
	Rugāji	eksistē	2007.11.09
	Saulītes	kļūdaini	2003.07.25
	Sebastjani	kļūdaini	2003.07.25
	Sēnīte	eksistē	2005.04.11
	Senlejas	kļūdaini	2003.07.25
	Smilgas	kļūdaini	2003.07.25
	Sniegi	kļūdaini	2003.07.25
	Spuru mājas	kļūdaini	2003.07.25
	Stradiņi	eksistē	2003.04.08
	Strēlnieki	kļūdaini	2003.07.25
	Stupiņi	eksistē	2003.04.08
	Šaltupe	eksistē	2004.11.05
	Šķūnis 375,4. km	eksistē	2007.06.06
	Tilti	kļūdaini	2003.07.25
	Tilti 1	kļūdaini	2003.07.25
	Upīši	kļūdaini	2003.07.25
	Upmala	kļūdaini	2003.07.25
	Upmaļiņa	kļūdaini	2003.07.25
	Upmaļi	eksistē	2007.07.04
	Vaikuļāni	likvidēts	2005.03.30
Vaivari	kļūdaini	2003.07.25	
Vālodzes	kļūdaini	2003.07.25	
Vālodzītes	kļūdaini	2003.07.25	

Ciems	Nekustama lieta		
	Vanagi	kļūdaini	2003.07.25
	Vārnugals	kļūdaini	2003.07.25
	Vērdiņi	eksistē	2003.04.08
	Vēsmaš	kļūdaini	2003.07.25
	Vīta	kļūdaini	2003.07.25
	Vītoli	eksistē	2003.04.08
	Vītoli 1	kļūdaini	2003.07.25
	Zelmeņi	kļūdaini	2003.07.25
	Zeltapurvs	eksistē	2003.04.08
	Ziedi	eksistē	2003.04.08
	Zorini	eksistē	2003.04.08
	Žvirnīca	kļūdaini	2003.07.25

6. pielikums
(sagatavojuši autore)

Objekta identifikācijas kods	1524	VĒSTVĀRDU DAĻU BĀZE	Zinātniskais kods	1998.10.29.
Saistītais datums	4511 TILZA	Lietojas: Trešās šķirnes informācijas datubāze Kategorizācija: atpazītāmā Tīpnozīmības tabulācija	Pabeigta izstrāde datums	2007.05.09.

Akmeņriči

Pārmērīgums ir atzīmēts

Pārmērīgums
Cilvēkniecība

Akmeņriči
Iznācis: Akmeņriči
latv. Akmeņriči
Krievu: Камennyj Руѝи

Nosaukums atbilst reģistrācijai
Atbilst reģistrācijai

Kods	Saukums	Veids	Aizpildes datums	Beigta datums	X koordināte	Y koordināte
100109890	akmeņriči (EKS) Čiems		05-Jan-01			

Objekta veids

Ekspozīcija

Atbilst reģistrācijai

Būvniecība

Iiķe pagasts

Objekta stāvoklis	Izmaiņu raksturojums	Izmaiņu raksturojuma avots	Objekta ģeogrāfiskās koordinātes		Izmaiņu izstrādes objekts	
			platumi	garumi	parametrs	veids
pasāk	44,00 ieds.	Paģ. pad. 11.10.2007.	54 54 55	27 21 53		

Vēstis apraksts

atrodas uz Z no Iiķes (n.) pie Iiķes upītes.

Objekta raksturojums

Karte	Kartes lapa	Mēroka numurs	Mēroka nosaukums	Piezīmes	Koordinātes		Ģeogr. koordinātes		Objekta veids
					X	Y	platumi	garumi	
Stāvēkārte	TILZA	2074	Akmeņriči		6313001,3	704814,42	56 54 55 161	27 21 53 014	Ekspozīcija
Stāvēkārte	TILZA	2074	Akmeņriči		631374,8	704410,13	56 55 19 596	27 21 43 007	Ekspozīcija

Izmaiņu avots	Saukums, datums	Ģeogrāfiskā objekta nosaukums	Izmaiņu avota nosaukums
---------------	-----------------	-------------------------------	-------------------------

Publicēta literatūra

Ziņ. 1984	9	Akmeņriči, ull. TILZA, E178; Akmeņriči, 14, ASD; R. Akmeņriči, T126; R. Kamennyj Ruѝi, o. r. TILZA, Spk.	Ziņ. Valdis J. The Place names of Latvia - Modern Status Studies Case, 1984
Spk. 1904	213	Камennyj Руѝи r. r. p. Тильха	Словарь населенных мест Латвии, изд. Географического Института Латвийского Государства Камени в Губернии Тиль-Латвия, изд. р. А. Савицкая, Вилья, 1906
IC kodi 2007		Akmeņriči, Ite r. r. r. Akmeņriči (r), Btg. Akmeņriči	Latvian place Names, ģeogrāfiskā izstrāde - R., LĢVA, 2007
Individuālais avots			
El. pad.	El. pad. 2003	Akmeņriči	Ekspozīcija
El. pad.		Akmeņriči	
Oficiālais avots			
Paģ. pad. lēm.	Nr. 2, 23.12.99.	Akmeņriči	Paguma padome lēmums

Pāpildu ziņas

Pāpildu ziņas par objektu 47 ieds. [Paģ. pad. 10.09.2003.].

Pāpildu ziņas par nosaukumu